16. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

1938. GADS

6. BURTNĪCA

SATURS

Lpp.

Uz vāka: E. Rirdāna zīmējums.

ŽURNĀLS «AIZSARGS» IZNĀK IK MĒNEŠA 15. DIENĀ

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

6. (180.)
BURTNĪCA
15. JŪNIJS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Aug aizsargu sajūsma un cenšanās. Es priecājos, ka aizsargu organizācijas darbība atrod sabiedrībā arvien augstāku atbalstu.

Valsts Prezidents K. Ulmanis.

Aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls.

A. Bērziņš,
Sabiedrisko lietu ministrs

Piecpadsmit „Aizsarga" darba gadi

Ja žurnāla un laikraksta uzdevums ir veidot tautas domāšanu, vadīt viņas kultūras celšanas gaitas un audzināt tautu saskaņā ar nacionāliem ideāliem, attiecīgi izveidojot arī viņas raksturu un ietekmējot viņas darbību, ja tāds ir bijis arī «Aizsarga» uzdevums, tad viņš to pildījis patiesi ar vislabākām sekmēm, reizē būdams arī teicams palīgs savstarpējai informācijai, tā kā ar «Aizsarga» palīdzību aizsargu nodaļa vienā pagastā vai pilsētā gūst plašu pārskatu par aizsargu nodaļu citā pagastā vai pilsētā.

Iesākdams savu darbību drīzi pēc brīvības cīņu nobeigšanas un pulcēdams ap sevi daudzus brīvības cīnītājus, kuŗi pēc cīņām kauju laukos uzņēmās valsts aizsardzības pienākumus tādā veidā, kā tas notiek aizsargu organizācijā, «Aizsargs» ar pašām pirmajām rindām ir pateicis, ka viņš būs allaž un vienmēr uzticīgs tiem svētiem mērķiem, kuŗu piepildīšanai mūsu dēli, tēvi un brāļi nežēloja savas dzīvības. Šo uzticības pienākumu «Aizsargs» ir nešaubīgi pildījis, daudzkārt izturēdams smagas gŗūtības un pārvarēdams vissarežģītākos šķēršļus. Taisni tādēļ «Aizsargam» ir tik liela nozīme un tik liels svars mūsu tautas dzīvē, ka viņa rādītais ceļš ir latviski skaidrs un tīrs, nešaubīgas ticības apliecināts. Ar savu skaidrību un nemainību savos mērķos un ticējumos «Aizsargs» vienmēr bijis tautas nacionālās vadības svarīgs un vērtīgs atbalsts.

Arī tīri žurnālistiski «Aizsargs» ir izveidojies par vienu no vissolīdākiem un plašākiem mēnešrakstiem, kas ar savu plašo un tiešām daudzpusīgo saturu spēj apmierināt jau visai augsta lasītāju līmeņa prasības, ar to aizsargu organizācijas darbiniekiem būdams neatsveŗams palīgs un garīgi bagāts skolotājs.

Savā vispārējā daļā sniegdams mūsu augstskolas zinātnieku, mūsu spožāko publicistu un labāko zinātnes popularizētāju apcerējumus par visdažādākiem nācijas un valsts dzīves, filozofijas, socioloģijas, vēstures, audzināšanas un cilvēku sadzīves jautājumiem; militārā daļā iepazīstinādams aizsargu organizācijas darbiniekus ar jaunākiem sasniegumiem un jaunākām atziņām attiecībā uz valsts aizsardzību; chronikā sniegdams ļoti plašu un bagātu informāciju par aizsargu organizācijas darbu un dzīvi; apskatos par pagājušā mēneša notikumiem iekšzemē un ārzemēs, vadīdams savus lasītājus cauri daudzo un dažādo notikumu labirintiem, vienmēr un visur turot rokā latviešu nacionālo mērķu piepildīšanas ideju, lai lasītāji spētu visos notikumos orientēties no mūsu nacionālās ideoloģijas viedokļa; literārā daļā sniegdams visu mūsu labāko dzejnieku, prozas rakstnieku un mākslas kritiķu un publicistu darbus un rakstus, un vēl beidzot sniegdams arī sporta un humora nodaļas, ar visu to «Aizsargs» kļuvis neatvietojami nepieciešams ikkatram apzinīgam aizsargu organizācijas darbiniekam, kā arī kuŗam katram pilsonim, kam ciešāka un modrāka interese par nācijas un valsts lietām. «Aizsarga» panākumus vispilnīgāk apliecina viņa prāvais un arvien augošais tirāžs, kas liecina, ka ar saviem lasītājiem un vispāri ar tautas dažādām aprindām «Aizsarga» vadība pratusi atrast labu saskaņu un sapratšanos, kas arī ir panākumu vispirmā garantija.

Saprotams, ka vislabāk vadītais un satura ziņā viskuplākais un visbagātākais žurnāls neiemantos piekrišanu, ja pašā tautā un pašās aizsargu nodaļās nebūtu modusies aktīva griba savu dzīvi un darbu apzinīgi izprast un saskaņot ar nācijas dzīvi un ideāliem.

Tādēļ atzinība pienākas arī ikvienam no «Aizsarga» abonentiem un lasītājiem, jo ar to viņi pierādījuši savu modrību un apzinību, savu aktīvo vēlēšanos saprast uzdevumus, ko ikvienam uzliek nācija un valsts, un ietaupīt pūles šo uzdevumu veikšanai.

Šī apzinība ir kā aizsargu organizācijas panākumu nodrošinātāja, tā arī vispārējā valsts un nācijas dzīvē tā paveŗ visbagātīgākās iespējas par labu mūsu garīgā spēka un materiālās labklājības augšanai.

«Aizsargs» un viņa vadība var ar pilnīgu gandarījumu atskatīties uz paveikto darbu, jo šis darbs ir bijis labs un nesis svētīgus augļus. Un par to šajā vietā mana vissirsnīgākā pateicība un atzinība kā aizsargu organizācijas un «Aizsarga» vadītājiem un darbiniekiem, tā arī ikvienam «Aizsarga» abonentam un lasītājam, un mani vislabākie novēlējumi «Aizsargam» nākošā darbā.

„Aizsarga“ piecpadsmit gadi

Ikviens darbs vislabāki sekmējas, ja viņa darītājus apgaro ticība darba nozīmei un panākumiem. Šāda ticība, savienota ar neatlaidīgu gribu veikt šķēršļus un stiprināta sabiedrības jo siltā atsaucībā, piecpadsmit gadus vadījusi arī žurnālu «Aizsargs». Kaut pusotra gadu desmita laikā vairākkārt mainījušies žurnāla vadītāji kā personālā, tā izdevniecību ziņā, — no burtnīcas uz burtnīcu, no gada uz gadu ir veidojusies un augusi «Aizsarga» pamatideja: kalpot Latvijas stiprumam, kalpot valsts aizsardzībai un tautas dzīves celšanai. Tas nav tikai atsevišķu cilvēku darbs, kas ieguldīts žurnāla biezajos piecpadsmit gadu gājumos. Tas ir kas vairāk. Tā ir kopēji auklētā un kopēji domātā doma, kuŗas neizsmeļamie dziļumi un lielais spēks visus šos gadus pulcina ap «Aizsargu» tā lasītājus, līdzstrādniekus, redakcijas darbiniekus, izdevējus un atbalstītājus.

Te slēpjas arī mūsu žurnāla panākumu cēlonis. No tūkstots iespiestiem eksemplāriem sākumā, desmit gadu pastāvēšanu «Aizsargs» jau atzīmē ar astoņiem tūkstošiem abonentu. Bet tagad, pēc vēl pieciem gadiem, «Aizsargs» tiek iespiests un izplatīts 31.000 eksemplāros. No divām drukas loksnēm pirmajā burtnīcā, «Aizsargs» tagad izaudzis piecu iespiedlokšņu biezumā. Un ja sākumā šī uz pusi plānākā burtnīca maksāja 60 snt., bet gada abonements 6 latus, tad tagad, neskatoties uz iespiešanas, papīra un ekspedēšanas sadārdzināšanos, atsevišķa burtnīca maksā 50 snt. un gada abonements 4 latus. Visa «Aizsarga» pastāvēšana ir bijusi kāpināta tiekšanās uz augšu, uz labāko.

Kādi tad bijuši šie «Aizsarga» ceļi 15 gados?

Katrai jaunai lietai viens no grūtākiem ir sākums. «Aizsargam» šūpuli kāra Latvijas Aizsardzības biedrība. «Aizsarga» pirmais atbildīgais redaktors Kristaps Upelnieks par žurnāla idejas pirmo ierosinātāju min ģenerāli J. Kalniņu. Jautājums par militāri - zinātniska žurnāla izdošanu pirmo reizi pārrunāts biedrības valdes sēdē 1922. gada 1. aprīlī. Tomēr vajadzēja paiet vēl gadam, līdz 1923. gada 9. marta sēdē nolemj principā žurnālu izdot un valde sāk iepazīties ar papīra kalkulācijām un citiem izdošanas aprēķiniem. Saukt jauno žurnālu par «Aizsargu» nolemj tā paša gada 4. aprīļa sēdē. Jāpiezīmē, ka vārds «Aizsargs» tika dots ne tikai aizsargu organizācijas dalībnieka nozīmē, bet tas izteica vispārēju valstiskās domas un militārā gara aizsargātāja apzīmējumu. Žurnālam radās arī pirmie šķēršļi. Toreizējās kreisās valdības iekšlietu ministrs aicina atbildīgo redaktoru pie sevis, lai noskaidrotu žurnāla politisko seju. Beidzot izdošanas atļauja tomēr tika saņemta, un 1923. gada 15. jūnijā iznāca jaunā žurnāla pirmā burtnīca, iespiesta 1000 eksemplāros.

«Aizsargs» sāka staigāt tautās. Programas raksta vietā redakcija liek J. Skujiņa dzejoli:

«Aizsarga» kolēģija un redakcija.

Gaitu sākot («Aizsargam»).

Lai katris zina savu vietu,
Kad Tēvu zeme jāsargā:
Vai draudi tuvu, vai tie tālu —
Ir jābūt vienmēr nomodā.

Tik kopā savus spēkus liekot,
Mēs celsim sauli vairogā:
Tik mūsu tautas spēkiem augot,
Būs zelta druvas drošībā.

Un miera vizma glāstīs mežus,
No jauna dzīve sētās zels,
Un kaŗa brūces dziedinājot,
Mūs mierīgs darbs pret sauli cels.

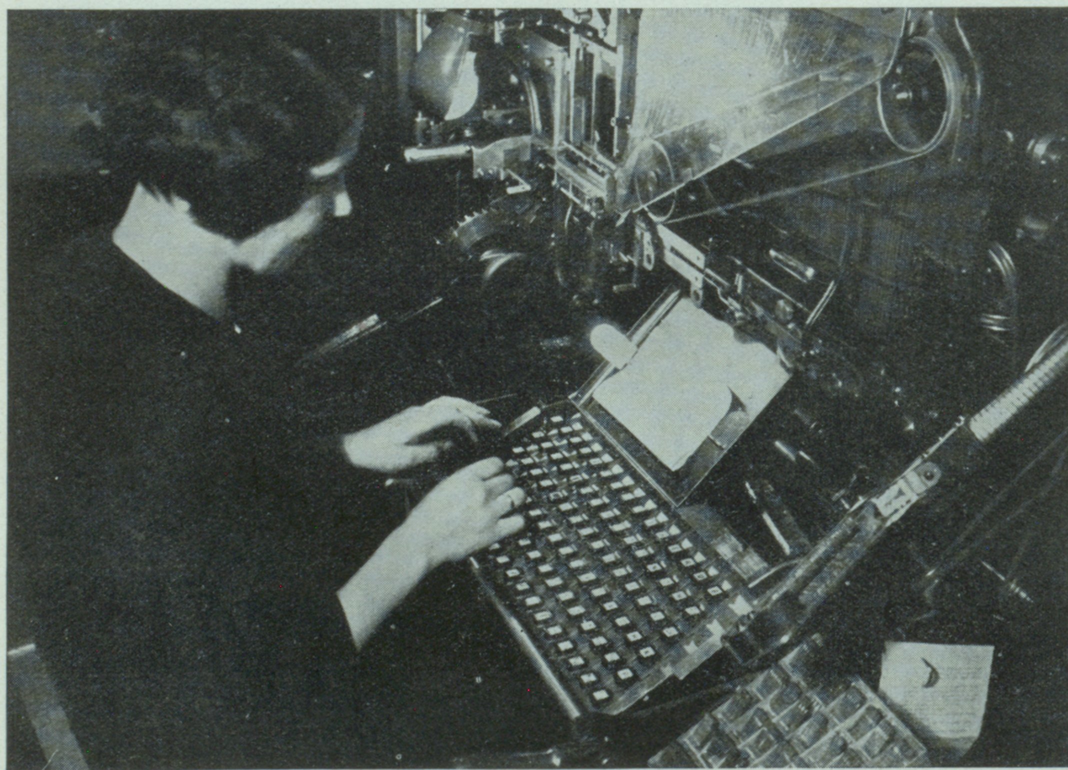
Žurnāla pirmie vadītāji «Aizsarga» galveno uzdevumu saskata atklāto un slepeno valsts ienaidnieku apkaŗošanā un nacionāli domājošo pilsoņu mudināšanā valsts aizsardzības darbam. «Aizsargā» paredz ievietot: 1) Likumus, pavēles un rīkojumus kaŗavīriem un aizsargu nodaļām, 2) militāri zinātniskus rakstus taktisko, stratēģijas, kaŗa technikas u. t. t. jautājumos, 3) rakstus kaŗa psīcholoģijā un pedagoģikā, 4) rakstus par kaŗaspēka apmācības jautājumiem, sportu, 5) ārzemju armiju, strēlnieku biedrību un aizsardzības organizāciju dzīves apskatus, 6) Latvijas atbrīvošanas kaŗa un Senlatvijas vēsturi, 7) ceļojumu aprakstus, 8) militāro chroniku, 9) militārās literātūras apskatus, 10) romānus, stāstus, noveles, dzejas, 11) laikrakstu apskatus, 12) rakstus par sabiedriski polītiskiem jautājumiem. Bez tam vēl nodaļas: aizsargu dzīve, chronika, anekdotes un karikatūras, kareivju dzīve, sīkumi.

Šī plašā programa liecina, cik nopietni uzdevumi «Aizsargam» sprausti jau pašā sākumā. Dzīve, protams, gāja savu ceļu. Ne viss lolotais piepildījās. Žurnāls sākumā bija domāts galvenā kārtā Latvijas Aizsardzības biedrības biedriem. Taču izrādījās, ka šīs aprindas vien nespēj žurnāla pastāvēšanu nodrošināt. Nu redakcija vērš skatus uz armiju un aizsargu organizāciju. Pagastos žurnāls izplatās sevišķi aizsargu saimes vidū. To veicina arī zīmīgais žurnāla nosaukums. Un tā šie apstākļi žurnālam kļūst par liktenīgiem. Arvienu vairāk un vairāk «Aizsargs» sāk tuvināties tieši aizsargu organizācijai. Pāršķirot pirmos «Aizsarga» gada gājumus, sevišķi jāuzsveŗ žurnāla līdzdzīvošana aizsargu nodaļu veidošanai. Aizsargu dzīves svarīgāko jautājumu pārrunāšana daudzos gadījumos ietekmējusi pašu jautājumu praktisko izšķiršanu. Tādi, piemēram, ir aizsargu «dēmokratizēšanas», militārās iekārtas, aizsargu palikšanas pie iekšlietu resora, aizsardžu pulciņu dibināšanas u. c. jautājumi, kuŗu atrisināšanā lielu lomu spēlējušas «Aizsargā» izteiktās domas un viedokļi. «Aizsargam» nācās atvairīt arī kreiso partiju uzbrukumus armijai, aizsargiem un policijai.

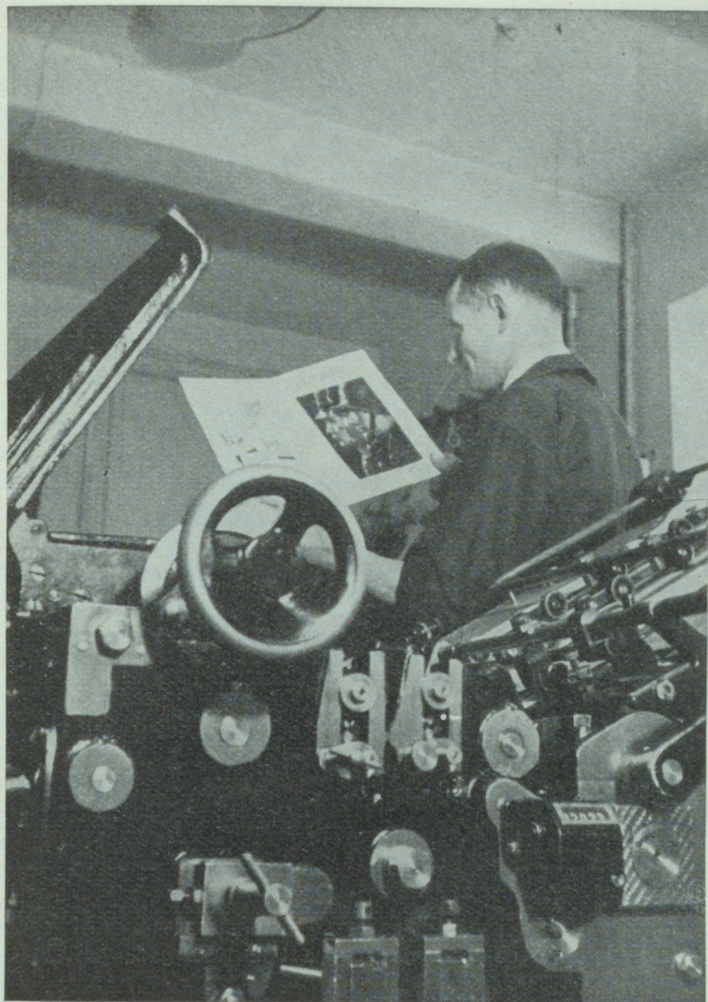
Žurnāla pirmo darbības posmu var apzīmēt ar laiku no 1923. līdz 1928. gadam. Šajā laikā žurnālu pēc kārtas vada un paraksta K. Upelnieks, G. Mīlbergs, J. Finkenšteins un pulkvedis-ltn. J. Indāns.

Ar 1928. gada 1. burtnīcu notiek «Aizsarga» izdevniecības un redakcijas pārkārtošana. «Aizsarga» izdošanā apvienojas Kaŗa ministrija, Iekšlietu ministrija un Latvijas aizsardzības biedrība, radot izdevniecību «Latvijas Aizsargs». Žurnāls līdz ar to iegūst plašāku bazi. Šai laikā arī aizsargu organizācijā sākas rosīgāka darbība sabiedriski - kultūrālā laukā. Aizsargu vienībās sāk iestāties inteliģence. Tās strauji aug gan skaitliski, gan nodarbību daudzpusīgumā un dziļumā. Un šis pagrieziens, kas sakrīt ar tagadējā Sabiedrisko lietu ministra Alfrēda Bērziņa darbību aizsargu organizācijā, jūtami ietekmē arī «Aizsargu». Žurnāls kļūst saturā bagātāks un tiešāka izveidojas žurnāla līdzsekošana armijas un aizsargu centieniem. Žurnāla vadībai nodibinās redakcijas kolēģija, kuŗā no Iekšlietu ministrijas ieiet toreizējais aizsargu nodaļu instruktors, tagadējais ministrs A. Bērziņš, no Kaŗa ministrijas pulkvedis-ltn. A. Plensners un no Latvijas aizsardzības biedrības atbildīgais redaktors pulkvedis-ltn. J. Indāns. Ar 1928. gada maiju pulkveža-ltn. J. Indāna vietā nāk J. Lapkašs, bet atbildīgā redaktora pienākumus uzņemas pulkv.-ltn. A. Plensners.

Ar 1928. gada 2. burtnīcu «Aizsargs» dabūja arī krāšņu ārējo ietērpu — mākslinieku zīmētus krāsainus vākus. 1931. gadā «Aizsargs» gan spiests atiet atpakaļ uz savu pirmo vāku, tomēr pašā žurnālā ir ienesta nopietna griba kopt ilūstrātīvo pusi, kas turpmākos desmit gados izveido «Aizsargu» par ši-

«Aizsarga» salikšana.

«Aizsarga» iespiešana.

nī ziņā kuplāko mūsu pārējo žurnālu vidū. Žurnāla lietišķā vadība, kuplā līdzstrādnieku saime un armijas un aizsargu tiešais atbalsts jūtami sāk celt arī «Aizsarga» lasītāju skaitu, kas pirmajos piecos gados bija apstājies pie 2000. 1933. gadā žurnālam jau tuvu 8000 abonentu.

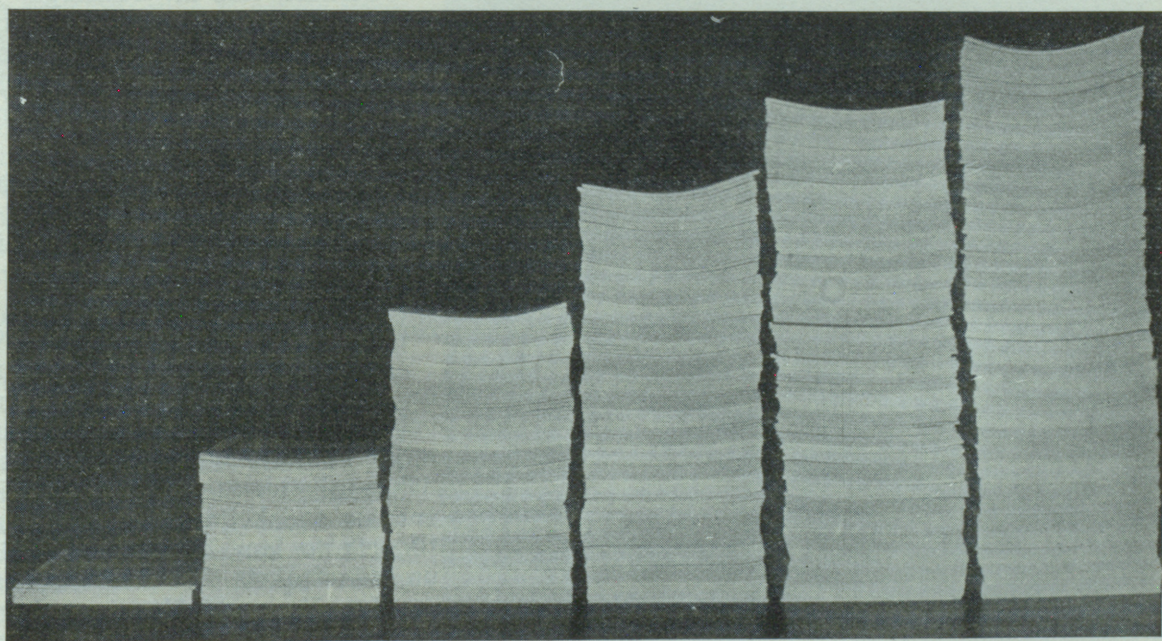
Otrajā darbības posmā žurnālam piekrita neatsveŗama loma kā latviskās nacionālās domas kopējam un idejiskā līdzsvara turētājam partiju sabangotā dzīvē. Var teikt, «Aizsargs» šajā laikā ir vienīgais izdevums, kuŗā sastrādā dažādu polītisku grupējumu darbinieki — pāri personiskam un šaurākajam stādīdami pirmā vietā valsts stipruma domu. «Aizsarga» svars un nozīme pieaug nevien aizsargu un armijas miltāro mērķu sekmēšanā, bet arī nacionālās ideoloģijas celšanā. «Aizsargs» nekad nav nonācis kādas vienas partijas kalpībā, kaut žurnāla vadītāji paši dažkārt vienai vai otrai partijai piederējuši. Arī visdrūmākajā nevienprātību laikā «Aizsargs» visumā paturējis savu vadošo virzienu neapēnotu, un viņa lappuses bija tās, kas droši pauda Latvijas brīvības cīnītāju garu un aicināja uz uzticību mūsu neatkarības pirmo dienu ideāliem un vadoņiem.

Šo pareizo virzienu ieturēt «Aizsargam» nebūt nenācās tik viegli. Mums visiem vēl svaigā atmiņā lielā neiecietība, ar kādu pirms 15. maija skatījāmies uz katru pasākumu, ja tas nepiederēja tieši mūsu partijai. Neiecietības un savrūpības gars centās dažkārt nomaldināt un apgrūtināt arī «Aizsargu». Tāpat gŗūts kļuva žurnāla materiālais stāvoklis. Krizes gadi, iestāvējušies abonentu parādi un dažādi blakus apstākļi bija tik tālu noveduši žurnāla saimniecību, ka dažreiz pat trūka līdzekļu, ko samaksāt spiestuvei par darbu un papīru. Ar pateicību jāatzīmē pretimnākšana, ko sevišķi šajā gŗūtākajā laikā «Aizsargam» izrādīja «Rotas» priekštece — LZS spiestuve.

Traucējumus novērsa un plašus jaunus apvāršņus «Aizsargam» pavēra Vadoņa nestais tautas vienības laikmets.

Pēc 1934. g. 15. maija pārvērtībām žurnāla izdošana pārkārtojās uz tagadējiem pamatiem. Izdevniecība «Latvijas Aizsargs» nolemj likvidēties un «Aizsarga» koncesiju līdz ar izdevniecības aktīvu un pasīvu nodod aizsargu organizācijai, bet Iekšlietu ministrs ar 1934. g. 23. novembŗa lēmumu nosaka, ka žurnālu izdod Aizsargu štābs un to pārzin Aizsargu priekšnieks. Pie Aizsargu štāba nodibinās izdevniecība «Žurnāls Aizsargs».

Jaunās izdevniecības kolēģijā Aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls par priekšsēdētāju nozīmē Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieku Ed. Rapsu, par locekli saimniecības daļas priekšnieku

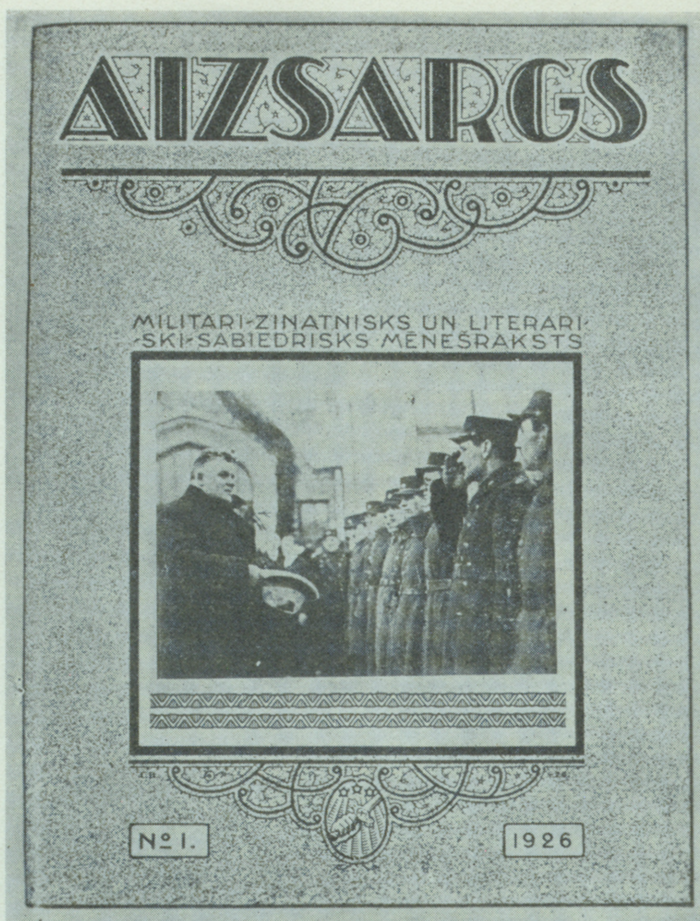
1923. g.	1934. g.	1935. g.	1936. g.	1937. g.	1938. g.
1000	8000	16000	23000	27000	31000 eks.

«Aizsarga» tirāžas pieaugums piecpadsmit gados.

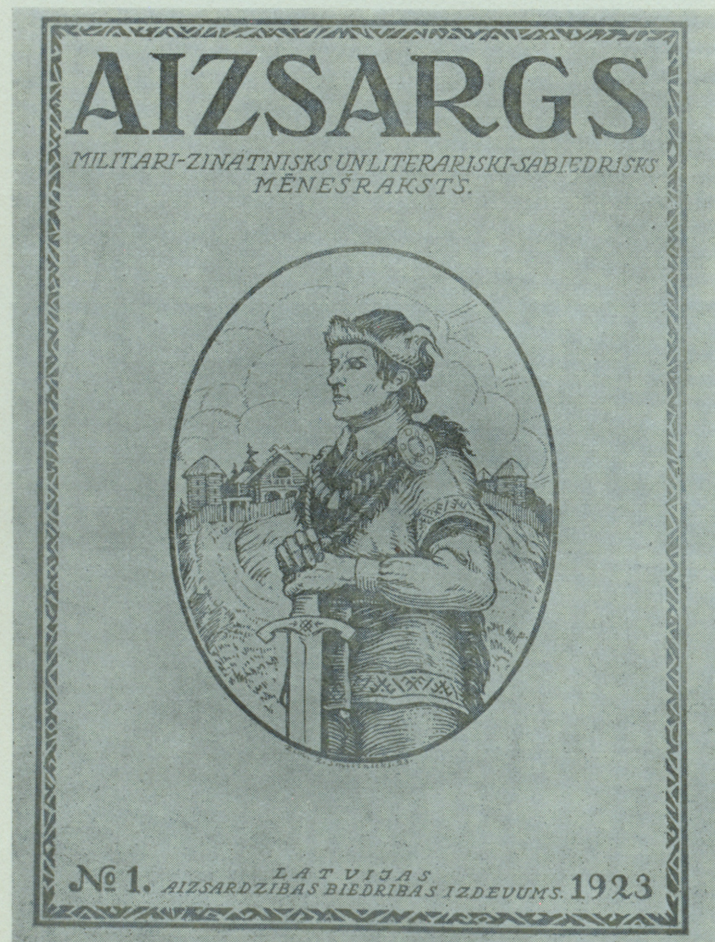
Fr. Upelinci. Kā Kaŗa ministrijas pārstāvi, pulkveža-ltn. Ed. Medņa vietā, kas «Aizsargu» paraksta no 1932. gada marta, Armijas štābs izrauga tagadējo pulkvedi-ltn. V. Deglavu. Viņu Iekšlietu ministrs ieceļ par «Aizsarga» atbildīgo redaktoru, kuŗa vadībā žurnāls sāk iznākt ar 1935. gada marta burtnīcu. Kolēģija pieņem par redakcijas sekretāru P. Norvili un ilūstrāciju rediģēšanai E. Rirdānu.

Aizsargu štāba izdevniecībai «Žurnāls Aizsargs» vispirms izdevās savest kārtībā žurnāla sašķobīto saimniecisko stāvokli. Tā pamazām nokārto arī agrākās izdevniecības ietaisītos parādus.

Satura ziņā šis trešais posms «Aizsargā» ienes jauninājumus, galvenā kārtā, divos virzienos. Pirmkārt, žurnāls kļūst vispusīgāks un bez tiešiem militārās dzīves un aizsargu organizācijas jautājumiem «Aizsargā» izveidojas plašas vispārēja satura daļas, kā: vispārējā, literārā, bibliografijas un mākslas, Latvijas un ārpolītisko notikumu, sporta, humora, un bērnu. Tāpat kā aizsargu organizācijas darbā, bez militāriem un kārtības uzturēšanas pienākumiem, nāk klāt Vadoņa norādītie aizsargu polītiskie, kultūrālie un saimnieciskie mērķi, kas galu galā aptveŗ dzīves visas nozares, tāpat arī žurnāls «Aizsargs» sāk kalpot visas tautas dzīves celšanai, sevišķu uzmanību veltot 15. maija gara nostiprināšanai. Plašāki kā nevienā citā mūsu žurnālā, «Aizsargs» cenšas atspoguļot un vienkopus rādīt jaunā laikmeta un valdības darba sasniegumus. Itin pareizi Latvijas Preses biedrības pēdējā gada grāmatā (208. lpp.) «Aizsargs» ierindots starp vispārēja rakstura žurnāliem, par kādiem raksta autors vēl uzskata «Sējēju» un «Daugavu». Šo pēdējo apstākli apliecina arī «Aizsarga» abonentu komplektēšanās. «Aizsargu» bez aizsargu un armijas apridām tagad lasa arī sabiedrības aktīvākā un patriotiski noskaņotā daļa.

«Aizsarga» vāks no 1926. g. janvāŗa līdz 1928. gada janvārim.

«Aizsarga» nemainīgais vāks no 1923. g. jūnija līdz 1925. g. decembrim un no 1931. g. jūlija līdz 1934. g. decembrim.

Otrkārt, līdz ar «Aizsarga» pāriešanu pie Aizsargu štāba, jaunā redakcija žurnālam deva sistēmatiskāku sakārtojumu. Tagadējais iedalījums žurnālā pastāv ar 1935. gada otro ceturksni. Vienīgi 1937. gada decembŗa burtnīcā no jauna pienāk klāt praktiskā daļa «Mana māja».

1937. gads nāk ar pārmaiņām žurnāla kolēģijas sastāvā. Pēc pulkveža-ltn. V. Deglava iecelšanas par Latvijas militāro pārstāvi Lietuvā, Kaŗa ministrija par savu pārstāvi žurnāla vadībā sūta Aizsargu štāba priekšnieku pulkvedi-ltn. J. Ķikuli, kuŗš ir žurnāla tagadējais atbildīgais redaktors.

Cenzdamās pulcēt ap «Aizsargu» arvien plašāku un kompetentāku līdzstrādnieku saimi no mūsu valsts un sabiedrisko darbinieku, ūniversitātes, armijas vadības, aizsargu, publicistu, vidējās un jaunākās rakstnieku paaudzes un mākslinieku aprindām, žurnāla redakcija savus nodomus var piepildīt par tik, cik to ļauj žurnāla ļoti lētā abonēšanas maksa un mēnešraksta 5 iespiedlokšņu apmēri. Neatsveŗama žurnāla pastāvēšanai un turpmākai augšanai ir lielā pretimnākšana, ko «Aizsargam» izrāda aizsargu vienības, Armijas štābs, Kultūras fonds, Iekšlietu ministrijas administrātīvais departaments un robežsargi.

Vienīgi sadarbībā un savstarpēji vienam otru atbalstot, aug kopējie pasākumi. Katrs savā vietā stāvēdami, lai uz priekšu ar vēl lielāku prieku un mīlestību cenšamies stiprināt «Aizsargu», tad mūsu žurnāls arvien pilnīgāk varēs kalpot Latvijas garīgās un materiālās kultūras izkopšanai, kas ir visas sabiedrības uzdevums un ko presei par mērķi uzliek jaunais preses likums.

A. Grīns

Preses loma nācijas mērķu sekmēšanā

Presei un sevišķi tās patstāvīgākajai daļai publicistikai ir, bijusi un būs izcila nozīme tautas garīgajā audzināšanā un tās vadīšanā pretī kopīgiem ideāliem un lieliem nacionāliem mērķiem. Tam neskaitāmi daudz piemēru visu civīlizēto tautu vēsturē. Lielais itaļu tautas un tēvzemes vienības domas karotājs Madzini, kura liesmainos vārdus par vadoņa misiju nesen citēja mūsu pašu neatkarības Tēvs, ar savu ugunīgo spalvu izdarīja Italijas valsts tapšanai pagājušā gadusimtenī tikpat lielus vai pat vēl lielākus pakalpojumus kā varonīgās, bet cīņu laukos parasti neveiksmīgās sardiniešu brigādes: kad šīm brigādēm atkal bija nācies ar zaudējumiem atkāpties, Madzini spalva neļāva šo neveiksmju dēļ pagurt tautas garam, bet mācīja un sludināja nepiekusdams saviem valodas un asins brāļiem, ka, kamēr cīņas spars nav zaudēts, kamēr vēl nav zudusi tautas ticēšana savai taisnībai, visām nelaimēm ir un paliek tikai pārejošas likstas nozīme, un itin nekas nav un nevar būt galīgi sagandēts.» — Norveģu lielais novelists Bjernšterns-Bjernsons bija ne mazāk liels kā publicists un presē dedzīgi cīnījās par savas tēvuzemes atraisīšanos no zviedru polītiskās un dāņu kultūrālās aizbildnības; un sava mūža vakarā dabūja pieredzēt, ka piepildās viņa publicista ideāli, un skaitā mazās norveģu tautas vārds tiek augstāk stādīts, vairāk daudzināts par dažas citas, miljoņu ziņā lielākas nācijas vārdu. Un pie visa tā viņam un viņa avīznieka darbam bija sava daļa nopelnu; viņš mirdams varēja ar pilnām tiesībām teikt, ka «esmu darījis savas tautas un tēvuzemes stipruma, goda un labās slavas vairošanai visu, kas bija manos spēkos, un pāri tiem.» Un tiešām, jaunāki un vēl lielāki rakstnieku talanti ir nākuši norveģiem un pārauguši viņa prozaīķa slavu, bet kā preses darbinieks, kā publicists ar publicista spalvu par norveģu brīvības tēvu tikušais Bjernšterns dzīvo un mūžam dzīvos tā pateicīgās tautas piemiņā.

Līdzīga nozīme publicistikai un presei vispār, kā nacionālās sirdsdedzes glabātājai un tautas nemitīgai uzmundrinātājai nepagurt, bet vienmēr censties tālāk un bez stomīšanās uz priekšu iet savu nacionālās patstāvības un visu spēku izkopšanas ceļu, līdzīgs svars avīžniecībai bijis katras, no citiem atkarībā nokļuvušas tautas augšupgājumā, un arī turpmākajā palikšanā uz tekas, kurai arī pēc tam ir jāved vienmēr uz augšu, un nekad lejā, ne mūžam vairs atpakaļ. Visvienalga, vai mēs pakavēsimies pie somu tautas varonīgajām cīņām pret viņu zemes patstāvības apspiešanas centieniem no bijušās Krievijas imperijas puses, vai pie poļu preses lomas šīs tautas likteņa vistraģiskākos momentos, vai apstāsimies pie tikpat cildenās čeķu nācijas, kura šinīs dienās tik gaiši parādīja draugiem un naidniekiem, ka tā ar ieročiem rokās gatava līdz nāvei cīnīties par katru pēdu savas tēvzemes, — visu šo tautu gara varenības un nelokāmības audzināšanā liela, pat ļoti liela loma ir piekritusi viņas presei, šim savu tautisko centienu aizstāvēšanas un propagandas drošākajam ierocim. Tai tautai, kurai šī ieroča ilgu laiku trūcis, tai vēlāk nācies pārvarēt daudz, daudz lielākas, pa preses klusēšanas gadiem saradušās jaunas grūtības, jaunus apspiedēju saceltus šķēršļus: tam zīmīgs paraugs mūsu brāļu tautas leišu liktenis, četrus gadu desmitus dzīvojot bez savas avīžniecības, ciešot tai pašā laikā lielus zaudējumus etnografiskās teritorijas un tāpat nācijas piederīgo sastāvā, un pēc tam, pēc brīvā vārda atgūšanas, ziedojot lielu daļu nacionālās enerģijas to kaimiņtautu panākšanai, kuras šais četrdesmit gados tālāk tikušas pa attīstības ceļu.

Un mūsu pašu vecās, daudzinātās «Pēterburgas Avīzes»? Vai viņu iznākšana nesakrīt ar latviešu pir-

«Aizsarga» vāks no 1928. g. februāŗa līdz 1931. g. jūnijam.

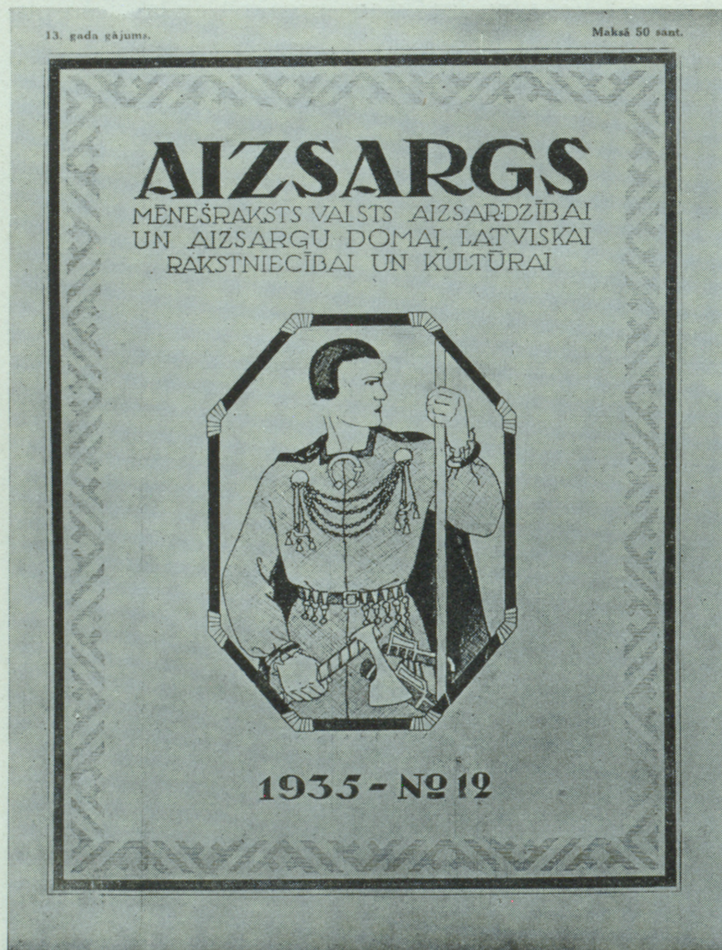
mās atmodas pavasari, vai nav šis senais laikmets viņa lielā, gaišā un jaukā mūsu vispirmā maija gara balss, kuŗai ar tūkstošām atbalsīm atsaucās runāt iesākusi tauta? Ikkatru šī mūsu vispirmā nacionālā laikraksta numuru tad gaidīja Latvijas sētās kā mīļu ciemiņu, kuŗš prata likt sirdīm degt un dvēselēm liesmot latviešu tautas un tās mērķu labā.

Neatkarības cīņu laikmetā ne mazāk spoža loma piekrīt «Laika Vēstīm», dažiem «Līduma» numuriem un jo sevišķi «Latvijas Sargam», un nevien viņa herojiskajā Liepājas laikmetā, bet arī pirmajā laikā pēc pārnākšanas uz Rīgu. — Visgrūtākajās jaunās republikas dienās, kad mazdūšīgākiem viss likās pazaudēts, šīs avīzes numuri, tautā iedami un uzmundrinādami viņas garu, bija kā trauksmes zvanu dimdējieni nakts klusumā: tie cēla kājās kūtros, modināja gulošos, slavināja vēl dzīvos varoņus, cildināja par Tēvzemi un valsti kritušos, audzināja visās aprindās kaujas garu, droši aizstāvēdami mūsu tautas tiesības dzīvot viņas zemē zem sava pašu karoga. Un teica visusmagakajās stundās: Tik dūšu, draugi! Tik ticībā Latvijai nepagurt! Reiz uzvara būs mūsu, šī zeme mūžam paliks mūms! Un brīva, no svešiem mērķiem tīra, krāšņa un varena un cēla zaļos un ziedēs mūsu pašu, latviešu valdītā un vadītā valsts!

Aizsargu mēnešraksts, tagad atskatīdamies uz apaļu mūža gaduskaitu, ir viņos visos, neatlaidīgi un pēc labākās apziņas kalpodams saviem speciālajiem uzdevumiem, allaž un vienmēr paturējis gara acu

«Aizsarga» vāks no 1936. g. janvāŗa.

«Aizsarga» nemainīgais vāks no 1935. g. janvāŗa līdz 1935. g. decembrim.

priekšā mūsu lielos nacionālos mērķus, tā turpinādams latviešu publicistikas gaišākās un slavenākās tradicijas. Šinī ziņā aizsargu žurnāla darbs tautas patriotiskajā audzināšanā un jaunatnes tālākizveidošanā cīņu gadu garā un pašaizliedzībā, šis «Aizsarga» darbs gūst sevišķi izcilu nozīmi. Viņa lasītāju plašo saimi, bez kādas komplimenta teikšanas, mēs varam droši un bez mazākās noziegšanās pret patiesību apzīmēt par krietnāko un morāliski vērtīgāko tautas daļu; par brīvības kaŗa izkaŗotāju un viņu gara audzinātu jaunās paaudzes izlasi, kuŗa aktīvi un visiem spēkiem līdzdarbojas svarīgākajā no visiem nācijas kopdarbiem: Latvijas neatkarības kaŗa un 15. maija ieguvumu sargāšanā miera gados. Un uz pirmo tautas Vadoņa vai viņa uzticības personu aicinājumu gatava mesties cīņā, iet uzvarās vai nāvē ar to pašu veco un varonīgo sparu, kuŗš viņās slavasdienās spārnoja varoņdarbiem visu, mirušo un vēl dzīvo Latvijas valsts un tautas brīvības izkaŗotāju dvēseles.

Kā avīžu cilvēks, kam ir gods jau desmit gadu skaitīties «Aizsarga» līdzstrādnieku rindās, sūtu tā tagadējiem vadītājiem un daudzajiem mūsu žurnāla lasītāju tūkstošiem kopīgā darba svētkos sirsnīgākos sveicienus. — Šis mēnešraksts ar visaugstāko tirāžu, kādu jebkad sasniedzis latviešu valodā izdots žurnāls, — šis mūsu mēnešraksts ir iekarojis sev tik drošu nākotni un tik daudz uzticīgu siržu, ka viņa numuru kārtējā nākšana tautā jau sāk līdzināties arāju un pļāvēju gaidītās visusildītājas saules kārtējam gājumam pār Latvijas druvām un sētām, laukiem un pilsētām.

Emilis Melngailis

Zīļota ziņģe zītara zemē

Dancotāju zirgu pirku,
Ziņģētāju sievu ņēmu.
Danco manis kumeliņis,
Ziņģē mana līgaviņa.
Lustītēmi nevarēju,
Ka man divi spēlmanīši.

Ievadpantiņā lietotie vārdi itin visi pauž sirmu jo sirmu senatni. Bet latviešu valodas vara līdz ar dainu būtību gul šimbrīžam vēl kā zem segauta. Nav skolotās šķiras vidū mums daudz to ļaužu, kas dainu sējumu no plaukta paņem, ja tāds tur uz tā plaukta ir gadītos. Ko tad šķirstīdami lasa, bez vērības, bez iejūtas, viss tas šķiet ožam pēc sūrām dūmakām. Par meliem, par māņiem tura visu, kur dainu dzird daudzinām senatnes slavu. Nebijis klausulaiku gaŗo gadusimtu, kas tad būtu patvēris to klēpīti no senatnes plašiem apvāršņiem, no kuŗa kādu saujastiesu esam paglābuši, kas vākuši garamantas?

Katra liksta, klizma, nelaime nes padusē sev līdz kādu labu dāņu. Tā nelabā klaušulaiku piedeva ir greizais uzskats, ka mēs nekad nekas neesam bijuši, tik nulē sevi gribam darināt. Lasot, ka «meitumātes istabā glāžu dores, vaŗa grīda,» vai ka tur «liepukoka skali deg sudrabiņa lākturos», senatnes sudrabsētā nebijušie to vien melš, ka viss tas tīrie nieki vien, dzejiski pārspīlējumi tikai. Kas tad nu pie mātesmātes tos «sudraba lākturus» nav redzējis, viņi smejas: krāsnes šķirbiņā sprauda priežu skalu, — kāda tur nu bija gaiša guns? Kvēpi vien.

Kas uz latvju senatni raugās caur klaušulaiku kvēpiem, tas Stāmerienas varā austā villainē saskatīs tikai skrandas. Maldīgā izdoma par mūsu senatnes skrandainību plešas plata ne runā vai rakstā vien. Jau granītā ir cirtuši senlatvisko kareivi ar vīzēm kājās. Pie kam tas tēlnieks mazāk vainojams par to trūcīgo senatnes tulku, kas viņu ar saviem māņiem apcēlis.

Loģika pazīst tādu argumentāciju, kas, apgāžot pretējo uzskatu, pierāda dotā teiciena pareizību. Tas pretējais uzskats, ko centīšos apgāzt, ir tas, ka latvietība, mūžadienas vārgdama melnās miesās, visu iedzīves gudrību ir paņēmusēs no bagātās vācietības. Tad apskatīsim šo «bagāto» vācietību drusku tuvāk.

Vispirms, kāds viņai tas skaņotais pagasts? Kur kokle, stabule, taure, spēles, kur dūdas, bukarags, skandēkļi (sitamie daikti): bungas, zvārguļi, trijdekšņi. Ko viņa klusē, jūsu bagātniece?

Devīto Dziesmusvētku propagandai bij ievajadzējies pateikt vārdiņu «koklētājs» vāciski. Bija atraduši veiklu apeju ar likumu: der Koklespieler. Bet kā lai svešā valodā pasaka to, kur paša tā jēdziena nekad nav bijis?

Atļaujos pie tā koklespieler'a piebilst, ka tas pēc savas ārienes jau ir salikteniš, kā, piemēram: Waldhorn (taure), Handschuh (cimds), kas tāpat cēlušies, meklējot rast vārdu tur, kur jēdziens trūcis Saliktenīgi!

No klaušulaikiem iznākušais latviešu taurētājs pirmo brīdi savu spēlējamo daiktu sauca par mežaragu, ticot vācietības bagātībai. Bet senči (latvieši, protams), šo instrumentu paši no taura raga darinādami, saukuši to par tauri. Taurs bij mežavērša sūbra ciltsbrālis. Vēl nesen (gadu 200) atpakaļ šejienes silos mājojis.

Koklei senatnē bij 5 stīgas, stipri vēlāk pienāca vēl 4 klāt, dodot svēto skaitli 9. Kokle cēlusēs no spēlēm. Tām bij tikai viena stīga, bet par to kustīgs, slaids loks, uz kuŗa šo stīgu stingri jo stingri uzspīlēja. Nav arī grūti saprast, ka spēles bij radušās no šaujamā loka. Turot loka vienu galu pie zemes, bet otru zem zoda, iemācījās trinkšinot pat toņus grozīt, mazuliet piespiežot zodu ciešāk klāt.

Dūdas saucās arī soms vai somudūdas no tās jēŗādas somas, kurā iedarināja bez muttuŗa — pūtēja plaušas, pildot somu ar gaisu, pārvērta to par plēšām — i nemainīgo dūdubalsu (vilcēju basu), i teicēju stabuli ar blikstiņiem (cauruminiem), kas pirkstiem spēlējami. Labam somam bij arī divēji dūdubalsi, kvintēs skaņoti. Soms skanēja kā oboja ar fagotu kopā.

Cik savādi, ka mums, latvietības tiešiem mantiniekiem, no vecās godības, no senajās tiesas, maz kas palicis pašiem pāri. Dainā lasām, ka vedībās klētī skanējušas dūdas, bet angļi, kas līdz sestai gadusimtai pēc Kristus vēl bij baltu kaimiņi pie Elbas upes, uzglabājuši nevien dūdiniekus savām kāzām, bet sauc pašas kāzas pēc prūšu mēles par wedding

Ceļā uz lielajiem dziesmusvētkiem galvaspilsētā.

Somas dūdu spēlmanis.

(vedības), tāpat kā arī kristabas, bēres par christening, burial (izrunā: beriel). Kāzas ir līvu vārds.

Pūšat, mani spēlmanīši,
Jele šādu vakariņu!
Es jums došu spēļukreklus
Līdz zemei izrakstītus.

Ja kāds apšauba, vai vārdiņš «spēles», kas nozīmē latvisko monochordu (vienstīdzenieku), varētu būt cēlies no stīgas spīlēšanas, lai tas lūko ticēt vismaz Jakoba Grimma etimoloģijai, ka «spielen» cēlies no «spilan» (= spīlēt), kas gan esot ronams vienīgi ostgotu valodā. Ja kam nepatīk tas, ka blakus «spēļu» stieptam pamatpašskanim stāv «spīlēt» ar grūstu «ī», lai viņa šaubas nomierina citas līdzīgas parādības. Cits pamatpašskanis «ziemelim» kā «ziemai», cits «dzīslai» kā «dzīšanai», cits «bērēm» kā «bēršanai», cits «stūrim» kā «stūrgalvībai».

Visi vārdi sākumā ir no skatāmās, taustāmās pasaules. Vācu kolektīvi «spielen» ar «Spielmann'i», protams, ir jauni. Mēs spēlmani pazīstam no vissenās dainas, kā speciālistu, spēļu pratēju:

Uzjāj vienu augstu kalnu,
Augsta kalna galiņā
Trejdeviņi koklētāji.
Ai godīgi (= godāti) koklētāji,
Ko jūs te koklējat?
Koklējam to māsiņu,
Ko šodien garām veda
Uzjāj otru augstu kalnu,
Augsta kalna galiņā
Trejdeviņi spēlmanīši.

Tā ir cita instrumentālistu grupa. Pirmiem rokā bij kokles, šiem spēles. Spēles visāda dižuma, gan lielas, gan mazas, gan vidējas. Bet uz nākamā kalna atkal citi: proti, trejdeviņi bundzenieki. Tā redzam, ka vāciešiem trūkst pats pirmvārdiņš «spēles», otrs: nav arī viņiem pirmjēdziena «spēlmanis», bet «spilan» nav atkal ronams pie vestgotiem. Aiz to tik svarīgs vārds, kā spēlēt, angļiem ar vāciem nav kopējs.

Tas «manis» iekš tā «spēlmaņa» jau tāpat nav ģermāņu īpašums. Mācīdamies no kaimiņiem cilvēcību, viņi apķērās, cik nesmuki tas ir, ka nav vajadzīgu vārdu, kā pat cilvēka nosaukuma, viņu valodās. Sāka vai nu vienu to pašu vārdu lipināt klāt dažādiem jēdzieniem, visur lietodami, piemēram, «schlagen aus», alga viena, vai koki plaukst, vai zirgi speŗ, vai pumpiņas izsitas. Vai pieķerdamies tādam «manim», kam visa ciltsradniecība baltiska: maņa, māka, māksla, manīt, manīgs, lūkojot no tāda izgriezt kādu «erzaci» pamanītam trūcējam. Tā vācietis vīrieti, arī vīru, sauc «der Mann». Bet veidojot no šī «Mann'a» īpašības vārdu «männisch», tas nu viņam noder cilvēka nosaukumam. Anglis, tādu «Mensch» nepratis izgriezt, cilvēku dažubrīd dēvē par «man», bet citkārt arī par «humānu būtni» (the human being)!

No šitās bagātības mēs lai nu būtu aizņēmušies savus dermaņus, dusmaņus, lielmaņus, brammaņus! Mūsu brammanis atsaucas uz radurakstiem tālā Indu zemē aiz Pendžaba (piecupes), aiz Himalaja (ziemalāja).

Sajāja brammaņi	Ik zara galā
Augstā kalnā.	Deviņas lapas.
Sakāra zobenus	Ik lapas galā
Svētā kokā.	Deviņi ziedi.
Svētam kokam	Ik zieda galā
Deviņi zari.	Deviņas ogas.

Tas zieds ($9 \times 9 \times 9 = 729 = 365 + 364$) ir 2 gadus veca meitenīte. Ogai ir deviņreiz tik gadu.

Nu labi, sakautais senatnes pulgotājs teiks, atkāpdamies uz jaunām pozicijām, lai nu būtu tāds brammanis, bet būmanis, šūmanis, dreijmanis, tie taču nav no mūsu mājasgrāmatas. Arī tie ir pašu piederīgie. Tikai šai vietā, kur runa iet par spēlmaņu būšanām, nav vaļas, nav telpas, katru sīkumu līdz galam iztirzāt.

Romas kaŗavadonis Kaisars (Cezars), kas pie Reinas krasta cēla romiešu koloniju («Köln» viņu sauc vācieši šodien), ieminas savos aprakstos De bello gallico mazas tautiņas — latovici. Ja tie ir bijuši latviešu bariņš, tad tādi, nokļūdami Kolonijā, tur redzot logus, galdus, solus, it pavisam nebija stulbi aiz brīnumiem. Vācu mēlē gan neviena tāda vārda nav. Tā tad vācu delegāts, pie Kaisara (Cezara) ieradies, prasīja, uz logu rādot, kā to sauc. Viņam atteica: fenestra. No turienes tad nu viņam tas loga nosaukums: Fenster.

No tāda nabaga lai nu latvietis būtu lūdzies dāvanu! Kur gan dzirdēts par apzagtu ubaga somu? Lai cik augstu stāv vēlākā Vāczeme ar Luteru, ar Sebastianu Bachu, bet viņas vārdupūrs no sākta gala bijis pavisam trūcīgs. Kad prūši ievierta vāciešos, kas notika zem aplinkus ienākdamās romiešu kultūras spiediena, tad izveidojās jauna valoda, die hochdeutsche Mundart saucama, kas ar pateicību paņēma no prūšiem līdz lielu gubu baltisku vārdu. Redzīgais

Jakobs Grimms šķiro gan šo augstvācu runu par sevi, bet nemana, ka šīs valodas savādību iztaisa īpats baltu ienesums, der baltische Beitrag in der hochdeutschen Mundart, kā sauksies mana grāmatiņa, ja es pie tās vaļas tikšu, tādu uzrakstīt.

Nav ne kādas vienkāršības, ne prastības jau dabā. Tāpat zinātnē. Austrumu Prūsijā, tur, kur vācu atlasos Karaļauču apkaime apzīmēta kā Samland, ļaudis, pārejot vācietībā, jau drusku agrāk bij pārdzīvojuši citu metamorfozu: no sāmiem ar somisku cilts runu bij pārvērtušies par prūšiem. Ja dzirdam, ka sakši, bavarieši, austrieši necieš prūšus, te naida pamatā ir divas lietas, i valoda i asinis.

Vāciski runā: Na kost' mal den Wein! Wie mundet er? Te prūšu Hochdeutsch paliek pie sava «schmecken» abos gadījienos. Kur vāciski: das heile Land, tur šiem savs vārds «ganz», kas cēlies no teiciena: ganis labi. Tāpēc lūk prūsiskais «ganz» gūt angliski skan pavisam citādi: quite good.

Pie viena celma «šķ» drusku apturēsim, lai novērotu, kā tā «Hochdeutsch» = runa ir dziļi grābuse iekšā baltu vārdupūrā. Balti, piemēram: latvieši, šķevodamies, dzird šo šķe = skaņu! No turienes mums šķevas, šķaudas, šķelt, šķēle, šķila, šķiliņa, šķemba, šķerbele, šķindala, šķēmele, šķilt, šķiltavas, šķielēt (ar šķeltu aci skatīties), šķelmis (kas šķielē), šķirt, šķirot, šķērēt, šķēres, pat skaldīt ar skalu.

Te Hochdeutsch = idioms paņēmies tādus vārdus, kā Schilling, schielen, Schelm, Schindel, Schere, scheren. Ja kāds no tiem jau pārgājis arī citās ģermāņu valodās senāk, kā Schilling, tad tas tur nekā negroza. Arī «ziņģēt» pie ģermāņiem jau mājo pie 2000 gadu. Tomēr tas nav vācu vārds, bet ir mūsu manta. Ziņģe ir smalkas dziesmas veids, ar episku ziņagāšanu (ziņošanu). Vedībās, kur panāksnieki gānīja vedējus vai otrādi, dziedāja tautu dziesmu. Šo apzīmējumu izrunāt kopā būtu kļūda. Jālieto 2 akcenti, kā jau pie 2 atsevišķiem vārdiem. Dzirdot vienu akcentu, saliktenis jāraksta vienā vārdā. Kur bija jāraksta: govszagli meklē, tur «Latvī» kādreiz bij lasāms: govs zagli meklē!

Dziesmu pratējas, vecenītes, stingri šķiro, kas ziņģe, kas tautu dziesma. Vēl šobrīd. Mēs, skolotie, par tautu iesākuši saukt ļaužu koppulku. Izgudrojuši vārdu: tautasdziesmu. Bet manām teicējām tāds vārds nav pazīstams. Viņu tautas ir pirmā kārtā vedēji. Tie nu gan savukārt panāksniekus arī dēvē par tautām. Savstarpējo gānīšanos sauc par tautu dziesmu. Tāda ir:

Kas tā tāda griezasgalva
Sēd pie mana bāleliņa?
Mans bāliņš kā kundziņš,
Kā viens vaska ritulīts.

To dzied vedēji. Panāksnieki zākā bēdīgo skujubūdu, kur māsiņa nokļuvusi.

Užavā, kas atrodas mazu gabaliņu no Ventspils uz Liepājas pusi, kādā «būdā», kā tur runā, biju uzgājis varenu dziesmu teicēju. Ziņģu zināja bez gala. Bet man tobrīd nebija nekādu lāgus ierosinošu materiālu līdz, kā tos balsus no teicējas atceres izsaukt, izviļināt. Redzot, ka būdā pie vecenītes ir vērīgs dēladēls, kas skolā iet, prombraucot iedevu kladi, kurā zēns lai ieraksta to ziņģu vārdus, kādas tēvmāte dziedās. Man nodomā bij, otrureiz atbraucot, prašņāt pēc šo ziņģu meldijām. Ziņģēm ir parasti katrai savs balss. Tautu dziesmām turpret visām viens meldiņš. Mazu izņēmumu rāda tikai dziedīgā Rucava, kur blakus dažādiem kāzu balsiem vēl ir savı bēru balsi, atkal savi meldiņi, kūmas ko krustabās dzied. Nabagos novados i bēres, i krustabas, i kāzas dzied pēc viena balsa, slēpjot vienmuļo vilkšanu aiz ritmiska raibuma: vidū divceturtdaļrakstam pēc laiciņa iesprauž trīs astotdaļas ar attiecīgu kritumu tekstā:

Metati, metati pavāra naudu!

Bet es, toreiz jau labi zinādams, ka ziņģe nav tas pats, kas tautu dziesma, skubā biju pārteicies, lai puisēns saraksta taī kladē dzirdētās tautasdziesmas. Tādu izteicienu — tautasdziesmas — vecenīte nemaz nevarēja citādi saprast kā tautu dziesmu. Pēc pāris nedeļām Rīgā pienāk pilna pierakstīta klade ar tām jēlībām, kādas senās kāzās tautas dziedāja. Pat mans krustams vārds Emilis nebij žēlots, bij treknos pantos iepīts līdz. Neatceros, kādu seju es savējo vidū rādīju, kad man teica: Re, kādas papum tās vācamās dziesmas. Kāds sods, ka uz brītiņu biju piemirsis, ka ziņģe ir ziņģe. Biju saņēmis veselu krājumu nekītro dziesmu, ko dziedāja tautas, kas, kāzās gājušas, bezkauņas tapa.

Tās nav ziņģes. Vedībās jau ziņģu nedziedāja.

Jaunatnē atdzimst latviskā mūzika.

Ne tur tā vieta, ne tur tā vaļa. Ziņģei, šai ziņagāšanai par seniem laikiem, vajaga pašai sava vakara. «Es redzēju jūriņā», «Seši jauni bandinieki», «Man pazuda kumeliņis», «Sajāja brammaņi», — tās, rau, ir ziņģes. Pie ziņģēm pieskaitīja arī vācu dziesmeles, no muižām ievazātas, kā: Antonius, viens vārgulīts, bez tēva, mātes palicies». Pat vācisko Stenderi te pielika. Vēl vairāk: Bārtā, kur tāpat kā Rucavā, Nīcā, nebij vācu lielkungu, jo tās visas bij kroņamuižas, pat baznīcas dziedāšanu sauca par «ziņģāšanu», kuru — aiz ērģeļu trūkuma — ievadīja ziņģis, ko agrāk Vāczemē sauca par kantoru.

Senlatviskā ziņģe galīgi atdalās nost no lībiskisāmiski-kursiskiem balsiem, kas savā vienkāršībā nekāpa pāri tetrachordam, tas ir turējās kvartas robežās, kas pat neliecās pāri 4 īsām taktīm, bez rituma raibuma. Tāds lībietis, aizgājis latviešu godā, līdzi jutās līgsmis, pacilāts, jo latviskā ziņģe ir spārnota, izdara melodiskus lēcienus uz sekstu, septīmu, oktāvu itin bieži. Ziņģe pēc rituma ir kā raiba zīļurota, kā daudzrakstu prievīte, vienumēr skanīga savā stiepienā, savā garumā.

Gan valoda, līdz mums pārnākdama, ir bijuse visādām grozībām padota. Zaudēta lietiška kārta. Aizmirsti lietvārdu locīšanā duāls ar instrumentālu.

Vai aķimis neredzēji,
Kad tu ņēmi tautumeitu.

Zuduši skaisti darbuvārdi ar lielu daļu galotņu. Ir runāts savulaik: as vīžu, tu vīdis, jis vīdit. Kur tagad rupji saka: es redzu, tu redzi, viņš redz. Tas pats pie leišiem zem sāmu (= žemaišu) spaida.

Bet laba tiesa no balsiem ir pārnākuse neskārtā krāšņumā. Zaigo, zīļoto rakstu, ko redzam «Kaŗavīra līgaviņā» mūsu tenori nespēj ganis grezni izcelt. Tur, kur posmiņa galā iecerēti tādi diži akcenti, vienuviet pat ar izlēcienu uz septīmu: sol fa!, tagadējā atskaņojumā gribētos vairāk spara. Bet šij balsij skaitu 4000 gadu. Kas kādreiz koši sacerēts, tas ticis arī grezni dziedāts. Kad sila priede raud jauna nocērtama, tad ziņģe sauc: Neba tevi skaliem cirta! Cērt' istabas pamatiem, Greznu ziņģu klausīties!

Tāds cildens laikmets ir bijis, kur no baltiem ņēmuši gudrību visi kaimiņi uz rītiem, vakariem. Zinājuši balti pat kontrapunktu. To atkal liecina daina:

Meitas dziede savu dziesmu,
Manas dziesmas nedziedāja.
Es iešāvu savu dziesmu
Meitu dziesmas vidiņā.
Meitas, savu dziedādamas,
Manu līdzi izdziedāja.

Kā Grieķijas marmors darināja tēlniekus, tā es par savu nopelnu uzskatu, ka no jaunām dienām jau ar Dieva palīgu esmu sācies vērot latviskās ziņģes vareno būtību, ka neesmu vairs pa vecām straumēm peldējis, chromatiski vedot apakšbalsis, bet esmu, dainu balsu priekšā ceļus locīdams, licis visām balsīm iet diatoniski. Tagad tā nu raksta visi, i jaunie, i pat vecie, kolīdz darbā stāv latviskā ziņģe.

Dr. phil. N. Vīksniņš

Kāpēc latvieši nav saplūduši ar Baltijas vāciešiem vienā nācijā?

(Beigas).

Raksta iepriekšējā daļā izteikto ieguvām, konfrontējot pašu vācu vēsturnieku dažādās vietas un dažādā sakarībā izteiktās domas.

Mums, latviešu vēsturniekiem, šī svarīgā problēma jārisina tālāk. Man šķiet, ka sestais un pie tam ļoti svarīgais cēlonis tam, kāpēc latvieši un Baltijas vācieši nav saplūduši vienā nācijā, ir bijis arī tas apstāklis, ka šo divu tautu starpā ir pastāvējusi diezgan krasa kultūrāla atšķirība.

Tāpēc mēģināsim salīdzināt latviešu un vācu kultūras stāvokli XII un XIII g. s., kad šīs tautas uzsāka savā starpā cīņu. Tā kā vācu kultūras līmenis jau plaši izpētīts, tad sāksim ar vācu kultūras raksturojumu, lai pēc tam konstatētu, kādā ziņā latviešu kultūra toreiz atšķīrās no vācu kultūras.

Kā atzīmē vācu vēsturnieks Johans Bīlers savā grāmatā «Die Kultur des Mittelalters» (1931.), vācu vidus laiku kultūrā izšķirami 3 kultūras elementi: 1) antikās kultūras, 2) kristietības un 3) ģermāņu kultūras elementi. Parasti mēdz atzīmēt, ka no antikās kultūras Rietumeiropas tautas mantojušas šādas garīgas vērtības: no Grieķijas — zinātni un mākslu, no Romas — valsts organizāciju, valsts tiesības un kaŗa techniku. Bīlers sevišķi pasvītro latīņu valodas lielo nozīmi Rietumeiropas kultūrā un inteliģento tautas aprindu kraso norobežošanos kultūras ziņā no neizglītotām tautas masām.

Tas pats autors atzīmē, ka kristīgai ticībai līdzi nāca no romiešiem pārņemtais reliģiskais formālisms, kā arī romiešu valstij raksturīgais universālisms un romiešu domāšanai piemītošais racionālisms, kam vēl pievienojās no ebrejiem pārņemtā intolerances doma, kas bija tik sveša līdz tam Rietumeiropas tautām.

Tīri ģermāniskos elementus vācu kultūrā ir visgrūtāk noteikt, jo nereti par tipiski ģermāniskām īpašībām tiek uzskatītas tādas, kas sastopamas pie daudzām citām tā laika tautām.

Vēl priekš romiešu kultūras ietekmes ģermāņu kultūrā saskatāmi ķeltu kultūras elementi. No ķeltiem ģermāņi piesavinājušies dzelzs apstrādāšanu, emaljas techniku, arī seno piļu celšanas techniku un pat māju celšanas plānu Dienvidvācijā. Pat ģermāņu ieroči — dzelzs kaŗa cirvji un vairogi papildināti pēc ķeltu paraugiem.

Pēc tam, kad Vācija 843. g. bija atdalījusies no franku plašās monarchijas, Saksijas dinastijas uzdevums Vācijā bija sakausēt organiskā vienībā antikās kultūras un kristietības kultūras elementus. Tādā kārtā karolingu renesansei pievienojās Ottonu renesanse, pie kam šīs garīgās kustības vadītāji galvenā kārtā bija klosteŗu garīdznieki. Šeit mūku vidū jau IX g. s. radās asketisma ideāls, kas XI g. s. strauji izplatās. Jo vairāk klosteri aizraujas ar šo kustību, jo svešāka kļūst šī kultūra pārējo sabiedrības slāņu kultūras centieniem. Sakarā ar to jau XI. g. s. izveidojās laicīgās kultūras ideāls bruņinieku aprindās. Sākumā garīdznieki cīnījās pret šo laicīgo garu, bet vēlāk, kad ap 1200. g. šī kultūra sasniedza savu augstāko attīstības pakāpi, jau atzina šo jauno kultūru un pat sāka izmantot to savā labā. Šis bruņinieku kultūras ziedu laiks turpinājās tikai kādus 50 gadus un jau pēc XIII g. s. pirmā ceturkšņa sabruka. Ap to pašu laiku sabruka arī vācu ķeizarvalsts un uz īsu laiku triumfēja pāvests. Toties atkal pastiprinājās askētisma virziens sakarā ar franciskāņu un dominikāņu ordeņu nodibināšanos, bet no otras pu-

ses par laicīgās kultūras centriem izvērtās pilsētas.

Tā tad tālāk mums īsumā jāraksturo šīs trīs kultūras, jo uz mūsu zemi devās tiklab bruņinieks, kā arī mūks un tirgotājs kopā ar amatnieku.

Bruņinieku kultūras gleznainu tēlojumu sniedz krievu vēsturniece E. Jefimova savā grāmatā „Рыцарство" (Москва, 1914., 2-ое изд.). Te autore vispirms tēlo mums to rupjo un mežonīgo dzīves veidu, kāds ir bijis sastopams pie daudziem IX un X g. s. bruņiniekiem. Kāds franču bruņinieks Rauls pavēl saviem draugiem ierīkot telti baznīcas vidū, ierīkot gultu altāra priekšā un novietot medību vanagus uz apzeltītā Krustā sistā tēla. Pēc tam viņš nodedzina klosteri, baznīcu un sadedzina 100 mūķenes. Baznīca toreiz ir bezspēcīga, jo centrālā vara ir vāja un feodālie senjori maz rūpējas par baznīcu. Un tomēr baznīca bija tā, kuŗai izdevās pārveidot šo bruņinieku rupjo dzīves veidu. Viņa XI g. s. sāka dibināt feodāļu apvienības, kas bija ar mieru ieturēt «Dieva pamieru» gaveņu un lielo svētku laikā. Vēlāk baznīca veikli izmantoja bruņinieku iesvētīšanas ceremoniju, ievedot ieroču svētīšanas paradumu un iedvešot iesvētāmiem domu, ka viņiem jābūt kristīgiem kaŗavīriem un jāaizstāv baznīca. Tālāk jau bruņiniekiem jāaizstāv arī personas, kas atrodas tiešā baznīcas aizbildniecībā: atraitnes, bāreņi un nevarīgie. Tā pakāpeniski izveidojās zināms bruņinieka ideāls. Šai ideālā jau tiek ietilpināta arī drošsirdība, pie kam bruņinieka gods vērtējams augstāk pat par dzīvību, tālāk uzticība dotajam solījumam, devīgums. Tāds ir bruņinieka tips XI un XII g. s.

Mīlestības un piedošanas sludinājumi neatrada dzirdīgas ausis bruņinieku aprindās, toties viņi dedzīgi cīnījās par to, lai atriebtos par Kristus nāvi un ciešanām un lai ar uguni un zobenu izplatītu Kristus valstību zemes virsū. Kristus tēls te pielīdzinājās feodālam senjoram, kuŗam kļūt neuzticīgam bija kauna lieta un kuŗu tā tad vajaga aizsargāt līdz pēdējam asins pilienam. Tā, piem., kāds bruņinieks, sūdzot savus grēkus, starp citu izsākās: «Es esmu zvērējis ne soli neatkāpties neticīgo priekšā un tagad es baidos, ka šodien esmu lauzis savu solījumu». Krusta kaŗi ienesa svarīgas pārmaiņas bruņinieku ideoloģijā. Viņu priekšā atvērās pavisam jauna, gandrīz fantastiska pasaule. Vispirms viņus pārsteidza Konstantinopole ar savām bagātībām un greznību, kā arī saracēņu - arābu izsmalcinātais dzīves veids. Pa ceļam uz Palestīnu un pašā Palestīnā bruņinieki nokļuva sabiedriskas dzīves apstākļos un tāpēc izveidojās zināmas pieklājības un citādas normas. Bruņinieki izveidojās par noslēgtu kārtu ar vienādiem uzskatiem, gaumi un dzīves veidu. Līdz ar to attīstījās arī citāda dzeja, kas bija piemērotāka jaunajam pasaules uzskatam. Tas ir «trubadūru» un «minnezingeru» laikmets. Tas ir laikmets, kad attīstās arī dāmu kults. Tā kā bruņinieku kultūra arvien vairāk izveidojās par laicīgu kultūru, tad radās arī tieksme baudīt dzīvi. Tāpēc bruņinieki rīko turnīrus, medības, dzīres u. t. t. Vecās koka pilis (donžoni) pārvērtās par ērtajām mūŗa pilīm XIII g. s.

Bet te arī jau iestājās laiks, kad bruņinieki zaudēja savu nozīmi. Saimnieciskā laukā notiek ļoti svarīgas pārmaiņas: pilsētas kļūst arvien bagātākas, bet bruņinieku kārta — arvien nabadzīgāka. Daudzi bruņinieki kļūst par laupītājiem, kas uzbrūk tirgotājiem vai citiem bruņiniekiem — piļu īpašniekiem.

Francijas bruņinieki vēl uz īsu laiku atguva savu nozīmi sakarā ar Simtgadu kaŗu, bet uz XIV g. s. beigām visa bruņinieku kārta noiet no vēstures skatuves, lai pēc kāda laika atdzimtu kā muižnieku kārta.

Arī katoļu baznīca un sevišķi pāvests, pēc krusta kaŗu izbeigšanās ar šausmīgu neveiksmi, zaudē savu autoritāti. Jaunus impulsus katoļu baznīcas dzīvē ienes tā saucamo nabagu mūku ordeņu dibināšana, kas notika jau XIII g. s. pirmajā ceturksnī. Pamatā šai reliģiskai kustībai ir doma par sekošanu Kristus un apustuļu nabadzīgajai dzīvei. Šie nabagu mūki īstenībā nebija mūki šī vārda vecajā nozīmē: viņi nedzīvoja vientuļi klosteros savas dvēseles glābšanai, bet ziedoja savu dzīvi garīgam darbam pašu iedzīvotāju vidū. Ne tikai atsevišķiem ordeņa brāļiem nedrīkstēja piederēt kaut kāds privātīpašums, bet arī pašam ordenim. Šo ordeņu saimnieciskais pamats bija pilsētu uzplaukšana. Kamēr Rietumeiropas kultūra vēl XI—XII g. s. bija agrārā rakstura, šai attīstības pakāpei atbilda benediktīniešu un cisteriešu klosteri, kas dibināti uz laukiem. XII un XIII g. s.

Dziesma pie jūŗas.

nabagu mūku ordeņi — franciskāņi un dominikāņi jau apmetās pilsētās, kur viņi iztika no labprātīgiem ziedojumiem.

Franciskāņu jeb minorītu ordeni nodibināja Francisks no Assīzi pilsētas. Viņa personībā bija vistīrākā veidā iemiesots šis ideāls par Kristus dzīves atdarīnāšanu («imitatio Christi»), kas tik rasturīgs šim ordenim. Franciskāņi, kuŗu ordenis apstiprināts 1210. g., galveno vērību piegrieza sprediķiem un priekšzīmīgai dzīvei baznīcai uzticēto iedzīvotāju vidū.

Dominikāņu ordenis, kuŗu dibināja spānietis Dominiks un kas apstiprināts 1216. g., galveno vērību piegrieza cīņai pret ķeceriem un viņa darbība izpaudās sprediķošanā, teoloģijas un inkvizīcijas veicināšanā.

Beidzot, dažus vārdus par vācu pilsētu kultūru XII g. s. Arī pilsētās (tāpat kā bruņinieku kārtā) kultūra sāka iegūt arvien vairāk laicīgu raksturu. Pilsētu patstāvība (XII g. s. sākumā) vispirms tiek iegūta to attiecībās pret baznīcu: pilsētas iegūst sev tiesības vēlēt savus mācītājus, iegūst līdzdalību baznīcas īpašumu pārvaldīšanā un pārņem savā pārzināšanā baznīcas sociālās palīdzības iestādes. Arī tanī ziņā pilsētu attīstība līdzīga bruņinieku kārtas attīstībai: te nav nekāda naida pret baznīcu, ir tikai vēlēšanās izveidot patstāvīga darba iespējamību. Pilsētas pārņem no baznīcas arvien plašākas kultūras dzīves nozares. Tā, piem., pilsētas dibina savas skolas, kur skolotāju pieņemšana un atlaišana ir pilnīgi nodota pilsētu rokās. Ap 1200. g. pilsētās arvien vairāk izplatās bruņinieku izveidotā laicīgā kultūra. Arī mākslas nozarē pilsētas kļūst arvien aktīvākas. Tiklab baznīcu celšanā, kā arī baznīcu gleznicībā jau darbojas laji no pilsētnieku aprindām. Un tomēr šai pilsētnieku kustībā vēl nav saskatāma tieksme kļūt pilnīgi neatkarīgai no baznīcas.

Tālāk piegriezīsimies latviešu kultūras attīstībai līdz XII—XIII g. s., lai pēc tam varētu salīdzināt latviešu un vācu kultūras tai laikā, kad tās sadūrās, un pasvītrot to atšķirības.

Kas zīmējas uz latviešu kultūras stāvokļa raksturošanu pirms vācu ienākšanas, tad šeit mēs atrodamies ļoti neizdevīgā stāvoklī. Tiešu vēsturisku ziņu te ir ļoti maz, un tās pašas nāk no svešu tautu vēsturniekiem, tāpēc te mums ir jādibinās uz dažiem archaioloģijas norādījumiem, latv. valodas īpatību konstatējumiem un sevišķi uz mūsu tautas gara mantu pētījumiem. Palīgā jāņem arī salīdzināmā metode, t. i. jāraugās uz to, kāda ir bijusi citu Eiropas tautu kultūra tai pašā laikā, lai pēc tam varētu konstatēt latv. kultūras radniecību un atšķirību no šīm kultūrām. Mūsu tautas kultūras attīstībā vissenākais slānis, kā domājams, ir bijusi maģiskā kultūra. Ar latviešu maģiskās kultūras pētīšanu ir daudz nodarbojušies prof. K. Straubergs un pēdējā laikā priv.-doc. J. A. Jansons, kas skolotāju žurnālā «Audzinātājs» (1937. g. Nr. 3 un 4) publicējis plašāku rakstu «Maģija latviešu tautas tradicijās». Pēc Jansona formulējuma maģija ir māka, ar kuŗas palīdzību primitīvais cilvēks īpatā ceļā ar specifiskiem līdzekļiem ietekmē cilvēka dzīvi un dabu, lai no vienas puses iegūtu sev (vai savam klientam) kādu vēlamu labumu un no otras puses, lai atvairītu no sevis vai sava klienta kādu ļaunumu, pieburot, t. i. novēlot šo ļaunumu vienā vai otrā gadījumā kādam citam cilvēkam (resp. viņa īpašniekam).

Jāņu vakarā.

To maģijas daļu, kas sprauž sev par mērķi kaitēt citam cilvēkam un to apburot, sauc par melno maģiju; baltā, turpretim ir tā, kas grib apburtajiem līdzēt un burvību ar pretburvību apkaŗot.

Maģiskās kultūras būtību ļoti labi noskaidro franču zinātnieks Lévij s Brīls (Brühl) (savā grāmatā «Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures»). Tur viņš ļoti labi raksturo primitīvā cilvēka dzīves uztveri. Šai uztverei vispirms raksturīga ir tā saucamā participācija (piedalīšanās, dalības ņemšana, saistība kādā kopdarbībā). Pēc būtības, participācija ir ticība, ka visas lietas savā starpā ir saistītas.

Tālāk šis pats zinātnieks raksturo pirmatnējā cilvēka preloģisko domāšanu. Tā ir citiem vārdiem sakot, asociātīvā domāšana, pie kam domu saistīšana te notiek uz līdzības un tuvuma, jeb saskares asociācijas pamata. Tā piem., kad aitas cērpj, tad jāvāra bieza putra, lai aitām augtu bieza vilna.

Pirmos miežus sējot pusdienā jāvāra cūkas aste, tad miežu vārpas izaug tik gaŗas, kā cūkas aste. Te pamatā ir līdzības asociācija. Citos ticējumos pamatā ir tuvuma jeb saskares asociācija — piem., kad kaķis pārskrien pār ceļu, gaidāma nelaime. Šeit kaķa pārskriešana pār ceļu ir saistīta cēloniskā sakarībā uz pieskares asociācijas pamata.

Uz participācijas ticības un preloģiskās domāšanas pamata izveidojās tikai maģijas priekšpakāpe, tā sauktie ticējumi jeb pasīvā maģija. Lai izveidotos īstā jeb aktīvā maģija, šiem diviem elementiem jāpievienojas vēl vienam ticības veidam, proti: ticībai, ka cilvēkā iemīt spēki, vara, lai ietekmētu sev par labu lietas, kā arī cilvēkus, garus un pat dievus. Tā latviešu dzīvē maģija parādās dažādos rituālos darbos, tā, piem., vecajā mēnesī kartupeļi jāstāda pēcpusdienā, tad tie aug miltaini. No formas viedokļa pasīvo maģiju var sadalīt šādās 3 grupās: 1) vienkāršie, 2) analoģijas, un 3) sākuma ticējumi.

1) Vienkāršie ticējumi ir šādi, kas izveidojušies uz pieskares asociācijas pamata, tā, piem., ja dūmi no dūmvada nāk uz leju, būs lietus. 2) Analoģijas jeb līdzības ticējumi ir tie, kas izveidojušies uz līdzības asociācijas pamata, piem., kas Jāņu naktī guļ, tam labība krīt veldrē. 3) Sākuma ticējumi ir stipri radniecīgi analoģijas ticējumiem, bet te vēl pievienojas sākuma moments. Analoģijas spriedums šais ticējumos dibinās uz šāda likuma, kā, piem., ko dara Jaungada pirmajā dienā, to darīs visu gadu.

Latviešu maģiskā kultūra pēc sava satura ir cieši saistījusies ar lauksaimniecību, kas ir latviešu eksistences pamats. Šī latviešu maģiskā kultūra ir īsts kolektīvgara produkts un pārgāja no paaudzes uz paaudzi un raksturo latviešu tautas bērnības posmu. Šai laikā vēl nav attīstījušās tautas dziesmas, jo tās jau

raksturo mūsu tautas jaunības gadus, kad latviešu gars sāka individuālizēties savā latviskajā savdabībā. Šī maģiskā kultūra turpina eksistēt arī vēlāk, pie kam augstkultūras pagrimšanas laikā tā uzzied vēl spilgtāk, tā tas ir Vakareiropā viduslaikos un pie mums sākot ar XVII gadsimtu un arī XVIII un XIX g. s. Arī mūsu dienās sastopami maģiskie ticējumi, tā, piem., pat Rīgā vēl tic, ka atrasts pakavs nes laimi. Tautas dziesmu sacerēšanas laikā, kas pa daļai jau sācies pirms vācu ienākšanas, arī latviešu kultūras dzīvē augstākās gara dzīves formas — reliģija, ētika, aistētika — bija jau kļuvušas par vadītāju faktoru mūsu tautas dzīvē. Reliģija un aistētika nav bijušas pilnīgi neatkarīgas no maģijas, tikai ētika ir pilnīgi atbrīvojusies no maģijas. Ētika principiāli izslēdz maģiju, jo nevar uzskatīt kādu darījumu par ētisku, ja tam ir maģiska pieskaņa vai nokrāsa. Maģija un ētika ir divi cilvēka gara dzīves poli, kas stāv viens otram pretim un tura kopā visu cilvēces kultūrdzīvi.

Maģiskā kultūra savos pamatvilcienos ir internacionāla, jo pirmatnējā cilvēka mentālitāte (domāšanas veids) ir vienāda visu tautu kultūras attīstības sākuma posmā. Protams, tas neizslēdz to, ka blakus šai internacionālai maģiskās kultūras formai var saskatīt arī tīri nacionālu maģiskās kultūras saturu. Turpretim, ja mēs piegriežamies tai gara pasaulei, kas atspoguļojas mūsu dainās, tad te mēs jau sastopam raksturīgas, tīri latviskas mentālitātes pazīmes.

No šī viedokļa dainas ir pētījuši vairāki mūsu literātūr- un kultūrvēsturnieki. Saskaņā ar šiem jaunākiem pētījumiem var saskatīt krasu kultūrālu atšķirību starp latviešu tautas garīgo kultūru un krievu un vācu garīgo kultūru, cik tā atspoguļojusies šo tautu gara mantās. Ja vācu Nībelungos tiek cildināts spēks, kaujas varonība un izturība, tad pie mums varoņu eposs, diemžēl, nav uzglabājies, bet toties plaša jo plaša tautas lirika. Senais latvietis bijis tieši aistētiskā ziņā ļoti attīstīts. Mūsu tautas dziesmu saturs ir ļoti plašs, jo nav neviena priekšmeta senlatvieša apkārtnē, kuŗam nebūtu veltītas dziesmas. Šo tautas dziesmu lielāko vairumu ir radījušas sievietes un tāpēc uz pirmo acu uzmetienu mūs pārsteidz dainu sievišķīgais liegums. Lielākā daļa lietvārdu pamazināmā formā. Latviešu dainas lielā vairumā apdzied visas lietiņas, kuŗas parasti nespēj ierosināt apbrīnošanu un dzejisku jūsmu. Blakus šādai jūsmošanai par sīkām lietām var nostatīt arī senlatvieša brašuma apdziedāšanu un sakarā ar to dainām nav svešas arī lielās dimensijas*). Tā, piem., par iemīļoto Dieva dēlu Jāni mēs dainās lasām:

Vai, Jānīti, Dieva dēls,
Tavu augstu kumeliņu;
Gana augsti meža gali,
Vēl cepure pāri stāv.
Svīst gaismiņa, lēc saulīte
Drīz Jānītis projām brauks
Seši simti melnu zirgu
Simts karietes turētāju.

*) Sal. H. Kreicers «Latviskā gara pamati», I. M. M. 1936., III, 243—255.

Jāņa tēvs.

Sevišķi populārs senā latvieša personīgā brašuma cildinājums ir tautas dziesmā:

Ekur vīri, kam bij vara,
Kas ar varu lielījās;
Ar krūtīm kalnus gāza,
Rīgu nesa saujiņā,
Jelgaviņu, lielu pili,
To pasita padusē.

Blakus šai tautas dziesmai var minēt populāro Em. Melngaiļa dziesmu «Redz' kur jāja div' bajāri».

Arī senajam latvietim kaŗā kauta dvēselīte tiek turēta augstā godā, kā par to liecina tautas dziesma:

Labāk mani kaŗā kāva,
Ne celiņa maliņā;
Māsiņai liela slava,
Kaŗā kauts bāleliņš.

Ja mēs piegriežamies dainu ētiskajiem uzskatiem, tad pirmā vietā nav nostatīta cīņa, bet gan darbs. Mūsu dainās pretim kaŗotājam stāv arājs kā augstākās kultūras pārstāvis. Latvietim kaŗš nav pašmērķis, bet tikai līdzeklis nodrošināt sev mierīga radītāja darba un attīstības iespējamību. Viņš neideālizē kaŗu, bet gan savu darbu. Latviešu gara kāpinājums saskatāms latviešu Dieva sejas raksturīgos vaibstos, kur spilgti parādās viņa laipnība, dzīves gudrība un sevī apslēpts spēks. Viņš tuvu rada tīrajam kristiānismam, tikai ar to starpību, ka pēdējais ideālizē ciešanas un tiecas projām no šīs pasaules, kāmēr latviskajam Dievam patīk šī zeme un šīs zemes dzīve.

Salīdzinot līdz šim attēloto vācu un latviešu kultūru XII—XIII g. s., vispirms jākonstatē, ka pretēji vācu bruņinieku pasaules uzskatam, kur dominē lepnums, nežēlība pret savu ienaidnieku, nostājas latvietis ar savu zemniecisko pasaules uzskatu, kur dominē darba prieks, optimisms, līdzcietība. Otra latviešu tautas kultūrālā īpatnība konstatējama, salīdzinot vācu garīdznieku pasaules uzskatu un latviešu tautas pasaules uzskatu. Ja vācu garīdznieku pasaules uzskatā dominē pārjūtekliskais elements, tad latviešu psīches īpašība ir tā, ka pie seniem latviešiem ļoti attīstītas aistētiskās jūtas, turpretim mazāk izveidojušās reliģiskās jūtas un tāpēc latviešu dzīvē jūtekliskais elements ir bijis stiprāks, nekā pārjūtekliskais. Tāpēc arī vācu garīdznieku darbs Livonijā sastapās ar lielām grūtībām, sevišķi vēl ņemot vērā to, ka dievkalpojumi notika latiņu valodā un arī sprediķi pa lielākai daļai tika noturēti vācu valodā, jo pat XV g. s. Livonijas landtāgos tiek konstatēts, ka vācu garīdznieki nav vēl piesavinājušies latviešu valodu.

Beidzot, starp vācu pilsētnieku kultūru kā laicīgu kultūru un latviešu pilsētnieku kultūru laikam ir bijis mazāk pretešķību un tāpēc mēs varam konstatēt mūsu pilsētās zināmu abu tautu asimilācijas procesu, jo latviešu pārvācošana mūsu pilsētās ir nenoliedzams fakts.

Izsekot latviešu un Baltijas vācu savstarpējām attiecībām turpmākos gadu simtos līdz mūsu dienām, šeit nav iespējams un tāpēc aprobežošos pagaidām ar īsu konstatējumu, ka arī vēlāk šīs kultūras turpina pastāvēt kā patstāvīgas kultūras, par ko sevišķi spilgti liecina tas apstāklis, ka latviešu pagāniskās ierašas sastopamas vēl XVIII g. s.*).

*) Kas zīmējas uz latviešu kultūras stāvokli dažādos laikmetos, to ļoti oriģināli un interesanti attēlojis redaktors J. Lapiņš savā rakstā «Mūsu pilskalns» (sal. J. Lapiņa «Laikmetīgais un mūžīgais», 214.—261. lapp.).

Cand. hist. R. Malvess.

Nameiķa gandarījums

13. gadsimta 70. gadu sākumā lielāko daļu zemgaļu piļu bija iekarojuši vācu kopējie spēki. Lai nodrošinātu savu uzvaru, ordeņa mestrs Nordeķu Valteris, Rīgas virsbīskaps Alberts un domkapitula prāvests noslēdza līgumu ar zemgaļu vecākiem 1272. g. 6. jūlijā par kunga tiesas došanu, zemgaļu tiesībām un darba klaušām. No šī svarīgā dokumenta līdz mūsu dienām uzglabājies tikai 14. gadsimta tulkojums. Tekstā nav norādīti zemgaļu novadi, ar kuru vecākiem līgums slēgts. Tāpēc domājams, ka tas slēgts ar visiem zemgaļiem, kas 1272. g. jūlijā bija pakļauti vācu militārai varai, tā tad ar lielāko Zemgales daļu, kurā ietilpa arī abi lielākie Zemgales centri — Tērvete un Mežotne. Zemgaļu militārais spēks tomēr vēl nebija galīgi salauzts, jo citādi nebūtu saprotama 1272. g. 6. jūlija pergāmenta parakstītāju — ordeņa mestra, Rīgas virsbīskapa un domkapitula prāvesta liecība, ka tiem bijušas jāved daudzas sarunas ar zemgaļu vecākiem, kas slēdza līgumu visas tautas vārdā. Zemgaļu vecākie panāca to, ka uzliktās nodevas un klaušas nebija lielas. Bija jādod parastā kunga tiesas norma, t. i. viens pūrs rudzu un viens pūrs miežu no arkla zemes. Šīs labības devas varēja samaksāt naudā vai zvēru ādiņās, rēķinot par vienu pūru divas Rīgas sudraba ārtavas, vai divas caunu, vai astoņas vāveru ādiņas. Arī kārtējās klaušas nebija lielas: bija jāstrādā divas dienas vasaru un divas ziemu vai nu ar zirgu vai, kad tāda nebija, kā kājniekam pie siena pļaušanas, malkas vešanas un ciršanas. Daudz grūtākas bija ārkārtējās klaušas: vācu piļu būvēšana, ceļu taisīšana un kara klaušas, ko vajadzēja pildīt ikkatram, kas uzņēmās kristietības jūgu (iugum Christianitatis). Šīs ārkārtējās klaušas nebija normētas un pie tam varēja būt ļoti smagas.

Tikko pagāja 7 gadi pēc minētā līguma slēgšanas, kad zemgaļi sacēlās, atkrita no kristīgās ticības un padzina vācu garnizonus no savām pilīm. Kas gan bija šīs sacelšanās cēloņi? Vecā atskaņu chronika, kas vienaldzīgi paiet garām starptautiskiem līgumiem un apstākļu raksturojumiem, nedod šim jautājumam nekādu atbildi. Ārkārtējo klausību smagums varēja būt viens no nemieru cēloņiem. Tomēr galvenie cēloņi meklējami citur — zemgaļu goda aizskāršanā, apvainojot viņu ķēniņu Nameiķi un ierobežojot zemgaļu brīvību, tādā kārtā no vācu puses pārkāpjot ar zemgaļiem 1272. g. 6. jūlijā noslēgtā līguma nosacījumus. Par šiem notikumiem ļoti svarīgas liecības dod 1312. gadā pāvesta kaplāna Franciska

Latvju virsaitis.
A. Ciruļa glezna.

no Moliano (Franciscus de Moliano) izdarītās liecinieku nopratināšanas protokols, izmeklējot pāvesta Klementa V uzdevumā Rīgas virsbīskapa, Livonijas bīskapu, Rīgas pilsētas un zemgaļu sūdzības pret vācu ordeni. Lai labāk saprastu šī svarīgā dokumenta liecības, nepieciešami kaut īsumā iepazīties ar viņa izcelšanās apstākļiem.

Vēl nebija nobeigta Senlatvijas iekarošana, kad sākās niknas cīņas pašu iekarotāju starpā — cīņas par laupījuma sadalīšanu un hegemoniju jeb valdošo stāvokli jauniekarotās zemēs. Vācu ordenis, kas Prūsijā bija īstais zemes valdnieks, Livonijā bija tiesiski atkarīgs no prelātiem, galvenā kārtā Rīgas virsbīskapa. Arī Rīga, kuras rokās atradās Daugavgrīva — visas Livonijas un viņas lielākās pilsētas vārti — bija atkarīga no virsbīskapa. Ordenis centās atbrīvoties no prelātu aizbildniecības, sagrābt Rīgu savā varā un ieņemt zemē valdītāja stāvokli. Šī savstarpējā rivālitāte noveda 13. g. s. beigās pie īsta pilsoņu kara, kurā viena puse nemaz necentās otru saudzēt. Cīņas uzliesmoja 1297. g., kad Rīgas virsbīskaps Jānis III slimības dēļ uz laiku atstāja Livoniju. Lai gan Rīga aicināja sev palīgā arī leišus, kas vēl turējās pagānismā, tomēr ordenis ar Prūsijas spēku palīdzību izrādījās pārāks par saviem pretiniekiem: Rīgas pilsētu, virsbīskapu, Sāmsalas un Tērbatas bīskapiem. Atrazdamies apdraudētā situācijā, pēdējie griezās ar lūgumiem pēc palīdzības pie pāvesta Bonifācija VIII. Pāvests sakarā ar to 1299. g. 7. janvārī citēja ordeņa virsmestru, Livonijas mestru un dažus ordena pavēlniekus pie sevis Romā atbildēšanai, aicinot pie sevis arī Rīgas virsbīskapu un Sāmsalas bīskapu. Bet sakarā ar gūstniecībā uzspiesto virsbīskapa izlīgumu ar mestru, pāvests savu citāciju atsauca jau tā paša gada 13. jūnijā. Atguvis brīvību, Rīgas virsbīskaps tūlīt devās uz Romu meklēt palīdzību pāvesta kūrijā. Apmēram tajā pašā laikā, t. i. 1300. g. sākumā, arī Sāmsalas bīskaps Konrāds un Rīgas pilsētas sūtņi bija iesnieguši pāvestam savus memoriālus. Arī zemgaļi, nevarēdami vairs saviem spēkiem aizstāvēties, sāka sūdzēties par ordeņa pārestībām, kuras pēdējie pielietoja pēc zemgaļu sacelšanās 1279. gadā. Zemgaļi vispirms sūtīja savus pārstāvjus pie Rīgas virsbīskapa, lūdzot, lai tas pasargātu tos no ordeņa brāļu pārestībām un garantētu tiem drošību. Par to zemgaļi no savas puses apsolījās atgriezties kristietībā un izlabot savus līdzšinējos maldus. Kad virsbīskaps atbildēja, ka to viņš nespējot pildīt, zemgaļu divi sūtņi ap 1300. g. devās uz Romas kūriju žēloties pāvestam Bonifācijam VIII. Zemgaļu sūtņiem uz Romu līdzi devās arī Sāmsalas kaplāns Indriķis Langvemans, ko 1312. gadā nopratināja kā 6. liecinieku, un kas kā acu un ausu liecinieks par notikušo deva ļoti ticamas un samērā izsmeļošas ziņas. Pāvests uzklausīja zemgaļu sūtņus vairāku izmeklētu liecinieku klāt-

būtnē. Bet iekams situācija varēja ordenim kļūt nelabvēlīga, pēkšņi nomira virsbīskaps Jānis III, ordeņa galvenais pretinieks. Viņa miermīlīgo pēcnieku laikā ordenis nostiprināja savu stāvokli, noslēdzot 1304. g. 25. febr. savienību ar Sāmsalas un Tērbatas bīskapiem un kapituliem, kā arī ar dāņu Igaunijas vasaļiem, un 1305. gada 26. maijā nopērkot Daugavgrīvas cisterciešu klosteri. Daugavgrīvas nonākšana ordeņa rokās tik lielā mērā apdraudēja Rīgas virsbīskapa un pilsētas intereses, ka jaunieceltais un temperamentīgais virsbīskaps Frīdrichs uzsāka enerģisku cīņu ar ordeni. Neapmierinādamies ar 1305. g. 14. septembrī pāvestam iesniegto sūdzību, viņš pats 1307. g. devās no Livonijas pie pāvesta uz Avinjonu. 1310. gadā jau redzam Frīdricha panākumus: pāvests Klements V uzdeva savam kaplānam Milānas Albertam izmeklēt sūdzības pret ordeni un pāvesta vārdā sekvestrēt Daugavgrīvas klosteri līdz turpmākam rīkojumam. Virsbīskaps Frīdrichs pāvestu noskaņoja sev par labu arī ar savām sūdzībām Viennas koncilā 1311. gadā par laicīgās varas pārestībām.

1311. gada 11. maijā Klements V par sarežģīto Livonijas apstākļu kārtotāju Milānas Alberta vietā iecēla savu kaplānu Laonnas domkungu Francisku no Moliano, dodot tam tādas pašas tiesības, kā viņa priekšgājējam. Šķiet, ka pāvesta inkvizītors Francisks no Moliano Livonijā ieradās reizē ar virsbīskapu Frīdrichu jau tajā pašā 1311. gadā un izsludināja pār ordeni ekskommūnikāciju jeb baznīcas lāstus. Pēc tam viņš stājās pie liecinieku nopratināšanas, lai noskaidrotu ordeņa vainīgumu viņam inkriminētos pārkāpumos. Liecinieki pratināti visu 1312. gada pavasari un vasaru. Liecinieku izteicieni protokolēti, rakstot latīņu valodā uz pergamenta loksnēm. Liela daļa šo protokolu uzglabājusies un tagad atrodas Karalaučū valsts archīvā — uz 34 pergamenta loksnēm, kuru platums 28,3 centimetri, bet kopgarums 24 metri un 30 centimetri. Nopratināšanas protokolu līdz ar dažiem pielikumiem 1912. g izdevis A. Serafims Karalaučos 229 lapaspušu biezā grāmatā.

Nopratināti vairāk kā 24 liecinieki, uzstādot katram pavisam 230 jautājumus.

Nopratināšanas pamatā ņemtas Rīgas virsbīskapa, Rīgas pilsētas, bīskapu un zemgaļu sūdzības par ordeņa pārestībām. Nopratināšanas jautājumi nav uzglabājušies. Nopratināto liecinieku izteicieni bez daudzajām ziņām par ordeņa, virsbīskapa, bīskapu un Rīgas pilsētas savstarpējām attiecībām dod mums ļoti svarīgas liecības par zemgaļu 1279. g. sacelšanās cēloņiem.

Pēc vairāku liecinieku nostāstiem šajā laikā zemgaļi izcietuši daudzas pārestības no ordeņa puses. XVII liecinieks sprediķotāju ordeņa brālis Bertolds no Rīgas pēc nodota zvērasta liecināja, ka ordeņa brāļi cēluši Zemgalē pili, kurā, domājams, dzīvoja kāds ordeņa soģis, kas zemgaļiem kļuvis arvien neciešamāks (gravis et onerosus), līdz beidzot tie atkrituši no kristietības un uzsākuši ar kristiešiem cīņas. Arī Falkenavas cisterciešu klostera mūks Jēkabs liecināja, ka zemgaļu sacelšanās esot notikusi ordeņa brāļu cietsirdības dēļ (propter duritias fratrum).

Cik mežonīgi bijuši ordeņa brāļi, to raksturo viņu rīcība pēc zemgaļu sacelšanās (1279. g.).

Pēc vairāku liecinieku (VIII, XIII XVII) nostāstiem ordeņa brāļi esot uzaicinājuši vairākus zemgaļu vecākos uz dzīrēm, kur tos nodevīgā kārtā (prodicionaliter) nogalinājuši. Tā tad, nespēdami veikt zemgaļu pretestību, ordenis ķērās pie zemgaļu vadoņu izkaušanas.

XXII liecinieks, Rīgas premonstriešu ordeņa kanoniķis Konrāds Rubro, apgalvoja, ka kāds ordeņa komtūrs esot iesitis pa žokli (percussit ad maxillam) kādam zemgaļu labietim.

XXIII liecinieks, Rīgas premonstriešu ordeņa kanoniķis Matīss, šajā pašā jautājumā paskaidroja, ka kāds ordeņa brālis esot iesitis pa zobiem pašam Zemgales ķēniņam (percussit ad dentes quendam regem de Semigalia seu daminum). Šīs liecības Matīss esot smēlies no kanoniķiem, kas toreiz bijuši Zemgalē.

VII liecinieks, Falkenavas cisterciešu ordeņa priors Indriķis arī apliecināja, ka Livonijā esot vispār zināms, ka ordeņa brāļi sikti apgājušies ar Zemgales ķēniņu (male tractaverunt regem Semigalie). Tas esot noticis priekš 33 gadiem (tā tad 1279. gadā).

Beidzot, XXIV liecinieks, sprediķotāju ordeņa brālis Turaidas Veseris, jau pieminēja Nameiķa (Nameixe) vārdu, kas pats esot bijis kristietis, tāpat kā visi zemgaļi. Kāds ordeņa brālis esot devis Nameiķim pļauku (dedit illi regi alapam), par ko ķēniņš un visi zemgaļi tā apvainojušies, ka atkrituši no kristīgās ticības. Mēs redzam, ka zemgaļi cienījuši savu ķēniņu, ka viņos bijusi stipra nacionāla pašapziņa. Kāds ordeņa komandants — komtūrs iedrošinājies apvainot viņu ķēniņu! Tā zemgaļiem bija nedzirdēta nekaunība!

Zemgaļu tauta meklēja gandarījumu saceļoties un atkrītot no kristīgās ticības. Bet Nameiķim vajadzēja gūt arī personīgu gandarījumu. Franciska no Moliano nopratinātie liecinieki gan par Nameiķa personīgo gandarījumu nekā nemin.

Visumā par šī garā nopratināšanas protokola ticamību nepieciešami aizrādīt, ka nopratinātie liecinieki visi nāk no garīdznieku aprindām un tā tad reprezentē tikai vienu pusi. Neskatoties uz to, izteiktās liecības ļoti ticamas, jo iespējams tās kontrolēt, salīdzinot vienu ar otru.

Attiecībā uz zemgaļu apspiešanu, Nameiķa izpļaukāšanu, zemgaļu sacelšanos un atkrišanu no kristietības — šeit nekur nesastopam liecinieku pretrunas, bet gan viena liecība otru papildina un precīzē.

Mūsu rīcībā par zemgaļu sacelšanos tomēr ir arī liecības no ordeņa puses. Tās sniedz vecā atskaņu chronika, ko vidus lejasvācu valodā sacerējis kāds ordeņa brālis ap 1296. g. Aprakstot vācu garnizona padzīšanu no Tērvetes, 1279. g. chronikas autors pirmo reizi piemin arī zemgaļu virsaiti (houbetman) Nameiķi (Nameise). Chronists, kā jau vienkāršs karavīrs, nav varējis saskatīt notikumu dziļākos cēloņus un naīvi brīnās: kāpēc gan nemiernieku priekšgalā nostājies Nameiķis, visu zemgaļu virsaitis, kas no vāciem esot saņēmis tik daudz godinājumu (êren und wirdekeit). Kas gan varētu būt šie pagodinājumi? Varbūt, ka ar to jāsaprot dažādi beneficiji, ko Nameiķis kā kristīgs valdnieks saņēma lēņos no ordeņa. Ja jau Prūsijā vācu ordenis 13. g. s. izlēņoja zemi lielākā daudzumā senprūšu labiešiem, tad ļoti ticams, ka tas pats ordenis mūsu zemē rīkojies tāpat.

Nameiķim tomēr vairāk rūpēja savas tautas liktenis un gods, nekā vācu pagodinājumi. Tāpēc viņš ķērās pie ieročiem un cīnījās kopā ar citiem zemgaļiem pie Tērvetes 4 dienas. Kad ordeņa brāļi Tērvetes pilī vairs nevarēja ilgāk izturēt, tie mēģināja pili atstāt, to iepriekš aizdedzinot.

Lai tālāk runā pati chronika, ko latviskojis dzejnieks J. Saiva [8730—8753 rindas]:

Kad redzēja tos Nameiķis,
Tā teica vadonis savējiem:
«Nu eita virsū kristīgiem
Jūs, mani lepnie varoņi!»
Tas sacīts bija nopietni.
Bet zemgalieši priecājās,
Ka laimīgi tā gadījās:
Pils acu priekšā zuda liesmās.
Tie ieraudzīja brāļus briesmās,
Jo pārāk mazs bij viņu bars;
Tos zemē iemina zemgaļu spars.
Gan pretoties tie moši bija,
Bet beidzot tomēr nāvē slija,
Vēl citus gūsta valgā sēja.
Lūk, tā šī kauja noritēja.
Viss noticis pēc zemgaļu prāta.
Pēc dažām stundām sapulcināta
Bij sanāksme uz ātru roku
Un, izveidojuši diženu loku,
Tur ieveda kādu brāli iekšā,
Bet paši apkārt nostājās priekšā
Un sakapāja to gabalos.
Bet vienu daļu pārējos
Prom Lietuvā tie novest lika.

Nav šaubu, ka chronista pieminētais ordeņa brālis būs bijis tas pats, ko daži Franciska no Moliano nopratinātie liecinieki dēvē par ordeņa soģi, komtūru, un arī brāli, kas izpļaukājis Nameiķi. Zemgaļu tiesiskā apziņa prasīja nāves sodu majestātes apvainotājam. Sodu vainīgais izcieta tūlīt pēc pils krišanas. No tā varam secināt, ka Nameiķa apvainošana bija nesen notikusi, kādēļ zemgaļi, dusmās iekaizdami, nekavējās vainīgā sodīšanā. Vainīgā tiesāšana un sodīšana notikusi publiskā tiesas sēdē (teiding), pēc tā laika paražām nostājoties lielā aplī un ievedot sodāmo savā vidū.

Domājams, ka Nameiķis nebūs apmierinājies tikai ar Tērvetes pils ieņemšanu vien, bet būs atbrīvojis no vācu varas lielāko tiesu Zemgales, par ko liecina vēlākās vācu cīņas ar vairākiem zemgaļu novadiem. Zemgaļu dziļais sašutums par viņu ķēniņa apvainošanu un Nameiķa gūtais gandarījums ir visspilgtākais piemērs seno zemgaļu nacionālai pašapziņai un savu tautas vadoņu dziļai cieņai.

Pulkvedis-ltn. Upītis

Prettanku lielgabalu vienības

(Beigas.)

3. Principi prettanku lielgabalu izmantošanai.

Organizējot prettanku aizsardzību, jāiegaumē, ka ienaidnieka kaujas ratu parādīšanās ir iespējama katrā laikā. Štābiem, karaspēka daļām, aizmugures iestādēm un dienestiem jāpazīst kaujas ratu spējas, to taktika un pazīšanas zīmes, kā arī jābūt sagatavotiem aizsardzībai pret kaujas ratu uzbrukumiem.

Aizsardzība pret kaujas ratiem lielā mērā atkarīga no apvidus. Apvidus izlūkošana noskaidro vietas, kur kaujas ratu uzbrukums iespējams un kur tas nav iespējams. Aizsardzībai izdevīgs apvidus jāizmanto un, kur iespējams, ierīkojami sprostojumi.

Prettanku aiszardzība būs sekmīga tikai tad, kad būs izmantoti un saskaņoti kā aktīvie, tā arī pasīvie prettanku aizsardzības līdzekļi.

Karaspēku daļu prettanku lielgabalu vienības domātas šo daļu pašaizsardzībai un tām ir jādarbojas ciešā sadarbībā ar pārējām vienībām. Divīziju komandieru, resp., vadības rīcībā esošās prettanku lielgabalu vienības (bataljoni) sastāda vadības rezervi, kuru izmanto izšķirīgā vietā.

Prettanku lielgabalu vienību izmantošana atkarīga no daudziem apstākļiem. Ir starpība karaspēka daļu prettanku vienību un vadības vienību izmantošanas veidā. Karaspēka daļu prettanku vienības parasti sadala un izlietā pa vadiem, vai pat pa atsevišķiem lielgabaliem. Vadības prettanku vienības izmantošana paredzēta vairāk vienkopus un to sadalīšanu praktizē retāk. Šāda vienkopus izlietošana būs vajadzīga tādā vietā un laikā, kad sagaidāms ienaidnieka kaujas ratu plašāks un dziļāks uzbrukums.

Labi noorganizēta novērošana un savlaicīga brīdināšana nodrošina prettanku lielgabalu vienību lielāku kaujas gatavību. Sevišķi jāuzsver, ka visu izlūku un visu novērotāju pienākums ir pēc iespējas ātrāk paziņot priekšniecībai un karaspēkam par manītiem ienaidnieka kaujas ratiem. Prettanku vienības pašas šim nolūkam norīko novērotājus, kurus apgādā ar attiecīgiem sakaru līdzekļiem.

Gājienā prettanku vienības jāsadala pa visu kolonnu. Prettanku lielgabalu vienībām jāpārvietojas lēcienveidīgi, pa vadiem vai atsevišķiem lielgabaliem. Šāda pārvietošanās izdarāma vai nu pa gājiena ceļu, vai arī pa sānu ceļiem. Virzoties kopā ar motorizētu karaspēku, prettanku vienības jāliek kolonnā, galvenā kārtā vienību galvā un astē. Vadības prettanku vienības pavada kolonnu, sekojot pa blakus ceļiem, vai nu nodrošinot svarīgus apvidus rajonus frontē un flankā, vai arī sprostojot aizmugures ceļus.

Pirms kustības uzsākšanas vecākais priekšnieks nosaka signālus un citus sakaru līdzekļus kaujas ratu trauksmes izziņošanai.

Lai labāk varētu nodrošināt gājiena kolonnu aizsardzībā norīkotām prettanku vienībām jāieņem pakāpeniskas pozicijas, kādēļ bieži vien būs jānoiet sāņus no gājiena ceļa, lai: 1) labāk varētu aizsargāt pašu kolonnu, 2) gūtu labāku apšaudi, nekā pie paša ceļa, un 3) sprostotu ienaidnieka kaujas ratiem arī tuvākos blakus ceļus.

Atpūtā prettanku lielgabalus izlieto novietojuma apsargāšanai pret ienaidnieka kaujas ratu uzbrukumiem. Vadības prettanku lielgabalu vienības tiek paturētas rezervē. Organizējot novietojuma apsardzību, jāpatur vērā, ka arī prettanku vienībām ir vajadzīga atpūta. Tādēļ ieteicama zināma taupība norīkojumos.

Aizstāvēšanās kaujā karaspēka prettanku ieroču uzdevums ir apkarot ienaidnieka kaujas ratus, pirms tie sasniedz aizstāvēšanās poziciju. Šim nolūkam prettanku lielgabali novietojami apslēptās un labi maskētās pozicijās, vai arī pilnā gatavībā šo poziciju tiešā tuvumā. Ļoti svarīgi, lai pozicijas vietu ienaidnieks nevarētu nojaust. Tādēļ ieturama slepenība un liela uzmanība pozicijas izlūkošanā, tās iekārtošanā un ieņemšanā.

Rezervju un vadības prettanku vienības paredzētas iebrukušo kaujas ratu apkarošanai. Tādēļ šīs vienības izrauga pozicijas galvenās aizstāvēšanās pozicijas dziļumā. Šīs vienības vai nu ieņem izraudzītās pozicijas, vai arī atrodas braukšanas gatavībā šo poziciju tuvumā, lai vajadzības gadījumā ātri varētu izbraukt pret apdraudēto rajonu. Vadības vienību sadalīšanu un saskaldīšanu uzskata par nevēlamu. Šīm vienībām jāizlūko varbūtējie kustības virzieni un pozicijas, kā arī jānodibina sakari ar pabalstāmās daļas komandieri.

Ja prettanku lielgabalu vienība pate nokļūst apdraudētā stāvoklī, tās priekšniekam jārīkojas patstāvīgi.

Novērotavās noliktie novērotāji ar norunātām zīmēm un signāliem paziņo par ienaidnieka kaujas ratu uzbrukuma sākumu, tiklīdz to ir pamanījuši.

Atkāpšanās manevrā, vilcinoši pretojoties, prettanku ieroči apkaro ienaidnieka kaujas ratus pirmā kārtā svarīgākajos virzienos, gar ceļiem un apvidus iecirkņos, kur nav dabisku šķēršļu vai nav ierīkotu sprostojumu. Karaspēka priekšnieka rīcībā jābūt prettanku ieroču rezervei, ar kuras palīdzību varētu apkarot ienaidnieka kaujas ratus, ja tiem būtu izdevies izlauzties cauri. Prettanku ieroču izlietošana jaunajā pretošanās pozicijā ir priekšlaicīgi izlūkojama un sagatavojama.

Armijas štāba bataljons 15. maija parādē.

Uzbrukumā karaspēka daļu prettanku vienības pakāpeniski un lēcieniem pavada uzbrūkošās vienības Vadības prettanku vienības nodrošina uzbrūkošā karaspēka flankus un aizmuguri, vai arī tiek turētas gatavībā ienaidnieka kaujas ratu pretuzbrukuma atsišanai.

Vajāšanā prettanku ieročus jāpiedala uzbrūkošām vienībām. Brīvo flanku apsardzību un nodrošināšanu uzdod vadības prettanku vienībām.

Atkāpjoties, karaspēka prettanku ieroči aizsargā atejošās vienības, bet vadības ieroči aizsargā karaspēku pret ienaidnieka kaujas ratu lielākiem un dziļākiem iebrukumiem.

Kaujas darbībā šaušana izdarāma pēc sekojošiem vispārējiem principiem.

Par uguns vienību uzskata atsevišķu lielgabalu. Šaušanas uzsākšanas tiesības ir lielgabala priekšniekam, izņemot gadījumus, kad augstāki priekšnieki to ir noliegusi; piemēram, glūnpozicijās. Parasti arī šaušanas vadība un uguns sadalīšana tiek atstāta lielgabala priekšnieka zināšanā.

Lielgabala pozicijai ir jāatbilst sekojošām prasībām:

1) labs apšaudes lauks sekmīgās uguns sniedzamības robežās;

2) lielgabalu savstarpējās pabalstīšanas iespēja;

3) nodrošinājums ar dabīgiem šķēršļiem un sprostojumiem pret kaujas ratu tiešu uzbrukumu, it sevišķi flankā;

4) pozicijas segta aizmugure;

5) izdevīgas maiņpozicijas, kuras var segti ieņemt, pārvietojot lielgabalu ar apkalpes spēkiem;

6) tuvumā segtas vietas lielgabala priekšratiem vai automobilim.

Prettanku lielgabali paredzēti vienīgi savam speciālam uzdevumam — kaujas ratu apkarošanai. Citu mērķu, kaut arī ļoti izdevīgu, apkarošana ir paredzēta tikai kā izņēmums un arī tikai tad, kad attiecīgā frontes iecirknī nav gaidāma ienaidnieka kaujas ratu parādīšanās. Tam ir savs nolūks, lai kājnieku priekšnieki piedalītos vai pabalstošos ieročus neizmantotu citu mērķu, piem., smago ieroču apkarošanai, uzskatīdami acumirklī to par svarīgu uzdevumu. Ja prettanku lielgabals sāks apšaudīt arī citus mērķus, tad ar to viņš dod ienaidniekam iespēju sevi ieraudzīt un arī iznīcināt. Vēlāk, kad uzbruks kaujas rati, var izrādīties, ka nav kas tos var apkarot.

Tauta noskatās karaspēka parādi.

Pastāvīgā sacensība starp bruņu un bruņusitēju šāviņu pašreizējā stāvoklī ir pienākusi pie tā, ka prettanku lielgabals spēj caaršaut tagadējo tanku bruņas attālumos tuvākos par 1000 mt. Modernā technika bruņai nāk palīgā ar ātrumu, kas jau stipri apgrūtina mērķa trāpīšanu.

Militārā presē ir cilāts jautājums par to, cik daudz prettanku lielgabalu ir vajadzīgs sekmīgai aizsardzībai pret tanku uzbrukumiem. Austriešu ģenerālis Eimansbergers atrod, ka kājnieku pulkam ir vajadzīgi 24 prettanku lielgabali, bet franču ģenerālis Pišons domā, ka varētu iztikt ar 12. Vācu presē sastopam skaitu 12, bet ar noteikumu, ka vēl tikpat ir arī divīzijas rīcībā. Rumāņu majors Lokusteanu atrod, ka pulkam vajadzīgi 12 prettanku lielgabali un 24 prettanku ložmetēji. Tā tad, vidēji skaitot, jāpieņem, ka pulkam ir vajadzīgi 12 prettanku lielgabali.

Tomēr neviens neapgalvo, ka ar šiem 12 lielgabaliem apbruņots pulks varēs būt drošs pret tanku uzbrukumiem. Prettanku lielgabali ir aizstāvēšanās ierocis un kā tāds, tie vairāk vai mazāk vienmērīgi sadalāmi frontē. Bet tanki ir uzbrukuma ierocis un to izlietošana notiks sakoncentrētā veidā, uzbrukuma izšķirošā vietā, tā kā uzbrucējam tur vienmēr būs iespējams rast pārspēku pret kuru katru prettanku lielgabalu skaitu.

No visa sacītā jānāk pie slēdziena, ka:

1) katram kājnieku pulkam ir vajadzīga īpaša prettanku lielgabalu vienība 12 lielgabalu sastāvā;

2) prettanku lielgabali nav apgrūtināmi ar citiem uzdevumiem;

3) vēlama prettanku lielgabalu motorizācija;

4) aizsardzība pret tanku uzbrukumiem dibināma uz visu aktīvo un pasīvo aizsardzības līdzekļu saskaņotu izmantošanu.

•

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25000.

Minēto karti «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 sant. (pastmarkās) saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

3./6. K. P. III vada kom-ra darbība un pavēles.

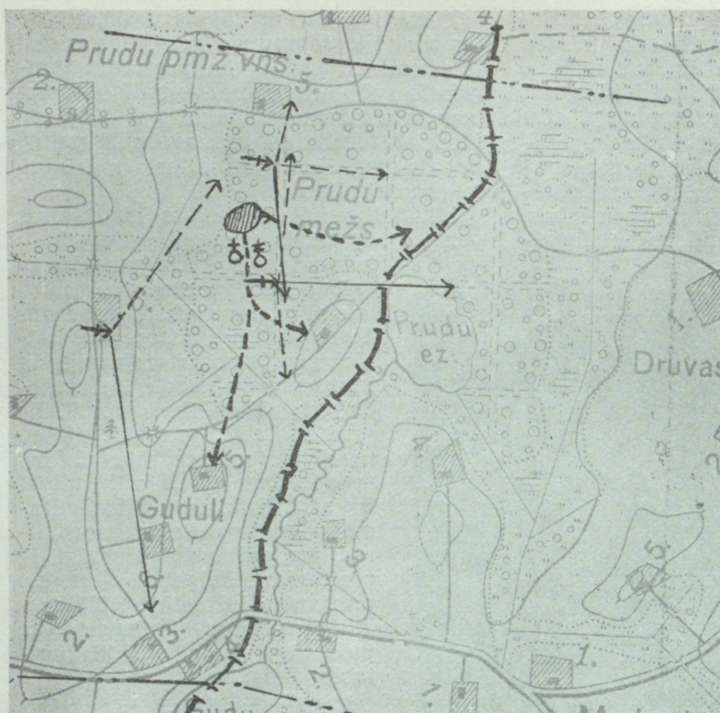
3. Plk. 05,50 vada kom-ris sagaida rotas kom-ri, kad tas kopā ar Btl-na kom-ri otrreiz apstaigā aizstāvēšanās iecirkni, nākdams no Z. uz D. Tagad vada kom-ris saņem galīgu pavēli pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai.

Pēc šās pavēles saņemšanas vada kom-ris dodas pie sava vada Prudu mežā, kur grupu kom-riem, izvedis tos līdz meža malai, dod sekojošu mutvārdu pavēli.

Pavēle pozicijas noorganizēšanai un prettriecieniem.

I. U g u n s p l ā n s.

Ar kājnieku ieroču tālo uguni ienaidnieku sāks apšaudīt, kad tas nāks pāri augstumiem pie Soboļi 2, Markauki 5 un Kps; uzbrukums G. K. L. mūsu rotas iecirknī jāaptur ar sprostuguni uz purvainās upītes līnijas, kas starp Gudu un Prudu ezeru, un uz ceļa, kas no Prudu meža pmž. vns. 7 iet uz Z. A.

III vada uguns plāns un prettriecieni.

Sprostuguns pozicijas iekšienē:

1. patš. grupai bez šauteņu strēlniekiem pozicijā pie stigu krustojuma, kas meža kvartālā ar uzrakstu «Prudu mežs» D. R. stūrī: g. š. v. pa stigu A. virzienā, sprostojot pieejas pie Prudu pmž. vns. 7 no Z.; p. š. v. pa stigu Z. virzienā, sprostojot pāreju šai stigai.
2. patš. grupai bez šauteņu strēlniekiem pozicijā pie stigu krustojuma, kas meža kvartālā ar uzrakstu «Prudu mežs» Z. R. stūrī: g. š. v. pa stigu uz D., sprostojot pāreju šai stigai; p. š. v. pa stigām uz Z. un A., sprostojot pāreju šām stigām.
3. patš. grupai bez šauteņu strēlniekiem pozicijā pie Prudu pmž. 6: g. š. v. uz Guduļi 3, sprostojot pāreju Guduļi augstienei; p. š. v. uz Z. A., sprostojot izcejas no Prudu meža.

Tāla uguns:

Visiem vada snaiperiem pozicijā Prudu pmž. vns. 7. rajonā.

Priekšnieks 1. grupas snaipers kareivis A.

Uguni atklāt nākot ienaidniekam pāri līnijai Druvas 1, Druvas 5 un Markauki.

3. patš. grupai bez šauteņu strēlniekiem no papildu pozicijas Prudu pmž. vns. 7. rajonā tas pats uzdevums.

II Prettriecieni.

Abām strēlnieku grupām un visu patšauteņu grupu šauteņu strēlniekiem, izņemot snaiperus, novietoties pie vada kom-pta.

Patšauteņu grupu šauteņu strēlniekus apvienot vienā grupā, kuŗu komandēt vada seržantam.

Prettriecieni paredzēti:
— uz Guduļi 5;
— uz Prudu pmž. vns. 7;
— uz I vada iecirkni.

Uguns koncentrācija paredzēta pa Guduļi 5 un 6.

Pēc šās pavēles atdošanas, vada kom-ris to uz jautājumiem atprasa, pēc kam plk. 06.20 atlaiž grupu komandieŗus.

4. No plk. 06.30 līdz 07.30 vada kom-ris apstaigā vada iecirkni un pārbauda patšauteņu un snaiperu novietojumu.

Vada kom-ri pavada vada seržants, 4. un 5. str. grupu kom-ŗi un to vietnieki.

Ar minētiem komandieŗiem vada komandieris pārrunā prettriecienu izvešanu, norādot dabā virzienus un trieciena punktus.

Tai pašā laikā vada kom-ris par paredzētiem prettriecieniem informē ložm. vada komandieri pie Prudu pmž. vns 7, 1 m. grupu kom-ŗus atbalsta punktos pie Serpauka 12 un Lužņevas mž. vns. 6, kā arī minumetēju kom-ri pie Guduļi 1.

5. Plk. 07.50 vada kom-ris ierodas rotas kom-tā, kur ziņo rotas kom-rim par veikto darbu, pēc kam dodas pie sava vada, kas atrodas pamēram 50 soļos no rotas komp-ta.

Iztirzājums.

Pēc mutvārdu pavēles saņemšanas no rotas kom-ŗa par aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanu, II vada kom-ris sakārtojis savu vadu, ved to uz iecirkni un tikai te pie Prudu pmž. vns. 7 dod vadam savu pavēli. Pareizi, jo te viss iecirknis vislabāk pārredzams un daudzus punktus var parādīt dabā. Lai vadu labāk iepazīstinātu ar iecirkni, pirms pavēles došanas vada kom-ris to īsi orientē apvidū.

Vada kom-ŗa pavēle, ņemot vērā, ka laika pietiekoši, samērā gaŗa, bet toties izsmeļoša un noslēgta. Steidzamos gadījumos pavēli var saīsināt, vispirms pasakot tikai pašu svarīgāko, kas grupām nepieciešams tuvākai turpmākai darbībai, bet pārējo vēlāk pie pirmās izdevības.

Pēc vada novietošanas, pats vada kom-ris 2 ziņnešu pavadībā dodas izlūkot prettrieciena virzienus un iepazīties ar apvidu vada novietojuma tuvumā, lai par to varētu pieteikt rotas kom-rim, kad tas apstaigās iecirkni. Nebūtu pareizi, ka vada kom-ris tikai gaidītu pavēles no rotas kom-ŗa, bet pats neizrādītu nekādu pašierosmi. Labs vada kom-ris, ņemdams vērā vada uzdevumu un zinādams arī rotas uzdevumu un stāvokli, cenšas pēc iespējas pats ātrāk personīgi izdarīt izlūkošanu, lai tad par to ziņotu rotas kom-rim un nāktu ar konkretiem priekšlikumiem.

Pēc tam, kad rotas kom-ris otrreiz apstaigā iecirkni un atdod galīgo pavēli pozicijas noorganizēšanai, III vada kom-ris ķeŗas pie sava vada novietošanas un prettriecienu sagatavošanas.

Ideja te vienkārša: patšautenes tiek novietotas tā, lai tās varētu sprostot pozicijas iekšieni, tādā veidā neļaujot iebrukušam ienaidniekam izplatīties tālāk un līdz ar to atvieglojot prettriecienu izdarīšanu.

Mežainais apvidus te neļauj patšautenēm no savām galvenām pozicijām ņemt dalību uguns kaujā G. K. L. priekšā. Tomēr vienai patšautenei tiek dots uzdevums no papildu pozicijas piedalīties arī tālās uguns vešanā. To pašu dara arī vienam vada snaiperiem, kas tiek novietoti Prudu pmž. vns. 7. rajonā. Trieciena spēkam tiek paredzēti un turēti vienkopus visi šauteņu strēlnieki, novietojot tos aiz uguns pozicijās izliktām šautenēm, kur tie ērti var manevrēt, ejot prettriecienā vajadzīgā virzienā vai arī ieņemot uguns poziciju, lai ar uguni noturētu iebrūkošo ienaidnieku.

Par pretuzbrukumiem un prettriecieniem mēs sīkāki runāsim turpmākos rakstos, bet te tikai uzsvērsim vienu, ka rotas rezerves vadam pirmā kārtā jācenšas piedalīties ar savu uguni K. K. L. priekšā, bet ja tas apvidus dēļ nebūtu iespējams, tad katrā ziņā pārvaldīt ar uguni pozicijas iekšieni. Kad tas veikts, jādomā arī par prettriecienu sagatavošanu. Šai sagatavošanā ietilpst attiecīgā trieciena spēka nozīmēšana, prettriecienu virzienu izlūkošana un nepieciešamo priekšdarbu veikšana (ja vajadzīgs, apvidus sagatavošana; kaimiņu, it sevišķi smago ieroču informēšana u. t. t.).

(Turpinājums sekos.)

Kārlis Upesleja

Neredzamie stari karā

Ikviens karsts vai silts ķermenis izstaro gaismas starus, tas ir viļņējādas kustības.

Šiem gaismas stariem ir dažādi viļņu garumi, kurus mēs varam pētīt un sadalīt, iegūstot gaismas spektru ar mums pazīstamām spektra krāsām. Tās katrs no mums būs redzējis varavīksnā, kad tā pēc vai pirms tumša lietus mākoņa «dzer» mūsu tuvējā aparā, vai arī kad slīpētā spoguļa stikla mala, lauzdama saules starus, rāda tos krāsainus uz sienas vai grīdas.

Bez šīm redzamām spektra krāsām noliecas arī mums neredzami stari, kurus zem sarkanās krāsas spektra var konstatēt ar jūtīgiem termometriem. Šos starus sauc par infrāsarkaniem jeb zemsarkaniem stariem.

Šie stari pēc savas dabas pilnīgi līdzīgi pārējiem gaismas stariem un atšķiras tikai ar viļņu garumu.

Vispāri runājot, infrāsarkano staru avots dabā ir katrs sakarsēts vai silts ķermenis, bet tas līdz ar šiem stariem izstaro arī citus starus. Tāpēc konstruējot infrāsarkano staru raidīšanas ierīces slepenai sazināšanai, rodas grūtības ar šo blakus staru noslāpēšanu.

Lai no šām neērtībām izvairītos, jaunākā laikā sāk lietot filtrus — sijātājus, kas laiž cauri tikai zināma garuma zemsarkanos starus.

Šos filtrus gatavo no «marblit» stikla, kas nokrāsots ar mangana monoksīdu un laiž cauri starus tikai 0,8 līdz 2,5 mikronu robežās.

Viena no infrāsarkano staru brīnišķīgajām īpašībām ir spēja spiesties cauri tumsai, miglai un mākoņiem. Šo īpašību var izskaidrot ar infrāsarkano staru enerģijas zudumu mazināšanos pie gaisa molekulu pārvarēšanas. Brīnišķīgi tas, ka šis noteikums spēkā tikai zināma garuma viļņiem.

Infrāsarkano staru vienkāršs raidītājs ir prožektors ar atstarotāju, kura fokusā ievietots pirmais izstarotājs ar filtru, kas izlaiž sev cauri tikai infrāsarkanos starus, un pie tam tikai šaura kūlīša veidā.

Atstarotājam uzkritušie infrāsarkanie stari savācas vienā vietā — fokusā, radot siltumu vai arī attiecīgu efektu foto elementā (gaismas elementā).

Ar šo infrāsarkano staru iedegšanu un izdzēšanu var noraidīt neredzamus signālus telpā pēc Morzē telegrafa ābeces.

Lai infrāsarkanos starus saņemtu ar telefona uztvērēju, raidītāju iekārto tā, lai tas infrāsarkanos starus izsviež ar biežiem pārtraukumiem. Šo zemsarkano staru biežo pārtraukšanu var izdarīt dažādi.

Foto elementa pretestības lielums ir atkarīgs no tam uzkritušā infrāsarkano staru enerģijas stipruma. Tāpēc strāva, kas plūst cauri telefona uztvērējam, seko staru plūsmas intensīvitātes maiņai ar vislielāko noteiktību un dod skaņu, kas atbilst pēc sava augstuma raustītām svārstībām, bet pēc garuma sūtāmo zīmju garumam.

Lai noraidītu cilvēka runu, pietiek mainīt staru kūlīšu intensitāti ar balss attiecīgu strāvas maiņu mikrofona ķēdē.

Līdzīgas pārveidotājas ietaises var izveidot dažādas.

Itaļu firma «Offičine Halileo» savas telefona-telegrafa stacijas modulācijai, kas darbojas ar infrāsarkaniem stariem, lieto «optiskā ugunsgrēka» paņēmienu, kas izpaužas sekojoši: (skat. attēlu nāk. lapp.)

Puantalīta lampas (3) starus ar stikla lēcu (4) sistēmu savāc paraboliskā atstarotāja (2) fokālā punktā, kurā ievietots mēlītei līdzīgs vibrātors (5). Šī mēlīte piestiprināta elektromagnēta (6) enkuram. Enkura tinumi savienoti ar mikrofonu caur pastiprinātāja sistēmu.

Miera stāvoklī mēlīte aizsedz pusi no staru kūlīša. Runas brīdī mēlīte svārstās līdzi mikrofona strāvas maiņai un modulē tādā veidā plūšanu uz atspoguļotāju pilnīgā sadarbībā ar balss svārstībām.

Atstarotāja caurmērs 50 cm. Staru izplūšanu regulē gaismas filtrs (7). Visa sistēma novietota uz trijkāja (9), kam piestiprināta ietaise sikai uzvešanai uz vienu zināmu punktu. Visa ietaise viegli izjaucama pārvietošanai.

Uztvērējs izpildīts tāpat, bet tā atspoguļotāja fokusā novietots fotoelements un ieslēgts čaulā tāpat kā raidošā lampa. Vienīgi atstarotāja pusē atstāts neliels lodziņš.

Pastiprinātāja sistēma uztvērējam novietota labi amortizētā kastē zem uztvērēja stata. Stacijai ierīkots īpašs elektrības ražotājs, un tā pilnīgi patstāvīga.

Atkarībā no atmosfēras stāvokļa ar O. H—50 tipa staciju var strādāt līdz 15 km tālumā.

Infrāsarkano staru īpašības dod iespēju tos lietot slepenā bloķēšanā. Šinī gadījumā apsargājamais objekts var būt banku seifs vai nepārejama robeža, kuru ieslēdz ar infrāsarkaniem neredzamiem stariem no paslēpta raidītāja. Stara virziena maiņu var ērti un viegli izdarīt ar spoguļu sistēmu.

Ja sargātai vietai tuvojas cilvēks vai kāds cits infrāsarkaniem stariem necaurejams ķermenis, tas nosedz staru plūsmu un rada elektromagnēta tinumā strāvas plūsmas pārtraukumu. No tā atlec enkurs, kas saslēdz ķēdi ar trauksmes zvanu.

Sakarsētas tvaikoņa caurules, lielgabala gāzu sakarsētās vietas, lidmašīnu gāzu izmetamās caurules ir avoti, kas izstaro siltumu, kuru var uztvert ar fotoelektrības uztvērēju, kas novietots nolūkā pastiprināt pienākošo siltumu.

Sajūdzot vairākus uztvērējus, kas darbojas ar infrāsarkaniem stariem, var viegli koordinēt artilerijas uguni.

Lidmašīnu vadītāji ar infrāsarkano staru uztvērējiem naktī un miglā var uztvert fabriku skursteņu u. t. t. tuvumu un tā izvairīties no nejaušām katastrofām.

Fotografijā lietojot infrāsarkano staru uztvērējus var uzņemt siltus un karstus priekšmetus caur miglu un tumsu. Šīm vajadzībām lieto 2 mikroni garus infrāsarkanos starus.

Uguņošana 15. maijā uz Daugavas.

Pēdējie sasniegumi aerofoto uzņemšanā ar infrāsarkaniem stariem dod pārsteidzošus rezultātus.

Tanī laikā, kad pie uzņemšanas parastā kārtībā uz pozitīva rodas duļķaina migla, pie uzņemšanas ar infrāsarkano staru lietošanu šādas duļķainas miglas nav un pat miglā un tumsā uzņemtie priekšmeti attēlojas asi, skaidri un ar sīkiem detaļiem.

Stivensona un Viljamsa mēģinājumi ir pierādījuši, ka, lietojot infrāsarkanos starus, tumsā un miglā var uzņemt ļoti tālus priekšmetus.

Tā starp citu, 6000 m augstumā izdarīti uzņēmumi, kas attēlo vietas 530 km attālumā no uzņemamā aparāta objektīva. Protams, uzņēmuma mērogs šādos gadījumos ir ļoti niecīgs.

Uzņēmumi izdarīti ar 1:5 gaismas spējas objektīviem, kas nosegti ar sarkano filtru uz speciālas Kodaka sensibilizētas filmas (0,8—1,0 mikronam).

Pa citu ceļu ir gājis profesors Lovšins, izlietojot infrāsarkano staru spēju nodzēst dažas fosfora gaismas. Savos mēģinājumos viņš ir izlietojis fotografējamā priekšmeta atstarotos infrāsarkanos starus.

Atkarībā no infrāsarkano staru intensitātes, kas uzkrīt fosforiscējošai plāksnei, dzēšas fosfora izstarojošā gaisma vairāk vai mazāk.

Ja tādu plāksni uz kādu laiku nolieks virs foto plates, tad pēc attīstīšanas foto plate dod uz reiz diapozitīva attēlu fotografētam priekšmetam, kas atstarojis infrāsarkanos starus.

Šo panākumu gaismā uz reāla pamata nostājas problēma par redzēšanu tumsā.

Pirms aprakstīto foto uzņēmumu mēģināšanas, francūzis Šarbonno izgatavojis aparātu telegrafa sakariem, lietojot infrāsarkanos starus. Šā aparāta uztvērējs ir bezgalīgi kustoša lenta, noklāta ar fosforescējošu vielu, kas skrien caur atspoguļotāja fokusu.

Morzē ābeces zīmes, uzspiestas lentas virsmai, rada infrāstaru pārtraukšanu un plūšanu, kas dod iespēju lasīt Morzē ābeci.

Šis Šarbonno aparāts izmēģināts franču admirālitātē Tuloņas tuvumā, noteicot torpēdu katerus. Aparāts uzdevumu veicis spīdoši. Katers, iedams naktī bez uguns, katru reizi skaidri fiksējies uz tumšās lentas gaišas joslas veidā.

Pēc šiem mēģinājumiem viss apklusa un tālākais ir attīstījies lielā slepenībā un patentu rāmjos. Tikai nesen techniskos žurnālos sāka parādīties īsi ziņojumi par šiem mēģinājumiem.

Neilgi atpakaļ Amerikas zinātņu progresa līgas sēdē V. K. Zvorikins ziņojis par saviem atradumiem ar infrāsarkaniem stariem. Viņa veids pamatots uz elektronu plūsmas sākumu tanīs vietās, kur uzkrīt infrāsarkanie stari metala filmai, kuras virsma gatavota no cēzija un oksidēta sudraba maisījuma. Šo elektronu plūsma ar sevišķu ietaisi novadīta uz īpašu ekrānu, kur neredzamie stari pārveidojas redzamos staros. Šās ietaises sīkumu tur lielā slepenībā.

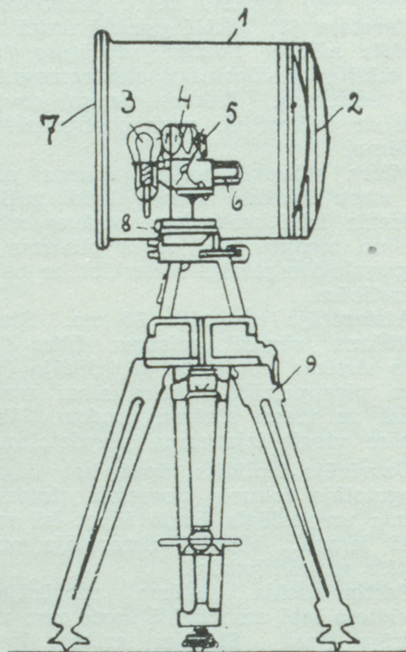
Ar infrāsarkaniem stariem bez minētā vēl var caurskatīt necaurspīdīgus priekšmetus.

Šinī virzienā daudz ir darījuši Plotņikovs — Zagrebā un profesors Hižons Bāzeles medicīnas institūtā. Pēdējais bīstamo Rentgena staru vietā cilvēka ķermeņa caurlūkošanai sācis lietot infrāsarkanos starus. Pie tam izrādījies, ka šie stari kaulu audiem iet labāk cauri par Rentgena stariem.

Pirmos interesantos mēģinājumus aeronavigācijā ar neredzamiem infrāsarkaniem stariem izdarīja Millers Vācijā 1929. gadā.

Tas konstruēja lidmašīnu pelengātoru lidojuma kursa pastāvīgai kontrolēšanai nakts lidojumos, kad pilnīgi nekas nav saredzams.

Šis pelengātors saņēma signālus ar infrāsarkaniem stariem, kuŗus sūtīja bakeni.*)

Infrāsarkano staru raidītājs.

Infrāsarkano staru uztveršanai Millers izlietoja šūpojošos ieliektu spoguli, kura fokusā novietots tallofīda fotoelements.

Lidojuma laikā šis spogulis it kā taustа lidmašīnas abās pusēs zem zināma leņķa apakšā guļošo zemi.

Strāvu no fotoelementa pēc pastiprināšanas novada redzes ietaisē, kas nedod novirzījumu, ja iecirkņi abpus trasei ir ar vienādu infrāsarkano staru intensitāti.

Pie trases novirzīšanās infrāsarkano staru intensitāte no vienas puses pieaugs un no otras puses mazināsies un rezultātā būs manāma novirzīšanās uz attiecīgu pusi.

Ar to arī vadījies Millers pie orientēšanās nakts lidojumos.

Lielu interesi saista Vācijā izgudrotais sekstans, kas darbojas ar infrāsarkaniem stariem. Tas ar labām sekmēm noteic neredzamu (apmākušā laikā) debess spīdekļu augstumu.

Telefunken firma ir guvusi divas jaunas patentes navigācijas aparātu izgatavošanai, kas vadīs kuģus ar infrāsarkaniem stariem.

«Stvor» aparāts uz kuģi raida no krasta divus paralēlu staru kūļus, kas atšķiŗas pie modulācijas biežuma.

*) Nelielas bākas.

Kuģa ieejas un izejas apkalpošanai kuģim iekārtoti divi infrāsarkano staru uztvērēji.

Otru patenti Telefunken firma saņēmusi par kuģu pelengātoru, kas pamatots uz atstarošanas principu.

Uz kuģa priekšas novieto sistēmu, kas pastāv no lēni grozošos raidītāja prožektora un divu ieliektu grozošos uztvērēju spoguļiem ar fotoelementiem.

Atkarībā no atspoguļojošās virsas (pretim nākošā kuģa apšuvuma) atrašanās vietas, uztvērējs fiksē divus virzienus uz objektu. Tas dod iespēju automatiski noteikt atstatumu līdz atspoguļojošai virsai pēc attiecīgi nogradēta rīka.

Anglijā konstruēts «fotovīzors» no četriem sektoru fotoelementiem, kas novietoti tālskata fokusālā plāksnē.

Priekšmeta attēls, piemēram lidmašīna gaisā, kas uztverts, tā sedz fotoelementus, ka reālizēta savstarpējā foto strāvu kompensācija.

Pie lidmašīnas pārvietošanās un līdzi tam tās attēlam, kas projecējas uz fotoelementu, zūd līdzsvars fotoelementu schēmā.

Fotovīzors ierīkots tā, ka demonstrāciju rezultātā tas automatiski korriģē savu stāvokli, lai lidmašīnas attēls no jauna ietilptu centrā.

Kaŗa literātūra norāda par fotovīzora savienošanu ar attiecīgu mēchanismu prožektora vai zenītartilerijas automatiskai uzvešanai uz kustīgo mērķi.

Tāluztveres ideja vispār nonāk pie tā, ka infrāsarkanie stari, kuŗus izraida kāds karsts objekts, piemēram, kuģis, katls, tvaika mašīna un citi, koncentrējas ar atspoguļotāja palīdzību tā sevišķi jūtīgā termoelementa fokusā. Uztveŗamā staru enerģija parasti tik niecīga, ka tās uztveršanai vajadzīga termoelementa strāvu pastiprināšana. To panāk ar īpašām schēmām.

Ar tādu «teleuztvērēju», kas darbojas ar infrāsarkaniem stariem var sekmīgi uztvert tvaika dzinēja katlu, lokomotīvi un t. t. 3—4 km atstatumā.

Neilgi atpakaļ pie Ņudžersijas, Amerikā, kaŗa vadība izmēģināja «siltumuztvērēju», kas atrazdamies krastā, ar sekmēm parādīja naktī bez ugunīm jūŗā peldošu krastu apsardzības kateri.

Nesen Vācijā Ceisa firma izgatavoja atvieglota tipa optisko telefonu ar darbības attālumu dienā 3,5 km un naktī 5,5 km.

Šās iekārtas optikas caurmērs 80 mm. Izklaidēšanas leņķis 0,3°. Visas iekārtas kopējais svars 19 kg.

Kārļa Ceis'a firmas Šveices filiāle «Nedinsko» nesen izlaida foto relē lieliem attālumiem. Ar šo relē iespējams bloķēt veselus valsts robežu rajonus, ieejas ostas jūŗas līčos u. t. t.

«Elektroniks Kontrol» firmas ietaise bloķēšanai uz lieliem atstatumiem pastāv no raidītāja un uztvērēja, kas iemontēti nelielās metala kārbās.

Raidītājā novietots izstarotājs (kvēles lampa) ar reflektoru redzamo staru noslāpēšanas filtri.

Uztvērējam ir fotoelements, kas kalpo kā indikātors un vienas lampas pastiprinātājs, kas iedarbina elektromagnētisko relē.

Abas foto relē daļas baŗojas no elektriskā tīkla.

Raidītāju novieto tā, lai tā raidītais neredzamais stars pastāvīgi būtu virzīts uz uztvērēja fotoelementu.

Pie stara šķērsošanās, pārtraucas tā darbība uz fotoelementu un tā rezultātā strādā relē, kas saistīts ar attiecīgu mēchanismu, dodams redzes vai dzirdes trauksmes signālu.

Pats pēdējais un vislaimīgāk atrisinātais ierīces paraugs sardzes bloķēšanai ir petoskops. To konstruējis amerikāņu inženieris Fitdžeralds un tas apvieno raidītāja un uztvērēja funkcijas.

Šeit apsargāšanai domātais zemes vai debess gabals optiski atspoguļojas caur sietu uz divu fotoelementu katodi. Siets pagatavots pēc šacha galdiņa principa ar caurspīdīgiem un necaurspīdīgiem kvadrātiem.

Līdz ko novērošanas zonā parādās cilvēks, lidmašīna vai automobilis, tas izsauc fotoelementu dekompensāciju. Staru skaits, kas iet caur sietu, kļūst nevienāds. Ar to izpostīts elektrības līdzsvars ķēdē un ar to iedarbojas zvans vai kāds cits signāls.

Šobrīd hipersensibilizācijas ceļā var iegūt infrāsarkano staru jūtīgas emulsijas.

Tādas augstjūtīgas foto plates ļauj izdarīt foto uzņēmumus ļoti lielos atstatumos. Tā kapteinis Stīvens, Anglijā, vairākkārtīgi uzņēmis no lidmašīnas kalnu virsotnes, kas atrodas 500—600 km no uzņemšanas vietas.

Fotografēšana naktī no lidmašīnas un zemes caur mākoņiem un miglu jau praktiski pielietota un tai ir ārkārtīga nozīme nākamā karā. Ar to rodas iespēja izlietot miglu un mākoņus tālu izpētīt ienaidnieka aizmuguri. Vēl jāaizrāda uz vienu ļoti ievērojamu īpašību infrāsarkano staru pielietošanā, t. i. redzēšanu tumsā.

Šī brīnišķīgā iespējamība pastāv iekš tā, ka optiski neredzams attēls pārvests elektrības attēlā un pēdējo savukārt pēc tam pārved optiski redzamā attēlā.

Šāda transformācija atrisināma ar šādām ietaisēm.

Stikla bezgaisa balonā viena siena pārklāta no iekšas ar puscaurspīdīgu fotokatodi, kas uzziesta uz ļoti plānas metala plāksnes.

Otra pretējā balona sieniņa pārklāta ar margojošas vielas plānu kārtu, kas uzziesta arī ļoti plānai, gandrīz caurspīdīgai metala plāksnītei, kas kalpo kā anode.

Caurulē pieveda augstu spriegumu, kas rada starp katodu un anodu vienmērīgu paātrinošu lauku.

Ja ar objektīvu iegūst uz fotokatodes objekta ārējās puses attēlu, tad no katra fotokatodes virsmas elementa izlēks fotoelektroni, radot plašu elektronu plūsmu ar dažādu blīvumu, kas proporcionāls katoda attiecīgiem punktiem.

Fotoelektronu tādas plūsmas šķērsgriezums būs elektronu attēls. Pēdējais, nākdams uz flurescējošas kārtas, dod redzamo objekta attēlu.

Pielietojot fotokatodi, infrāsarkaniem vai ultrāvioletiem stariem var iegūt uz anodes redzamu attēlu pilnīgi neredzamam tumšam priekšmetam.

Tāda ir pagaidām infrāsarkano staru pielietošanas iespēja un katru jaunu dienu tā arvien kļūst lielāka.

Gribas ticēt, ka neilgā laikā cilvēcei atvērsies vēl lielākas un neticamas iespējamības, ko dos infrāsarkanie stari.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Kā vāci ieteic uzsākt tanku kavēkļu izveidošanu. Kāds vācu autors mēģinājis noskaidrot, kādā kārtībā vislietderīgāk atrisināt jautājummu par tanku mākslīgo kavēkļu novietošanu apvidū. Pašreiz gandrīz visur vērojama prasība aizstāvēšanās pozicijas izvēlēties tā, lai to priekšā jau būtu dabīgi tanku kavēkļi. Šo prasību tomēr ne katrreiz iespējams simtprocentīgi ievērot un tā nu neatliek nekas cits, kā iekārtot mākslīgus tanku kavēkļus vajadzīgos virzienos. Šādu kavēkļu iekārtošana tomēr prasa samērā daudz laika, darba rīku, cilvēku spēku, transporta līdzekļu un attiecīgus materiālus. Lai to iekārtošana būtu lietišķa, nepieciešams apsvērt, kur šāda veida darbus sākt un kā tos savlaicīgi beigt.

Schēmatiski izteicoties, šādi kavēkļi var atrasties G. K. L. priekšā, aizstāvēšanās galvenās joslas iekšienē un artilerijas poziciju priekšā, bet vienmēr šī plāna reālizēšana tomēr būs atkarīga no rīcībā esošā laika, materiālu daudzuma un darba spēka. Tanku kavēkļu atrašanās vieta vienlīdz interesē tiklab aizstāvētāju, kā arī uzbrucēju: pirmajam jābūt skaidrībā par to, kur jāvērš pionieru darbu smagpunkts, bet uzbrucējs tieksies uzzināt, kur tieši novietoti tanku kavēkļi, jo no tā atkarājas uzdevumu sadalīšana tanku vienībām. Uzbrucējam visnepatīkamākais būšot stāvoklis, ja tanku kavēkļi viņu pārsteidz. Tanku kavēkļu grupējumu G. K. L. priekšā uzbrucējs visvieglāk atšifrēšot, bet grūtāk jau būšot konstatējami tie, kuŗi novietoti pozicijas iekšienē un artilerijas poziciju priekšā. Ja raugoties uz tanku kavēkļu novietojumu no aizstāvētāja viedokļa, tad varot nākt pie slēdziena, ka tie kavēkļi, kuŗi novietoti G. K. L. priekšā un atvieglo uzbrucēja uzdevumu, ir arī maz izdevīgi aizstāvētājiem, jo ar viņu krišanu uzbrucēja tankiem ceļš pilnīgi brīvs. Tālāk novietotos pozicijas iekšienē tanku kavēkļus turpretim uzbrucējam būs jau grūtāk atklāt un viņš tos priekšlaicīgi var tikai uz labu laimi apšaudīt ar artilerijas uguni vai apmētāt ar aviācijas bumbām. Šo kavēkļu izveidošanu aizstāvētājs var arī vēl turpināt tad, kad jau norit cīņa ap priekšgrupu pozicijām. Pie uzbrucēja tanku uzduršanās uz tiem, būs arī radīts zināms pārsteigums. No visa tā secinājams, ka aizstāvētājam, izlemjot tanku kavēkļu grupējumu vietas, vienmēr jārēķinās ar rīcībā esošiem līdzekļiem un darba spēku, radot zināmu pionier - technisku smagpunktu, kuŗš vēršams turp, kur var sagaidīt vislielākos panākumus no tanku kavēkļiem. Vācu autors domā, ka darbu pakāpenība varētu būt šāda: 1) tanku kavēkļu izbūve aizstāvamās joslas iekšienē un artilerijas poziciju priekšā; 2) G. K. L. priekšā, ja tas vispār pēc tam vēl iespējams. G. K. L. priekšā vislabāk varot noderēt labi maskētas tanku mīnas. (M. W. 1938.—37.).

Kā katrs atsevišķs strēlnieks var aizsargāties pret tankiem.

Prettanku aizsardzības līdzekļi ar katru dienu turpina progresēt. Atsevišķam kājniekam tomēr noder tikai tas, kas viņu tieši aizsargā pret tanku uzbrukuma draudiem. Visvienkāršākais un drošākais ir atrast patvērumu un aizsardzību zemē. Prakse pierādījusi, ka neviens tanks nav spējīgs apdraudēt t. s. «lapsas alu» (90 cm dziļa un apm. 90 cm plata bedre). Strēlnieks tādā bedrē katrā ziņā būšot aizsargāts. Līdzīgus rezultātus dodot šaurie un dziļie ložmetēju ierakumi (dziļums — 1,20 m un platums — 60 cm). «Lapsas ala» ir parastā, primitīvā strēlnieku bedre. Savienojot šādas bedres savstarpēji ar līdgrāvjiem, var jau izveidot veselu nocietinājumu sistēmu. Tanki šādām bedrēm parasti pārveļoties pāri, bet tajās atrodošies strēlnieki esot aizsargāti pret tanku ieroču iedarbību un saspiešanu no mašīnas smaguma. Izteikta doma, ka «lapsas ala» ir moderna cīnītāja galvenais aizsargs. (Schweiz. Monatschr. 1938. —4.). Ams.

Daži jaunumi ārzemju kaŗa technikā.

Itaļu inženieris Santucci izgudrojis paņēmienu, gadījumā, gaisa uzbrukuma trauksmes signālu došanai pa apgaismošanas tīklu.

Signālizāciju atrisina relē, kuŗu novieto pie elektrības enerģijas lietotāja. Ar vieglu trīsfažu sistēmas līdzsvara izjaukšanu elektrostacijā panāk ērtu signālizēšanu. Signālu raidīšana netraucē normālo elektrotīkla darbību.

Italijā izgudrota arī jauna veida glābšanas josta ar lielu celtspēju. Šī josta ātri izsviež slīcēju uz ūdens virsas pat no ievērojama dziļuma.

Josta automatiski apgaismojas un atspulgo mēness vai prožektora gaismu, kas to dara redzamu naktī.

Jostu piepumpē ar gaisu, bet tā arī bez gaisa ir pietiekoši noturīga virs ūdens. Jostai sānos pierīkotas ūdeni necaurlaidošas kabatas uzturas vielām.

Šī jaunizgudrotā josta domāta galvenā kārtā zemūdenēm un hidroplāniem. —ja—

Leonīds Breikšs

Dziesma par cīņu

Sen pazīstu es vīru vecu —
Kas viņš — to pasacīt man grūt,
Bet viņa elpu — sev pār plecu —
Arvienu mani vaigi jūt.
Arvienu viņa balsi dzirdu:
Viņš mani māca, slavē, peļ,
Viņš klusās stundās mani tirda
Un draudot veco roku ceļ,
Un brīdina . . . Un vēstis saka . . .
Prāts tūdaļ nespēj aptvert tās,
Bet acu priekšā kāda taka
Man vienmēr beidzot parādās,
Kad ilgi viņa balsī klausos,
Kad ilgi cenšos saprast tos:
— Viņš, iedams savus soļus gausos,
Ved mani savos tālumos.
Un nav man atpūtas un miera,
Un nakts un posts man pretī māj,
Cik ilgi spītīgs nepaklausu,
Kurp mani sauc šis skolotājs.

Un lūk — šo brīd — es klausos tajā.
Dzird skaidri katru vārdu auss:
«To mūžam posts un bēdas vajās,
Kas sevī drosmei apsīkt ļaus. . .
Un sevī nomirt — cīņas garam.
Jo kopš šai saulē nācis kāds:
Vai cilvēks, zvērs, vai putns, vai stāds —
Vai pumpurs, izraisījies zaram —
Tiem visiem nolemts liktens tāds!

Bez darba zeme nedos ražu!
Bez cīņas slavu neplūks šķēps!
Un mūžam nenokratīs važu
Neviens, kas galvu rokās slēps,
Kad viņa jāceļ vētrai pretī,
Pret viesuli kad jāgriež krūts!

Tu vari novērsties no bēdām,
Bet viņas tevi neatstās:
Nāks viņas visur tev pa pēdām
Un mūžam visur pretī mās,
Un saindēs ikvienu malku,
Ko slāpēs tavas lūpas dzers,
Kad kādureiz tavs gars, pilns alku,
Pēc laimes un pēc prieka tvers.
Nē, cilvēk: nevairies no sāpēm!
No cīņas nebēdz karotāj:
Ikviens reiz ļaujas šādām slāpēm,
Ikviens reiz kļūst uz brīdi vājš . . .
Bet atceries: visbiežāk viļas,
Kas sapņodams uz laimi cer:
Tam jāizbrien ir dūkstis dziļas. . .
Un vilšanās tam jāizdzer
Kā kauss, kur salda vīna vietā
Ir tikai rāvains ūdens liets.
Jo redzi — laime ir kā zieds,
Kas neaug tur, kur sviedriem vaigā
Nav strādāts, karots, arts un sēts,
Un izmisuma stundā baigā
Nav šaubu pūķis nonāvēts.

Lūk — laime tikai tādam smaida,
Kas spēj par pašu nāvi smiet:
Ko posts un bēdas nenobaida!
Kas droši viņiem pretī iet
Un ir ar mieru grūtā stundā,
Kaut pārspēks liek tam ceļos krist —
Arvien vēl tomēr: cirst un sist
Kā karotājs, ko cīņas laukā
No visām pusēm naidnieks lenc,
Un tomēr drošs, kas zirgu trenc
Pret viņu trakojošo baru,
Un domā: «Ko es zaudēt varu?
Par nāvi baigāks nav nekas!»
Un atkal — cērt un — uzvar tas!

Tik tādu posts un bēdas vajā,
Kas vairīgs galvu lejup liec:
To viņas vienmēr izdzen klajā,
Lai — citu karotāju smiets —
Viņš dabūj beidzot savu galu!

Tu sargies bēgt no kaujas lauka,
Un muguru pret briesmām griezt:
Jo tādam drīz ir jāizdziest
Kā liesmai, kuru nopūš auka.

Ir cīnītājam glābiņš viens —
Un viens ir ceļš no laika gala:
No briesmām acu nenolaist,
Un roku nenolaist no spala.
Ar šķēpu vārtus vaļā vērt
Un pirmam cirst, ja pretnieks cērt!

No cīņas dzimis viss, kas redzams,
No cīņas viss, ko roka tver.
Kas asinis un sviedrus lējis,

Tas — brīžam — laimes vīnu dzeŗ.
Bet — tikai brīžam. Jo kas ilgāk
Pie vīna kausiem kavējas —
Zem sveša šķēpa pakrīt tas.

Šai saulē esi darbam nācis . . .
Ar cīņu viss tev jāpērk būs.
Ja neizdosies tas, ko sācis,
Ja nams, ko cēlis, atkal gŗūs —
Sāc atkal, spēkus kopā vācis!
Lai arkls un zobens nesarūs.
Jo lūk — no šūpuļa līdz kapam,

Tik sprīdi šo tu esi dzīvs:
Kamēr pār tevi karogs plīv,
Uz kuŗa liesmo burti: c ī ņ a!» . . .

Sen pazīstu es vīru vecu.
Kas viņš? — To pasacīt man gŗūt.
Bet viņa elpu sev pār plecu
Arvienu mani vaigi jūt.
Un nav man atpūtas un miera,
Un nakts un posts man pretī māj,
Cik ilgi spītīgs nepaklausu,
Kurp mani sauc šis skolotājs.

Pēteris Atspulgs

Austrumu sargi

1.

Lēc austrumos sarkana saule kā vaŗš
Pār kaŗceļu, simtreiz jau ietu —
Jau atkal kā ugunsgrēks liesmojis kaŗš,
Kas vēstīja Pliskavas rietu.

No Atzeles Varigrabs, valdinieks baiss,
Brūk krievos ar kareivju draudzi,
Un liesmās un asinīs sarkans tiek klājs,
Met Izbarstē miroņu kaudzi.

Pret viņa cirtējiem trakiem, kas trauc
Uz priekšu kā vilki bez rimas,
Jūk Naugardas pulki un glābiņa sauc,
Skan meži no vairogu dimas.

Un austrumu valstī pār pilskalniem kūp
Tik krāsmatas zilganā migla,
Deg ciemati tālu, un pilsēta drūp —
Kņazs steigšus bēg kumeļā žiglā.

Ar liesmām, kas sniegājā baismīgi spīd,
Pār postīto zemi kā kāvi —
Nāk letgaļu vīri, kas uzvar, vai krīt,
Nāk atriebt ar postu un nāvi.

— Lēc austrumos sarkana saule kā vaŗš
Pār Krievzemei, sirojot ietu.
Jau atkal kā ugunsgrēks liesmojis kaŗš,
Kas vēstīja Pliskavas rietu.

2.

Tālu purvu malā
Zeme, ko tu mīli, —
Robežupe viņu dala,
Atspīd viļņi zvīļi.

Prātā vīri seni,
Viņas droši sargi,
Uzbrūk naidnieks paslepeni —
Kaujcirvi ceļ bargi!

Cirta tūkstoš gadus
Viņu rokas cietas, —
Minu savu asins radu
Tekas, sen jau ietas.

Arklu valdīt labi,
Labāk kaŗa zirgu,
Tālu mūžu slavā abi
Jāj pa mēness mirgu.

Neveic kaŗavīru
Desmit asi šķēpi,
Tēvu zemes godu tīru
Savā sirdī slēpi.

Nezūd tavi darbi,
Nezūd asins tava,
Izskan kaujas vārdi skarbi,
Aug aiz tevis slava.

3.

Lai tu simtu gadu šķelta
Mana zeme — Dieva dārzs,
Atkal tevi saule zelta,
Senā dziesmā šalko ārs.

Sadod rokas asins radi,
Līksmi vienu ceļu iet,
Kauju blāzma, posta gadi,
Tā kā gŗūti murgi šķiet.

Nāk no Pietālavas draugi —
Viena doma, viena sirds;
Nepazini — ej un raugi,
Nešķiŗamus nevar šķirt.

Lilija Auza

Līgotāja

Gaidu Jāņu dienu — sēju magones,
Lai ar sārtiem ziediem vēji līgo nes;
Pāri mežiem, kalniem, — zaļām birstalām,
Tur, kur Latvju zeme zūd aiz pamalām.
Gaisos prieks un līksme, staro magones,
Tavā sētā manu saldu balsi nes.

Vai tev alus kanna drošā rokā trīc,
Atminot, cik spoži lāso magoņzīds
Manos zaļos dārzos, saules rotātos,
Kur es mūžam tevis — tevis ilgojos?
Līgo upe viļņus, loku balsi es,
Un pār siliem laižas dziesmu šūpoles . . .

Aīda Niedra

Kalpa zēna stāsts

Pāri Azandas upei, Eglienas pagasta sābros, palielā, tīrumiem apjoztā zemnieku sētā auga sīks zēns, gaišiem linu matiem, gaišu seju un mirdzošām zilām acīm.

Īsts latviešu zēns.

Viņa tēvs bija gada gaitnieks Meiša sētā, pie Meiša viņš strādāja jau trešo gadu, jo ikviens zemnieks nelabprāt atlaida Degļa Jāni no savas vagas, tik čakls un labs strādnieks viņš bija.

Degļa sieva, labsirdīgā, jautrā un darbīgā Kristīne gāja blakus vīram par vasaras gaitnieci, un viņi abi varēja gaužām labi dzīvot un atlicināt naudas grasi dēla nākotnei, vai arī paši savām nespēka un vecuma dienām, jā vien Degļa Jānim nebūtu ļaunā dzeršanas paraduma, kad krogos aizgāja gandrīz visa vīra peļņa un mazajam Alvim atlika maz skolas grāmatām un jaunam apģērbam un apavam.

Gadu no gada viņi strādāja un pūlējās, derēja jaunos Jurģos pie cita saimnieka un cerēja, ka ies labāki, bet nepalika labāk, jo ceļš uz Baznīcas krogu gaidīja tas pats un vēlēšanās iet pa šo ceļu nebija saplakuse.

Cik reižu agros svētdienu rītos, kad saule uzlēkuse sildīja spirgto zemi, pa ceļu no sābru pagasta uz Eglienas dievnamu nāca Dēgļa Jānis ar savu žirgto Alvi un abiem viņiem bija tik pacilāta sirds un drošs prāts un čaklas kājas, ka ne prātā nenāca, kāda gan varētu būt atgriešanās, jo viņi tak vēlējās visu labu.

Un tomēr arvienu atgriešanās bija ļauna, gaitnieks parasti gulēja kāda sābra ratos galīgi piedzēris, bet mazais zēns ierāvies dzērāju vidū, vai arī priekšā, zirgam pie kājām, rūgti sakniebis mazo muti, izmisis kratījās, ratiem pa ceļa grambām lecot no vienas malas uz otru.

Vīri bļaustījās un dziedāja, bet tās nebija dziesmas, kādas izkliedza viņu gļēvās un pagurušās mutes, tās bija neglītas un rēcošas skaņas un zēns viņās klausījās ar apspiestu īgnumu.

Cik reižu zirgs nebija strauji atlēcis no milzīgās kraujas malas, gar kuŗu gāja ceļš un kuŗa beidzās Azandas upē un tādos brīžos zēns acis pievēris iedomājās, ka māte paliktu viena pate, ja viņi visi tagad iegāztos dziļumā, kur zirgu vadīja apreibušie ļaudis.

Jānis Deglis nekad nekā neatminējās un zēns ar viņu arī nekā nerunāja par šiem braucieniem un ļauno tēva likstu, viņi abi centās izvairīties no šādām valodām un tikai būdams kopā ar māti, Alvis spītīgi un karsti nosodīja tēva dzīvi.

«Pacieties, dēls, iziesi skolai cauri, nāksi pieaugušā kārtā, tad pats kal savu dzīvi un piemini, cik viņa rūgta dzērājam; ka tā saposta bērnu nākotni un nepašķiŗ arī pašam ceļu, jo vai tad mēs ar tēvu, divi tādi gājēji, kam darba mīlestība, nebūtu varējuši paši uzņemt savas sētas? Būtu varējuši, dēls, gausāki ļauži mums ir aizgājuši gaŗām un tagad viņu bērniem un bērnu bērniem būs savs pajumts virs galvas un sava vaga tīrumā, nevis tā kā mums, mūžīga gaitu ceļa gājējiem!»

Alvim bija tik kvēlas acis, kad tas klausījās mātes vārdos un viņam šķita, ka ja tēvs nebija spējis atrast labā ceļā, tad viņš to spēs!

«Nebēdājies, tu esi sparīgs un vesels puika, iemācīsies amatu, ja negribēsi vagas dzīt, kaut gan man labāk patiktu, ja tu paliktu pie zemes darba, varbūt mums laimējas pašiem pie savas zemes tikt, tagad jau daudz zemnieku izput, sētas nāk pārdošanā, vai arī iesim par graudniekiem, vai rentniekiem no sākuma...»

Alvis pavēra acis tālumā un negribot viņš nopūtās, nopūtās tik smagi un bērnišķigi, ka mātei saskrēja asaras acīs.

«Skola, māt...», viņš klusi sacīja un skatījās projām, stingi, sevī nogrimis un domādams.

Jā, skola, bija viņam taisnība, jo bieži pats skolotājs aizrādīja Alvja mātei, ka viņas dēls esot sparīgākais, centīgākais un apdāvinātākais skolēns visā skolā; ka no viņa iznāktu labs mācīts vīrs, ja tas varētu tālāk mācīties un iet augstākā skolā.

Bieži Kristīne par to bija runājusi ar vīru, un vai tad Degļa Jānis viņai pretī turējās?

Nē, viņš bija labsirdīgs un krietns vīrs un apņēmās gādāt, ka puika tiktu uz priekšu, tik jau viņi par abiem savākšot, lai pavērtu Alvim ceļu!

Aizgāja gadi un Degļa Jāņa, šī neapnīkstošā un strādīgā gaitnieka apņemšanās bija palikusi tikai apņemšanās; tagad Kristīne redzēja to gaužam skaidri un arī pats Alvis saprata, ka viņš no vecākiem nekādas palīdzības nevarēja gaidīt!

«Nē, māt, par amatnieku es nepalikšu, man nepatīk amatnieka dzīve, labāk tad par arāju, būšu pats savs kungs un kalps un tu mana saimniece, kad iegūsim sētu! Un... grāmatas tad es sev nopirkšu, kādas vien gribēšu, nedarīšu tā, kā citi, kuŗi savu naudu atstāj Baznīcas krogā!»

Tā nu viņš bija apņēmies un lūkoja vilinošo skolu izgrozīt sev no galvas, no domām, kaut gan tas nācās ļoti grūti, jo Alvim bija vēl atlikuši divi draudzes skolā ejamie gadi.

Viņš bija tik gaišs no vaiga, ka ļaudis brīnējās par viņa balto ādu un dzeltenajiem matiem, lai gan arī pate Kristīne un Deglis bija gaišmataini un tik labi kopā saderēja, neraugoties uz gaitnieka dzeršanas postu; šo nastu nesdama sieva kļuva tikai vājāka, ar gadiem izdila un ap muti tai ievilkās asas grumbas, bet mati viņai laistījās kā zelts, solis bija žigls un valodā tā iepina arvienu smieklus un vējainu lokanību.

«Paši savu dzīvi tā esam iegrozījuši, nedrīkstu sūdzēties un gausties par likteni, jo Dievs devis mums gudru prātu un veselību, savas vislabākās mantas, kā tad mums vēl vairāk vajaga? Un gan jau Alvis, es viņu audzēju kā labu cilvēku, gan viņš dzīvos arī bez vecāku mantas aizgādā!»

Tā nomierinājās un noskaidrojās Degļa Kristīne, laba vēlēdama savam dēlam un neapnikdama viņam skaidrot zemnieka dzīves skaidros likumus.

Alvis vasarās gāja par ganu un nopelnīja sev ziemai pārtiku un drēbes, bet likās, ka šī viņa peļņa

modinātu zēnā kādas cerības, savādas šaubas par nākotni un nostiprinātu ilgas citai dzīvei.

«Raugi, te nu ir viss, kā man vajaga un ja tu vēl pieliec klāt savu daļu, māt, tad varbūt es varētu...»

Vai tad Alvis tiešām bija aizmirsis savu nodomu, viņš tak bija apņēmīgs un stingrs un arvienu pildīja to, ko bija apņēmies pildīt?!

Māte izbijusies raudzījās savā zēnā un pirmo reizi viņas sirdī iezagās skaudras bailes, viņš svārstīsies un nezinās, ko darīt un tā bija ļauna zīme, ļauns vēstnesis neskaidrai nākotnei.

Viņa klusēja un arī Alvis vairāk neteica ne vārda, saprazdams mātes domas. Nu bija rudens; asi vēji pūta pāri laukiem un šī bija Alvja pēdējā ziema skolā.

Skolas ēka nebija tālu, vajadzēja iet tikai pa olnīcu, tad nonāca uz lielceļa, kur ziemās viegli tecēja kājas pa iebraukto sliedi; ja laiks bija pārāk bargs un kupenas par lielām, tad iejūdza saimnieks zirgu un aizveda Degļa puiku braukšus, diezgan tas viņam atkalpoja mājās būdams, nekad zēns neaizgriezās, ja viņu sauca un gaidīja kāds darbs.

Jo tuvāk nāca jaunais pavasaris, jo domīgāks kļuva Alvis.

Draudzes skolas pārzinis bija jauns cilvēks, vētrainu garu, brīvām, bet neatraisītām un neskaidrām domām pilns un viņa valodā klausoties daži no viņa skolniekiem aizrāvās sajūsmā, tīkodami citu dzīvi, ilgodamies aizkļūt no pelēkajām, vienmuļā darbā līkstošajām sētām.

Skolotājs nesaprata, ka viņa aicinājums bija kļūms un neskaidrs, viņš nenojauda, ka tā vārdi atnesīs jaunatnes topošā dzīvē rūgtumu, tālu cerību un maldīšanās atziņas un viens otrs sekodams šim aicinājumam kļūs bārs un nelaimīgs uz visu mūžu.

Skolotājs pagastā rīkoja teātŗa izrādes, koncertus un viņš piedalījās arī zaļumu ballēs un visās citās izpriecās; viņa vētrainā daba tam neatļāva uz vietas palikt; vislabāki būtu, ja viss, kas še pastāvēja, viss tiktu sagŗauts un gan jau tad nāktu kāda cita dzīve, bet pa šo pārmaiņu laiku būtu varena cīņa, asinis atsvaigotos, dienas, viss laiks ritētu nemanot...

Kamdēļ tam visam tā būtu jānotiek, to skolotājs nepateica, jo viņš pats tā nezināja; viņš nestāstīja ne par apspiesto latviešu tautu, ne par krievu, ne vācu kundzību, viņš tikai iemeta nemiera sēklu jaunās sirdīs, viņš mācīja skolēniem aktieŗu žestus, lasīja skumjus un iejūsminošus dzejoļus, šad un tad ieminēdamies, ka, lūk, tanī un tanī zemē, tur gan esot dzīve, vajagot tikai atraisīt spārnus. Vajadzēja atraisīt spārnus lidotājiem, bet kurp viņiem jālido, tas palika noslēpums.

Visu to zināja arī skolotāja augstākā priekšniecība, bet tā piemiedza acis, jo skolotājs bija nekaitīgs, viņš sociālās mācības nesludināja, viņa gars un prāts necentās pēc tādām lietām.

«Nu, Degli, tev nu pēdējais pavasaris pie mums, tu zini vairāk par citiem, esi pašmācības ceļā daudz ieguvis zināšanu, tev es vēlu atšķirties no šejienes, jo pasaule ir tik plaša; arī es pats vairs ilgi te nebūšu, sen jau mani sauc tālums un lielāks darbs, tad varbūt varēšu tev līdzēt, kad satiksimies,» sacīja Alvim skolotājs dažas dienas pirms skolas nobeigšanas.

Šīs domas par drīzo aiziešanu no draudzes skolas uz kādu pilsētu, skolotājs sevī loloja jau ilgus gadus; bet vēl nekur projām nebija ticis; viņa mati gan vijās tam ap galvu sprogaini un krita gari uz kakla, kā dzejniekam un viss viņa izskats bija tāds, ka tas nederēja šejienes ļaudīm, tomēr projām skolotājs no sava darba netika, jo neviens nekur citur viņa negaidīja.

Viņam būtu jāslavē liktenis par labo un svētīgo audzinātāja vietu, kāda tam piešķirta, kaut gan audzināt jaunatni viņš neprata, jāslavē tamdēļ, ka maize še bija droša un laba, tikai skolotājs neapzinājās savas laimes un kaut gan drūmi nesaīga, tomēr vēlējās augstākas ievērības un pārmaiņas.

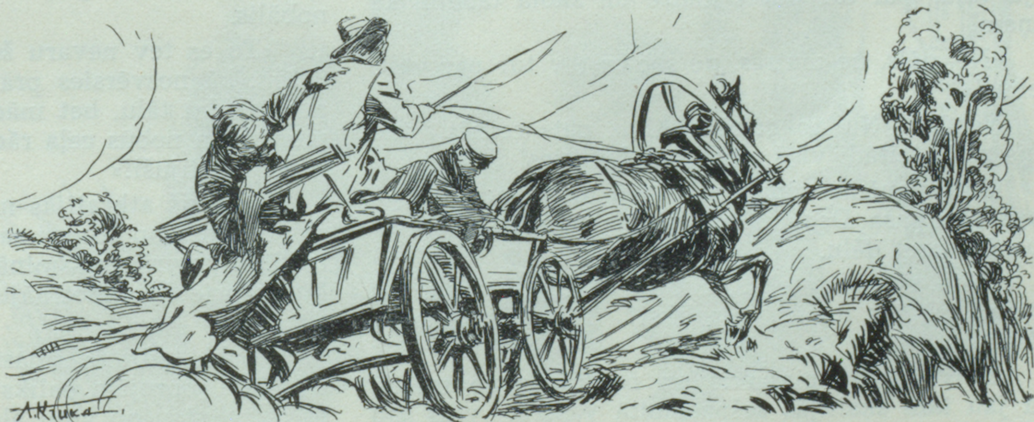
Viņa sētā nemiera sēkla bija krituse Alvja Degļa dvēselē un tagad mocīja zēnu šaubās un nesapratnē, kas būtu darāms, pa kuŗu ceļu jāiet, jo nu tas stāvēja krustceļos.

Krievu valodu Alvis bija iemācījies, kāri lasīdams skolas bibliotēkā grāmatas, vai tad šī valoda un raksta māka tam līdzētu izlauzties līdz citai dzīvei?

Mājā vecākiem viņš par to nebilda ne vārda, māte arvienu ticēja, ka Alvis, skolu beidzis, saderēs pie kāda saimnieka par vasaras puisi, bet nākamā gadā, tad viņi saņems graudnieka daļu un tā kāpsli pa kāpslim tie kāps uz augšu, un kādā dienā Alvja īpašums būs zemnieka sēta ar visiem viņas tīrumiem, laukiem, mežu un dārziem!

Tā ticēja un domāja Degļa Kristīne un šinī pavasarī viņa biežāki smējās un bija valodīgāka; viņa priecājās, ka apkārtējie zemnieki jau nāca aizrunāt Alvi, zinādami to tikpat centīgu un darbīgu esam, kā tēvu.

Bet Alvis vēl bija izvairījies no līgšanas, viņš pats nezināja uz ko vēl cerēja, jo kas gan varēja notikt, strādāt tak vajadzēja, viņam pašam arī ne-

Gaitnieks parasti gulēja kāda sābra ratos galīgi piedzēris.

nāca prātā slinkot, nomāca tikai neziņa un kāda tāla ceļa kāre, no kuŗas tas vairs nevarēja tikt vaļā.

Un tā viņš pārnāca no skolas mājās, atnesa vislabāko liecību, par kuŗu nopriecājās visi, arī stingrais un drūmais Meišs, kuŗam pašam nebija neviena bērna un kuŗš jau gadiem labi ieredzēja Alvi, tam bieži no tirgiem pārvezdams pa grāmatai.

«Kā tad nu būs, Degli, nākamā gadā laikam visi aiziesiet graudnieku daļā? No manas puses dabūsi pāŗa govis, par zirgu pats domā un sēklu arī tev došu, izpalīdzēšu ar darba lietām, ecēšas pats sataisīsi, arkls tev ir un gan jau radīsies visa iedzīve, tagad Alvja galva būs noteicēja, ja pats nevarēji tikt uz ceļa, tagad puika parādīs!»

Meišam balsī ieskanējās sulīgs prieks, viņš nostājās Alvja priekšā un raudzījās tam acīs un runāja, priecādamies, ka viņa sētā izaudzis tāds dzīves liecējs, par kuŗu katram pagasta ļaužam prieks.

Tā, nu bija pienākuse reize izšķirties, nu vajadzēja atraidīt visas arāja cerības un vajadzēja saslieties pret veco dzīvi, vajadzēja atzīties, ka viņam gribas mācīties, ka kaut viņš arī tikai kalpa dēls, viņš tomēr grib celties augšup, nevis kā arājs, bet kā skolots, mācīts cilvēks un ka viņš pats grib censties, strādāt, lai tikai varētu aiziet no šīm sētām!

Meišs palika viņa priekšā stāvam klusēdams, bet acu nenogriezdams, tad viņš aptaustīja Alvja rokas, viņa krūtis un plecus un nožēlodams pakratīja galvu.

«Te tev vajadzēja palikt. Nekur citur nebūs tev labāk, Alvi, bet ko lai dara, to ir izdarījis skolotājs, jau es vēroju, ka visu šo ziemu tu biji kā apmulsis un pats nezināja, kurp griezties un ko darīt...

Tam cilvēkam vajadzēja visa pagasta priekšā rīkstes dot, kā vecos laikos, tad viņš atmanītu, kādam jaunekļim ir tādas blēņas stāstāmas, kā viņš tev stāstījis un kādam ir jāliek prātā ciešs nodoms par gaišu dzīvi tepat!»

Degļa Kristīne lūkojās savā dēlā un neticēja savām ausīm, vai tas bija viņas Alvis, kuŗam tā bija uzticējusies un glabājuse visus savus spēkus?

«Dēls, par kādu skolu tu domā?»

Alvis pārsteigts palūkojās uz Meišu, bet tad kauna sārtums saplūda viņa vaigos un viņš galvu purinādams novērsās, nē, gan viņš pats izkulsies visam cauri, lūk, Eglienes daļā jau desmitiem gadu atpakaļ daži jaunekļi bij aizgājuši uz Tērbatu studēt, bet tagad nevajagot uz Tērbatu, nu esot visa Krievija vaļā, gan tur būšot maize un skola tādam, kā viņam!

«Nē, dēls, ne maizes, ne skolas tev tur par velti nebūs!»

Nebūs? Nu, to gribēja Alvis pats redzēt, tad viņš zinās, citādi viņš vairs neatlaidīsies!

Māte paņēma zēna roku savā un to noglaudīja, kaut gan paša Degļa skatā vīdēja nemiers un viņš kurnēja pret dēlu.

«Alvi, ne amatnieks, ne arājs tu negribi kļūt, bet krietns cilvēks tomēr tu paliksi? Tāds tak tu būsi, dēls?»

Zēns stāvēja piesarcis un neatrāvās no mātes, nu jau tam skaitījās sešpadsmitā vasara, viņš jau bija spēcīgs un savs prāts tam arī bija, viņš saprata, ko māte domā un arī to, ko domāja Meišs; viņš redzēja plaisu, kuŗas vairs izlīdzināt nevarēja, jo svešā tāluma kāre bija par lielu un bija viņā labi sakņojusies.

Krietns cilvēks? Kamdēļ gan nē, māt? Labprāt, tāds es arī būšu!

«Es līgšu par vasaras puisi pie Līču Pekša, tam vēl nav salīgts gaitnieks, vēl šodien pat iešu norunāt, tad man rudenī pirmam sākumam būs!»

Deglis pacēla galvu un viņa seja noskaidrojās; tad viņš paraudzījās pa logu un izsteidzās sētvidū pie arklā iejūgtā zirga, nu varēja atkal stāties darbā, puika bij šodien pirmo reizi saniķojies, tagad tas jau bija gaŗām!

Gaitnieks vadīja zirgu pa olnīcu un sirds viņam bija viegla, kā tam arī vajadzētu būt tik saulainā un gaišā pavasaŗa dienā!

Saimes kambarī vēl arvienu stāvēja viens otram pretī saimnieks un gaitnieka zēns, bet māte sēdēja uz sola, nodūrusi galvu, nespēdama to uz augšu pacelt.

«Viss jau būtu labi, Alvi, ja nebūtu viena lieta, no kuŗas man gaužam bailes! Dēls, tu svārsties, tu jau sen redzēji, kāda mūsu dzīve, kā mēs netiekam uz priekšu, kā tu tagad būtu mūsu vedējs un arī pats savas laimes kalējs, ko tu man apsolīji, nosodīdams tēvu!

Kā nu lai es tev ticu, ka tu jaunajā ceļā arī neapstāsies un sāksi kāpties atpakaļ tāpat, kā no iepriekš izdomātā?

Man kauns par tavu nezināšanu, Alvi ..»

«Nē, Kristīn, tā gluži nava, Alvim vēl jaunekļa prāts, viņš drīkst mesties no vienas malas uz otru, viņa apdoms vēl šaudīgs, bet tu, dēls, atbildi man vienu jautājumu, kas tā ir par skolu, uz kuŗu tu gribi doties?»

«Es nezinu, kā viņu sauc.»

«Bet uz skolu tak tu gribētu iet, nevis tās blēņas mācīties, kādas skolmeistars jums rāda priekšā, rokas karcinādams gaisā un kājas mētādams, acis pārgriezdams un Dieva doto balsi visādi izlocīdams un izķēmodams?»

Meišs gudri piekļuva vārīgai vietai, nu Alvim pašam vajadzēja atzīties, ka viņš visu laiku nebija devis sev atbildes, kādai zinātnei viņš veltīs savus spēkus un vai tā pavisam būs zinātne, vai arī tikai iedomāts māns.

Nu zēns saslējās, viņš vairs nesarka, bet bija nobālis.

«To es tev nevaru šodien pateikt, saimniek, redzēšu, kā nosvērsies prāts un kā izšķiršos, vēl līdz augstskolai tālu, bet mācīties gribu nopietni un neviens man nebūs ceļa rādītājs no tiem, kuŗi līdz šim mani balstījuši!»

Nu viņš atkratījās no skolotāja, saprazdams, ka dzīve bija viņu stingri satvēruse un ka skolotājs bija to tikai pavirši iejūsminājis; nu viņš bija vecāku un Meiša priekšā apliecinājis savu neziņu un tos skumdinājis.

«Labi, tad mēs zināsim, kā par tevi domāt; tēvs un māte joprojām paliks pie manis un skolas naudu es samaksāšu no viņu algas, bet drēbēs un iztikā es tevi pabalstīšu, pa vasaru varēsi nopelnīt grāmatām.

Neturi tik lepnu prātu, puisi, nauda nekrīt no debesīm un latviešu jauneklis mūsu zemes pilsētās, kur svešinieki par kungiem, viņas nevar tik viegli nopelnīt, kā vācietis, vai krievs! Galva tev ir laba un rokas drošas un veselas, labs un gudrs arājs būtu bijis! Bet lai notiek tā...»

Arī māte tūliņ cēlās un gāja sētā pie darba, viņa nevarēja ar dēlu runāt, ļāva sirdij sāpēt un gaidīt, kad paies šī sāpe.

Degļa Kristīne bija mācījusies paciesties, tagad viņu mocīja bailes un viņa nesaprata, kā Alvis varēja atteikties no skaidra un laba darba, no kopēja darba ar vecākiem, no zemes, kas viņu gan bija baŗojuse ne visai izšķērdīgi, bet tā nebija zemes vaina bijuse, bet gan cilvēku pašu vaina!

Un tagad gaŗie skolas gadi, plaisa viņu vidū kļūs arvienu lielāka!

Un māte raudāja par savu gaišmataino zēnu, kuŗa dvēselei no pašām bērna dienām viņa bij arvienu likuse skanēt labā skaņā...

Pa ceļu gar vientuļo sērmukšu, uz Līču sētas pusi aizgāja Alvis; gaitniece pacēla galvu un ilgi tam noraudzījās pakaļ.

Cik labi, ka dēls neatrāva rokas no darba, lai tik viņš dara tā arvienu...

*

Karstas un varenas tveices pilnas bija šīgada jūlija dienas.

Miers valdīja laukos un upes krastos, visur zaļoja un ņēmās labība, zāles un augļu koki.

Kādā vakarā sētas aplidoja vests, ka iesācies kaŗš ar Vāciju.

Druvas un lauki un dārzi dusēja savā briedīgā, skaistā mierā joprojām, tikai ļaudis sāka dūkt kā bites, asi, dzeloši, neapmierināmi.

Degļa Alvis atnāca ap pusnakti Meišu sētā un viņš atrada veco saimnieku ārā, zem ābeles, kur viņš sēdēja un smēķēja vareno smēķi, arvienu piepildīdams galviņu, ja tā palika tukša.

«Visi guļ. Mums nav neviena iesaucamā, gan par veciem, gan par jauniem esam.»

Alvis nevarēja aprimties, viņš gribēja iet un modināt tēvu, bet Meišs apturēja.

«Neej, viņam nāk miegs, visu dienu uz kājām minies, kaŗš viņam kūkuma neatņems un neatvieglos soļa, gan vēl grūtāku padarīs; visus jaunos un spēcīgos iesauks, tad būs Deglam jāapaŗ nevis Meiša lauki vien, bet jāķeŗas vēl sābŗa daļā, kas tad tur ars?»

Viņš domīgi šūpoja galvu un raudzījās nakts tālē, it kā domādams.

«Jā, tā nu beidzot viņi abi ir saskrējuši ragos! Tad nu mēs viņiem drīkstēsim uzlaist ar pātagu un zobenu, gluži tāpat kā viņi līdz šim to ar mums darījuši! Ak, būtu man vēl pašam tie gadi, pa nakti būtu aizgājis, bez saukšanas būtu nostājies priekšā un teicis, laidiet mani kaut šos neģēļus, kas simtiem gadus krāpuši un vajājuši mūsu tautu, jā, to es būtu gan izdarījis, bet... laiks mans jau ir pagājis, gan tagad citi manā vietā viņus šautīs un rētas uz manas muguras, muižas vagara kapātas, nu būs un tiks atriebtas!»

Alvis sēdēja blakus runātājam un kaut kas viņam krūtīs cēlās un sauca un nevarēja rimties tādā naktī, kāda bija šī nakts.

«Tev nu būs jāpaciešas... vai tu saproti, puisi?»

Jā, viņš saprata gan, tagad par skolu nevarēja domāt, tagad tuvojās brāzmains vētras negaiss, viņam bija jāpaliek uz vietas un jāaizstāvas.

«Kaŗš ātri beigsies, mani neiesauks, tad domāšu par skolu, bet tagad strādāšu un mācīšos pats pie sevis, cik nu sapratīšu un varēšu.»

«Kaŗš? Kā tu vari zināt, kad beigsies kaŗš?»

Viņi abi apklusa. Nekur nedzirdēja trokšņus, nakts sētās, laukos un birzēs bija klusa un vientuļa; tad pēkšņi ieskanējās dziesma, tā bija smeldzoša, viļņaina tautas dziesma, kuŗa pāršķēla nakti un tagad plūda varena un aicināja visus sev līdzi.

«Es kaŗāi aiziedams...»

«Tā viņi aiziet,» sacīja Meišs un piecēlās, jo tiešām, ap olnīcu, gaŗām tiem strauji drāzās pajūgi ar vīriem un skanēja kaŗa dziesma.

«Tie ir Aizupieši un Baltiņi! Veseli, puiši, veseli, ek, tad laime jums smaidījuse, pret vācieti! Lai Dievs palīdz!»

Pajūgi pazuda olnīcas tumsā, bet dziesma vēl ilgi viļņojās un saplūda ar citu, jaunu, kalniešu dziesmu.

Zēns stāvēja piesarcis un neatrāvās no mātes.

«Ej mājā, puisi, rīt darba diena, bet nāc biežāki, sirdis visiem nemierīgas!»

Alvis izgāja ašiem, viegliem soļiem aiz sētas un gāja mājup, bet viņš bija tik satraukts, gluži tāpat, kā tanī reizē, kad pasacīja vecākiem un Meišam par savu nodomu iet skolā.

Un nu arī šis nodoms bija izjucis, kaut kas arvienu stājās ceļā, vai tad tiešām viņam bija jāpaliek par arāju?

Zeme tik silti smaržoja, šī mīļā zeme, kuŗu viņš tagad kopa un apstrādāja, tā gan laikam vismazāk kādu pievīla?

Viņam bija skumja un arī līksma sirds, likās, ka tāluma kāre līdz ar maldīgajiem skolotāja vārdiem sāktu izgaist...

*

«Es tev sacīju, dēls, kā vari zināt kaŗam galu? Nu tu pats aizej un kas var zināt, vai tevi vairs redzēsim?»

Māte stāvēja, acis lakatā slaucīdama, tēvs bija jau iesēdies pajūgā un gaidīja braucējus, bet vecais Meišu saimnieks atvadoties iespieda Alvim saujā dažus papīra naudas gabalus un tad apkampa puisi, stūma to uz durvīm.

«Vācietis ir viltīgs, neļaujiet viņam pievarēt pasauli, tas tak nedrīkst notikt!»

Ratos sēdēdams Alvis vēl pameta skatu atpakaļ.

Meišs stāvēja vārtos, plats, saŗauktu pieri, iesirmiem matiem, rokas gar sāniem nolaidis, stingri raudzīdamies viņam pakaļ.

Tā viņš atcerējās šo saimnieku, kad bija jau pagājuši desmitiem gadu un viņš vairs nevarēja un nedrīkstēja atgriezties savā dzimtenē, izdzīts un savas tautas nolādēts, šis gaišmatainais Degļa Alvis, jauneklis ar sirsnīgas sajūsmas pilnu dvēseli, dzimtās zemes izauklēts un izaudzēts.

Degļa Alvis aizgāja kaŗā, bet viņš nezināja vēl sava likteņa.

Meišu sētā nemainījās gaitnieki, piepildījās Meiša vārdi, ka zemei pietrūks kopēju un tā arī notikās.

Sāka plūst pa ceļiem bēgļu bari, Kurzeme smaka zem vācu jūga, jau Daugavas krastus tricināja ienaidnieka uguns, un tad ienāca pats vācietis.

Bēga krievs, atgriezās no jauna atpakaļ, bet vairs ne valdnieka armija, tagad tā bija tautas armija, tur bija arī daļa latvju strēlnieku un nu sākās tumšais laiks, kad kādā rītā Meišu saimnieku aizveda uz Gulbenes tribunālu un viņu tur tiesāja.

«Par ko?»

«Par darba ļaužu izmantošanu, nežēlīgais bagātniek!»

«Visiem jāstrādā, es pats gāju līdzi, naudas man liekas nav, visu ieliku ēkās, un zemi uzlaboju, lai apliecina Deglis, vēl jau viņam dēls strēlniekos aizgāja!»

«Degļa Alvils? Tu melo, blēdi, kas Degļa Alvilam ar tevi par darīšanu, viņš ir mūsu biedrs, ne tavs!»

«Jūsu biedrs? Paldies par ziņu, ilgi par puisi nekā nebiju dzirdējis, tad pasakiet viņam, ka tēva vairs nav pie dzīvajiem, jo kādā vakarā, piedzēris mājā nākdams, bij no tilta iekritis Azandiņā un noslīcis... Ne man vairs darbinieka, nekā! Tagad jūdzamies paši arklā ar Alviļa māti, zirgu arī mums esiet paņēmuši un visu mums esiet paņēmuši, Latviju lāgu lāgiem atdevuši vāciešiem, gan jau atkal atdosiet, neesiet vēl te mierīgi! Dariet ar mani ko gribiet, nav man bail!»

Viņu nošāva un kailu, dzelzs stiepulēm saistītu, iemeta bedrē blakus citiem tādiem pašiem.

Tā aizgāja laiks un pienāca brīvības cīņas, kad dzima īstenā, saulainā tautas sapņotā un gaidītā Latvija. Šo cīņu Meišs vairs neredzēja un arī Degļa Alvils nē, jo puisis sēdēja Maskavā un arī terora laikā nebija izkustējies no šīs pilsētas.

Mātei viņš atsūtīja īsu ziņu.

«Esmu Maskavā, negaidi mani atpakaļ, tēvs ir miris, man stāstīja biedrs. Ja gribi, brauc pie manis, cik man būs maizes, došu tev arī...»

Vairāk nekā nebija šinī vēstulē un Degļa Kristī-

Meišu saimnieks atvadoties iespieda Alvim saujā dažus naudas gabalus.

nei sala sirds lasot to. Nebija nekāda prieka, tā īstenā dzīves prieka, kas dod spēku veidot un lauzt savu dzīvi kā patīkas, to viņa sajuta un zināja, ka dēls nevarēs viņai acīs skatīties, pārdevis un apgānījis dzimteni, to pašu zemi, kuŗu tā bija mīlējis, no kuŗas bija bēdzis, bet tomēr viņu mīlējis!

Kā krietnu cilvēku māte bija dēlu audzinājuse un viņa zināja. ka tāds Alvils arī gribēja būt, tas nebija nācis briesmu dienās savus ļaudis slepkavot, ļaudamies vienīgi savai kvēlai iejūsmai, kas atkal viņu bija maldinājuse.

Pēc ilgiem gadiem, kad latvju zeme bija pilnīgi atplaukuse un viņas ļaudis mierīgi dzīvoja pie sava darba, Degļa Kristīne, sirmā, saliektā māte, vēl arvienu nevarēja aizmirst sava dēla, jo viņa zināja, ka tas cieš ne mazāk svešajā zemē, dzīvodams kā koks bez saknēm, paļauts katram vējam, domādams par zemi, kur rudzu lauki vakaros smaržo un līgo, kur dzīvo vesela, priecīga latvju tauta, izkaŗojuse savu cīņu, godam pieminēdama cīnītājus un nodevuse aizmirstībai un negodam tās nodevējus.

«Ak, mans dēls, ak, mans dēls, kur nu ir tava sēta, kur ir atvases, kuŗām kuplot tur? Kur ir mana saimnieces vieta?

Tu aizgāji un kopš tā laika es vairs neesmu tevi redzējuse, bet es zinu, ka tava sirds tiecas pēc Latvijas, tā bija tava daļa, bet tu to nezināji. Kad citi pārnāca, tu nenāci, jo tev ir kauns man acīs skatīties, tu nevarēji turēt vārda, manas bailes piepildījās, tu nevarēji turēt vārda.»

Aleksandrs Ancāns

Vakara vēsma Klucānu ciemā

Stāsts.

1.

Tā tas bija gadījies, ka tai dienā, kad Klucānu ciema dzirnavnieka dēls Juris ieradās no Rīgas, gaŗām stacijai brauca Klucānu Ignats. Staltākais un iznesīgākais Klucānu ciema puisis.

Vienkāršos darba ratos, rupju lupatnieku pārklāti, gulēja miltu maisi. Un tā kā vedamais bija smags, bet ceļš smilšains, tad tieši pretim stacijas ēkai viņš apturēja zirgu un, atstutējies pret vezumu, blenza pienākošā pasažieru vilciena izmestā atbraucēju jūklī.

Šai stāvoklī viņu pārtrauca dzirnavu Juŗa skaļais labvakars.

— Kā tu šeit gadījies? — tā Juris.

— Kā es? Labāk saki, kā tu, pēc ilgiem laikiem, sadomāji mūs apciemot. Nu jau būs pagājis gandrīs gads, kā neesam tikušies. — Ignats runāja un juta, ka vaigu gali paši no sevis sāka sarkt. Varbūt tas bija tikai rietošās saules atspulgs, bet varbūt arī acu pāŗu svelme, kas plūda no divu jaunu dāmu smaidošām sejām.

Arī Juris piepēši atcerējās, ka viņa pavadones Ignātu nemaz nepazīst.

— Pats liktens, kā redzat, ir mums labvēlīgs, — viņš griezās pie jaunajām dāmām, — un jau pirmajā jūsu ierašanās brīdī sūta pretim mūsu ciema, tā sacīt, galvu. Jā, jā, Klucānu Ignats tāds ir. —

Un Juris smējās par saviem vārdiem, smaidīja viņa pavadones, tikai Ignats nepiegrieza viņa vārdiem vērību. Bet kad Juris nosauca savu viešņu vārdus un Ignata rokā ieslīdēja Mirdzas un Mildas samtainie pirksti, tad arī nopietnā ciema puiša sejā atplaiksnījās smaids, plats un sirsnīgs.

Viņš vērās gan gaišmatainā Mirdzā, gan tumšmatē Mildā un meklēja vārdus, ko teikt, ko jautāt, jo pēc iepazīšanās iestājās klusums.

Neveiklo stāvokli glābdams, pirmais ierunājās Juris:

— Kas jauns ciemā? Vai darbi jau pabeigti? Un ko tu pats tagad dari, vai tikai pa sētu vien?

Un kamēr Ignāts centās uz visiem jautājumiem atbildēt, piebrauca svaigi lakota līnijdroška un dzirnavnieka kalps, vārdā Onupris, steidzās apsveikt jauno kungu, kā saimē parasti Juri dēvēja.

— Labdiena, labdiena, jaunskungs! Mazliet, kā redzu, nokavējos. Pa ceļam pārtrūka groži... arī Sirmis satrūkās no antabīļa...

— Labi jau, labi, — Juris smaidīja un juta, kā degunā iesitās degvīna smaka. — Tā tad — uz redzēšanos, Ignat! Šeit palikšu visu atvaļinājuma laiku. Atnāc, lūdzu, rītvakar ap astoņiem. Papļāpāsim; būs daži viesi no pilsētas. Domāju, ka jaunumi arī tevi interesēs.

— Paldies, paldies, bet nezinu, vai būšu, jo rītvakar siliņā notiks dancošana, ja tik laiks būs labs, — runāja Ignats. — Šopavasar pirmo reizi.

— Cerēsim, ka tomēr atradīsiet kādu brīdi arī mūsu apciemošanai,—roku sniedzot, ierunājās Milda un pamāja ar galvu tik draiski, ka Ignatam gribējās jau tagad teikt: es būšu, būšu, lai notiktu siliņā kaut simts dancošanas.

Tomēr, laikus aptvēries, viņš uzkrītoši laipni, cik nu vispār ciema puisis spēj laipns būt, izteica tikai dažus vārdus:

— Pateicos, Krūma jaunkundz, ja tik laiks atļaus, noteikti jūs apciemošu.

— Saki labāk, ja tik ciema meitas palaidīs! — izmeta starpā Juris.

Šis iekritiens samulsināja Ignatu vēl vairāk, nekā Mildas Krūma jaunkundzes sirsnīgais rokas spiediens, nekā viņas draudzenes Mirdzas atklātais zilo acu skats un rietošās saules nodevīgas atblāzmas sārtums vaigā.

Līnijdroška sakustējās, Onupra nukāšanas un saucienu pamudinātais sirmis sacirta kaklu lokā un slaidiem soļiem uzsāka skrējienu mājup.

Kad baltu putekļu stabs grasījās pilnīgi nosegt aizbraucējus, Ignatam likās, ka viena no tālajām viešņām pagrieza seju atpakaļ un ilgi skatījās, kā pelēkais miltu vezums lēnām iegriezās pilsētas ceļa ēnainā līkumā.

2.

Tai naktī Ignats nevarēja lāgā iemigt. Vēlu ieradies sētā, pēc miltu nogādāšanas kādam pilsētas žīdam, viņš ilgi staigāja pagalmā, tad, bez kādas vajadzības, pāris reizes pārsēja zirgu dārzā, nomazgājās un tikai tad ienāca istabā, kad vakaŗa blāzma taisījās pilnīgi izplēnēt.

— Ko tu dauzies, kā naksninieks! — pa miegam ierunājās māte. — Ej labāk gulēt. Rīt brauksim uz baznīcu. Atpūties!

— Labi, māt! Gan jau izgulēšos. — Ignāts atteica un tāpat neatģērbies apgūlās šaurajā koka gultā.

Čaukstēja salmi, aiz krāsns grabinājās pele un istabā tvanēja nupat salauztie ceriņu zari un lauku puķes.

— Māt, vai neatvērt logu? Traki karsts, — viņš dvesa, bet māte jau kŗāca tik monotoni, ka pat circenis bija iemidzis to klausoties.

Ignāts piecēlās, atvēra logu un, apsēdies uz gaŗā sola, kas stiepās gaŗ visu istabas pagalma sienu, klausījās pavasaŗa nakts čalā.

Linu mārkos, tālu aiz ciema kalna, kurca vardes, sābru pagalmā miegā ierējās suns un dārza kokos klusi čabēja vakaru vēsma.

Ignātam likās, ka nupat viņš it kā dzirdēja tālas klavieŗu skaņas, ko atnesa lēnā vēsma no dzirnavu ielejas.

— Ko nu! — viņš atmeta ar roku, bet domu kamols arvienu vēl ritēja un atšķetinātās jūtu dzijas vijās savādā rakstā, ko Ignāts līdz šim vēl nebija lasījis nevienā grāmatā.

Divdesmit pieci pavasaŗi jau sveikuši Ignatu ar smaršīgiem ievu un ceri-

ņu ziediem, divdesmit piecas vasaras un rudeņi jau pildījuši viņa apcirkņus ar graudiem, saknēm un augļiem, divdesmit piecas ziemas bij rakstījušas fantastiskus ziedus Ignāta istabas logos, un nu bija atnācis divdesmit sestais pavasaris.

Kā sapnis viņam šķita tie laiki, kad grāmatu sainītī padusē, viņš ik sestdienas pārnāca mājās no pilsētas skolas, stāstīja mātei un tēvam par nedēļas gaitām un bija līksms, kad vecā māte, noglaudot gaišo galviņu, teica: malacis.

Satraukuma pilnas bija dienas, kad viņš pirmo reizi pamanīja, ka sirds kļuva nemierīga uzlūkojot ciema meitenes, tās pašas, ar kurām kopā augts, strādāts un triekts. Jauna un skaista tad sākās dzīve. Pieguļā būdams, viņš bieži tad lūkojās zvaigznēs un kusa no prieka, kad svētdienu vakaros, pēc atgriešanās no baznīcas un ieturētām pusdienām, jaunieši salasījās dzirnavu siliņā, dziedāja, gāja rotaļās un dejoja. Viņš juta tad, ka siltas asinis sakāpa sejā, kad ciema meiteņu vingrie stāvi trīcēja viņa rokās pie katra dejas soļa. Iznesīgs viņš bija — to pats apzinājās. Un meitas lipa pie viņa.

Bet tikai viena — Lāču Marija — nekad nenāca pie viņa ciemos, nekad netrieca tukšas valodas, kad citi ziemas vakaros rīkoja dančus Ignata lielajā istabā.

Kā saules zieds viņa plauka un ziedēja Lāču Jāzepa mazajā namā, kura salmu jumtu klāja sūnas un garas smilgas. Un kad olnīcā viņi sastapās, tad tikai sveiciens un pāris aprauti teikumi pārvēlās pāri viņu lūpām.

Notika tomēr tā, ka viņi kļuva draugi. Pavisam nesen. Pagājušā rudenī, kad Lāču Jāzepu Dievs aizsauca viņā saulē un Marija palika gluži viena, jo māte bija jau agrāk mirusi. Tas Marijas dzīvē bija pēc skaita divdesmit pirmais rudenis. Zeltītas lapas pārklāja viņas tēva kapa kopiņu, izrotāja jauno koka krustu un piebārstīja Lāču sētās tekas un mauriņu.

Gadījās, ka arī Ignata mātei radās dažādas vajadzības Lāču sētā un Ignātam nu vajadzēja Marijai izpalīdzēt gan darbā, gan padomiem.

Sākumā viņa mēģināja palīdzību atraidīt, bet, likās, ka vairāk tikai pieklājības pēc, jo kā gan viņi varēja tik ātrā laikā sadraudzēties.

Un kad plauka pirmie pureņi meža izcirtumā, Ignāts jau zināja, ka vēl nebūs kartupeļi atvagoti, kad Marija kļūs viņa sieva. Zināja un priecājās no visas sirds, jo viņa, tiešām, bija iznesīgākā un skaistākā no visām ciema meitenēm.

— Vot velns par pīpīti! — čamstīja ciema veči, — nozvejoja gan!

— Plikadīda vien ir! — svarīgi noteica sievas, bet tomēr gaidīt gaidija, kad būs saukšanās baznīcā un kad Ignata pirtsaugšā sāks smaršot iesals.

— Varbūt nogaidīs rudeni? — dažs iebilda un nospļāvās caur zobiem, kā jūrnieks, it kā izsacīdams savu neapmierinātību, jo tik ilgi gaidīt uz kārtīgu alus sadzeršanos nemaz nebija pa prātam.

Bet Ignata un Marijas ausis neskāra šie vārdi. Viņi bija laimīgi...

Pavisam tuvu nošvīkstēja kāda naktsputna spārni un iztraucēja Ignata domu viju.

It kā pamodies no skaista sapņa, viņš piepeši sajuta īstenības skaudro asumu, kas skāra viņa domas un pat sirdi.

Kas tas bija? — viņš mēģināja sevi atmaskot, — kas mani satrauc, kamdēļ nenāk miegs? Ak, Kungs, arī sirdī tāds savāds nemiers!

Un apgūlies gultā, viņš ilgi vēl valstījās no sāna uz sānu.

3.

Saule vēl nebija paslēpusies Klucānu ciema sila eglēs, kad jau piekalnes vecainē bija sanākuši gandrīz visi jaunie, kam pēdas niezēja uz dancošanu. Arī suņi un bērni maisījās tiem pa kājām un reizēm sacēla tādu brēku, ka tikko varēja sadzirdēt Biksenieku Jāņa nupat no Rīgas atvestās jaunās harmonikas.

Polkas skaņas bira pāri dejotāju galvām kā sprēgājošas dzirkstis un tie griezās tā, ka kājas neskāra nupat sazēlušo zāli, ka meiteņu krāsainie brunči plīvoja gaisā kā piepūstas buras.

— Uch, uch! — piecirta kāju arī Ignāts un viņa rokās kaisa Marija, kā sarkana magone.

— Ignāt, trakais! — viņa smējā un balti zobi atblāzmoja saules zaigu.

— Janka, rauj vaļā! — sauca Ignats, un Biksenieku Jānis raustīja jauno harmoniku vēl straujāk un tā kauca vēl skaļāk.

— Ignāt, mēs klupsim! Turi mani stingrāk! — čukstēja Marija un acīs dzirkstīja prieks.

Un kad sāka tumst, viņi apsēdās stāvajā kraujā, un klausījās, kā upes ūdens guldzēja tieši zem kājām.

Ignāts pieskārās Marijas pleciem, itkā izlabodams brīvi krītošās lakata krokas.

— Marij, vai tu neko nejūti? — vārdus meklēdams iesāka.

— Ko tad?

— Nu tā, — ļaudis jau sen runā, bet mēs paši vēl neko noteiktu neesam lēmuši.

— Ak tā... — sarka Marija.

— Nu redzi, Marij! saproti, ko es domāju?

— Nu!

— Tā tad norūnāts, mīļā?

— Kas tad, Ignat? Es neesmu neko vēl teikusi, — viņa mēģināja pretoties, bet lūpās jau plaiksnījās plats laimes smaids, kuru apsedza Ignāta svelmainā dvaša.

Un tikai pateicoties paegles kuplajām bārkstīm un Biksenieku Jāņa jaunās harmonikas brāzmainai skaņu trauksmei, neviens nepamanīja, ka divi laimīgie atrada viens otru.

Zem kājām tiem guldzēja sabangotā straume un ielejas koku zilgajā krēslā gailējās māju iesārtie logi.

Tai brīdī aizupes tuvējā birzē sāka pogāt lakstīgala.

4.

Kaut gan logi bija vaļā, tomēr lielā ēdamistaba bija piesmēķēta tā, ka Mirdza un Milda izteica Jurim vēlēšanos mazliet pastaigāt svaigā gaisā, jo kamdēļ gan viņas tik garu ceļu braukušas, lai tikai istabā sēdētu.

Viņas vilināja Ezerzemes ziedoņa romantika un pirmatnējais skaistums, par ko bija lasījušas grāmatās un runājušas dūmainās kafejnīcās.

Kā saules zieds viņa plauka mazajā namā.

— Rādi nu savas zemes jaukumus! — smēja Mirdza un pieķērās Jurim pie rokas. — Pagaidām nekas sevišķs nav redzams.

— Kur nu paliek tā burvība, par kuŗu tu tik daudz stāstīji? Atkal esi tikai lielījies, — ķircinājās Milda, un viņas tumšajās acīs iegūla vakara blāzma.

— Mieru, mieru, bērni, — smēja Juris, — tikai ieklausaties labi, tad jums katrs solis nesīs pārsteigumu, katra lapiņa atvērs noslēpumu...

— Nelej nu nelej, zinām jau tavu mēli! — viņas smēja un draiski plūca viņa matus, kuŗi bija mīksti un sprogaini kā jauna jēriņa mugura.

Viņi apsēdās uz dzirnavu tilta un līksmi trieca par visu, kas iederējās skaistā pavasaŗa svētdienas vakarā.

— Vai lakstīgalas arī mēs dzirdēsim? — jautāja Mirdza.

— Domāju, ka dzirdēsim. Ja ne šovakar, tad rīt.

— Bet es gribu šovakar, nāciet, iesim tālāk no upes trokšņa, — viņa mudināja pārējos un pirmā bija augšā.

Tomēr Milda palika sēžot.

— Man vēl gribas šeit sēdēt, jo ir tik patīkami just uz ādas vissmalkākos ūdens puteklīšus un klausīties ūdeņu troksnī.

— Nepaliec nu atkal dzejiska. Tam tev pietiks laika citur. Nāc, iesim!

Bet Milda vēl vilcinājās. Tad, it kā atcerējusies, viņa pacēla galvu pret Juri:

— Vai ciema siliņā vēl danco?

— Ideja! — priecīgi iesaucās Juris, — pavisam būtu piemirsis! Nāciet līdz uz dancošanu. Tur jūs redzēsiet, kā vienkāršā tauta priecājas.

— Vai tas tālu?

— Nē, raugāties tieši pāri upei, tās stāvās kŗaujas ieplakā. Ja ūdens tik skaļi nešņāktu, mēs dzirdētu pat balsis.

Milda pacēla tālskatu pie acīm un ilgi lūkojās paeglītēm un elkšņiem noaugušā kŗaujā. Tad strauji nolaida tālskatu un skubināja:

— Ejam, ejam ātrāk! — un viņas vaigi kaisa, acīs dega divas uguntiņas un zem plānās baltās blūzītes, kas gludi piegūla vingrajām krūtīm, kāds klauvēja strauji un skaļi.

Tai brīdī tuvējā birzē sāka pogāt lakstīgala.

5.

— Ignat, mīļais, iesim pie citiem; sāks vēl mūs meklēt, domās nezin ko, — skubināja Marija.

Bet kad viņi iejuka dejotāju pūlī, tad tikai pāris sieviņas saskatījās un noslēpumaini nolaida acis par zīmi, ka tas, ko bija runājušas, tā arī noticis.

Neskatoties uz agrā pavasaŗa drēgnumu, visu miesas svīda un karsa, jo kājas bija straujas un sirdis nevaldāmas.

Nevaldāmi bija arī smieklu un runu plūdi, kas bangoja jauniešu starpā.

Pa to laiku danču laukumu bija sasniedzis arī Juris un viņa viešņas.

Visu skati vērsās uz viņiem, tuvāk stāvošie noņēma sveicienam cepures un bērni, lokā sastājušies un pirkstus mutē sabāzuši, lūkojās tieši acīs.

— Jaunskungs, ejiet dancot, — drošākie veči skubināja Juri, kad tas kopā ar viešņām apsēdās zālē, — zeme vēl salta...

Sākumā puiši tā nedroši noskatījās svešajās jaunkundzēs, bet Jankas harmonikai iekaucoties, Pušelnieku Jēzups saņēma drosmi un, piegājis pie Mirdzas, sasita papēžus, gluži tā kā bija mācīts kaŗadienestā, un lūdza uz deju.

Ak, kas tā bija par deju! Mirdza lidoja kā spalviņa puiša stiprajās rokās un viņas seju svilināja Jēzupa ieplesto nāšu svelme.

— Tādu deju es vēl savā mūžā neesmu dejojusi, — vēlāk viņa stāstīja Mildai un Jurim, kuŗam tas nemaz negāja pie sirds.

— Vai viņš tev nenospārdīja kājas?

— Ak nē, draugs, es nemaz nepieskāros zemei. Tā tik bij deja!

Juris nemierīgi pagrozījās.

— Vai neiesim mājās, kļūs vēsāki?

— Ak nē, Juri, man šeit itin labi patīk. Kas tad tev, Milda? — viņa piepeši jautāja, redzot, ka Milda piecēlās un grasījās iet prom.

— Uzgaidiet, es redzu vienu paziņu. — Un iejuka dejotāju pūlī.

Juris un Mirdza nesaprašanā paraustīja plecus.

Pašķīrusi elkšņa krūma pusizplaukušās svaigās lapas un zarus, Milda sasniedza upes kraujas paegļu puduŗus, kur vēl nesen bija sēdējuši Ignats un Marija.

— Cik skaisti! — viņa čukstēja un klausījās, kā zem kājām guldzēja ūdens, bet birzē pogāja lakstīgala. Pirmo reizi mūžā viņa dzirdēja lakstīgalas dziesmu. Skaņas lija kā sudraba smiekli, kā mīlas himna zemes pirmātnējai dailei un kaislei.

Milda nolaidās zālē un viņai likās, kā zeme dvašoja kairu aromu, no kuŗa smagi kļuva acu plaksti un krūtīs brieda kādas neapvaldāmas slāpes.

— Ai! — viņa izdvesa un nemierīgi atvēra acis, jo viņai šķita, ka kāds nāca.

— Piedodiet... un labvakar! — paegļu krūmu pašķīris, klusu ierunājās Ignats, — mani sūtīja jūs uzmeklēt Juris. Viņi gribot iet mājās.

— Labvakar... Ignat, tā, liekas, jūs sauc, — Milda čukstēja un juta, ka sirds sāk savādi trīsēt. — Man ir tik labi, ka negribas nekur iet.

— Bet jaunkundze var pārsalt! — Ignats bažīgi iesaucās.

— Nē, man ir tik karsti, — un lai to parādītu, viņa nolauza elkšņa zaru un sāka vīcināt gar seju. — Vai nevēlaties mazliet apsēsties, protams, ja es jūs neaizkavēju?

— Ar lielāko prieku, ja tik atļausiet jums ap pleciem aplikt manus svārkus.

Un novilcis svārkus, viņš aplika tos Mildai ap pleciem, un viņa to atļāva.

— Vai dzirdiet lakstīgalu?

— Jā! — viņa dvesa un lūpas trīsēja.

— Vai jums šeit patīk?

— Jā! Ļoti!

— Vai jums, ak, piedodiet, es jūs traucēju! — redzot, ka Milda ne labprāt atbild, iesaucās Ignats un gribēja piecelties, kad piepeši sajuta samtainas rokas pieskārienu un savas sirds straujos pukstienus, kas atbalsojās deniņos, rokās un kājās.

— Palieciet! — viņa teica, — vakars ir tik skaists.

— Tādi mums nāk bieži.

— Un lakstīgalas dzied.

— Mēs sakām — pogā.

— Paskatāties, zvaigznes iedegas.

— Parasti, kad tumsa iestājas un debesis skaidras, redz zvaigznes. —

Pušelnieku Jēzups lūdza uz deju.

Smaidīja Ignats un kā ar nolūku ķircināja Mildu.

— Savādi. Es iedomājos šejieni daudz citādu. Arī ļaudis un viņu priekus.

— Tā?

Brīdi klusējusi, Milda jautāja:

— Vai šovakar tur ballītē kausies?

— Kā tā?

— Nu, parasti taču jūsu godos kaujas!

— Nē, jaunkundz, mūsu godos nekaujas.

— Bet avīzes taču raksta.

— Lai. Tie nezina, ko dara. Šeit dzīvojošie krievi, tā sauktie staroveri gan sarīko dažreiz nekārtības.

— Bēdīgi. — murmināja Milda, bet domas kavējās citur. — Es domāju, ka šejienieši ir tūlīgi un neveikli. Vai jūs Rīgā arī esiet bijis.

— Divas reizes. Kad devos karadienestā uz Jelgavu un braucot atpakaļ uz mājām.

— Tad jūs pazīstiet arī Zemgales plašo dzīvi.

— O jā! — acīs iedzirkstījās uguntiņa, — ja mums būtu tā zemes platība!

— Ko tad jūs darītu?

— Strādātu ar tādu sparu, ka zeme viļņotu no ražas smaguma.

— Kur tad mantu liktu?

— O, tās nebūtu par daudz desmit dēliem un piecām meitām.

— Vai jums tik daudz jau ir?

— Nē, bet būs. Ne tā, kā tiem tur.

— Kas tad tiem par vainu?

— Kas par vainu? Ha! Viņiem nav bērnu, nav kas maizi noēd. Bet mums ir mutes, bet dažreiz tajās nav ko bāzt.

— Tad brauciet turp.

Daudz mūsējo ik gadus dodas uz Vidzemi un Kurzemi, bet man brīvība dārgāka.

— Cik jūs lepns.

— Nē, es neesmu lepns, bet man nepatīk un dusmo tas, ka ļoti daudzie saimnieki, neskatoties uz darba roku trūkumu, atļauj savām meitām un dēliem slīpēt pilsētu akmeņus par nieka grašiem. Laiks būtu arī tiem atgriezties savu tēvu mājās un pacilāt arklus.

Ignāts pacēlās pussēdus un, raudzīdamies Mildai tieši acīs, kaisa savu vārdu liesmās.

— Cik jūs esiet pirmatnēji skaists! — piepeši iesaucās Milda un šie vārdi apturēja Ignāta runas plūdus un nokauninaja pašu runātāju. Tikai iestājies mijkrēslis apslēpa viņa vaigu tumšo sārtumu.

— A — ū! — gari vilktais sauciens lika Mildai pārtraukt jūsmu.

— Mūs meklē. Iesim!

Un, piecēlusies, viņa aizmirsa, ka plecus sedz Ignāta biezais svārks. Viņa pašķīra paegles krūmu un nozuda vakara krēslā.

Ignāts viņai sekoja.

6.

Gaismai austot dzirnavnieku mājā vēl skanēja vīru runas un sievu smiekli. Tur bija ciema turīgākie saimnieki, ciemiņi no citurienas un daži Juŗa studiju draugi un paziņas no Rīgas.

Galvas visiem jau pa trešam lāgam bija kārtīgi iesilušas un valodas ritēja brīvi un skaļi.

Arī Ignats, no siliņa nākot, kopā ar Juri un viņa viešņām bija iegriezies dzirnavās.

Ēdamistabas skaļums un troksnis nepatika tālajām viešņām un Juris palūdza jaunos citā istabā.

Kāds Rīgas ciemiņš apsēdās pie vecām Tresselta klavierēm un stipri kļūdaini plinkšķināja dziesmu, kuŗu drīz sāka vilkt arī citi.

Tikai Ignats sēdēja nopietns un kluss. Šo dziesmu, kuŗas saturu nepazina, viņš bija dzirdējis arī Zemgales laukos, kad sestdienas vakaros pie lauku papiņiem saradās viņu skolotie dēli un meitas.

— Vai jūs garlaikojaties? — pienākusi pie Ignata, apjautājās Milda.

— Jāatzīstas — jā!

— Tad dejosim! Tāpat, kā siliņā.

— Te tā nevar. Var grīdu ielauzt.

— Tomēr, — un viņa sauca: — Hallo, Džon, kaut ko kājām! —

Un skaņas sāka birt kā no raga.

— Cik savāds vārds tam spēlētājam — vīpsnāja Ignats. — Vai viņš ārzemnieks? —

— O nē, mēs viņu tikai tā saucam. Jānis viņa vārds.

— Savādi.

— Kas tur savāds! Es, piemēram, jūs sauktu nevis par svešādo Ignatu, bet par Igu.

— Tas duras ausīs.

— Tomēr daiļskanīgāks kā Ignats.

— Tas ir mans krustītais vārds.

— Ko nu lai strīdamies! Dejosim, Iga!

— Neprotu tā mīņāties. Uzkāpšu uz kājām.

— Tad ejam pastaigāties, — neatlaidās Milda.

— To daudz labprātāk.

Un viņi izgāja dārzā, kur pirmie pavasaŗa ziedi smaržoja kā reibinošais vīraks un no upes līča cēlās zilgans miglājs.

Ausa rīts.

It kā nejauši Milda pieskārās Ignata sāniem un viņš to atļāva.

— Es gribētu šai brīdī būt mežā, tālu no mājām un cilvēkiem.

— Tad esmu lieks.

— Nē, nē — čukstēja Milda, — kopā ar tevi, Iga. Vai negribi man parādīt rīta burvības un saullēktu.

— Burvību nav, bet saullēkts vēl nebūs tik drīz.

— Sagaidām to mežā.

— Jūs varat sasaldēties.

— Ak nē, mēs varam skriet, kad sals.

— Neesmu veikls skrējējs. Zemes smagums guļ kaulos.

— Ak nē, ne smagums, bet spēks.— Viņa viegli pieskārās Ignata rokām un atspiedās pret krūtīm.

— Man liekas, ka pat kalnus gāzt ar tādām krūtīm un rokām nebūtu gŗūti.

— Jūs pārspīlējat.

— Tā tad ejam lūkot saullēktu.

— Labi, tikai jāpasaka pārējiem, kur mēs paliekam.

— Nav vajadzīgs. Viņiem tas nav jāzina.

Arvienu klusāka tapa ūdenskrituma šalkoņa, kad viņi brida pa miklo zāli arvienu dziļāk silā.

— Skriesim! — viņa sauca un kā jauna stirna nozuda krūmu biezumā. Ignats smagi un neveikli viņai sekoja. Bet saucieni arvienu atskanēja no pretējās puses, nekā Ignats virzījās. Galīgi nokusis, viņš apsēdās uz kāda celma un, smagi elpojot, slaucīja sviedrus, kad viņa atkal parādījās krūmu zaļgumā un sauca:

— Nāciet, tepat ir krauja, kur mēs vakar sēdējām.

Un Ignatam likās, ka sirds savādi sažņaudzās.

Nav labi, Ignat, kāda balss viņam teica, bet Ignats tomēr sekoja Mildas aicinājumam.

No slūžām atbrīvota zem kājām mierīgi plūdoja upes vēsā straume, bet dzirnavu ieleja bija iegrimusi zilganā miglājā.

Ciemā dziedāja gaiļi.

Dziesna bija pārvērtusies sārtā rīta ausmā un debesis lēja tādu gaismas prieku, ka Ignatam, iznākot no meža krēslas, bija jāaizveŗ uz mirkli acis.

Un tieši šai brīdī viņš sajuta uz savām lūpām miklu skūpstu.

— Es skūpstīju zemes spēku, — čukstēja Milda un viņas krūtis cilājās augstu un ātri.

Asinis sakāpa Ignata sejā, viņš satvēra viņas plecus, piespieda pie sevis un, sajutis matu vieglo smaršu un samtainību, nolieca galvu.

— Iga, rau saule lēc! — Trīcēja Milda un, izslīdot no Ignata skavām, nolaidās miklājā zālē...

— Vēl trīs dienas mēs ciemosimies pie Juŗa. Iga, mēs satiksimies ik vakaru, jā? Apsoli man to. Lūdzu, lūdzu — čivināja Milda, kad viņi piecēlās, lai dotos uz dzirnavām.

— Jā, es nākšu. — Ignats teica un juta, ka viņu pārņēma nemiers un bailes.

— Nu esi taču laipnāks, Iga! Sauc mani vienkārši — Milda. —

— Kā es to varu! Vienkāršs puisis un jūs. —

— Ak, nerunā tā! Tu esi liels, stiprs un skaists, ne tāds kā pilsētas kavalieri. Tavi vārdi atklāti un skaidri. Tev pieglaužoties es jūtu zemes varenumu un elpu.

Ignats klusēdams soļoja blakus Mildai un klausījās, kā ūdens rūkoņa pieņēmās stiprumā.

— Ar labu rītu, Ignat! — Milda sniedza balto roku un tā nozuda Ignata platajā plaukstā. — Vakarā satiksimies turpat, kraujā.

— Ar Dievu.

Ignata kājas bija gurdas un rīta rasas samirkušas, kad viņš tuvojās ciemam.

Govis mūdēja, skanēja sievu balsis un slauktuvju šķindoņa sajaucās ar zirgu dzelžu klaboņu.

Ejot gar Marijas sētu, viņš brīdi apstājās, jo likās, ka loga puķu zari pašķirās un kāda seja parādījās starp košajiem ziediem. Bet logs neatvērās un Ignats turpināja ceļu pa ciema olnīcu tieši uz savu sētu.

Un kad viņš vēra vaļā istabas durvis, augstu gaisā sāka trallināt cīrulis.

7.

Kā vēja nestas pūkas, sādžā izplatījās ziņa, ka starp Ignatu un dzirnavnieku viešņām kautkas notiek.

Sievu mēles asinājās, vīri krekšķēja un jaunie smīnēja, satiekot olnīcā Mariju. Tikai viņa, likās negrieza tenkām ne mazāko vērību un tikpat čakli darbojās savā sētā un dārzā.

Vienīgi Ignatam nekad neiznāca laika viņu apciemot. Gan tīrumā, gan sētā, gan peļņā braucot, viņam neatlika kāds brītiņš, lai iegrieztos Lāču pagalmā.

Bieži jo bieži viņam radās dažādas sīkas vajadzības pie dzirnavu Juŗa un māte manīja, ka ik reizes turpu ejot nomazgājās tīrāk nekā parasti un uzģērba to visbaltāko kreklu.

— Dēls, — kādā vakarā apjautājās māte, — vai tu šovakar arī domā iziet? —

Un tas bija jau otrais trešdienas vakars, kad dzirnavnieka viešņām vajadzēja aizbraukt.

— Jā, māt! Gribu pasērst pie Juŗa. Būs arī citi no ciema.

— Neviens nebūs, Ignat, es zinu, ka neviens! Ļaudis jau melš...

— Ak, ko tu klausies tenkās — iekaisa Ignats un iekaisdams sevi nodeva.

— Nemelo, dēls, savai mātei! Tevi tur saista cits kaut kas. Vai ar Mariju tu jau runāji? Mieži sadīguši, var kurt pirti kaut šovakar.

— Ak, ko nu! Nezinu, vai kas iznāks! — Ignats izgrūda un nozuda aiz durvīm.

Bet mātes priekšautā nobira pāris asaras.

8.

— Mīļais Iga, mēs aizbraucam agri no rīta, — čukstēja Milda un viņas acīs satumsa skumjas. — Skaistas bija šīs dienas un vakari. Mīla kļuva šī zeme, bet tomēr tikai kā viešņai. Šeit dzīvot es nevarētu.

— Kamdēļ, Milda? — satraucās Ignats.

— Paldies, mīļais draugs, ka tu man ik vakaru stāstīji par savu zemi, ļaudīm un dzīvi, par jūsu lielo ticību un uzupurēšanos. Tam visam vajaga liela sīkstuma, izturības un gribas spēka. Es šeit pakluptu pirmajā gājumā.

— Bet, Mildiņ! —

— Ļauj, lūdzu, man izrunāties. — Šovakar mēs tiekamies pēdējo reizi. Mani sauc sava dzīve, kuŗā tu nevarētu iedzīvoties un mani saprast. Tu biji un paliec stiprs, kā miesā tā garā. Tevi nav skārušas pilsētas jēlības, mazdūšība un nenovīdība. Un tāds tu man iepatikies. Pirmatnējs, stiprs un skaists. Tomēr mūsu dvēseles šķir bezdibens, saproti, mīļais draudziņ?

Ignats klusēja. Neizteiktie vārdi žņaudza sirdi un kaklu.

— Tevi iemīlot es iepazinu lielo dabas varenumu un skaistumu un nevarētu tevi iedomāties tērptu frakā un griežoties uz parketa. Zeme, smagā — miklā zeme, kas dien dienā līp pie tavām kājām, sauktu tevi atpakaļ no tās dzīves, kuŗā es tevi iegrūstu, ļaujot piepildīties taviem vārdiem, ko tu man esi teicis. Paliec pie zemes, draugs, un aizmirsti šo mazo starpgadījumu tavā dzīvē. Es biju tikai vakara vēsma, kas alka zemes smaršas un cilvēku glāstu. Tagad varu atgriezties savā dzīvē pilna brieduma un mostošās dabas pavasaŗa.

Un kāmēr Ignats attapās, Milda apķērās viņam ap kaklu, noskūpstīja viņu tieši uz lūpām un atraisījusies nozuda krūmu krēslā.

Trīcošām rokām viņš šķīra paegļa zarus un slīdēja kā ēna pa upes kraujo krastu. Ilgi viņš stāvēja dzirnavu tilta krēslā un vēroja, kā iedegās ugunis logos, tad skanēja Onupra piesmakušā balss zirgu jūdzot.

Pletās rīts.

Kā neprātīgs Ignats metās taisni pāri šņorēm uz mājām. Ieskrējis dārzā, viņš atraisīja vaļā zirgu un, izvilcis no pašalēm arklu, iejūdza to bērītim plecos un steigā stūmās uz tīrumu.

Zvirbuļi izbrīnējušies atvēra acis un vārnas trauksmaini iekērcās, kad agrīnais arājs iecirta arkla zobus cietajā papuves garozā.

Melnās vālas, kā rupjas maizes rikas, gāzās viena uz otru un iztvaikoja zemes siltumu.

Melnie strazdi gāja arāja pēdās un uzlasīja izartos tārpiņus.

Dārdēja ceļš no tuvojošās pajūga un baltu putekļu mākonis cēlās pretim zilajām debesīm.

Brauca.

Arājs negrieza galvu uz ceļa pusi, bet tikai ara.

Varbūt viņu pamanīs, apstāsies, pateiks dievpalīgu.

Nē, rati aizdunēja gaŗām. Paslepšus Ignats pagrieza galvu sānis un vēroja, kā pazīstams stāvs un vēl divi braucēji nozuda putekļu segā.

Aizbrauca.

Arāja galva noslīga uz krūtīm.

Ignats atvēra acis, kad zirgs sāka bubināt, it kā pazīstamu manot. Viņa rokai pieskārās silti pirksti.

— Ignat. Viņa aizbrauca.

— Marij, tu te? — iesaucās Ignats un juta, kā kauns sakāpa viņa sejā. — Marij, tu zināji?

— Nui, Ignat! Bet nu viss ir gaŗām.

— Marij, vai tu uz mani ļoti dusmojies.

— Ej, nu, auša, par ko lai es dusmotos. Viņa tikai vakaru vēsma, kas satrauca mūsu ciema mierīgos prātus. Bija un izbija...

— Nui, Marij, viņa bija tikai vakaru vēsma.

Un kad viņi roku rokā devās atpakaļ uz ciemu, aizbraucēju saceltie putekļi jau bija izklīduši.

Ignats atskatījās atpakaļ, kur kūpēja uzartā zeme un teica:

— Nui, Marij, mana vieta ir šeit, pie zemes. Bez tās es nevarētu dzīvot.

Viņi devās pretim saullēktam, kas bija izplaucis virs ciema simtgadējo koku lapotnes.

Viņa rokai pieskārās silti pirksti.

Cand. hist. P. Kalniņš,
9. M. a. p. kult. noz. vad.

Teutoņu gars

Kad mūsu zemē jau bija ielauzušies vācieši, mūsu otrā brāļu tauta senprūši pāra desmit gadus vēl samērā netraucēti varēja veidot savu dzīvi. Zobenbrāļu ordenis bija tas, kas iesāka senlatviešu un lībju zemju postīšanu. Viņš sastādījās no Vakareiropas sabiedrības padibenēm un tāpēc viņa bruņnieciski morālais un arī kareiviskā pienākuma līmenis bija zems.

Krietni citādāk bija Senprūsijā.

Daži līdzcietīgi Brēmenes un Hamburgas tirgotāji — vācieši 1190. gadā Sirijā ierīkoja slimnieku namu ievainoto krustnešu novietošanai. Druscin vēlāk dibinājās Teutoņu ordenis.

Turpmākie notikumi rādīja, ka ordenim Sirijā darba pietrūks un organizācija paliks bez savas eksistences attaisnojuma. Tāpēc ordenis bija priecīgs, kad kādas poļu valstiņas valdnieks (Mazovijas) aicināja brāļus uz Vislas baseinu, lai cīnītos pret pagāniem — senprūšiem. Pēdējo stāvoklis bij ļaunāks par senlatviešu: no vāciešiem viņus šķīra tikai Pomerānijas slavi, kuŗu valdnieks, politiskās aklības ķerts, sākumā gāja roku rokā ar ordeni. Tikpat neapdomīga bija arī Mazovijas poļu rīcība, kas, būdami jau kristīti, atbalstīja zemes iekaŗotāju — ordeni. Nebūs pārspīlēts, ja atzīsim, ka poļu nošķiršanās no baltu tautām — un otrādi — nav nesusi svētību ne vieniem, ne otriem.

13. g. s. sākumā Senprūsijā apmetās tikai daļa Teutoņu ordeņa ar mestru Hermani Balku priekšgalā. Vācu vēsturnieki vienbalsīgi atzīst šī vīra izcilās politiķa un kareivja spējas.

Senprūsijā esošā daļa uzturēja ciešus sakarus ar Siriju, kur līdz 1291. gadam mitinājās virsmestrs ar pārējo ordeņa saimi. Jau no paša dibināšanas brīža visā ordenī ieviesās Bizantijas valsts pārvaldes principi, nodokļu iekasēšanas sistēma, cīņas paņēmieni ar pagāniem — tas gars, kas dzimis Āzijas pavārtē, toreizējā pasaules pilsētā Konstantinopolē. Šos svarīgos ieguvumus ordenis sāka pielietāt cīņā ar senprūšiem.

Bez tam ordenis izstrādāja un ieveda praksē īpašus savus statūtus, kas noteica organizācijas mērķus, taktiku un pašu brāļu dzīves veidu. Statūtu gars sakņojās viduslaiku askētismā, pasaules noliegšanā, ģimenes nicināšanā, privātīpašuma nīšanā, cilvēku mīlestības izsmieklā. Godā bij celta akla paklausība priekšniecībai, tai priekšniecībai, kas pati šī gara piesātināta. Diennaktī astoņas reizes, t. i. pēc katrām trim stundām, brāļiem vajadzēja skaitīt pātarus, apmeklēt baznīcu, pārtraucot miegu 3—4 reizes naktī. Kas iestājās ordenī, tam vajadzēja aizmirst visdārgāko pasaulē — māti, tēvu, bērnus; nedrīkstēja ar viņiem pat sarakstīties. Brālis bij miris pasaulei, bet augšām cēlies ordeņa uzdevumiem un mērķiem: bez kādas žēlastības iznīcināt pagānus, vēl jo vairāk tāpēc, ka viņi nerunāja vāciski. Brālis pat nedrīkstēja pārnakšņot pasaulīga cilvēka mājās — guli zem koka, lietū, sniegā, nocietinies pret ārpasauli, pret līdzcilvēkiem, atzīsti tikai sevi un savu ordeni.

Šis Teutoņu ordeņa gars un personības vaibsti saglabājušies līdz pēdējām laikam. Kāds franču rakstnieks tēlo prūšu ģenerāli grāfu fon Häseleru, kas komandēja pulkus Lotringā pirms pasaules kaŗa, šādiem vārdiem: «Manā atmiņā dziļi iespiedusies ģenerāļa pelēkdzeltenā seja ar pārsteidzoši uzkrītošu mūka izteiksmi. Kā zināms, viņš dzīvoja īstu mūka dzīvi. Palika neprecējies un viņam nebij cita miteklа, kā vienīgi maza, klosteŗa cellei līdzīga istaba. Uz savas gultas segas viņš bij licis uzzīmēt robežzemes karti, tā kā pārgājienos, gulēdams kaŗa vīra gultiņā, varēja plānot nākamās kaujas. Šā militārā mūka (moine — soldat) sejas izteiksme mani ilgi vajāja un es sapratu, ka viņš un viņam līdzīgi turpina lielā ordeņa kareivju drēbēs tērpušos mūku tradicijas.»

Ģenerālis grāfs fon Häselers nebūt nebij barbars, tas bij bruņniecisks citu polītiķu pretinieks. Viņš piem. nostājās opozicijā pret kancleru Bīlovu, kas projektēja atņemt Poznaņas poļiem zemi. Un tomēr 1893. gadā viņš kādā uzrunā kareivjiem sacīja šādus visā pasaulē pazīstamus tautiskus vārdus: «Ir nepieciešami, ka mūsu civīlizāciju celtu uz līķu kalniem, asaru okeānā un uz neskaitāmu mirstošo gārdzieniem (Rocheln).»

Senprūši šiem mūkiem kareivju drēbēs turējās pretim ļoti sirdīgi, pat vēl niknāk par zemgaļiem, tomēr 60 gadu laikā tika pievarēti. Daudz nemaldīsimies apgalvodami, ka apbruņojuma ziņā, drošsirdībā un izveicībā prūši nebūt nestāvēja zemāk par ordeni; arī cilvēku spēka bij pietiekoši, jo beidzot attapušies Pomerānijas slavi, poļi un lietuvieši daudzkārt nāca palīgos; netrūka senprūšiem arī kopdarbības, saskaņotas rīcības un kopējo briesmu apziņas. Uzvarēja senprūšus neatlaidīgais, no katras morāles atraisītais ordeņa gars, kas savu kultūru dibināja uz līķu kalniem, asaru okeānā un mirstošo gārdzienos.

Kādi bija vēl citi ordeņa paņēmieni?

Tāpat kā slavu zemēs, arī te ordenis uz katras iekaŗotās pēdas cēla stipras mūŗa pilis. Protama lieta, no tuvākās pils apkārtnes senprūši, pametot iekoptos laukus, aizbēga. Viņu vietā no Saksijas, Vestfāles un Elbas-Oderas zemēm ieplūda vācu kolonisti ar savām ģimenēm, lopiem, inventāru. Gan kolonistiem vienā rokā vajadzēja turēt arkla balstu, otrā zobenu, gan daudzreiz viņu ciemus un druvas nodedzināja, pašus apkāva un aizveda gūstā, tomēr atkal un atkal plūda jauni vācu bari. Piļu tuvumā dibināja un cēla arī vācu pilsētas, mūŗiem un grāvjiem nocietinātas. Daudzreiz padzina stipro piļu garnizonus — ordeņa brāļus; sacēlušos priekšgalā nostājās pat bijušie ķīlnieki, senprūšu vecajo un valdnieku dēli, kas bij audzināti vācu klosteŗos; tomēr beidzot cilvēcību zaudējušais ordenis varēja triumfēt. Triumfēt tanī ziņā, ka senprūšu atlieku lielākā daļa pameta savu zemi, un, tāpat kā zemgaļi, aizgāja uz Lietuvu un pat Poliju. Dzimtenē palikušos izkausēja, uzsūca aizvien no jauna ieplūstošie vācu kolonisti — zemnieki.

Sistēmatiska kolonizācija, ordeņa necilvēcība aprija senprūšus. Pretēji mūsu Zobenbrāļiem, Teutoņu brāļi bija ļoti izvēlīgi jaunu locekļu uzņemšanā. Viņi prasīja «tīru rasi» tanī ziņā, ka

Latvieša sētā.

raudzījās uz dižciltību rakstura. Pirms Saules kaujas (1236.) zobenbrāļi mēģināja apvienoties ar teutoņiem, bet pēdējie bij lepni un ar nicināšanu noraidīja salašņu bandas piedāvājumu. Apvienošanās notikās tikai pēc Saules kaujas — radās Livonijas ordenis, Teutoņu filiāle.

Ar filiāles starpniecību teutoņu gars ieplūda mūsu zemes vāciešos, bruņiniekos, vasaļos, pilsētniekos. Arī viņi sāka raudzīties uz zemes likteni tikai no sava viedokļa. Tieši šis savs viedoklis raksturo mūsu vāciešus viscauri vēsturei. Nekad un nekur saprašanās! Nekad un nekur savu kļūdu atzīšanas! Ja teutoņi — bruņinieki savu viedokli un rīcību pamatoja quasi Dieva lēmumā, tad mūsu zemes vācieši pat nepūlējās atrast kādu augstāku attaisnojumu, vienkārši: mums vajag, mēs gribam un ar to pietiek. Tikai 19. g. s. otrā pusē viņi sāka cilāt savu iemīļoto taisnošanos — kultūras nesēju lomu. Turpretim 18. g. s., kad latviešus sauca par slinķiem, dzērājiem, zagļiem, viltniekiem, krāpniekiem, un tāpat vēl 19. g. s. pirmajā pusē, kad latvieši bij tumsībā, nekādā ziņā nevarēja runāt par savu kultūras misiju. Kad radās mūsu pirmie inteliģenti, skolotāji, augstskolas absolventi, vācieši piepēši attapās un iesāka sev patīkamo meldiņu par cēlo kultūras darbu. Gribas pajautāt, kā tad kaut kurš barons ir palīdzējis Valdemāram, Alunānam, Baronam? Vai devis labus padomus? Mudinājis? Izsniedzis pabalstu? Nē, pie skalu uguns, turot kājas ūdenī, lai neaizmigtu, mūsu censoņiem bij jācīnās pašiem.

Paralēli šai Teutoņu ordeņa darbībai pašā tagadējā Vācijā veidojās otrs novads, kur dzima ordeņa gara māsa. Tās ir zemes starp Elbas un Oderas vidieni — Brandenburga. Tos laikos tur dzīvoja Elbas slavi, kuņu vidū sāka iespiesties vācu kolonisti. Protams, slavi neturēja rokas klēpī un tāpēc kolonists - vācietis bij arī karotājs. Viņam vajadzēja aizmiegt acis, neredzēt savas darbības nekrietnību, vajadzēja ar meliem apklusināt sirdsapziņas balsi, kas nosodīja sveša īpašuma sagrābšanu, kas brēca par veselas tautas iznīcināšanu. Kolonizācija radīja cietsirdīgu, melīgu garu, radīja veselu melu sistēmu, lai attaisnotu savu rīcību. Melu pirmais arguments bij augstprātīgais atzinums, ka mēs esam labāki par slaviem, mēs esam kungu tauta. Daži vācu chronisti melos iepina pat quasi filoloģiju, apgalvodami, ka vārds slavus cēlies no latīņu sclavus, t. i. vergs.

Slavu zemju kolonizācijā, kas sākās labi sen pirms senprūšu pievarēšanas, izveidojās īpaši, par labiem atzīti paņēmieni.

Uzceltās mūŗa pilis un iegūtā novada kungs salīga vairākus uzņēmējus (lokatorus), kas vervēja enerģisku ģimeņu galvas un aicināja tos no Vācijas uz tuvākiem un tālākiem slavu novadiem. Pēc savām parašām viņi radīja ciemus, piešķiŗot sev divreiz lielākus zemes gabalus, kā agrākā dzīves vietā. Novada kungs atsvabināja uz dažiem gadiem kolonistus no katrām maksāšanām un nodevām, atstāja uzņēmējā īpašumā vairākus zemes gabalus, ieceļot tos arī par ciema amata personām — tiesnešiem, policistiem, kaŗa vienību priekšniekiem. Tādā kārtā slavu zemēs ienāca gatava sadzīves iekārta, noslēgtas ciemu vienības. Izdevīgie nosacījumi, zemes plašums un brīvība vilktin vilka vācu zemniekus, kāpēc arī šīs zemes samērā ātri tika kolonizētas.

Nav šaubu, ka arī senprūšu zemē pieturējās pie augšā skicētā paņēmiena. Kā tāla atbalss ir uzskatāma Latvijā praktizētā māju spridzināšana, kad barons iekoptas sētas saimnieku padzina mežā, bet zemi pievienoja muižai vai radīja foļvarku — lopu muižu.

Kolonista — vācieša raksturīgākā darbība tā tad ir padzīšana, citu sviedru un pūliņu, augļu piesavināšanās. Psicholoģiskie motīvācijas pavedieni stiepjas gadu simtiem cauri uz 19. gadsimtu — tā senāk, tā arī tagad vācietim vajadzēja.

Tālākā vēstures gaitā notika, ka Teutoņu ordenis gan iznīka, bet viņa gars turpināja pastāvēt. Tāpat notikās, ka Prūsija un Brandenburga, šie sākumā šķirtie novadi, nokļuva vienas dinastijas rokās. Norisinājās divi procesi: abu zemju apvienošana (to paveica 18. g. s. Fridrichs II) un teutoņu gara sakušana ar kolonistu melīgumu un nežēlību.

Šo abu garu sinteze radīja to, ko vēsture sauc par prūšu militārismu vai policeismu. Humānākie vācu publicisti un vēsturnieki ar zināmām sā-

Krustnešu ierašanās lībiešu Rīgas ciemā.

Anša Cīruļa glezna.

pēm mēdz nogausties, ka prūsiskais militārisms esot nožņaudzis senģermaņu pamatīpašību — sirsnīgo omulību (deutsche Gemütlichkeit). Sākot no Kārļa Lielā vācu ķeizariste ietvērusi vairākas Vakareiropas tautas (francūs, beļģiešus, čechus u. t. t.), kāpēc šī valsts bijusi tautu vienotāja, barjers starp austrumiem un rietumiem, tā tad ar lielu, svētīgu misiju. Bet tiklīdz vācu tautu pārņēmis prūšu militārisms, viņa zaudējusi savu teicamo pamatīpašību, un ķeizariste pametusi pasākto ceļu, kļūdama par tautu ienaidnieku, ne samierinātāju.

Teutoņu, resp. militārisma gars uzrādot vairākas īpatības.

1. Citu tiesību mīdīšana. — Visspilgtākais piemērs šinī ziņā ir Polijas sadalīšana. Fridricham II tas izdevās jo viegli tāpēc, ka viņa kolēģes bij divas dāmas: Marija - Tereze Austrijā un Katrīna II Krievijā. Arī toreiz šo valstu karapulki vienkārši «ieņēma», «iegāja» Polijas zemē un visa Eiropa bij nostādīta «notikuša fakta» priekšā. Pārējās valstis gan, lai atļauts tā izteikties, nočāpstināja lūpas, bet reāli nepacēla pirkstu arī nākošos dalījumos. Polijas vairs nebij. Nekrīt svarā Polijas iekšējās nebūšanas, jo tas nemazina šā nedzirdētā notikuma nozīmību — citas tautas tiesību mīdīšanu.

Arī latvieši un igauņi to labi pazīst. Teutoņu gara piesātinātie muižnieki, apmuļķodami Krievijas lētticīgo ķeizaru Aleksandru I, ar 1818. un 1819. gada likumiem atņēma zemi. Ka viņa pieder tautai, kas sendienām te mituse, noklusēja. Tas ir tas pats minētais vācu kolonistu un teutoņu gars. Gadu simteni vēlāk Silvio Bredrichs ar kompāniju savā Kurzemes kolonizācijas plānā pauda to pašu.

Motīvi?

Ļoti vienkārši: mums vajag. Vāciešiem, teutoņiem vieniem pieder pirmtiesības uz eksistenci zemes virsū. Pats Dievs un liktenis to tā izlēmis. Citu tautu tiesību ievērošana ir nevajadzīga mīkstčaulība, sievišķīga cilvēcība (weibliche Menschheit), vēl vairāk: pat noziegums kultūras priekšā, ko viņi izredzēti pildīt un nest.

2. Tautu nicināšana. — Pēc 1870. g. katastrofas, kad prūši uzvarēja francus, Bismarks, šis teutoņu gara pusdievs, sacīja sekošus zīmīgus vārdus: «Franči ir nācija, kam nulles vērtība, īsts ganāmpulks..., kurus nevar salīdzināt ne ar krieviem, ne italiešiem, nemaz nerunājot par mums vāciešiem.»

Kāds franču kardināls lūdza Bismarku, lai smagi piemeklēto tautu pasargājot no tālākiem pazemojumiem. Uz to pusdievs ātri atcirta: «Šo dziļo pazemojumu franču tauta nekad neaizmirsīs, un mūsu uzdevums nebūt nav frančiem pasniegt cukura graudiņu».

Teutoņu acīs kultūrālā franču tauta ir nekas — nulle, kam nav līdzpilsoņu tiesību un teutonis neatrod par vajadzīgu pasniegt pat cukura graudiņu. Liekas, skaidrāk izteiktu nicināšanu grūti iedomāties.

Jau minējām, ka baronu acīs latvieši nebija pilnvērtīga tauta. Agras vecuma grumbas sejā ir latviešu rases pazīmes, dūmu istabu piepaturēšana — rases pazīme, nespēja dzīvot kultūrālu dzīvi — arī rases pazīme, verdzība — rases pazīme un tā jo tālāk. Sociāldēmokrats Vinnigs ar tādu pašu nicināšanu runā par Pagaidu valdības locekļiem.

Pēc 1870. gada franči saknieba dūres un nozvērējās: labi, noslēgsim kauna pilno mieru, atdosim zemes, samaksāsim milzīgo kontribūciju, bet pēc tam... pēc tam naids līdz nāvei, bez stājas gatavošanās uz jaunu cīņu, biedrošanās ar katru. Lokana pretimiešana savienībai ar krieviem — viens vienīgs mērķis, viena dziņa: ģermāņu iznīcināšana.

Satraukuma brīžos gluži tāpat domāja un juta latvietis — padzīt vai nosist baronus, paņemt atpakaļ savu zemi! Nav tāpēc brīnums, ka pār kungu galvām reizēm šalca sera bomi, ka Ziemassvētku kaujās pavīdēja tīģera niknums, jo, lūk, arī nonicinātiem gribas eksistēt.

3. Teutoņu gars negrib miera. — 1899. gadā Krievijas cars ierosināja Hāgas miera konferences sasaukšanu, kas lemtu par bruņošanās apturēšanu un šķīrējtiesas nodibināšanu. Uz attiecīga krievu valdības raksta malas Vācijas ķeizars Vilhelms II uzrakstīja: «Wenn es mir das anbietet, habe ich ihm einerunter». Par pašu konferenci viņš izteicās, ka piekrītot tai vienīgi tāpēc, lai neblamētos Eiropas priekšā, bet citādi viņš spļaujot virsū šo neprūšu lēmumiem. Visa pasaule apsveica konferenci, tikai tanī valstī to uzņēma ar izsmieklu, spļāva virsū. «Mūsu sentēvi apgriezīsies kapos uz otru pusi, kad padzirdēs domu par pilnīgu atbruņošanos», rakstīja augsti mācīts profesors F. Kāls.

Protams, tādos apstākļos, vāciem atturoties, pirmā Hāgas konference nevarēja uzrādīt kādus reālus panākumus. Vācijas ķeizars atklāti pateica, ka mieru vislabāk nodrošinot rokā tverts un turēts zobens. — Arī otrā konferencē (1907.) Vācija visu jauca un šoreiz pieminēja savu Miķeli, kas, aiz vairoga slēpies, esot īstais miera eņģelis.

Vai mūsu zemes vācieši ir gribējuši mieru un izlīgšanu?

Nekad.

1870. gadā daži Valmieras apkārtnes pagasti lūdza krievu valdību, lai ieved zemstes un krievu tiesas. Gubernātoram Lizendrim un visiem vāciešiem tas likās bezkaunīgi. Viņš centās nomelnot Dīriķi par aģitātoru un Rīgas Latviešu b-bu par līdzvainīgu kūdīšanā. Slēgt b-bu, izsūtīt Dīriķi! Vācietis prot un var sadzīvot tikai tad, kad citi piekļaujās viņa varai, viņa labumam. Miers uz līdzīgiem noteikumiem nav teutoņu dabā.

4. Melīga liekulība. Īsi pirms pasaules kara Dieva svaidītais Vilhelms II, skatīdamies otram kronētam valdniekam acīs, apgalvoja, ka Vācija ievēros Beļģijas neutrālitāti, kaut gan viņš ļoti labi pats zināja, ka ķeizaristes ģenerālštābā glabājās uzbrukuma plāns caur Beļģiju uz Franciju. Kara laikā Cepelīns izmēģināja roku, metot bumbas uz Londonas mierīgiem iedzīvotājiem. Anglijas parlamentā pārrunāja šo gadījumu un visi runātāji bij tādās domās, ka Anglijai nevajadzētu atriebties, nevajadzētu aiztikt vācu pilsētas. Cepelīna uzbrukumi tomēr atkārtojās, kāpēc arī angļi nometa uz vācu pilsētām bumbas. Nu vācieši sacēla tādu brēku par angļu mežonībām, ka aizmirsa vienkāršo lietu — paši bij parādījuši ceļu.

Bēdīgi slavenais Golcs kopā ar savu kompāniju pauda visai pasaulei, ka Pagaidu valdība ir lielnieciska, tāpēc gāžama. Tie ir liekulīgi, nekaunīgi meli. Jau kaŗa laikā viņi inscenēja latviešu «landtāgus» — tautas gribas «paudējus». Kas viss nav samelots par latviešu tautu! Tikai vienu konsekventi noklusēja: esam nolaupījuši zemi un brīvību. Redziet, Londonai mēs drīkstam uzbrukt, bet, pasargi Dievs, mūs lai neaizskaŗ neviens.

Kāds vācu humāns profesors (Fr. Wilh. Foerster, Europa und die deutsche Frage, Luzern 1937.) uzsver, ka arī Senā Roma bijusi plaša valsts, kas ietvērusi vairākas tautas, bet nav centusies tik konsekventi denacionālizēt pakļautās tautas. Romieši pat veda uz savu galvas pilsētu svešu tautu dievus, cēla tiem dievnamus un pielūdza. Viņi negrāva svešas kultūras, jo saprata, ka tās ir viena un tā paša cilvēces gara izpausme. Pat niknajam Kartāgas izpostītājam Scipienam Afrikānietim pieder sekošs atzinums: «Daudz svētīgāk ir nožāvēt kaut vienu asaru, kā pārvērst pelnos ienaidnieka pilsētu». Lūkojiet izdabūt no teutoņa mutes tādu izteicienu! Nē, uz līķu kalniem, asaru okeānā un mirstošo gārdzienos viņi dibinās savu kultūru.

Ko izsauc teutoņa gara augstprātība?

Vienīgi naidu.

Klemanso, kas jaunības dienās 1870. gadā bij pārcietis Francijas pazemojumu, nepadevās lūgumiem mīkstināt Versaļas miera līgumu. Vilsons, kas to gribēja, nekā nepanācis, aizbrauca pāri okeānam uz savu zemi. Tāpat mūsu tautas vēsture rāda, ka šis naids ir dedzis mūžīgi. Nav nekāds noslēpums, ka strēlnieku pulkos pirms asinainām Ziemassvētku kaujām bij krietna tiesa t. s. «Rīgas pašpuiku», kas diezgan jūtami bij saindēti internacionālisma tvanā, kam uz lūpām bij sauciens par visu zemju proletāriešu apvienošanos. Bet pret teutoņiem viņi rāvās cīņā kā Garlība Merķeļa minētais tīģeris. Arī paši mūsu māju teutoņi juta, ka zem viņu pilīm pastāvīgi gruzd dzēlīga uguns, uguns, ko varētu apslāpēt tikai visas tautas nāve.

Ja Häselers un Bismarks prasīja līķu kalnus tamdēļ, lai sagrābtu svešas zemes, tad latviešu zemnieks turpretim ir savu aizstāvējis un atguvis. Zemes atņemšana bij izsaukusi niknumu, bet nevis absolūts naids pret citu tautu.

Pēdējais konstatējums šķir teutoņu garu no latviešu, igauņu un katras citas tautas, kas nemīda tiesības, nenicina visu pasauli, bet grib sadzīvot mierā un saticībā.

Tautas vienības svētkos apbalvotie aizsargi

Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis apstiprinājis aizsargu organizācijas apbalvošanas komisijas lēmumu, pēc kuŗa Tautas vienības svētkos ar

«Nopelnu krustu»

apbalvoti šādi aizsargu organizācijas dalībnieki: 1. Talsu a. p. 3. r. k-ris H. Briedis, 2. Ventspils a. p. Zlēku nod. pr-ks G. Francis, 3. Ludzas a. p. Briģu nod. pr-ks J. Brālēns, 4. Jēkabpils a. p. 4. r. k-ris J. Mūzikants, Zasas jātn. nod. pr-ks O. Balodis, 5. Rīgas a. p. II btl. k-ris J. Vītols, III btl. ārsts A. Neimanis, Lēdurgas nod. pr-ks V. Elmis, štāba rotas vd. k-ris M. Jansons, Sakaru btl. 4. r. k-ris rez. J. Skubiņš, Jumpravas nod. vd. k-ris J. Sīlis, 7. Valkas a. p. 8. r. k-ris O. Pētersons, Alsviķu nod. pr-ks T. Osis, Mālupes nod. pr-ks A. Kalniņš, 8. Valmieras a. p. štāba r. saimniec. pr-ks V. Vinters, Dauguļu nod. pr-ks J. Rikmanis, Duntes nod. pr-ks J. Nīcmanis, 9. Madonas a. p. 4. r. k-ris O. Kiesners, 10. r. k-ris A. Dzenītis, pulka topografs E. Lazdiņš, 10. Cēsu a. p. Raunas nod. bij. pr-ks J. Grīslis, Jumurdas nod. pr-ks K. Zeltiņš, III btl. ārsts D. Grūbe, 11. Tukuma a. p. komandieŗa p. vltn. P. Krasts, Struteles nod. pr-ks A. Ķenga, Zebrenes nod. pr-ks K. Narbatovics, 12. Ilūkstes a. p. Demenes nod. pr-ks J. Pakrasts, 13. Bauskas a. p. Vecsaules nod. pr-ks E. Vasariņš, Skaistkalnes nod. pr-ks Fr. Lapiņš, 14. Kuldīgas a. p. štāba r. k-ris A. Gūža, 15. Liepājas a. p. Ezeres nod. pr-ks R. Kalniņš, pulka mantzinis R. Pontags, 16. Jelgavas a. p. štāba btl. k-ris Ed. Zalpēteris, Jaunsvirlaukas nod. pr-ks H. Daniševskis, pulka štāba darbvedis A. Beļavskis, 18. Daugavpils a. p. I btl. mācītājs K. Skujiņš, 6. r. k-ris M. Līmanis, 19. Abrenes a. p. štāba r. vd. k-ris A. Oberts, Dzelzceļu a. p. Ventspils nod. pr-ks K. Taube, 2. r. k-ris L. Kalniņš, Aizsargu aviācijas 3. eskadr. k-ris A. Valleika, 18. Daugavpils a. p. aizsargs J. Volonts.

Ar medaļu «Par centību»

apbalvoti: 1. Talsu a. p. Ārlavas pulc. pr-ce L. Grasmane, Kandavas pulc. aizs. A. Kārlsberga, Upesgrīvas nod. aizs. G. Martinsons, Strazdes nod. aizs. K. Zībergs; 2. Ventspils a. p. orķ. kapelmeist. A. Zutis, Usmas nod. vada k-ris M. Rozentāls, štāba rot. karoga vd. k-ris A. Siliņš, eskadrona 1. vd. k-ris J. Brunsliepa; 3. Ludzas a. p. gr. k-ris K. Bricis, aizs. K. Markvarts, aizs. A. Doļgilevičs, pulc. pr-ce V. Godļevska; 4. Jēkabpils a. p. štāba rot. pulc. aizs. O. Lesniece, Slātes nod. aizs. J. Ļucāņus, Saukas nod. aizs. J. Blumbergs, Viesītes nod. aizs. K. Zvaigzne, Neretas nod. aizs. H. Ērglis, Seces nod. gāzu instr. Grunspeņķis, Sērenes nod. aizs. J. Jansons, Sēlijas nod. aizs. V. Pērnavs; 5. Rīgas a. p. Ādažu nod. vd. k-ris J. Persickis, Sējas nod. vd. k-ris A. Zvaigzne, Inčukalna nod. vd. k-ris A. Bedrītis, Sidgundas nod. vd. k-ris V. Lauva, štāba rot. saimniec. vd. aizs. K. Balodis, sakaru btl. admin. darbv. H. Vuškalns, sak. bat. 2. rot. gr. k-ris K. Blīdaus, sak. 3. rot. vd. serž. P. Kalniņš, sak. 4. rot. k-ris J. Viņaudis, sak. 5. rot. aizs. J. Fronbergs, sak. 7. tēlef. rot. aizs. D. Skujiņš, 1. riteņbrauc. rot. aizs. R. Glīzdenieks, Ādažu nod. gr. k-ris A. Siliņš, Mores nod. gr. k-ris E. Miķelsons, Sējas nod. aizs. J. Miķelsons, Birzgales nod. aizs. J. Ogo, Mangaļu nod. aizs. J. Ozoliņš, Ķemeru nod. aizs. J. Ozols, pulka vec. aizs. A. Bērziņš, Inčukalna pulc. pr-ce A. Perlbacha, Jumpravas pulc. pr-ce L. Smalkā, Mellužu pulc. pr-ce L. Reika, pulka štāba pulc. aizs. K. Bērziņa, pulka štāba aizs. A. Gārša; 6. Aizputes a. p. fiz. audzin. instr. L. Jurkovska, Apriķu nod. aizs. J. Kadeģis, Kazdangas nod. aizs. K. Tunis, Kalvenes pulc. pr-ce M. Ulmane; 7. Valkas a. p. štāba rotas aizs. P. Raudzēns, Mārkalnes nod. aizs. A. Kārklis, Jaunlaicenes nod. aizs. Ed. Lielbriedis, Alsviķu nod. gr. k-ris R. Bušs, štāba rotas vd. serž. J. Cināts, Alūksnes nod. aizs. A. Rutkis, Gaujienas nod. aizs. J. Ķirsis, Trikātas nod. pr-ks J. Mežītis, Mālupes nod. vd. k-ris E. Purvītis, Rauzas nod. pr-ks J. Lācis, Strenču pils. pulc. aizs. E. Lūse, Blomu pulc. pr-ce I. Sileniece; 8. Valmieras a. p. štāba rt. kar. vd. k-ris R. Dāliņš, štāba rt. kas. O. Riekstiņš, Liepupes nod. pr-ks P. Mende, Umurgas nod. pr-ks K. Jēkabsons, Sēļu nod. pr-ks J. Siktārs, štāba rt. pulc. aizs. E. Slāze, štāba rt. pulc. aizs. E. Upatniece, Vainižu pulc. aizs. M. Ķile, Tūjas pulc. aizs. Z. Vītole, Dikļu pulc. aizs. Z. Štakmane, Dikļu pulc. aizs. Z. Krastiņa, Dikļu nod. aizs. O. Auzenbergs; 9. Madonas a. p. Saikavas nod. aizs. A. Dumpis, Sarkaņu nod. gr. k-ris V. Medenis, Stāmerienas nod. aizs. E. Zedenis, Mētrienas nod. aizs. G. Jansons, Vecgulbenes nod. pr-ks J. Bēdelis, Praulienas nod. pr-ks N. Kalniņš, Lubānas nod. vd. k-ris N. Lesnieks, Kalsnavas nod. pr-ks A. Mednis, Vietalvas nod. aizs. A. Balodis, Beļavas nod. aizs. A. Valters, Cesvaines pulc. pr-ce L. Gertnere, Bērzaunes pulc. aizs. O. Delle; 10. Cēsu a. p. Sērmukšu nod. aizs. G. Apinis, Launkalnes nod. aizs. Z. Liepiņa, Jumurdas nod. aizs. K. Mednis, štāba btl. pulc. aizs. A. Balode, Raiskuma nod. pulc. pr-ce M. Zichmane, Ogres pulc. aizs. Z. Rozenšteine, Priekuļu pulc. aizs. E. Pilpe, Ogres nod. aizs. P. Pļaviņš, Cēsu nod. aizs. M. Sietiņsons, Raunas nod. aizs. Ed. Runcis, Jaunraunas nod. aizs. K. Upis, Jumurdas nod. aizs. Ed. Eglītis; 11. Tukuma a. p. Annenieku nod. aizs. D. Krams, Jaunpils nod. aizs. K. Šķēlis, Sēmes nod. gr. k-ris J. Graubergs, Lestenes nod. aizs. A. Freimanis, Blīdenes nod. ier. instr. E. Andersons, Bikstu nod. aizs. Fr. Radziņš, Smārdes nod. aizs. K. Auns, Aizupes nod. ier. instr. A. Eimanis, vd. serž. J. Krūzis; 12. Ilūkstes a. p. štāba nod. aizs. A. Buķis, Dēmenes nod. vd. k-ris J. Jakovičs, Lauceses nod. aizs. P. Rižakovs, štāba pulc. pr-ces p. E. Pūre; 13. Bauskas aizs. p. Skaistkalnes gr. k-ris V. Sīpenieks, Stelpes nod. aizs. J. Gulbis, Stelpes nod. aizs. J. Tiltnieks, Taurkalnes nod. aizs. J. Tīdemanis, Jaunsaules nod. aizs. A. Krūmiņš, Ceraukstes nod. aizs. K. Bračka, Mežotnes nod. aizs. Z. Nagla; 14. Kuldīgas a. p. I btl. 1. rotas ārsts Z. Veinbergs, Padures nod. pr-ks L. Lukstiņš, štāba

Tallinas aizsargu pulka orķestŗa diriģents F. Tammare aizsargu štābā.

mantz. M. Mazais, štāba rt. mant. A. Jakobovskis; 15. Liepājas a. p. Gramzdas pulc. pr-ce A. Ķere, Tadaiķu pulc. pr-ce Ž. Žvindberga, Durbes nod. pr-ks E. Jansons, Tadaiķu nod. vd. k-ris J. Kanders, Aisteres nod. vd. k-ris J. Telēžis, Jūras divīz. stūrm. virsn. M. Kristapšteins, Grobiņas nod. aizs. J. Leiguts, Mēdzes nod. mantz. Fr. Dārznieks, štāba btl. 2. rt. vd. k-ris J. Riekstiņš, štāba btl. 3. rt. vd. serž. R. Kēlerts, štāba 2. rt. aizs. Fr. Lagzdiņš, Priekules nod. gr. k-ris E. Dreimanis; 16. Jelgavas a. p. btl. 1. rt. aizs. J. Segliņš, Jelgavas pulc. saimniec. gr. pr-ce V. Dālberga, Naudītes pulc. aizs. A. Jēkabsone, 5. esk. sanit. Fr. Muškevics, Vircavas nod. aizs. H. Pfafrots, riteņbrauc. rot. feldš. J. Bīriņš, Auces nod. aizs. F. Kļaviņš, Snikeres pulc. pr-ce L. Hofmane, Jaunsvirlaukas pulc. pr-ce E. Ķeikule, Jēkabnieku nod. aizs. Z. Kreicbergs, Bukaišu nod. ier. instr. A. Lucavs, Mežmuižas nod. aizs. R. Žiglevics; 17. Rēzeknes a. p. orķ. kapelmeist. K. Ģērķis, Stirnienes nod. pr-ks J. Dūda, Vidsmuižas nod. vd. k-ris A. Indāns, Rēznas pulc. pr-ce E. Meirāne, Ozolmuižas pulc. pr-ce Ģ. Kupče, Maltas nod. aizs. A. Skudra, Barkavas nod. aizs. A. Točs, Viļēnu nod. gr. k-ris A. Bricis; 18. Daugavpils a. p. Jasmuižas nod. aizs. A. Kudlis, Ungurmuižas nod. aizs. J. Līcītis, Višķu nod. aizs. M. Bļincovs, Aiviekstes pulc. aizs. E. Stariņa, sakaru btl. gr. k-ris J. Elksnis, Gostiņu nod. aizs. P. Plešis, Dagdas nod. aizs. P. Rakevičs, Dagdas nod. gr. k-ris A. Kromanis; 19. Abrenes a. p. Augšpils nod. gr. k-ris O. Žiko, Baltinavas nod. aizs. Fr. Boldāns, Liepnas nod. aizs. J. Kubulnieks, Augšpils nod. aizs. D. Sidorenska; Dzelzceļu a. p. Meitenes nod. pulc. pr-ce H. Biseniece, Gulbenes pulc. pr-ce A. Grāvīte, Rīgas pulc. aizs. A. Vēveri, sakaru rt. gr. k-ris A. Šķiliņš, Stendes nod. vd. serž. R. Valdis, Sitas nod. vd. k-ris T. Rozentāls, Jūrmalas nod. aizs. O. Liepiņš, Zasulauka nod. aizs. K. Krūmiņš, Zasulauka nod. aizs. K. Insbergs, Rīgas nod. aizs. P. Bisenieks, Rīgas nod. aizs. A. Jeņevičs; Aizsargu aviācijas 2. esk. vd. k-ris R. Celms, 1. esk. vd. k-ris - lidot. A. Biedriņš, 1. esk. vd. serž. motorists J. Liepa. 13. Bauskas a. p. Mežotnes p. a. L. Paltiņa.

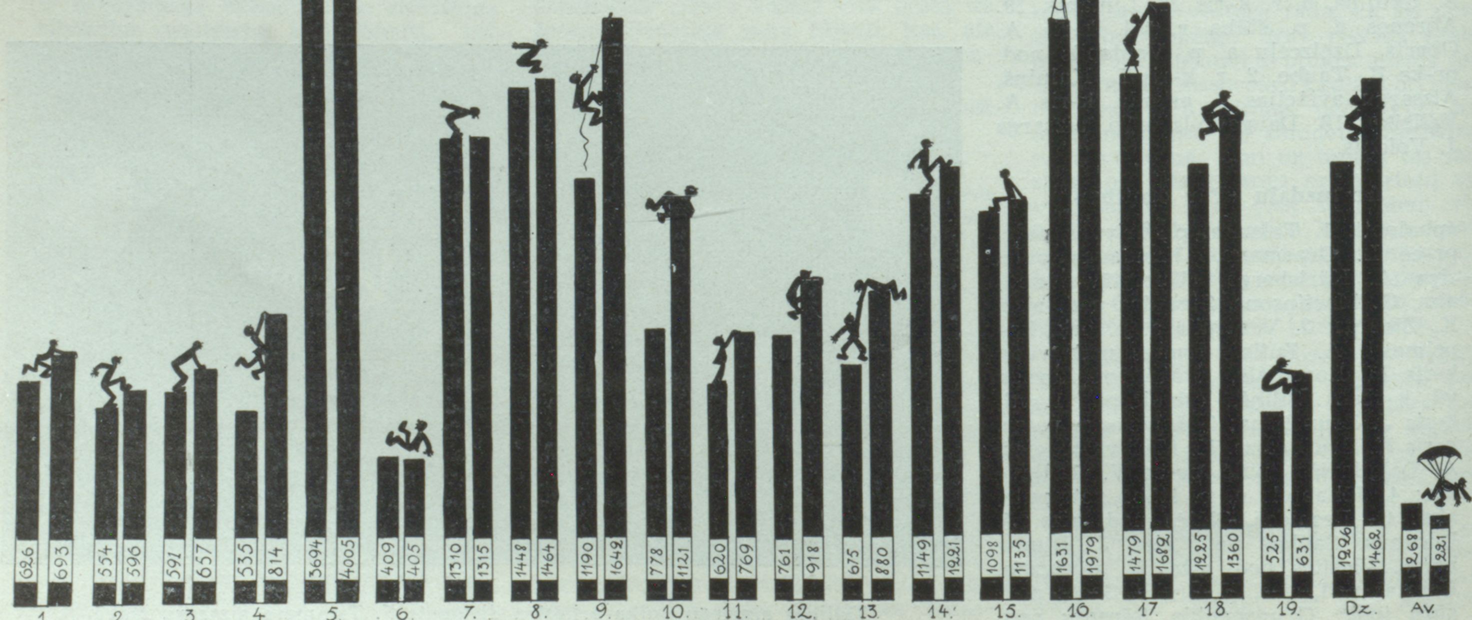
„Aizsarga" abonenti 1938. gadā

Apakšējā diagramma*), kas rāda mūsu mēnešraksta «Aizsargs» šāgada abonentus aizsargu pulkos salīdzinājumā ar pagājušo gadu, sniedz visai iepriecinošu ainu — «Aizsarga» lasītāju kopskaits audzis par 4178. Vienīgi divās vienībās, aizsargu aviācijā un 6. Aizputes pulkā, abonentu skaits slīdējis uz leju. Abonentu pieaugumā ziņā pulki šogad stāv šādā kārtībā:

Vieta	Pulks	Pieaugums Proc.	Pieaugums eks.
1.	4. J. a. p.	52,1	279
2.	10. C. a. p.	44,0	343
3.	9. M. a. p.	38,0	452
4.	11. T. a. p.	24,0	149
5.	16. J. a. p.	21,4	326
6.	12. I. a. p.	21,1	157
7.	13. B. a. p.	20,0	135
8.	19. J. a. p.	16,3	86
9.	17. R. a. p.	14,4	203
10.	Dz.-c. a. p.	11,1	236
11.	3. L. a. p.	11,1	66
12.	18. D. a. p.	11,0	135
13.	1. T. a. p.	10,7	67
14.	5. R. a. p.	8,1	311
15.	2. V. a. p.	7,6	42
16.	14. K. a. p.	6,3	72
17.	15. L. a. p.	3,4	37
18.	8. V. a. p.	1,1	16
19.	7. V. a. p.	0,4	5
20.	6. A. a. p.	—0,9	—4
21.	Aizs. aviāc.	—21,2	—47

*) Pirmais stabiņš apzīmē abonentus 1937. gadā, otrais — 1938. gadā. Skaitlis zem stabiņiem ir aizsargu pulka numurs.

Ainu par to, cik rosīgi katrā pulkā «Aizsargu» vispār lasa, dod pasūtīto žurnāla eksemplāru skaita samērs ar pulka dalībnieku kopskaitu (komandieri, aizsargi, aizsardzes un sportisti). Šādējādi izvests aprēķins rāda, ka visvairāk aizsargu organizācijas dalībnieki «Aizsargu» lasa 17. Rēzeknes, 12. Ilūkstes un 14. Kuldīgas aizsargu pulkos, bet vismazāk 6. Aizputes, 8. Valmieras un 15. Liepājas pulkos. Pulku stāvoklis te 1938. gadā ir sekojošs:

1. vietā — 17. Rēzeknes a. p.
2. vietā — 12. Ilūkstes a. p.
3. vietā — 14. Kuldīgas a. p.
4. vietā — 5. Rīgas a. p.
5. vietā — 16. Jelgavas a. p.
6. vietā — Aizs. aviācija.
7. vietā — 3. Ludzas a. p.
8. vietā — 9. Madonas a. p.
9. vietā — 18. Daugavpils a. p.
10. vietā — Dzelzceļu a. p.
11. vietā — 4. Jēkabpils a. p.
12. vietā — 19. Abrenes a. p.
13. vietā — 1. Talsu a. p.
14. vietā — 13. Bauskas a. p.
15. vietā — 7. Valkas a. p.
16. vietā — 11. Tukuma a. p.
17. vietā — 10. Cēsu a. p.
18. vietā — 2. Ventspils a. p.
19. vietā — 15. Liepājas a. p.
20. vietā — 8. Valmieras a. p.
21. vietā — 6. Aizputes a. p.

Meklējot pēc cēloņiem, kamdēļ dažos pulkos abonentu skaits vēl samērā mazs, atbildes smagākā daļa, protams, krīt uz pasīvitāti. Tā jo projām ir nodaļas, kas neabonē nevienu «Aizsarga» eksemplāru (8. Valmieras pulkā). Bet ir arī citi apstākļi. 6. Aizputes pulku pēdējā vietā nostāda arī prāvais sportistu procents, pulka sastāvā, jo sportisti parasti nāk no aizsargu ģimenēm, kurās žurnālu jau abonē tēvs, māte vai brālis.

Ar gandarījumu redakcija konstatē, ka šajā «Aizsarga» 15 gadu jubilejas gadā aizsargu pulkos teicami sekmējušies aizsargu organizācijas mēnešraksta izplatīšana. «Azsarga» redakcija izsaka par to abonentu vācējiem un visiem žurnāla labvēļiem sirsnīgāko pateicību.

CHRONIKA

* Valsts un ministru Prezidents Kārlis Ulmanis izsaka sirsnīgu pateicību ģimenes dienas rīcības komitejai, sieviešu organizāciju, lauku pašvaldību, aizsardžu un aizsargu pārstāvjiem, Bērzmuižas pamatskolas skolotājiem un jaunatnei un visiem, kas 8. maijā ģimenes dienā godinājuši ar ziediem un savu klātbūtni Bērzmuižas kapos Prezidenta vecāku piemiņu.

* Kaŗa ministrs ģen. J. Balodis izteicis pateicību Ģimenes dienas rīcības komitejai, armijas, aizsargu un aizsardžu pārstāvjiem, organizācijām, lauku pašvaldībām, jaunatnei un visiem pārējiem, kas 8. maijā Ģimenes dienā Trikātas kapos godinājuši viņa vecāku piemiņu.

* Rosīgi aizsargu organizācija visā valstī piedalījās 15. maija svinību rīkošanā. Jo iespaidīga bija galvaspilsētas aizsargu vienību piedalīšanās Vienības laukumā kopējā parādē, ko pieņēma Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis. Pēc parādes Valsts Prezidents, Ministru prezidenta biedra un kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža un iekšlietu ministra V. Gulbja klātbūtnē, pilī pieņēma apsveicēju delegācijas. Aizsargu saimes sveicienu organizācijas augstākajam Vadonim nesa aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, kuŗu pavadīja aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Ķikulis un aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss. Līdz ar sveicienu aizsargu priekšnieks Vadonim izteica arī visas aizsargu organizācijas vārdā solījumu — no sirds gādāt par tautas drošību un svētību. Tautas vienības svētkus jūsmīgi svinēja arī visos aizsargu pulkos un nodaļās. Vietās, kur nav kaŗaspēka garnizonu, svinību galvenie rīkotāji bija aizsargi. Kopā ar pašvaldībām, lauksaimniecības biedrībām, skolām un organizācijām aizsargu nodaļas sarīkoja gājienus, dievkalpojumus, parādes, priekšlasījumus, koncertus un svinīgas teātŗa izrādes. Vakarā aizsargi dedzināja senču pilskalnos un augstākās vietās dižsārtus par godu Vadonim un jaunājam laikmetam.

* Valsts svētku priekšvakarā, 14. maijā, aizsargu štābs pasniedza skolas karogu Rīgas pilsētas astotai Maija pamatskolai, kas atrodas uz Aizsargu ielas, iepretim Aizsargu namam. Svinībās ieradās Valsts Prezidenta pārstāvis plkv. R. Bebris, sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ar aizsargu štāba atbildīgām amatpersonām, Rīgas pilsētas galva R. Liepiņš, preses un biedrību dep-ta dir. M. Jansons, tautskolu dir. J. Pumpītis un daudzi citi. Viesus sagaidīja skolēnu goda ierinda tautas apģērbos. Pie jaundāvātā karoga stāvēja aizsargu goda sardze. Skaisto karogu, kam vienā pusē aizsargu emblēma un devīze: «Domas un darbus Latvijai», iesvētīja doc. Dr. A. Freijs. Tad aizsargu pr-ks plkv. K. Prauls lūdza sab. lietu ministru A. Bērziņu pasniegt aizsargu mazajiem kaimiņiem karogu, ko dāvinot aizsargi vēlējušies, lai jaunatne savās sirdīs vienmēr svētu tur Tēvuzemes mīlestību. Karogu nododot Rīgas pilsētas galvam, sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš savā uzrunā izteica, ka bez zinātnes mācībām jaunatnei jāmācās arī krietnākā mācība — vienprātība. Ministrs norādīja, lai skolotāji zem jaunā karoga audzina krietnu jaunatni un to sagatavotu kalpošanai valstij un savai tautai. Jaunatni ministrs aicināja izprast karoga lielo nozīmi, paturēt vienmēr vērā Vadoņa vārdus, kas rakstīti karogā: «Domas un darbus Latvijai». Rīgas pilsētas galva karogu nodeva tālāk pamatskolas pārzinim Ed. Dēliņam. Skolas karodznieks visu skolēnu vārdā nodeva solījumu — turēt to svētu un sekot karogā rakstītiem Vadoņa vārdiem. Skolnieku runas koris tanī pašā laikā teica zvērestu karogam. Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa sveicienus un labākos novēlējumus nodeva plkv. R. Bebris, bet izglītības ministra prof. Dr. A. Tenteļa — tautskolu dir. J. Pumpītis. Sekoja skolēnu koncerts. Viesi iepazinās arī ar plašo skolēnu darbu izstādi.

* Maija mēneša beigās pie Latvijas aizsargiem viesojās Tallinas aizsargu pulka pūtēju orķestris, 46 mūziķu sastāvā. Igauņu aizsargi Rīgā uzturējās vairākas dienas, iepazdamies ar mūsu galvas pilsētu un 28. maijā Lielā Vērmanes dārzā sniegdami atklātu koncertu. Orķestri vada diriģents Fridrichs Tammare. Atsauksmi par koncertu ievietojam mūzikas apskatu daļā, 456. lpp.

* Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls apstiprinājis instrukciju aizsargu tūrisma kopām. Instrukcija nosaka, ka pie aizsargu pulkiem un to vienībām var darboties tūrisma kopas. To nolūks, rīkojot dzimtās zemes apceļojumus, ir iepazīstināt aizsargus un aizsardzes ar skaisto un vēsturisko Latviju. Tūrisma kopās var iestāties visi

Tallinas aizsargu orķestŗa dalībnieki ierodas Brāļu kapos.

aizsargi, aizsardzes, aizsargu sportisti un viņu ģimenes locekļi. Par kopu nodibināšanu pie atsevišķām vienībām pulkiem jāziņo aizsargu štāba organizācijas daļai.

* Sabiedrisko lietu ministrs noteicis šovasar plašāku tūrisma propagandas sacensību. Saskaņā ar sacensības noteikumu (š. g. Vald. Vēstn. 83. num.) 6. pantu, sacensības dalībniekiem paredzēti sevišķi reģistrācijas punkti, par kādiem domāti arī vietējie aizsargu nodaļu priekšnieki. Aizsargu štābs devis norādījumu aizsargu nodaļu priekšniekiem sekmēt augšā minēto tūrisma sacensību, izdarot paredzēto sacensības dalībnieku reģistrāciju, t. i. ierakstot dalībnieku kartiņās pieteikšanās datumu un savu parakstu ar amata personas apzīmējumu

* Iekšlietu ministrijas Administrātīvais departaments ar š. g. 13. maija N. C. 7-26 rīkojumu prefektiem un apriņķu priekšniekiem ir paskaidrojis, ka aizsardzēm, kuŗas velosipedus lieto pie dienesta pienākumu izpildīšanas, velosipeda braukšanas apliecība un numurs izsniedzams pret Ls 1,— samaksu.

1. Talsu pulks.

* Talsos Vienības svētkus ievadīja 14. maija vakarā aizsargu, pilsētas organizāciju un iedzīvotāju gājiens uz Talsu pilskalnu, kur notika svinīga karogu pacelšana, aizdedzinot dižsārtus. Svinībās uz pilskalna piedalījās vairāk kā 3000 cilvēku. 15. maija rītā Sadraudzīgā biedrībā notika svinīga pilsētas valdes sēde, kam sekoja organizēts gājiens uz baznīcu. Parādē Ezera laukumā piedalījās aizsargi, vecie strēlnieki, skolnieki un organizācijas. Vakarā pilsētas dārzā iedzīvotāji kopīgi noklausījās Valsts Prezidenta svētku runu.

* Zentenes nodaļa 6. jūnijā pilī rīkoja teātŗa izrādi, uzvedot J. Sārta lugu «Gredzens».

2. Ventspils pulks.

* Vienības svētku svinības Ventspilī ievadīja baznīcas zvanu skaņas un orķestŗa nospēlēts korālis. Pilsētas delegācija Meža kapos pie kritušo varoņu pieminekļa nolika vaiņagu. Svinīga svētku sēde notika pārpildītā pilsētas valdes sēžu zālē, piedaloties valsts un pašvaldības iestāžu, aizsargu un sabiedrisko organizāciju vadītājiem. Arī svētku dievkalpojumi bija kupli apmeklēti. Pl. 12,30 Vienības laukumā notika garnizona, aizsargu un skolu jaunatnes parāde, kuŗu pieņēma garnizona priekšnieks pltn. Orniņš. Aizsargi parādē piedalījās ar 2 rotām, kuŗas komandēja štāba rotas kom. Kļaviņš.

* Lielā pacilātībā valsts atjaunošanas svētki nosvinēti pagastu nodaļās. Aizsargu, iestāžu un organizāciju kopējas parādes notika Piltenē, Dundagā, Ugālē, Ancē, Mazirbē. Parādēm sekoja referāti un sarīkojumi. Aizsargu organizētas svinības notika arī Puzē, Popē, Sarkanmuižā u. c.

* Plašus navigācijas atklāšanas svētkus Ventspilī 6. jūnijā rīkoja pulka jūŗas divizions. Svētkus ievadīja aizsargu svinīgais solījums un parāde Vienības laukumā. Ventā pie pilskalna bija garā rindā nostājušās karodziņiem greznotas aizsargu, jūŗas skautu un ostas darbinieku laivas. Garīgajam aktam sekoja karogu un vimpeļu pacelšana. Vecākā flagvirsnieka G. Baumaņa jaunajai jachtai deva vārdu «Zely», skautu aiŗu laivai — «Neptuns». Pēc tam notika sacensības, kuŗās piedalījās arī zvejnieki ar 4 motorlaivām, no kuŗām ātrākā bija zvejnieku b-bas priekšnieka Fr. Gūtmaņa motorlaiva «Draugs». Uzvarētāji sacensībās saņēma godalgas.

* Pulka jātnieku eskadrons 21. augustā rīkos jāšanas sacīkstes Ventspilī. Paredzētas šķēršļu pārvarēšanas sacensības aizsargiem un no jauna programā ievesta šķēršļu pārvarēšana dāmām atsevišķi V klasē.

* Jelgavas apgabaltiesas kriminālnodaļa sodījusi Usmas pamatskolas pārzini Kārli Meijeri par aizsargu apvainošanu ar 2 mēnešiem cietumā, soda izciešanu nosacīti atliekot.

* Par Dundagas aizsargu orķestŗa kapelmeistaru iecelts Jānis - Teodors Teuders.

3. Ludzas pulks.

* 1. maijā Nautrēnu nod. skatuves mākslas pulciņa izpildījumā uzveda E. Zālītes lugu «Vecais Pilskungs». Izrāde bija labi sagatavota un apmeklēta. Jāatzīmē pulc. vadītājas, aizsardzes J. Lapiņas darbs nodaļas sarīkojumu sekmēšanā.

* Ludzas rajona koŗu pēdējais kopmēģinājums notika 1. maijā. Arī šoreiz koŗi uzrādīja labus panākumus, pat grūtāko dziesmu izpildīšanā, par ko guva virsdiriģ. E. Melngaiļa uzslavu. Šogad uz dziesmu svētkiem dodas 8 aizsargu nodaļu koŗi, kurpretim iepriekšējos dziesmu svētkos piedalījās tikai viens pilsētas koris. Jāpiezīmē, ka pat tālākās pierobežas aizsargu nodaļas — Istras un Šķaunes, pateicoties enerģiskam nod. p-ku un koŗu diriģentu darbam un jaunatnes atsaucībai, ir panākušas labu koŗu sastāvu un dziesmu izpildījumu.

* 8. maijā Pieminekļu valdes priekšsēdētājs prof. Fr. Balodis atklāja pulka nodibināto vēstures un etnografijas mūzeju Ludzā. Svinīgā aktā bija ieradies Valsts vēsturiskā mūzeja direktors, L. K. O. kav. Dr. V. Ginters un pilsētas, valsts, pašvaldības un sabiedrisko iestāžu un organizāciju vadītāji un darbinieki. Svinības ar uzrunu ievadīja pulka k-ris A. Kārkliņš. Pieminekļu valdes p-js prof. Fr. Balodis savā runā norādīja, ka mūsu valsts priekšgalā stāv virs, kuŗam mīļa senatne un kurš palīdz mums senatni pētīt, kamdēļ arī jautājums par mūzeja atvēršanu Ludzā uzskatāms par jaunu tautas gara mantu atmirdzumu visā spožumā un mūzeja izstādījumi uz mums runā par latvju tautas stiprumu sirmā senatnē. Svinīgā akta dalībnieki, suminot mūsu senatnes pētīšanas lielāko atbalstītāju Valsts Prezidentu Kārli Ulmani, nosūtīja pateicības telegrammu, kuŗa beidzās šādiem vārdiem: Latgales karali Visvaldi nomāca ienaidnieks tādēļ, ka mūsu spēki bija skaldīti. Mēs gribam censties, lai vienotās latviešu tautas spēki aug un zeļ un lai trešā Latvijas zvaigzne mirdz gaišā saskaņotā mirdzumā ar pārējām divām». Mūzeja dibinātājus — aizsargu pulku un pilsētas

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš 14. maijā pasniedza aizsargu štāba

pašvaldību — ar ievērojamā kultūras darba veikšanu sveica Ludzas garnizona p-ks pltn. Vīksne Latgales div. k-ŗa ģen. Krustiņa, 9. Rēzeknes k. p. k-ŗa plkv. Ceplīša un Ludzas garnizona vārdā, apr. pašv. vec. Sloskāns, tautskolu insp. Paķulis un rakstiski — Aizsargu p-ks plkv. K. Prauls, bīskaps Urbšs, Ludzas atbrīvotājs 1919. gadā ģen. Ezeriņš, Daugavpils a. p. k-ris Silavs, Tukuma - Talsu a. p. k-ris Mauriņš u. c. Mūzejā sakopotas pa lielākai daļai Ludzas apr. atrastās senmantas un etnografiskie priekšmeti. Mūzeja pag. pārzinis ir aizs. pulka k-ŗa palīgs kpt.-ltn. V. Frišmanis. Mūzejs atrodas pašvaldības ierādītās telpās.

* 8. maijā Pildas aizsargu dāvātā karoga pasniegšanas akts 408. Ausekļa mazpulkam bija pulcinājis ap 500 dalībnieku. Nodaļas p-ks St. Rimšs karogu pasniedza tautskolu insp. Paķulim, kas to nodeva mazpulka vad. P. Lērumam. Sekoja mazpulcēnu svinīgais solījums un priekšnesumi.

* Ģimenes dienā Ludzas apriņķa Mērdzenes pagastā apbalvota aizsarga J. Dundura ģimene, kuŗā 19 bērnu. Šī ir viena no kuplākām daudzbērnu ģimenēm. Vairāki Dundura bērni jau pieauguši un strādā kā ierēdņi, bet lielākā daļa tomēr palikusi uzticīga zemei un solās iet tēva pēdās. Pats ģimenes galva J. Dundurs ir dzīvespriecīgs cilvēks un stipri pieķēries savam zemes stūrītim. Piedalījies Latvijas atbrīvošanas cīņās un tagad ir centīgs aizsargs.

* 15. maija svinības visās pulka vienībās noritēja lielā saimā un saskaņā. Kuplais svinību apmeklētāju skaits liecināja, ka ar katru gadu pieaug pierobežā prieks par jauno, atdzimušo Latviju un arvien dedzīgāka kļūst Austrumlatvijas iedzīvotāju apņemšanās strādāt valsts un novada celšanā.

4. Jēkabpils pulks.

* Kopš Krustpils un Jēkabpils krastus vieno ar Vadoņa gādību celtais tilts, abu krastu iedzīvotāji visus lielākos svētkus svin pārmaiņus Krustpilī un Jēkabpilī. Šogad Vienības svētku parāde karavīriem, aizsargiem, skolu jaunatnei un organizācijām notika Krustpilī. Parādi pieņēma un svētku runu teica garnizona priekšnieks plkv. Žīds. Parādē noskatījās ap 2.000 iedzīvotāju no abām pilsētām un laukiem. Abās pilsētās notika svētku koncerti un citi sarīkojumi. Vakarā pilsētas bija iluminētas.

* 15. maija svinības notika arī visās pulka nodaļās. Mēmeles aizsargu sarīkojumā ieradās viesi no Lietuvas. Lietuvas vietējās robežapsardzības policijas rajona pr-ks nesa sirsnīgus sveicienus latviešiem valsts vienības svētku gadījumā. Lietuvas viesiem par sveicieniem pateicās Mēmeles nodaļas pr-ks Neimanis.

* Jēkabpilī Aizsargu namā notika plaša ceļojošā Veselības aizsardzības izstāde. Tā ik dienas bija atvērta no pl. 9—20, un to kupli apmeklēja kā aizsargi, tā pilsētas un lauku iedzīvotāji.

* Pulka saime šogad, tāpat kā iepriekšējos gados, ņema ļoti dzīvu dalību mežu dienās, tāpat spodrības nedēļas sarīkojumos un darbos.

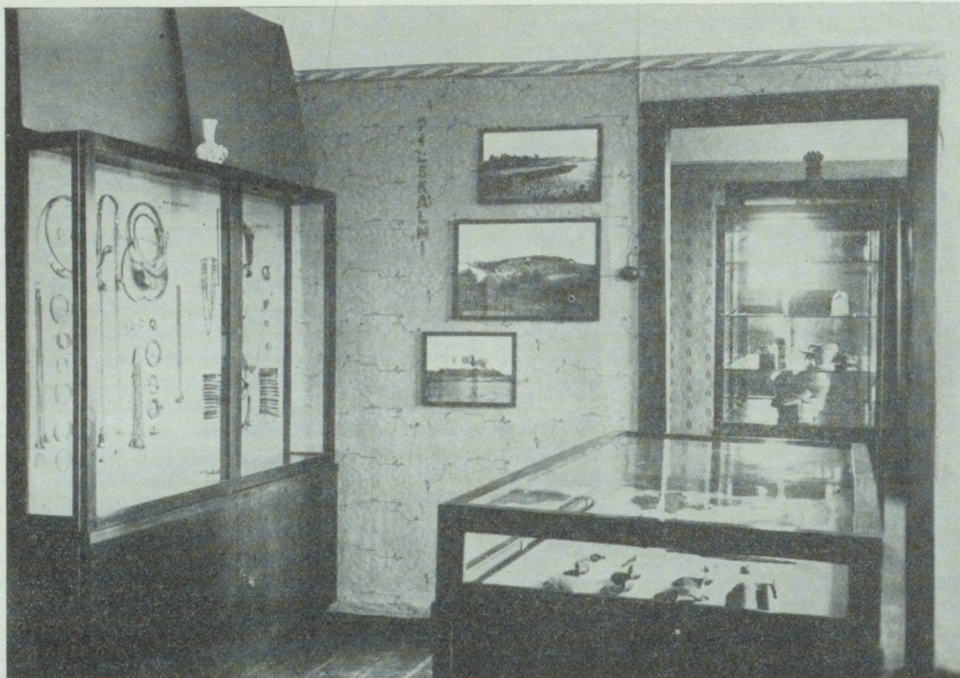
5. Rīgas pulks.

* Tautas vienības svētku priekšvakarā sakaru bataljons atzīmēja savu 7. gada dienu. Pievakarē bataljona aizsargi sapulcējās pie Aizsargu nama. Mūzikai skanot, bataljons brašā ierindā devās uz parādes vietu — hipodromu. Aizsargiem soļojot pa Valdemāra ielu, valdības nama augšējā stāva logā parādījās Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis. Prezidenta skata pavadīti, bataljona aizsargi drošā un lepnā solī turpināja savu gājienu. Tanī piedalījās arī pulka štāba rota un atsevišķā jūŗas aizsargu rota. Hipodromā bataljons, ar komandieri J. Stepu priekšgalā, nostājās parādei. Tad ieradās aizsargu organizācijas augstākais vadītājs — sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu štāba pr-ka plkv. K. Praula un aizsargu štāba amatpersonu pavadīts. Pēc sasveicināšanās ar bataljona rotām, ministrs apsveica aizsargus gaŗākā uzrunā:

«Sakaru bataljonam gada diena ir iekritusi mūsu zemei un tautai ļoti nozīmīgā laikā, mūsu lielo pārvērtību priekšvakarā. Lielākā daļa no bataljona komandieŗiem un aizsargiem, atmiņās aiziedami atpakaļ uz 15. maija vakaru pirms 4 gadiem, atcerēsies, ka šai vakarā pulcēdamies kopā, daudzi no jums nāca ar zināmu nojautu, bet daudziem likās, ka šis vakars būs kārtējā trauksmes pārbaude. Un esmu pārliecināts, ka uzzinādami tuvā pusnakts stundā, kāpēc īsti 15. maija vakars jūs pulcinājis kopā, jūs visi bijāt priecīga satraukuma pilni. Četri gadi ir pagājuši. Šajos četros gados latviešu tauta, sava

dāvāto karogu Rīgas pils. Maija pamatskolai. Attēlā aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls nolasa adresi.

3. L. a. p. nodibinātais vēstures un etnografijas mūzejs Ludzā.

Vadoņa vienota un vadīta, ir veikusi varenus un paliekošus darbus, kas daudzkārt pārdzīvos savus darītājus. Mūsu tuvākā apkārtne ir kļuvusi citāda, mūsu dzīve ar katru dienu kļūst skaistāka un patīkamāka. Bet pāri visiem šiem sasniegumiem, kas palīdz ikkatram ērtāki iekārtot savu personīgo dzīvi, mēs apzināmies, ka dzīvojam, cīnāmies un rūpējamies, lai labākas būtu nākamās dienas mūsu tautai un valstij. Ja mums trūktu šīs apziņas, mēs nevarētu runāt par mūžīgo Latviju, kuŗai ir jāpārdzīvo paaudžu paaudzes; tad mēs nevarētu runāt par Latviju, kuŗa dzīvos no mūsu spēka, no mūsu darba, tālāk, nākošās audzēs. Un šis arī ir viens no svarīgākajiem ieguvumiem, laikam gan pats svarīgākais uzdevums, ko devusi tautas vienprātības apziņa par kopējo likteni, par kopējiem pienākumiem, kopēju pagātni un nākotni. Un, lūk, šai darbā jūs esat tikuši aicināti jau pirms 15. maija, aizsargu rindās stājoties. 15. maijs ir robeža no maldiem, no kļūdām uz jaunu, pilnvērtīgāku dzīvi kā atsevišķam cilvēkam, tā visai tautai kopā. Un mēs, aizsargi, esam priecīgi un lepni, un jo lepns var būt sakaru bataljons, kas blakus armijai un citām sargiem varēja stāties ar ieročiem rokā mūsu tautas Vadoņa rīcībā viņa nodomu piepildīšanai. Bet šī lepnuma apziņa uzliek tālākus pienākumus būt uzticīgam arī uz priekšu savu uzdevumu pildīšanai. Aizsargam nav pienākums cīnīties par atjaunotās, vienotās Latvijas tagadējo dzīves kārtību tikai tad, kad viņš ir ierindā, bet katra aizsaga pienākums ir, krietni savu darbu pildot, būt uzticīgam vienmēr un visur kā vienotai Latvijai, tā arī mūsu tautas Vadonim, Valsts Prezidentam. Mēs apzināmies, ka tikai viena vīra griba ir varējusi izraut latviešu tautu no tā sabrukuma ceļa, uz kuŗa mūs bija nostādījis parlaments. Mēs arī zinām, ka ne tikai šai dienai ir vajadzīga šī vīra lielā autoritāte, bet gan visai mūsu turpmākai dzīvei ir vajadzīga viņa neizsīkstošā enerģija un ticība. Tāpēc arī šodien, savos gada svētkos, esiet lepni uz to, ka jūs esat varējuši savā draugu pulkā šos četrus gadus kopīgi nostaigāt un stiprināties pārliecībā, ka vēl daudz gadu desmitus, darbojoties savā sakaru bataljonā, varēsiet kalpot mūsu valsts nodibinātājam un vadītājam. Tas ir mans sirsnīgākais novēlējums bataljona gada dienā.»

Apliecinot savu uzticību atjaunotai Latvijai, aizsargi sumināja Valsts Prezidentu, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, valdību, kā arī armijas un aizsargu vadību. Pēc tam sabiedrisko lietu ministrs pasniedza vairākiem komandieŗiem un aizsargiem Nopelnu krustu un medaļu «Par centību», kas piešķirti Tautas vienības svētku gadījumā. Bataljona gada svētku svinības noslēdzās ar parādi.

* Bez pulka Rīgas vienībām, kas piedalījās kopējā kaŗaspēka parādē, 15. maija svinības rīkoja arī visas pagastu nodaļas. Siguldā aizsargu un organizāciju parādi pieņēma pulka kom. M. Treijs. Bez tam kupli apmeklētas aizsargu parādes notika Ropažos, Ādažos, Jaunciemā, Ogrē, Ikšķilē, Baldonē, Krimuldā, Nītaurē, Vidrižos, Skultē, Zaubē, Madlienā, Suntažos, Krapē, Lielvārdē, Skrīveŗos, Birzgalē, Koknesē, Dubultos, Slokā un Ķemeŗos.

* 5. maijā kopēju ģimenes dienas ievadījumu rīkoja štāba aizsardžu pulciņš kopā ar Dzelzceļu un Aizsargu aviācijas aizsardzēm. Sarīkojums sākās ar garīgu aktu, kuŗā piemērotus vārdus teica māc. Klepers. Tālāk doc. Dr. A. Freijs nolasīja referātu: «Ģimenes loma cilvēka un tautas dzīvē». Sarīkojumu kuplināja vijolnieks Miķelsons, dziedātāja Kukaine un aizsardžu koris. Vakarā bija ieradies arī aizsargu priekšnieks plkv. Prauls ar organizācijas daļas priekšnieku Ed. Rapsu un pulka komandieri M. Treiju.

* Zemkopības ministrs par sevišķiem nopelniem un centību mežu dienu rīkošanā apbalvojis ar atzinības rakstu un 100 ls naudas balvu Mangaļu nodaļu.

* Par 11. rotas kom. iecelts Pēteris Sekste.

* 22. maijā Māruppes aizsardzes rīkoja pulciņa 13 gadu darbības atceri. Pulciņa aizsardzes kā pirmās pulkā nodeva svinīgo solījumu pēc jauniem aizsargu organizācijas iekārtas noteikumiem. Solījumu pieņēma pulka kom. M. Treijs. Pēc tam nokristīja aizsardžu aizbildniecībā ņemtos 3 mazturīgu vecāku bērnus.

* Meņģeles nodaļa savā pagasta pamatskolas izlaiduma aktā dāvāja žurnāla «Aizsargs» abonementu 6 skolu beigušiem audzēkņiem.

* Pulka aizsargi veic arī plašu kultūrālu darbu. Visā Rīgas apriņķī aizsargu nodaļas, blakus jaunajām lauksaimniecības biedrībām, ir galvenās sabiedriskās dzīves rosinātājas. Pagājušā gadā pulka vienību un nodaļu vadībā notikuši 254 sabiedriski sarīkojumi, bet šīgada 3 mēnešos — 47. Arī plašākos vispārējos sarīkojumos — mežu dienās, spodrības nedēļā un ģimenes dienā pulka aizsardzes un aizsargi sekmīgi sadarbojās ar pārējām sabiedriskām organizācijām. Lielu darbu aizsargi veic ar aizsargu namu uzturēšanu plašākiem sabiedriskiem sarīkojumiem. Aizsargu namu skaitu Rīgas apriņķī šogad palielinās jaunais aizsargu nams Mārupē. Jauno namu aizsargi ceļ kopā ar pagasta pašvaldību. Nama iesvētīšana paredzēta rudenī. Sējā aizsargi pārņēmuši līdzšinējo Sējas kultūras veicināšanas biedrības namu, ko pārbūvēs un piemēros aizsargu vajadzībām. Pārbūvēs arī Rīgas Jūrmalas bataljona namu Melluzos.

6. Aizputes pulks.

* Par pulka saimniecības priekšnieku iecelts Ādolfs Snikers.

* Par pulka adjutanta v. i. iecelts Krišus Peteris.

* Par pulka štāba rotas komandieri iecelts Ādolfs Mūzikants.

* Par 2. rotas komandieri iecelts Voldemārs Gēliņš.

* Par 5. rotas komandieri iecelts Antons Alksnis.

* 8. maijā pie Kalvenes pagasta Aizporu mājām mežu departaments uzsāka gatves dēstīšanu Kalpaka uzvaras gājiena piemiņai. Ieradās Kalpaka bataljona savienības pārstāvis pltn. J. Vidiņš, Kurzemes divīzijas štāba priekšnieks plkv. J. Plūcis, mežu dep. vadība, 6. Aizputes un 15. Liepājas aizsargu pulku komandieris K. Tikmanis u. d. citi viesi. Kuplā skaitā piedalījās arī aizsargi un aizsardzes. Spēlēja pulka orķestris. Dēstīti tika ozoli, grupās pa 4, veidojot atsevišķus puduŗus, kas simbolizēs Kalpaka bataljona 4 vienības. Ozolu iedēstīja arī pulka kom. K. Tikmanis un divu pagastu — Kalvenes un Rudbāržu — aizsargu nodaļu priekšnieki. Aizporu mājas ir vistālākais punkts, līdz kuŗam aizgājušas Kalpaka bataljona vienības. No šejienes arī sācies uzvaras gājiens Latvijas atbrīvošanā.

* 8. maijā pulka vienības plaši atzīmēja ģimenes dienu ar attiecīgiem sarīkojumiem, piesaistot skolas un sabiedriskās oragnizācijas. Aizputes pilsētas ģimenes dienas sarīkojumā direktors J. Lapiņš noturēja priekšlasījumu, bet kuplināja operdziedātājs J. Vītiņš un vietējās ģimnazijas audzēkņi. Lielu piekrišanu guva arī pamatskolas un bērnu dārza audzēkņu priekšnesumi.

* Valsts atdzimšanas svētkos Aizputē notika svinīgs dievkalpojums sv. Jāņa baznīcā un svētku parāde tirgus laukumā, piedaloties aizsargiem, aizsardzēm, ugunsdzēsējiem, skolu jaunatnei un sabiedriskām organizācijām. Parādi pieņēma pulka kom. K. Tikmanis. Kā viesis bija ieradies Lietuvas konsuls Liepājā J. Javorauskas. Pēc uzrunas un valsts himnas, parādes dalībnieki jūsmīgi sumināja tautas Vadoni Dr. K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu un valdību. Vakarā iedzīvotāji noklausījās pieslēgumu Valsts Prezidenta runai, pēc kam visi devās uz tuvējo Vadoņkalnu, kur ap dižsārtu izvērtās īsti tautas svētki ar dziesmām un dejām. Aizsargu parāde notika arī Sakā III bataljonam un jūŗniekiem, ko pieņēma btl. kom. A. Zaure. Vakarā Sakas tautas namā notika izrīkojums.

* 22. maijā Aizputē notika sporta pulciņu vadītāju apmācības, uz kuŗām ieradās aizsargu štāba fiz. audz. instruktors P. Polis un instr. J. Grīnberga. Izņēma jaunos obligātoriskos vingrojumus un iepazīstināja ar dažādām sporta nodarbībām. Iegūtās zināšanas pulciņu vadītāji pielietos sportistu apmācībās, gatavojot tos sporta svētkiem nāk. gadā Rīgā.

7. Valkas pulks.

* Valkas apriņķa sešas pilsētas un 39 pagasti 26. maijā dāvināja 7. Valkas aizsargu pulkam smago auto. Tā nodošana bija saistīta ar pulka pirmā bataljona kaujas apmācību noslēgumu. Bataljona aizsargus un aizsardzes Lugažu laukumā pie Tautas nama uzrunāja sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, kas Valkā ieradās aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula pavadībā. Ministrs pateicās Valkas apriņķa lauku pašvaldību vecākam A. Gailītim un visām apriņķa pilsētu un lauku pašvaldībām par ciešo sadarbību ar aizsargu organizāciju. «Šī sadarbība», — teica sabiedrisko lietu ministrs, — «nodrošinot mieru un kārtību, palīdz augt tautas labklājībai. Aizsargu darbam veltītā uzmanība — auto dāvinājums Valkas aizsargu pulkam, dos aizsargiem iespēju pildīt savus pienākumus ar vēl lielākām un labākām sekmēm.» Ministrs, izpildot apriņķa lauku pašvaldību vecākā lūgumu, pulka komandierim K. Briedim pasniedza pašvaldību dāvāto adresi un 15. maija atcerei — zelta zobenu. Pulka komandieŗa palīgam kapteinim Krastiņam pasniedza adresi, bet centīgākajiem pulka aizsargiem un aizsardzēm — piešķirtās goda zīmes. Svinības noslēdza aizsargu parāde.

* Ēveles aizsardzes ģimenes dienā uzstādija piemiņas plāksni uz aizmirstās mātes kapa Ēveles kapsētā. Lauksaimniecības b-bas namā notika lektora P. Norviļa un māc. V. Isaka referāti, skolēnu koŗa dziesmas un dāmu dubultkvarteta priekšnesumi.

* 15. maija svinības pagastos rīkoja gandrīz visas pulka nodaļas. Pilsētās un lielākos centros notika aizsargu, skolu un organizāciju kopējas parādes. Sevišķi izteiksmīgas Vienības svētku svinības norisinājās Alūksnē, Smiltenē, Valkā, Lejasciemā, Apē, Cirgaļos, Trikātā, Vijciemā, Ērģemē, Bejā u. c. Alūksnes pilsētas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu.

* Lai rastu aizsargiem prāvākus līdzekļus, uz Smiltenes pilsētas pašvaldības amatpersonu norādījumu, Smiltenē nodibinājās tirdzniecības sabiedrība ar nosaukumu: «P. Ludzenieks un biedri». Atbildīgie sabiedrības biedri līdzīgās daļās ieguldījuši nepieciešamo pamata kapitālu. Sabiedrība pagājušā gadā pelnījusi 2700 ls, kas nodoti aizsargiem. Smiltenes nodaļa šo naudu paredz izlietot mītnes iekārtošanai.

* Pulka nodaļās izveidojušās labi nostādītas teātŗa trupas. Tas pulka vadībai dod iespēju stāties pie tālāka, plašāka darba. Šinī vasarā paredzēts Annā, Cirgaļos, Kalncempjos, Vijciemā, Sinolē, Zeltiņos un citās nodaļās rīkot lielāka vēriena brīvdabas izrādes, kas vienotu plašāka novada iedzīvotājus. Izrāžu sagatavošanai jau tiek sekmīgi veikti priekšdarbi, pulka režisora F. Kļaviņa vadībā. Pirmās izrādes paredzētas Jāņos Smiltenē, Strenčos un Ērģemē.

8. Valmieras pulks.

* Pulka aizsardžu dienas notika Valmieras Latviešu b-bā. Sanāksmē piedalījās 500 aizsardzes. Abās dienās aizsardzes noklausījās priekšlasījumus un norādījumus par aizsardžu pienākumiem un darbu aizsargu organizācijā un ārpus tās. Dr. phil. J. Students runāja par bērnu audzināšanas grūtībām, kļūdām un svētību, mājt. instr. M. Kerla par formu un krāsām mūsu dzīvokļu iekārtā, agr. J. Venners — «Kaujas gāzes», cand. hist. Zeide — «Senā Tālava». Aizsardžu instruktore L. Torgeni runāja par aizsardzi sabiedrībā, pakavējoties pie dažādām pieklājības formām, kas aizsardzēm jāievēro savās mājās, ģimenē, bērnu pulciņa vidū un sabiedrībā. Farmācijas lietu pārzinis Dr. J. Okše referēja par «Sanitārās somas un mājas aptieka». Interesantu priekšnesumu sniedza Dr. phil. Zenta Mauriņa: «Kā piesauļot ikdienu». Aizsardzēm notika arī īpaša Ziemeļlatvijas teātŗa izrāde ar «Mīla un viltus» uzvedumu.

* 7. maijā Rūjienas Saviesīgā b-bā notika III btl. kom. A. Meldeŗa atvadīšanās vakars. Ieradās arī pulka kom. J. Vērpelis un apr. lauku pašv. vecākais V. Vinters. A. Melders aiziet pensijā. Vakarā godināja arī jaunieclto btl. komandieri L. k. o. k. N. Priedīti.

* 15. maijā notika daudzās nodaļās valsts atjaunošanas svētku sarīkojumi ar labi sagatavotām un piemērotām programām. Visos 15. maija sarīkojumos notikuši īpaši priekšlasījumi par valsts sasniegumiem četros gados. Tāpat šai dienā notikušas daudzas teātŗa izrādes un koŗu koncerti. Šādi svinīgi sarīkojumi notika Puikules, Vilzēnu, Pociema, Umurgas, Ipiķu, Stienes pag. nodaļās un Salacas, Limbažu, Ainažu, Mazsalacas un Rūjienas pilsētās. Piemērotas svinības notika arī Valmierā, kur kopējā parādē piedalījās štāba rota, Valmieras, Kauguru, Jaunvāles, Brenguļu, Mujānu un Kokmuižas pagastu nodaļas. Apvienoto aizsargu rotu parādē komandēja 1. rotas kom. Sietiņsons. Parādi pieņēma garnizona priekšnieks pltn. Jaunsnikeris.

* Pulka sporta kluba lielā Valmieras sporta stadiona būve jau pavirzījusies uz priekšu tik tālu, ka 21. maijā, pie-

5. R. a. p. Sakaru bataljona motociklisti.

daloties visa apriņķa sportistiem, notika svinīga jaunā stadiona pamatakmens iemūrēšana. Svinības ievadīja pilsētas valdes zālē, kur pulcējās kluba valde, lūgtie viesi, sportisti un sportistes. Par jaunā sporta stadiona izbūvi paskaidrojumus sniedza sporta kluba priekšnieks H. Traubergs. Pēc tam visi devās uz jauno sporta laukumu, kur notika stadiona pamatos iemūrējamā dokumenta parakstīšana. Pamatakmens likšanas svinības ievadīja garīgs akts mācītāja E. Putniņa vadībā. Mākslinieciski izveidotā metalla kārbā ievietoja pamatakmens likšanas dokumentu kopā ar jaunākiem laikrakstiem, sporta literātūru un medaļām. Metalla kārbu pēc tam aizlodēja un novietoja pamatos. Pirmo ķieģeli iemūrēja Valmieras pilsētas galva J. Ruģēns. Jaunā Valmieras sporta stadiona celtne ir 48 m gara, 20 m plata, ar bufetes, dušas, sporta kluba valdes, 4 sportistu vasaras pansijas mītnēm, ģērbtuvēm un citām telpām. Tribīnē zem jumta varēs novietoties ap 1.000 skatītāju. Pēc pamatakmens likšanas svinībām no sporta stadiona vietas nolaida Valmieras aizsargu pulka sportistu maiņskrējienu pa Valmieras apriņķi. Maiņskrējienā piedalījās visi apriņķa sporta pulciņi un tā dalībnieki apmeklēja visus apriņķa pagastus, izplatot sporta stadiona atklāšanas svinību propagandas materiālus un vācot pagastu pašvaldību vadītāju, organizāciju priekšnieku un sabiedrisku darbinieku parakstus zem Valsts Prezidentam Kārlim Ulmanim un sabiedrisko lietu ministram A. Bērziņam nosūtāmā Valmieras sportistu pateicības raksta. No Valmieras maiņskrējiens devās uz Brenguļu pagastu, kur dibināts pulka pirmais sporta pulciņš, no turienes tālāk uz Jaunvāli un, apmeklējot visus apriņķa pagastus, atgriezās Valmierā 31. maijā.

9. Madonas pulks.

* Lai apstiprinātu draudzības saites starp armiju, aizsargiem un sabiedrību, uz pulka komandiera Jansberga ierosinājumu, 14. maija vakarā pulka delegācija ieradās Gulbenē un nolika vaiņagu pie brīvības cīņās kritušo pieminekla no Madonas apriņķa pašvaldības iestādēm, organizācijām un visiem madoniešiem. Gulbenes garnizona priekšnieks, iestādes, skolas un gulbenieši 15. maijā sūtīja sveicienu madoniešiem kuru pārveda ar lidmašīnu un pirms parādes nometa pie Aizsargu nama.

* 15. maija svinības Madonā notika pēc valstī noteiktās Atdzimšanas svētku programas. Svētkus ievadīja pulka un ģimnazijas orķestri, atskaņojot korāļus. Notika pilsētas valdes svinīgā sēde un svētku svinīgais dievkalpojums, kurā dziedāja pulka štāba koris. Plašā aizsargu nama zāle bija pārpildīta un daļai iedzīvotāju vajadzēja dievkalpojumu noklausīties priekštelpās. Parādi pieņēma pulka komandieris Jansbergs. Parādē piedalījās aizsargi, aizsardzes, organizācijas, biedrības un skolu jaunatne. Pēc parādes kopīgs gājiens devās uz atbrīvošanas cīņās kritušo atdusas vietu Lisaskalna kapos, kur nolika vaiņagus. Vakarā Madonas iedzīvotāji noklausījās Valsts Prezidenta radio runu. Madonas ģimnazijas koris nodziedāja dažas dziesmas un uzveda ainu no V. Zonberga drāmatizējuma «Nameja gredzens». Krēslai iestājoties, pilsētas parkā iededzināja sārtu.

* Plašākas 15. maija svinības un parādes vēl notika Gulbenē, Cesvainē, Lubānā, Ļaudonā, Litenē, Kusā, Vestienā, Jaungulbenē, bet svētku sarīkojumi katrā pagastā. Liezeres nodaļas sarīkojumā Dr. phil. J. Students referēja par Vadonību un atbildību, bet koncertu sniedza L. Garuta un H. Ozolitis. Cesvainē notika aizsargu, ģimnazijas un pamatskolas koŗu un ģimnazijas orķestŗa kopīgs koncerts. Kalsnavas aizsargi uzveda J. Sārta lugu «Gredzens» autora režijā.

* 7. maijā Gulbenes aizsardžu pulciņš atskatījās uz 10 gadu darbību. Aizsargu un aizsardžu svinīgo solījumu pieņēma pulka kom. N. Jansbergs. Pulciņa priekšniece Rezovska sniedza darbības pārskatu.

* 7. maijā pulks rīkoja teātŗa izrādi Zeibolta «Trīs soļi uz laimi». Lugu bija iestudējis aizsargu štāba režisors V. Segliņš. Izrādē piedalījās arī koris un orķestris, kuŗus vadīja pulka koŗu diriģents H. Mednis.

* Aizsargu nama telpās Madonā norit ļoti intensīva kultūrāli-sabiedriskā dzīve. Pirmā gada ceturksnī no 1. janvāŗa līdz 1. aprīlim Aizsargu nama telpas izmantotas: dažādiem sarīkojumiem 15, kursiem 33, sanāksmēm, sapulcēm un valdes sēdēm 35, teātŗa un koŗu mēģinājumiem 31 un šacha turnīra spēlēs 25 dienas. Triju mēnešu laikā nama telpas izmantojuši 139 dienās 9433 dalībnieki.

* 8. maijā pulks kopā ar pašvaldībām, skolām un sabiedriskām organizācijām rīkoja ģimenes dienu Madonā. Svinības ievadīja ar mirušo ģimenes locekļu godināšanu pilsētas kapos. Rīcības komiteja kapos nolika vaiņagu. Aizsargu namā notika svinīgs ģimenes dienas akts. Ģimenes dienu atklāja pulka kom. Jansbergs. Saistošu referātu nolasīja mācītājs Dekšenieks. Ģimnazijas un pamatskolas koŗi noskandināja vairākas dziesmas. Ģimenes dienā aizsardzes apdāvināja trūcīgās daudzbērnu ģimenes.

* Liezeres aizsargi un lauksaimniecības biedrība 7. augustā rīko Liezerē pirmos dziesmu svētkus, kuŗos jau pieteikušies daudzi novada koŗi, bet no Rīgas piedalīsies «Zemes Spēka» koris. Par virsdiriģentu aicināts komp. Jānis Norvilis.

10. Cēsu pulks.

* Tautas vienības svētkos pulks rīkoja visos apdzīvotos centros svinīgus 1934. g. 15. maija atceres aktus. Raunas aizsargi un aizsardzes pulcējās pie Atbrīvošanas pieminekļa, kur nodaļas priekšnieks P. Pūga nolika krāšņu vaiņagu. Vakarā notika svētku akts, kuŗu ievadīja 5. rotas k-ŗa K. Zandera uzruna. Pēc tam daudzie svētku dalībnieki noklausījās Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa radiorunu. Aktam sekoja teātŗa izrāde nodaļas drāmatiskā pulciņa uzvedumā. — Rāmuļu nodaļas rīkotajās svinībās piedalījās pulka k-ŗa pal. kapt.-ltn. R. Freibergs, nolasīdams referātu par 15. maija nozīmi.

* Godinot armijas komandieri ģenerāli K. Berķi, Priekuļu nodaļas aizsargi meža dienās ieradās viņa lauku mājās — Vaives dzirnavās, kur kopā ar pārējām pagasta organizācijām iestādīja piemiņas birztaliņu un dzirnavkalna izcirtumu apsēja priedēm. Armijas komandieŗa vārdā kociņu stādītājiem pateicās viņa dēls Valentīns Berķis.

* Pulka štāba bataljona aizsardžu pulciņš 19. maijā bija sarīkojis kristības strādnieka Podiņa dēlam Jānim. Aizsardzes apņēmušās arī turpmāk rūpēties par savu krustdēlu. — Lenču pagasta aizsargi un aizsardzes savā apgādībā ņēmuši daudzbērnu ģimenes tēva — laukstrādnieka Bundžas meitiņu Ausmu. Viņas kristības notika tautas Vienības svētkos.

* Pulka II bataljona komandējošais sastāvs 28. maijā atvadījās no bataljona komandieŗa un pulka štāba darbveža K. Skujiņa, kuŗš atstāj pulku un pāriet uz Valmieru. K. Skujiņa nopelnus cildināja pulka k-ŗa pal. kapt.-ltn. R. Freibergs, 5. rotas k-ris K. Zanders u. c.

11. Tukuma pulks.

* Par pulka komandieŗa palīgu iecelts 8. Daugavpils kājn. pulka kapteinis Ernests Essers, kas jaunajos dienesta pienākumos stājās 10. maijā. Līdzšinējais pulka kom. palīgs vltn. Paulis Krasts atkomandēts uz 3. Jelgavas kājn. pulku.

* 15. maija svinību rīkošanā pulka vienības rosīgi darbojās gan pašā Tukumā, gan apriņķa pagastos. Kupli svētku sarīkojumi notika Blīdenē, Smārdē, Vānē u. c. Tukumā uz tirgus laukuma notika svētku parāde, kuŗā piedalījās aizsargi, skolu jaunatne un vietējās organizācijas ar saviem karogiem. Parādi pieņēma pulka komandieris E. Mauriņš.

* Pulka sporta svētki, kuŗi katru gadu pulcina Tukumā sporta jaunatni no visa apriņķa, šogad būs sevišķi plaši un svinīgi, jo tie sakritīs ar jaunizbūvētā laukuma atklāšanu. Svētki dalīti divās daļās. Pirmā daļā, 24. jūnijā, ietilpst sporta spēles, peldēšana, riteņbraukšana, bokss. Otrā daļā, 13. un 14. aug., laukuma atklāšana, sacensības vieglatlētikā, tautas dejās un vingrošanas uzvedumos.

12. Ilūkstes pulks.

* Pulka aizsargi un aizsardzes visās nodaļās ņēma dzīvu līdzdalību rīkotajās mežu dienās un spodrības nedēļā, gan paši organizējot sanāksmes, darba talkas un svinīgus aktus, gan arī piedaloties citu organizāciju, pašvaldību un skolu organizētos pasākumos. Lašu pagastā spodrības nedēļā tika savesta kārtībā Lašu latviešu b-bas nama apkārtne un Lašu aizsargu nodaļas sporta laukums, kuŗā šinī pavasarī nodomāts rīkot bērnu svētkus.

* Kuplākais Vienības svētku sarīkojums pulkā notika Salienā. Parādē piedalījās I bataljona aizsargi un aizsardzes. Svētku uzrunu teica un parādi pieņēma pulka kom. K. Bērziņš. Vakarā Bebrenes aizsargi un aizsardzes izrādīja R. Blaumaņa «No saldenās pudeles». Ieeja izrādē bija visiem brīva.

* Skrudalienes kalnā tiek celts jauns ev.-lut. dievnams, kas sauksies par Vienības draudzes dievnamu. Baznīcas celšanai Skrudalienes aizsargu nodaļa ziedojusi 100 ls.

* 22. maijā Bebrenes nodaļas drāmatiskais pulciņš ar R. Blaumaņa lugu «No saldenās pudeles» viesojās Rubeņos. Aktieŗi ar pareizu lomu sadalījumu un krietno spēli izpelnījās apmeklētāju atzinību. Bebrenes nodaļas drāmatiskais pulciņš ir viens no aktīvākiem pulkā.

13. Bauskas pulks.

* Bauskā tautas Vienības svētki pagāja lielā pacilātībā. Tos ievadīja jau 14. maija vakarā, kad visas vietējās organizācijas pulcējās kopējam lāpu gājienam uz atbrīvošanas pieminekli pilskalnā. Gājienā piedalījās ap 2000 personu. Vaiņagu pie atbrīvošanas pieminekļa nolika pulka kom. A. Blanka. Īsu svētbrīdi noturēja mācītāji G. Turss un J. Kovals. 15. maija rītu iezvanīja baznīcu zvani, un aizsargu orķestris atskaņoja korāļus no baznīcas torņa. Pilsētas valdē notika paplašināta valdes sēde, kurā piedalījās visu vietējo iestāžu vadītāji un sabiedriskie darbinieki. Pilsētas valde ziedoja kaŗa aviācijai Ls 250.—, aicinot arī pārējos pilsoņus sekot šim piemēram mūsu valsts aizsardzības atbalstīšanai. Aizsargu un vietējo organizāciju parāde notika pie pilsētas pamatskolas. Parādi komandēja pulka kom. palīgs Ed. Seņka, bet pieņēma pulka kom. A. Blanka. Pilsētas dārzā pēcpusdienā notika aizsargu orķestra brīvkoncerts.

* Plašākas 15. maija svinības notika arī Iecavā, kur ieradās pulka kom. A. Blanka ar apriņķa vecāko V. Annusu. Jaunsaules aizsargu namā pulka drām. trupa izrādīja J. Sārta «Gredzenu». Svītenē pēc priekšlasījuma notika kino izrāde «Lāčplēsis».

* Mežotnes aizsardžu un aizsargu saime pirmos Vasaras svētkos atzīmēja aizsardžu pulciņa 10 gadu pastāvēšanu, pie kam aizsargi un aizsardzes nodeva svinīgo solījumu. Svinībās, kuras iesākās ar dievkalpojumu Mežotnes baznīcā, piedalījās pulka komandieris Blanka ar savu palīgu vlt. Senku, pašvaldību pārstāvji, sabiedriskie darbinieki un daudz svētku viesu.

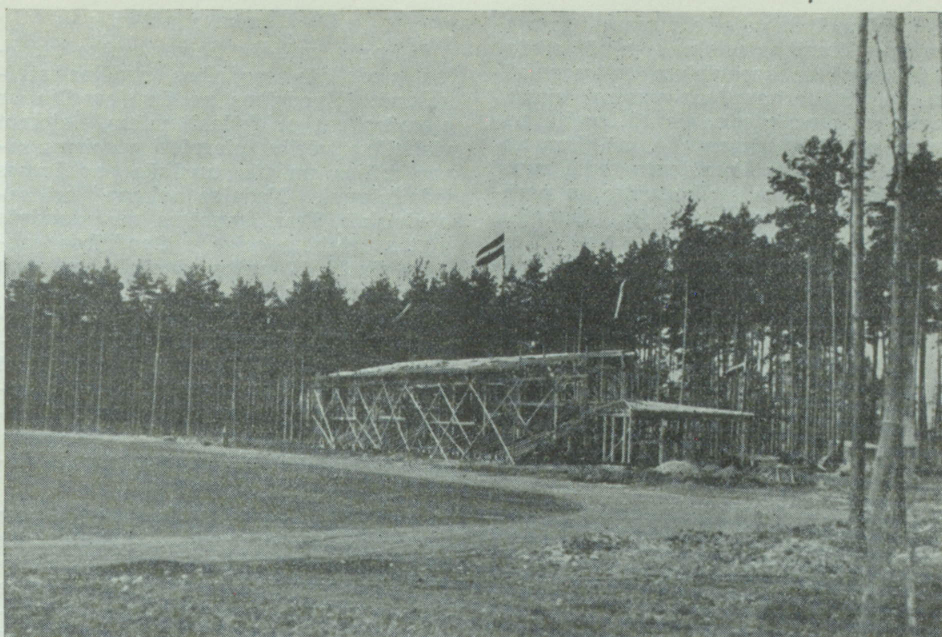
14. Kuldīgas pulks.

* Par 7. rotas komandieri iecelts Žanis Cepurnieks.

* Par pulka koŗu diriģentu iecelts Kārlis Pinkovskis.

* Jauno aizsargu un aizsardžu svinīgo solījumu, kā pirmie pulkā, 1. maijā nodeva pulka štāba amatpersonas, Kuldīgas aizsargu eskadriļas, Kuldīgas pagasta, Padures un Kurmales aizsargi ar aizsardzēm, kā arī štāba rotas Kuldīgas pusrota ar Kuldīgas pilsētas aizsardžu pulciņu. Svinīgo solījumu pieņēma pulka kom. Kaļve, bet dievkalpojumu baznīcā vadīja pulka vecākais mācītājs Kangars.

* 8. maijā Kuldīgā, pulka sporta kluba telpās, notika sporta pulciņu vadītāju kursi, kuŗos bija ieradušies nodaļu sporta pulciņu vadītāji ar palīdzēm, kā arī kuplā skaitā sportisti un sportistes, skaitā ap 70 cilvēku. Kursos lekcijas lasīja 15. L. a. p. fiz. audzināšanas instr. Malovka un pulka fiz. audz. instruktore Ozoliņa. Sporta nodarbību laikā kursos ieradās pulka komandieŗa palīgs kapteinis Smiltēns, kurš izteica prieku par sportistu lielo aktīvitāti.

Valmieras sporta stadions.

* Tautas vienības svētkus Kuldīgā ievadīja 14. maija vakarā ar uguns pārnešanu skautu vienības skrējienā no senču pilskalna uz Ventas Rumbu, kur pēc pilsētas galvas Vaidzības uzrunas svinīgi aizdedzināja dižsārtus. 15. maijā Kuldīgā un Saldū aizsargi un aizsardzes kapīgos gājienos agrā rīta stundā devās uz kapiem, kur pie kritušo varoņu atdusas vietām nolika vaiņagus. Pēc svētku dievkalpojumiem notika aizsargu, skolu un organizāciju parādes, kuŗas pieņēma: Kuldīgā — pulka kom. Kaļve, Saldū — pulka kom. palīgs kapt. Smiltens. Kuldīgā parādes un svētku dalībniekiem sveicienus no sabiedrisko lietu ministra nodeva Preses un biedrību departamenta direktors M. Jansons. Pēc parādes Kuldīgā dir. Jansons lasīja svētkiem piemērotu referātu, bet vakarā notika plašs koncerts ar Nacionālās operas solistu, pulka štāba orķestra un pulka sporta kluba koŗa piedalīšanos. Vienības svētkos uz vietām piedalījās visas pulka vienības, kuŗas neņēma dalību parādēs Kuldīgā un Saldū.

* 26. maijā Saldū notika pulka aizsardžu diena, kurā ieradās ap 300 aizsardžu. Kā lektori piedalījās: aizsardžu instruktore L. Torgani, II btl. ārsts Dr. Gailis, pulka mācītājs Vanags, mājturības instr. Ozoliņa, pulka kom. un viņa palīgs. Aizsardzes ar lielu interesi sekoja labi sastādītai darba kārtībai un saistošiem referātiem. Aizsardžu dienu noslēdzot, sumināja Valsts Prezidentu, valdību un aizsargu vadību.

* Meža dienās aizsargi un aizsardzes šogad piedalījās daudz kuplākā skaitā kā agrākos gados. Koku stādīšanā norādījumus sniedza mežniecību darbinieki. Apstādīja galvenām kārtām ceļus, sabiedrsikās ēkas, kritušo varoņu atdusas vietas.

* Ņemot vērā, ka sāpīgi izjūtams pastāvīgas aizsargu mītnes trūkums Kuldīgā, pulka vadība ievadīja sarunas ar Kuldīgas pilsētas pašvaldību par bij. tirdzniecības skolas nama pārbūvi. Sarunas bija sekmīgas un ar aizsargu priekšnieka piekrišanu panākta vienošanās ar pilsētas valdi. Pilsētas galva jau devis rīkojumu uzsākt pārbūves darbus. Aizsargu mītni jaunās telpās paredz atklāt ar š. g. 1. septembŗi. Aizsargi cer, ka sabiedrība atbalstīs arī mītnes mājīgu iekārtošanu.

* Plašus Līgo svētkus šogad rīkos pulka sporta klubs. Svētki paredzēti ar senlatviešu jātnieku, Jāņa tēva, Jāņa mātes, Jāņa bērnu piedalīšanos un apdziedāšanos. Svētki notiks Kuldīgas senču pilskalnā.

* Turlavas aizsardžu pulciņš rosīgi piedalījās pagasta kopējās meža dienās. Spodrības nedēļā aizsardzes deva solījumu, iekārtot sev tīru un daiļu latvisku māju. 1. maijā pulciņš kopīgi ar citām organizācijām sarīkoja spodrības nedēļas noslēgumu, kuŗu pulciņa priekšniece Biezais ievadīja ar referātu «Tīrība un kārtība daiļas mājas pamats». Pulciņa koris noskandināja vairākas dziesmas. Mazpulka vadītājs referēja par mājas apkārtnes izdaiļošanu. Ģimenes dienā aizsardžu pulciņš apdāvināja kādu trūcīgu daudzbērnu ģimeni.

15. Liepājas pulks.

* 15. maija parādē Liepājā aizsargi piedalījās kopā ar armiju. Parādē aizsargu apvienoto bataljonu komandēja štāba btl. kom. M. Lēģeris, bet parādi pieņēma garnizona priekšnieks ģenerālis O. Dankers. Svinīgi sarīkojumi notika pulka vienībās. Grobiņā parādē gāja I bataljona aizsargi — kājnieki, jātnieki, riteņbraucēji. Te parādi komandēja I btl. kom. Punnenovs, pieņēma pulka kom. K. Tikmanis. Vēl parādes notika Vecpilī, Rucavas Paurupē, Priekulē, Kalētos, Vaiņodē un Ezerē. Vakarā aizsargi rīkoja referātus, koncertus un teātra izrādes. Augstākās vietās dedzināja dižsārtus.

16. Jelgavas pulks.

* Par Jūŗas divīziona 1. rotas komandieri iecelts Jānis Dreimanis.

* Jelgavā dzīvojošie aizsargi un aizsardzes Vienības svētku svinībās piedalījās kopā ar karavīriem un organizācijām. Štāba bataliona aizsargi, aizsardzes un viņu piederīgie 15. maija vakarā pulcējās aizsargu namā, kur noklausījās Valsts Prezidenta radio runu. Labi apmeklētus sarīkojumus un parādes aizsargi rīkoja nodaļās. Bukaišos aizsargi iedēstīja Vadona ozolu. Elejā Meitenes aizsargi uzveda M. Priedulājas «Dzimtene sauc».

* Līdz šim Tērvetes aizsargu saimei nebija labi iekārtotas šautuves. Šinīs dienās ilggadējais Tērvetes aizsargu drāmatiskās trupas vadītājs Zīverts, savās Pļavnieku māju robežās, aizsargu šautuves ierīkošanai ierādīja atbilstošu zemes platību, kur aizsargi varēs izbūvēt pastāvīgu šautuvi.

* Savā laikā finansu ministrija nodeva bez atlīdzības Sabiedrisko lietu ministrijai bijušo Reņģes muitas māju, sastāvošu no divām ēkām un 3 ha zemes. Tagad Sabiedrisko lietu ministrija šo objektu nodevusi Rubas aizsargu nodaļai, kura paredzējusi minētās mājās ierīkot aizsargu mītni, izbūvējot plašu zāli sarīkojumiem. Šādu telpu trūkums bija sajūtams plašā apkārtnē. Aizsargu nodaļa gar savu jauno īpašumu robežām jau šogad izveidojusi plašu parku ar sporta laukumiem un iestādījusi ap 2000 koku. Par šī īpašuma pārvaldnieku iecelts enerģiskais nodaļas priekšnieks Straupnieks.

* Ozolnieku nodaļas aizsargi un aizsardzes, nodaļas priekšnieka Skadiņa vadībā, sevišķu rosību uzrādīja rīkotās mežu dienās. Uzkopa un izdaiļoja pagājušā rudenī savākto pasaules karā kritušo karavīru kopējo kapu Cenas kapsētā, kurā apbedīti 23 karavīru trūdi. Nodaļa piedalījās arī Latvijas atbrīvotāju pieminekļa un tā apkārtnes izdaiļošanā pie Skuju skolas. Bez tam aizsargi un aizsardzes sevišķu rosību uzrādījuši savu lauku sētu un to apkārtnes izdaiļošanā.

* Dobeles aizsardžu pulciņam 22. maijā bija desmit gadu pastāvēšanas atcere un Dobeles un Šķibes aizsargu nodaļām svinīgā solījuma došanas svinības. Pēc dievkalpojuma, Latviešu biedrības namā aizsargus un aizsardzes uzrunāja pulka k-ris Ausmanis. Pulka vecākā aizsardze Ķullīte runāja par aizsardžu pienākumiem pulkā un sabiedrībā. Vēl runāja pulka kultūrālās daļas vadītājs K. Līkums. Pulciņa pr-ce sniedza īsu pārskatu par pulciņa darbību pagājušos 10 gados. Savu uzdevumu pildīšanai nodaļas aizsardzes šai laikā ziedojušas kopā 5002 dienas. Pēc apsveikumiem aizsardzes sava pulciņa priekšniecei Tambergai pasniedza piemiņai kristalla vāzi, bet aizsargi rozes. Noslēgumā bija «Seno kāzu» uzvedums pēc dainu motīviem. Mūzikālo daļu un režiju vadīja P. Muraška, bet dejas — Razbegajeva.

* Jēkabnieku aizsargi un aizsardzes solījumu deva 26. maijā Zaļās draudzes baznīcā. Vakarā nodaļas drāmatiskais pulciņš izrādīja E. Zālītes «Svešas asinis».

* Grenču nodaļa 6. jūnijā Rutku kalnā rīkoja brīvdabas izrādi, uzvedot R. Blaumaņa «Skoderdienas Silmačos». Lugu teicami bija iestudējusi J. Bremšmite.

17. Rēzeknes pulks.

* Aprīļa mēneša beigās pulka nodaļas piedalījās spodrības nedēļas sarīkošanā. Spodrības nedēļu ievadīja ar piemērotiem priekšlasījumiem, aicinot vislielāko vērību piegriezt vispirms savas mājas un tās tuvākās apkārtnes izdaiļošanai. Nodaļas apkopa arī sabiedriskās ēkas, kapsētas un daudzās vietās uzlaboja ceļus. Spodrības nedēļa rīkota 17 pulka vienībās un guva lielu atsaucību.

* Pulka aizsargi kopā ar sabiedriskām organizācijām mežu dienās iestādīja pāri par 1800 kociņu, to starpā arī augļu un krāšņuma kokus. Sevišķi rosīgi darbojušies Gaigalavas nodaļa, nevien atjaunodama vecos apstādījumus, bet iestādīdama pie pagasta nama Vienības birzi ar 1200 bērziem.

* 14. maijā pie pulka uzstādītiem pieminekļiem Rušenicā un Liel-Strodos bija sapulcējušies aizsargi, aizsardzes, skolu un organizāciju pārstāvji. Nolika ziedus un vaiņagus. Rēzeknē dzīvojošie aizsargi kopējā gājienā devās uz Brāļu kapiem, kur pateicībā kritušiem par Latvijas brīvību nolika vaiņagu. Valsts atdzimšanas svētkos notika parādes Viļānos, Varakļānos un Maltā. Parādēs ņēma dalību apkārtējo pagastu aizsargi, aizsardzes, skolas un organizācijas. Viļānu un Varakļānu parādes pieņemt bija izbraucis Rēzeknes garnizona priekšnieks plkv. Ceplīts un aizsargu pulka kom. V. Zarāns. Svētku vakarā aizsargi kopā ar citām iestādēm un organizācijām dedzināja visā apriņķī 219 dižsārtus.

* 21. un 22. maijā notika pulka aizsardžu dienas Rēzeknes Latviešu b-bas «Tautas pils» telpās. Tās ievadīja ar dievkalpojumu kapelāns Tarbunass. Aizsardžu dienas atklāja pulka kom. Zarāns, nododot sveicienus no aizsargu priekšnieka plkv. Praula. Pirmajā darba dienā aizsardzes noklausījās aizsardzes Brastiņas priekšlasījumu par tematu «Vadonis — latviešu tautas ideologs». Otru priekšlasījumu nolasīja aizsardžu instruktore L. Torgani — par nacionālās apziņas izkopšanu, uzsverot garīgo spēju izkopšanas nozīmi un dzīves veida latviskošanu. Pēc pusdienām pulka mītnē aizsardzes vēl noklausījās ārstes Starks priekšlasījumu par sievietes higiēnu. Tad ar pulka komandieri Zarānu un pulka vecāko aizsardzi gājiena priekšgalā, aizsardzes devās uz Brāļu kapiem, kur godinot kritušos varoņus, nolika vaiņagu. Vakarā «Tautas pils» telpās aizsardzes pulcējās ar viesiem. Sarīkojumā piedalījās Maltas aizsargu nod., uzvedot Blaumaņa «Sestdienas vakaru», Stirnienes nod. aizsargi un aizsardzes demonstrēja tautiskās dejas. Vakaru vēl kuplināja ar dziesmām pulka štāba koris.

Otrās dienas agrā rīta stundā aizsardzes sanāca baznīcā uz svētdienas dievkalpojumu. Darba turpinājumā pulka fiz. audz. instruktore Ratniece runāja par sporta nozīmi un ķermeņa harmonisku veidošanu. Pēc tam mākslinieks Zaikovs savā priekšlasījumā par «Latvisko ornāmentu» norādīja uz ornāmentu pamatelementiem, viņu savienojumiem un pielietošanu. Dr. phil. J. Students runāja par bērnu audzināšanas nozīmi, audzināšanas kļūdām un to novēršanu.

18. Daugavpils pulks.

* Vienības svētkos 15. maijā visās aizsargu nodaļās notika piemērotas svinības ar parādēm, referātiem u. t. t. Bez tam aizsargu pārstāvji pagastos un pilsētās piedalījās pašvaldību rīkotās svinīgās sēdēs un sarīkojumos.

* Jasmuižas nodaļā izveidojusies skaista tradicija mežu dienās priekšzīmīgāko aizsargu saimniecībās ierīkot augļu dārzus. Arī šogad Jasmuižas aizsargi priekšzīmīgāko kollēģu L. Ziemeļa un F. Urča saimniecībās iedēstīja lielākus augļu dārzus. Dēstīšana notika nodaļas priekšnieka J. Baško un Preiļu rajona agronoma St. Keiša vadībā. Ābelītes aizsargu nodaļa uz sava rēķina iegādājās Višķu koku skolā.

* Sakaru bataljona šī pavasara taktiskās lauku apmācības notika 7. un 8. maijā Daugavpils apkaimē. Aizsargu komandieris un aizsargi apmācībās tika iepazīstināti ar jaunākiem kara darbības un kaujas vešanas principiem, kā arī tika izņemta šaušanas apmācība un ierinda. Bez tam naktī no 7. uz 8. maiju bija noorganizētas nakts mācības. Apmācības vadīja 10. Aizputes kājnieku pulka vltn. Gerhards un vltn. Upītis.

* 25. un 26. maijā Krustpils novada aizsargi kopējā sanāksmē atsvaidzināja savas militārās zināšanas un kopā ar aizsardzēm un apkārtnes iedzīvotājiem noklausījās priekšlasījumus par valdības lauksaimniecības politikas, medicīnas un tiesību jautājumiem.

* Pulka sportisti 26. maijā atklāja Daugavpils vieglatlētikas sezonu ar pulka internām sacīkstēm. Sacīkstēs piedalījās kupls sportistu skaits un iepriecināja, ka lielākais vairums iesāceju. Sacensības vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Rudzītis u. c.

* Vīpes nodaļa, kopā ar pagasta valdi, nolēmusi izbūvēt pie Vīpes pamatskolas sporta laukumu.

* Augusta mēneša beigās notiks pulka sporta un vingrošanas svētki. Sakarā ar to, pulka fiziskās audzināšanas instruktori apmeklē aizsargu nodaļas un izved apmācības sporta svētkiem. Apmācības piedalīšanās ir ļoti dzīva un priekšā stāvošie svētki visos radījuši lielu interesi.

* 26. maijā Aulejas pagasta aizsardzes ieradās Jaunaglonā, kur klostera priekšnieces Benediktas vadībā iepazinās ar saimniecību un ģimnazijas internātu. Ekskursantes piedalījās arī dievkalpojumā klostera kapličā. Vēlā pēcpusdienā aizsardzes šķirās no viesmīlīgām māsām, paņemdamas līdz no redzētā daudz labu iespaidu un ierosinājumu.

* Kalupes 6-kl. pamatskolu ar ļoti labām sekmēm šopavasar beidza 17 g. v. Jānis Motivāns. Viņš jau agrā bērnībā zaudējis vecākus un audzis aizbildņa gādībā, kas viņam devis arī pamatizglītību. Atbalstot centīgo bāreni, Kalupes aizsargu nodaļa, ar pulka atbalstu, uzņēmusies viņa tālāko izglītošanu. J. Motivāns iestāsies Malnavas lauksaimniecības skolā, jo dienās grib kļūt labs zemkopis.

19. Abrenes pulks.

* Abrenes apriņķī šogad valsts atdzimšanas svētki tika atzīmēti daudz plašāk nekā iepriekšējos gados. Apriņķa pilsētā, Abrenē, svētkus ievadīja

jau sestdienas vakarā pie skolu jaunatnes iedegtā dižsārta Abrenes sporta laukumā. Svētdien lielo svētku dienu pilsētas iedzīvotājiem vēstīja baznīcu zvani un aizsargu pulka orķestra korāļu priekšnesumi. Jaunā apriņķa pilsēta bija tērpusies karogu un pavasara zaļumu rotā. Plkst. 11,30 pilsētas galva E. Ozols atklāja svinīgo aktu pamatskolas zālē. Pēc tam sporta laukumā notika parāde, kuru pieņēma pulka komandieris G. Mežulis. Bez aizsargiem un aizsardzēm parādē piedalījās arī skolu jaunatne un visas vietējās organizācijas, bet parādi noskatījās ap 3000 pilsētas un apkārtnes iedzīvotāju. Svētku parādē aizsargi un aizsardzes nodeva arī svinīgo solījumu. Svētku noslēgums notika Aizsargu namā, kur aizsargu pulks izrādīja R. Blaumaņa «Uguni».

* Upmales pagasta aizsardžu pulciņš, kurš ir jaunākais Abrenes pulkā, attīstījis rosīgu pašdarbību. Aizsardzes, ar savu priekšnieci - pulciņa nodibinātāju A. Voltneri priekšgalā, rīko vakarēšanas, iedzīvotāji tiek iepazīstināti ar tautas dziesmām, dejām, rotaļām. Krievisko rokdarbu vietā stājas latviskie, kas rotā katras aizsardzes atpūtas stūrīšus. Pulciņa rīkotie 2 nedēļu mājturības kursi atrada lielu atsaucību.

* Baltinavas sabiedrība, Abrenes apriņķa policija un aizsargu saime 26. maijā atvadījās no Abrenes apriņķa policijas 4. iecirkņa priekšnieka Rūdolfa Bilkena, kurš dienesta labā pāriet tādā pat amatā uz Daugavpils apriņķa policiju. Bilkens aizsargu organizācijā darbojās kā Baltinavas nodaļas priekšnieks.

* Pulks uzsācis aizsargu koru noorganizēšanu. Pirmie kori jau dibināti pie Šķilbēnu, Balvu, Augšpils, Upmales, Gauru un Baltinavas aizsargu nodaļām. Par šo koru diriģentiem iecelti — vada kom. Kazimīrs Rūmāks, II btl. kapelmeistars Antons Mētra, pulka koru diriģents Voldemārs Duka, aizsargs Aleksandrs Griško, aizsargs Konstantins Skreitņiks un Baltinavas nodaļā aizsargs Anatolijs Bražinskis.

Dzelzceļu pulks.

* Dzelzceļu aizsargu pulks Lielvārdes baznīcai dāvinājis altāra gleznu. To gleznojis mākslinieks K. Miesnieks. Dāvāto altāra gleznu iesvētīja Vasaras svētkos.

* Sporta pulciņu priekšnieku un viņu palīgu kursi pulkā notika 29. maijā. Kursu dalībniekus apmācīja 1939. g. sporta svētku un sacensību vingrojumiem.

Aizsargu aviācija.

* 3. jūnijā, Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa klātbūtnē, aerodromā notika svinīgs akts, kurā aizsargu aviācijai pasniedza 5 jaunas KOD-2 lidmašīnas. Tās dāvāja Latv. Banka, Zemes banka, Hipotēku banka un slimo kasu darbinieki. Uz svinībām ieradās sab. lietu ministrs A. Bērziņš, satiksmes ministrs B. Einbergs, tautas labklājības min. J. Volonts, armijas štāba priekšn. pal. ģen. Dambītis un aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ar aizsargu vadību. Jaunās lidmašīnas iesvētīja aizsargu aviācijas mācītājs E. Stange. Pēc tam Latvijas bankas padomes priekšsēdētājs A. Klīve, nododot aizsargu aviācijas priekšniekam divas jaunās, bankas dāvātās ladmašīnas, izteica prieku par aizsargu aviācijas līdzšinējo darba mīlestību. Slimo kasu darbinieku dāvāto mašīnu nodeva slimo kasu starpbiroja pilnvarnieks Brože, Latvijas Hipotēku bankas — padomes priekšsēdētājs Neiburgs un Zemes bankas — padomes priekšsēdētājs Dzērve. Valsts Prezidents K. Ulmanis savā uzrunā teica šādus zīmīgus vārdus: «Aizsargi, aizsardzes, aizsargu organizācijas draugi un labvēļi! Aizsargu organizācija saņem šodien kā dāvanu 5 lidmašīnas. Šis jaunākais mūsu vienības apliecinājums runā skaidru un gaišu valodu. Es no savas puses gribu tikai apliecināt manu lielo gandarījumu par to, ka aug mūsu aizsargu sajūsma un cenšanās, ka aug mūsu aizsargu gribas spēks stāvēt savā vietā blakus mūsu armijai Tēvzemes aizsardzībā. Es priecājos par to, ka aizsargu organizācijas darbība atrod mūsu sabiedrībā arvien augstāku atbalstu un lielāku atzinību. Aizsargu organizācijas vārdā es izsaku pateicību šīs dienas lielo dāvanu un ziedojumu pasniedzējiem. Un pašiem aizsargiem un visai aizsargu organizācijai novēlu nākotnē gūt dižus sasniegumus un panākumus par godu un slavu Latvijai.» Valsts Prezidentam un aizsargu lidotāju labvēļiem sirsnīgi pateicās aizsargu aviācijas priekšnieks pltn. J. Ērglis.

* Aizsargu lidotājs v. k. J. Rudzītis 3. maijā aizlidoja uz Šveici VEF lidmašīnā, kuru nodeva tās jaunam īpašniekam. Aizsargu lidotāja gaisa ceļojums

Aizsargi 15. maija parādē Vienības laukumā, Rīgā.

pāri Alpiem izdevās sekmīgi, kas pierāda mūsu aizsargu lidotāju gatavības pakāpi.

* 11. maijā kaŗa aviācijas p. vltn. Dzenītis nolasīja aizsargu aviācijas saimei lekciju par gaisa kaŗu Spānijā un Ķīnā.

* 14. maijā uz starptautisko aviācijas izstādi Helsinkos VEF uzdevumā aizlidoja aizsargu lidotāji — mēchaniķis K. Lešinskis un n. p. K. Bandinieks. Kā novērotājs lidoja līdz v. s. Delle. Abi lidotāji izdarīja vairākus lidojumus, rādot skatītājiem Latvijā būvētās lidmašīnas īpašības. 17. maijā, kad mēch. K. Lešinskis pacēlās ar somu lidotāju Jouna Martti Kuopamaki, notika smaga avārija, kas prasīja abu lidotāju dzīvības. Šķirsts ar nelaikā bojā gājušo lidotāju K. Lešinski pienāca Rīgā 21. maijā agrā rītā. Tanī pašā dienā notika kritušā lidotāja izvadīšana, piedaloties visai aizsargu aviācijas saimei un delegācijām no kaŗa aviācijas pulka, atsevišķām aizsargu aviācijas eskadriļām un LAK. Nelaiķi guldīja Meža kapos aizsargu lidotāju nodalījumā, kur jau atdusas aizs. lid. v. k. Vējiņš, v. k. Kiršteins.

* 5. jūnijā aizsargu lidotāji piedalījās ar 5 lidmašīnām aviācijas svētkos Krustpilī, kur aizs. av. lid. K. Stojažs izdarīja nolēcienu ar izpletni.

* 5. jūnijā Rīgas aerodromā aizsargu lid. gr. k. E. Šrēders izdarīja ilgāku lidojumu planierī (buŗu lidmašīnā), noturēdamies gaisā 3 st. 25 min. un uzstādīdams jaunu Latvijas rekordu.

* Aizsargu aerodromā rit sekmīga darbība un lidotāji gatavojas vairākām nometnēm un aviācijas svētkiem, kas tiks rīkoti provincē. Lielie aviācijas svētki Rīgā notiks 21. augustā. Tajos piedalīsies kaŗa aviācijas pulks, aizsargu aviācija un Latvijas aeroklubs.

Pie sabiedrotās kaimiņzemes aizsargiem

No 27.—30. maijam Igaunijā viesojās Rīgas aizsargu pulka sakaru bataljona komandieŗu un aizsargu delegācija, ko nozīmēja Rīgas aizsargu pulka komandieris M. Treijs, saziņā ar sakaru bataljona komandieri J. Stepu. Šis apciemojums - ekskursija notika, sekojot Tallinas aizsargu vieglā motorizētā diviziona (Tallina maleva Kergedivisjoni) laipnam ielūgumam. Ar šo Igaunijas galvas pilsētas aizsargu vienību mūsu sakaru bataljona auto-moto rotu vieno cieša draudzība, kas veidojusies gan savstarpējos apmeklējumos, gan arī citos gadījumos tiekoties.

Mākoņainā 27. maija rītā pie Aizsargu nama piebrauca vairākas vieglās auto mašīnas un motocikli, kuŗus vadīja daudzos braucienos rūdītas rokas. Atskanot delegācijas vadītāja sakaru bataljona komandieŗa palīga kapt. J. Mīlgrāvja komandai, braucēju pulciņš ātri vien bija savos spēkratos. Brauciens, kas iepriecināja ikviena dalībnieka sirdi, no Aizsargu nama devās tepat 400 km garajā ceļā. Ap pusdienas laiku mūsu mašīnas jau stājās pie Angšu robežpunkta, kur gaidīja Tallinnas Kergedivīziona pārstāvji — komandieŗa vietnieks Venders, adjutants Triumps, ārsts Nīlanders un vēl daudzi citi. Bija ieradušies arī vietējie igauņu aizsargi un aizsardzes gaišzilos vasaras tērpos.

Pēc sirsnīgas sasveicināšanās, aizsardzes «Mīļie viesi, jūtaties mūsu zemē kā mājās,» sacīja, roku spiežot, Tallinas vieglā motorizētā diviziona pārstāvis. Aiz mums palika Tēvuzeme un mazais robežgrāvis. Mūsu skatam pavērās Igaunijas dabas ainava, kas daudz neatšķiŗas no mūsu pašu zemes Rūjienas apgabala. Vēl īsa apstāšanās Lātrē robežpunktā, un tad, valodām ritot, brauciens turpinājās pa piejūŗas apgabalu uz Pērnavu, ko sasniedzām pievakarē.

Pērnava ir igauņu kurorta pilsēta. Pieslēgdamās jūŗai ar gandrīz elipsveidīgo jomu, daudziem dārziem, laukumiem un platām ielām, šī pilsēta iepatīkas svešniekam. Jūŗas krasts gan purvains, tomēr labi izveidots. Gar igauņu atmodas laikmeta dzejnieces Koidulas pieminekli, mūsu ceļš veda uz jūŗas krastu. Tur uzcelta moderna dziedniecības māja un jauka viesnīca, no kuŗas logiem un balkoniem atveŗas plašs skats uz jūŗu un mežoto apkārtni. Jaunā viesnīca ir Pērnavas pilsētas nesen celta ēka, ieturēta modernās architektūras līnijās. Še mūs apsveica Latvijas goda ģenerālkonsuls Aavakīvi, kas turienes teātŗa namā «Endla» bija rīkojis uzņemšanu. Daudzās runās izskanēja doma par abu tautu draudzību, kopējām cīņu gaitām atbrīvošanas kaŗā un kopējiem ceļiem tagad, valstu un tautu dzīvi veidojot miera laika apstākļos. Masīvajam teātŗa namam «Endla» ir piekritusi ievērojama loma igauņu tautas dzīvē. Šis nams ir bijis turienes iedzīvotāju kultūras un saiešanas vieta jau pirms Igaunijas neatkarības atgūšanas, kur līdzīgi Tallinas «Estonia» un Tartu «Vanemuine» — rūdījušies igauņu tautas garīgie ieroči un iztecējuši tautas vienotie brīvības ceļi. Pie nama balkona piestiprinātā plāksne liecina, ka 1918. g. 23. februārī, plkst. 8 vakarā, no nama balkona proklamēta Igaunijas brīvvalsts. Dienu vēlāk valsts proklamēšana notika Tallinā un pēc tam, 25. februārī, tur jau iemaršēja vācu okupantu dzelžotās rotas. Grūts, pārbaudījumu pilns, tāpat kā mums latviešiem, ir bijis Igaunijas brīvvalsts radīšanas laiks.

Turpinot ceļu uz Tallinu, latvju aizsargus pārsteidza jauks pavasaris. Ievas un ķirši vēl bija pašos ziedos, bet ābeles vēl tikai taisījās plaukt. «Daba par divām nedēļām te nokavējas,» stāstīja mūsu laipnie pavadoņi. Kā balta, līkumota lenta starp pavasarīgajiem laukiem un jauktu mežu masīviem, aizvijās lielceļš, ar katru minūti tuvinādams mūsu ceļa gala mērķim.

Apmēram 70 km no Tallinas, braucēju skatam pavērās Mārjamaa ciems, kur Latvijas aizsargus sagaidīja jauns pārsteigums. Te mums pretim bija atbraucis Kergedivīziona komandieris kapteinis Oni, kā arī pulcējušies vietējie aizsargi un aizsardzes. Turienes aizsargu namā notika priekšā stādīšanās. Skanēja savstarpēji laimes vēlējumi, un komandieris kapt. Oni kā savstarpējās draudzības zīmi pasniedza sudraba kausu. Vēl saņemdami turienes aizsardžu ziedu velti, atvadījāmies, lai atkal pēc apm. 50 km nobraukšanas, kad krēšļoja siltais maija vakars, stātu netālu no Tallinas. Mūs sagaidīt te bija ieradies viss Kergedivīzions motociklos. Te jau daudzi mūsējie satika paziņas, ar kuŗiem slēguši pazīšanos pagājušā gadā, kad divīziona aizsargi viesojās Rīgā. Mašīnu prožektoru uguņu apmirdzētā braucienā, caur skaisti izveidoto vasarnīcu rajonu Nemmi, iebraucām Igaunijas galvas pilsētā. Pie aizsargu nama te bija pulcējušies daudz aizsargu un aizsardžu, kas Latvijas viesus mīļi sveica un uzņēma. «Kuld Lõvi» viesnīcas zālē Latvijas aizsargus stādīja priekšā Tallinas maleva (pulka) komandierim pulkvedim Leppam un citām augstākām amatpersonām, kam sekoja vakariņas. Ikviens Latvijas aizsargu delegācijas loceklis saņēma Igaunijas aizsargu nozīmi — Ziemeļērgļa emblēmu uz dzeltena fona. Pateikdamies, mūsu delegācijas vadītājs kapt. J. Mīlgrāvis norādīja, ka abu valstu aizsargu draudzība ir jau gadu desmitus veca, tās vadošās līnijas nosprauduši organizāciju vadītāji — ģenerālis Osasmaa un pulkvedis Prauls.

Virumas apriņķī, kur bijām izbraukuši sestdien, atrodas Igaunijas lielākās dabas bagātības — degakmeņu raktuves.

Kohtlā strādā pavisam trīs degakmeņa pārstrādāšanas fabrikas, no kuŗām viena uzsākusi darbību tikai nesen. Fabriku iekārtu un lielos ģenerātorus, kā mums paskaidroja, veidojuši igauņu pašu inženieŗi, atbilstošus degakmeņa speciāliem pārstrādāšanas uzdevumiem. Ģenerātori ir vairāk stāvu augsti, kuŗos tad no dzirnavām atvestos degakmeņa gabalus saber. Karsējot atdalās degakmeņa naftas produkti, bet izmantotais degakmens, nonākdams lielā ģenerātora lejgalā, aizdegas, un to tad arī izmanto kā kurināmo materiālu. Tā degakmens, atdodams naftas produktus, pats palīdz izstrādāt tālākos degakmeņa daudzumus. Diennaktī šeit pārstrādā ap 1200 tonnas. Šai valsts uzņēmumā nodarbina ap 1300 strādnieku, kuŗu mītnēm uzcelts vesels ciems. No degak-

meņa naftas var izstrādāt pavisam kādus 30 produktus, tomēr galvenā kārtā izstrādā benzīnu un smēreļļas. Degakmeņa benzīns ir par 6 centiem lētāks (31 centu) litrā, kā «Schell» benzīns.

Ceļu turpinot, apmēram pēc kādas stundas mūsu skatam atkal atviz Somijas jūras līča pelēkzilie ūdeņi un stāvas kraujas virsotnē redzama stalta pils, koku dēstījumu iežogota. Mašīnas riteņi nodun uz Pühа (Svētās) upes tilta. Kā čūska ceļš vijas kalnā, tad pa liepu gatvi, līdz stājam pie melni krāsotiem metala vārtiem, kuŗus rotā Igaunijas valsts ģērboņa — triju lauvu — atveids. Esam Oru pilī — Igaunijas valsts prezidenta vasaras rezidencē.

Šī pils, kuŗu no vienas puses norobežo jūras līcis, bet no otras straujā Pühа upe, ir architektūras meistardarbs, ko Igaunijas prezidentam dāvājuši rūpnieki un tirgotāji. Pils apkārtne grezni izveidota, kas katram liek uz brīdi apstāties, lai gremdētos pievilcīgās ainas krāšņumā. Zaļajos zāļu laukumos un puķu dēstījumos šalkdamas urdz strūklaku ūdens līknes, bet pārkāpjot pils slieksni, svešinieku vēl vairāk pārsteidz greznais pils iekārtojums un architektoniskais izveidojums. Te mūs sagaida viesmīlīgais šīs skaistās rezidences komandants, majors Urbalaa, kas izrāda plašos pils apartamentus.

Aiz Oru pils Somu jūras līča krasti paliek arvien stāvāki, sasniedzot pat 53 m augstumu. Ciemos redzami vējdzirnavu stabi, kas gan vairs esot tikai aizgājušo laiku pieminekļi. Tīrumos strādā arāji. Viņu gaitās redzamas arī sievietes, jo liels lauku darba darītāju trūkums ir arī Igaunijā.

Ceļš, atraudamies no jūras līča stāvā krasta, ved zemes iekšienē uz Narvu, ko igauņi piemin ar sevišķu lepnumu. Tam savs pamats, jo Narvas pilsēta ir ļoti svarīga stratēģiskā ziņā, kā arī vārti no Eiropas civīlizācijas uz Austrumiem. Te ir risinājušās niknas un izšķiŗošas cīņas sen aizgājušos, kā arī Igaunijas brīvvalsts atbrīvošanas laikos. Zāli apaudzis ir lauks pilsētas priekšā, kur paceļas staltais piemineklis Zviedrijas karalim Kārlim XII, stāstot par lielo uzvaru par krievu kaŗotāju gandrīz četrkārtīgo pārsvaru 238 gadus atpakaļ. «Nekur mūsu zemē nav lijušas tik daudz varonīgu kaŗotāju asinis, kā Narvas pilsētas un apkārtnes kauju laukos,» ar lepnumu stāsta mūsu pavadoņi.

Te bijis arī Igaunijas atbrīvošanas cīņu kaujas lauks, kad veselus 9 mēnešus pilsēta atradusies zem ienaidnieka uguns. Kas ieņem Narvu, to grūti padzīt, tā bijis arī 1918. gadā, vācu okupācijas kaŗaspēkam atkāpjoties. Straujās Narvas upes krastos, viena pretim otrai paceļas senā ordeņa pils ar 50 m augsto «Garā Hermaņa» torni un krievu celtais Ivangorodas cietoksnis ar 10 sargu torņiem. Ienaidniekam nostiprinoties šajos masīvos mūŗos, pār klajumu pilsētai grūti piekļūt. Ar somu brīvprātīgo palīdzību, igauņu armijai, pārkļūstot Narvas tiltiem, arī izdevās padzīt no pilsētas lieliniekus, kur tad aiz pilsētas izveidojušās jaunās pozicijas, kas vēl uzglabājušās senā izskatā ar blindāžām un stiepuļu žogiem. Keldrimägi (Pagraba kalna) pakājē uz kāda liela akmens lasāms, ka no šejienes 1918. gada 28. novembrī sākušās Igaunijas valsts nacionālās cīņas par brīvību un patstāvību. Tad šajās pozicijās stāvējuši tikai 72 Narvas skolnieki — sākums Igaunijas slavenai, daudzām slavenām uzvarām vaiņagotai armijai. Izšķiŗošā kauja pret austrumu pretinieku izcīnīta 1919. g. 23. martā, kad arī robeža pārcelta 8 km no pilsētas. Pieminot varoņus gada svētkos, 1. igauņu kājnieku pulks Pagraba kalnā noturot svinīgu jundu.

Igaunijai Narvas upes līnija līdz jūŗai ir svarīgākā robeža, ko igauņu tauta nekad citam neatstās, lai arī tās noturēšana prasītu pat neiespējamo.

Narvā Latvijas aiszargus laipni uzņēma turienes garnizona virsnieku klubā, pēc sirsnīgās sagaidīšanas un turienes aizsardžu ziedu veltēm jau pie Kārļa XII pieminekļa. Īsajā pilsētas apskatē varēja vērot, ka Narva ir tekstilrūpniecības centrs, kur jau pirms pasaules kaŗa izbūvēta elektriskā spēkstacija, straujās upes klinšainos krastos.

Tallina ir galvenais igauņu aizsargu centrs, bet spēcīgas aizsargu vienības atrodas katrā provinces apgabalā un pilsētā. No Narvas atgriežoties Tallinā, sakaru bataljona aizsargi turienes garnizona Brāļu kapos, kur guldīti daudzi Igaunijas brīvības cīnītāji, arī aizsargi ir viņu vidū, godināja varoņu piemiņu, kapt. J. Mīlgrāvim un 9. rotas komandierim Podniekam noliekot krāšņu vaiņagu zem kapos celtās arkas — pieminekļa urnas. Svinīgajā brīdī klāt bija arī viss Kergedivīzions ar komandieri kapt. Oni. Tiešām iespaidīgs un neaizmirstams piemiņas brīdis!

Tallinas aizsargi Mustamäe (Melnā kalna) kāpās izbūvējuši ļoti modernu šautuvi, kur vienā laikā uz ugunslīnijas dažādās šaušanas sacensībās var šaut lielāks skaits šāvēju. Apmeklējuma laikā pašlaik šāva Vižgorodas divizions prezidenta sekretāra K. Terras vadībā. Tallinas aizsargu komandieris pulkv. Lepps mūs iepazīstināja ar šautuvi, kuŗā zem mērķu līnijas izbetonēta vairāk simts metru gaŗa eja. Aizsardzes arī še bija klājušas azaida galdu, parādot savu viesmīlību un laipnību.

Igaunijas valsti un tautu tagad vada stingra roka — valsts dibinātājs — prezidents K. Petss, kuŗa miteklis atrodas Katrīntāles pilī, netālu no galvas pilsētas. Uz turieni ved jauks ceļš, kas nozarojas arī uz Piritas jūrmalu, ko iemīļojuši tallinieši. Pēc izbraukuma pa šīm vietām, atgriežoties pilsētā, lielu godu mūsu aizsargiem parādīja Tallinas pilsētas galva ģen. Soots, pieņemdams senlaicīgā pilsētas domes namā, kas ir viena no interesantākām senceltnēm. Ģenerālis norādīja, ka nepietiek ar brīvības un patstāvības izkaŗošanu, bet vēl smagākus upuŗus prasa tās aizsargāšana un izveidošana, uzsaucot slavinājumu Latvijai un latvju tautai. Kā atbilde tam skanēja mūsu «Lai dzīvo!» sabiedrotai valstij un tautai līdz ar ciešas draudzības un sadarbības apliecinājumiem. Tallinas vecpilsētas apskate mums deva daudz interesanta un neredzēta. No Toompea kalna, kur paceļas masīvais pils tornis (Hermaņa tornis), virs kuŗa plīvo valsts prezidenta standarts, un kur novietojušās arī valdības iestādes un paceļas skaistas baznīcas, atveŗas neaizmirstams skats uz pilsētu un ostu.

Atvadoties, Tallinas aizsargu namā Kergedivīzions bija rīkojis balli, kuŗā mums par pārsteigumu, dzirdējām latvju solo dziesmas un mūziku. Te no jauna izskanēja Igaunijas un Latvijas aizsargu draudzības apliecinājumi, līdz ar mūsu pateicību par parādīto viesmīlību, un daudzajiem redzējumiem, viesojoties Igaunijas galvas pilsētā un provincē. P. R.

Latvijas aizsargi «Endla» nama priekšā, Pērnavā.

Ed. Ramats,
Dz. a. p. koŗu diriģents.

Aizsargu koŗi kā latviskās kultūras veicinātāji

Pēc nedaudz dienām mūsu galvas pilsētu trīcinās dziedoņi no visām Latvijas malām. Sirmie Rīgas mūŗi uzņems sevī mūsu tautas dēlus un meitas. Tie savā diženumā pāri Daugavai un jūŗai nesīs gavilējošu vēsti — tā zeme ir mūsu, tās pilsētas mūsu! Latvijas dēli un meitas, vienoti zem sarkanbaltsarkana karoga, pirmo reizi bez šķiŗu naida, bez kārtu izšķirības paudīs savu — latvisko kultūru; skandinās savas dziesmas, kuŗām kā pamatu ik vienam šūpulī ielika māmuliņa, kas senatnes bagāti pielocīto dziesmu pūru pa vienai ritināja.

Tik varenu, tik dižu un tik idejiski vienotu svētku mūsu zemē vēl nav bijis. Tie paceļas pāri visam bijušam, kā latviskās Latvijas dziesmu svētki. Tie daudzinās latvisko kultūru, no senatnes uz tagadni, jo Latvijas vārds, runājot Vadoņa vārdiem, — katram latvietim — svēts vārds. Otrkārt — šie svētki savā kuplā dalībnieku skaitā pirmo reizi notiek Uzvaras laukumā, kuŗa celšanā atkal piedalījās visa tauta. Protams, svētku laukums tika pārveidots, celts savam nosaukumam atbilstošā garā, bet mēs, tagadējā paaudze, varam lepoties, ka pirmie pāršalcām tai latvisko garu. Treškārt — šis darbs un darba pūliņi rādīs visai pasaulei — ko panāca latvieša neatlaidība, darbs. Kur līdz šim rūga purvs un muklājs, tagad pacelsies tautas vienības simbols — skaists piemineklis lielo cīņu uzvarām.

Kuplo tautas svētku dalībniekos ir veseli deviņdesmit seši aizsargu koŗi. Un tas tīri dabīgi, jo starp citiem uzdevumiem katra aizsarga pienākums ir latviskās kultūras veicināšana. Šo svētku nozīmi paudīs arī mūsu technikas sasniegumi pa malu malām. Jo katram valsts pilsonim, vienā vai otrā stundā, būs iespēja uzmeklēt radio skaļruni. Tāpēc koŗu un dziesmas svētku gaita kļūs katram zināma. Cik varena, cik liela būs svētku jūsma, to nesīs pa malu malām arī tie koŗi un dalībnieki, kuŗi šos svētkus skatīs savām acīm. Un te nu aizsargu koŗu līdzdalībniekiem, pārnākot savās mājās, atklāsies plašs darba lauks.

Aizsargu koŗiem savā novadā jābūt latviskā spožuma stiprinātājiem un veicinātājiem. Neviens latviskās kultūras darbs uz vietām lai nepaiet bez aizsargu atbalsta. Aizsargu kultūrālā nodarbība tagad tik plaša, ka tajā vietu atradīs ik viens savas profesijas darbinieks. Aizsargi arī pēc savas iekārtas ir tie, kas pulcina uz kopdarbību, disciplīnu un savas nacionālās apziņas izkopšanu. Tāpēc novados, kur citām organizācijām nebūtu pašām pa spēkam uzturēt savu kori, dziedātāji varētu apvienoties ar aizsargiem un aizsardzēm. Ja latvisku domu domājošā inteliģence vietām vēl neietilpst aizsargu saimē, tad arī šai inteliģences daļai kopējais dziesmotais darbs būtu labs ierosinātājs kļūt par aizsargu organizācijas locekļiem. Jo, latvietim tak Latvijā ir viens mērķis — celt un veicināt savu kultūru.

Ar 15. maiju mums ir atdota sava nacionālā seja. Varbūt nebūs gluži lieki aizrādīt, ka šo patieso tautas garu ne katrs latvietis pareizi uztveŗ. Še minēšu tikai dažus faktus, kas raksturo neapzinātu pseidonacionālismu, kur vārdos gan skan latviski nosaukumi, bet skaņas patapinātas no banālām cittautu dziesmiņām. (Piem., «Dažu skaistu ziedu», «Tik pie Gaujas» u. c.). Tagad gan būtu laiks atmest šo svešo pseidokultūru un piegriesties pašiem savām skaistajām tautmelodijām. Aizsargu vienības un koŗi, kas pie viņām pastāv, lai būtu šīs nacionālās, tīri latviskās dziesmas veicinātāji un sargātāji.

Otrs uzdevums aizsargu koŗiem, sevišķi uz laukiem, būtu — rūpīga repertuāra izlase saviem sarīkojumiem. Nedomāju vis, ka kādā aizsargu rīkotā aktā varētu iespraukties kāda nepiedienīga dziesma. Bet mūsu koŗu literātūra tagad ir tik plaša, ka še jā-

Tēvzemes balvas laureāti:

Lauksaimnieks Hermanis Enzeliņš.

Rakstnieks Vilis Plūdons.

Gleznotājs prof. Vilhelms Purvītis.

pārdomā, kas katram atsevišķam korim pa spēkam. Mazāku sastāvu koŗi nevarēs dziedāt astoņbalsīgas dziesmas, bet būs jāizvēlas četrbalsīgas, varbūt, arī div, un trīsbalsīgas. Lauku apstākļos, kur nebūtu iespēja organizēt lielus koŗus, varētu sekmīgi darboties kvarteti, seksteti un dubultkvarteti; kā viendabīgi, tā arī jaukti, no vīru un sievu balsīm. Šādas mazas vienības ir ērtas pārvietošanai uz lielākiem attālumiem un nāktu par svētību plašākiem apvidiem. Par dziedātāju apmācītājiem jāaicina skolotāji un citi lauku inteliģenti. Mēs zinām, cik jauki ir akti, kuŗus kuplina ar dziesmām. Ja šajās dziesmās vēl slēpjas īsts, patriotisks un nacionāls gars, tad svētku jūsma būs divkārša.

Ar 1934. g. pārvērtībām radošā mūzika devusi daudzas tīri latviska prieka un kareiviska brašuma pilnas dziesmas. Tās savācot un iemācot, ar laiku rastos skaists nacionāli kristalizēts repertuārs. Nebūtu grūti savākt šādus repertuāra pratējus vienkopus, papildināt viņu krājumus un tad kāda izcila diriģenta vadībā sarīkot svētkus visas organizācijas apjomā. Tāpēc aizsargu vienībām, lielām un mazām, lai paceļas dziesmu prieks un līdz ar to lai godā ceļas latviskā dziesma, kā skaistas un lielas mūsu tautas kultūras lieciniece.

Apskati un recenzijas

Svinīgais akts Nacionālā operā.

Vienības svētku svinīgais akts Nacionālā operā, reti krāšņi dekorētās telpās, notika 15. maijā, plkst. 7 vakarā. Jau pie ieejas operā Valsts Prezidentu no operas balkona apsveica Reitera koris ar dziesmu «Mēs suminām Tevi». Operā klātesošie Prezidentu sagaidīja, pieceļoties un jūsmīgi aplaudējot. Kad Prezidents reizē ar ģenerāli J. Balodi ieņēma vietu prezidenta ložā, operas koris nodziedāja suminājumu Vadonim. Pēc tam Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis teica svētku runu, atzīmējot sasniegumus valsts dzīvē pagājušajos četros gados un raksturojot valsts vadības nodomus nākotnē.

Prezidenta runai sekoja valsts himna. Pēc tam runāja izglītības ministrs prof. Dr. A. Tentelis, paziņodams šī gada «Tēvzemes balvas» laureātus. Šogad apbalvotie ir: lauksaimnieks un sabiedrisks darbinieks Hermanis Endzeliņš, dzejnieks un rakstnieks Vilis Plūdons, gleznotājs prof. Vilhelms Purvītis, zinātnieks prof. Pēteris Šmits, dzejnieks un rakstnieks Edvarts Virza un tēlnieks Kārlis Zāle.

Apbalvoto vārdā Prezidentam pateicās Ed. Virza. Svētku koncertā A. Kaktiņš un H. Lūse dziedāja patriotiskas dziesmas: H. Berino «Latvijas valsts» un «Tev, zaļais mežs», un J. Ķepīša «16. maija rīts» un «Atdzimšana». Koncerta pirmā daļa noslēdzās ar P. Barisona «Dzimtene», Nacionālās operas un Rīgas skolotāju institūta koŗu un Nacionālās operas orķestra izpildījumā, diriģenta Teodora Kalniņa vadībā. Koncerta otrajā daļā mūzikāli-vokāls uzvedums «Ziedošās dienas» ar Leonīda Breikša tekstu un prof. Jāņa Mediņa mūziku. Uzvedumā piedalījās: Nacionālās operas solists T. Matīss, Latvju drāmas ansamblis, Nacionālās operas balets ar solistiem E. Pfeiferi un H. Plūci, un operas koris un orķestris. Inscenētājs J. Muncis, diriģents T. Kalniņš, baletmeistars E. Leščevskis un dekorātors P. Rožlapa.

Vold. Upenieks.

Tauta un valsts mūžības ceļos.

6.

Dzeja.

Pagājušais gads dzejā nav visai ražīgs pēc iznākušo grāmatu skaita, bet totiesu jo vērtīgs pēc viņu labuma. Ir atkrituši gandrīz pilnīgi nevarīgu iesācēju un gadījuma dzejnieku krājumi. Kas iespiests, tas arī pelna, ka to ievēro un aplūko.

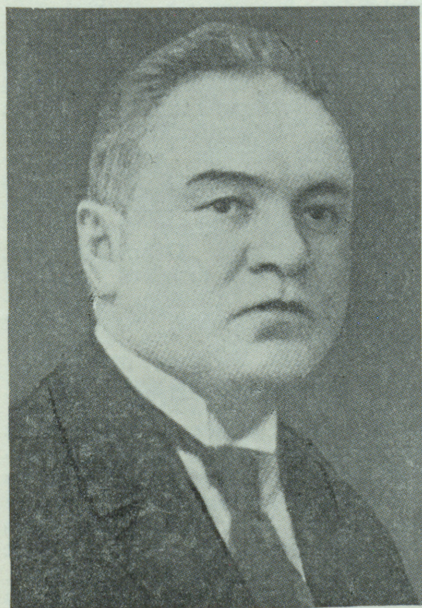
Arī pēc satura jaunā dzejā vērojama krasa atšķirība no agrākās. Zuduši sīku lirisku tematu apdziedātāji, skumēji par savām mazām dvēseles sāpēm un nemieru, ar viņu sīkiem darbiem, dodot vietu plaša vēriena balādiskiem un ēpiskiem sacerējumiem. Tajā skan varenības, Tēvzemes mīlestības un varonības balsis, kas sasaukdamās ar dzejas lasītāju saimi, viņu audzinās un iedvesmos mūžīgās Latvijas celšanai un sargāšanai. Un ja arī var apgalvot, ka dzeja vien reto pārliecinās un piegriezīs lielājam darbam, tad var tikpat droši teikt, ka šo darbu sākušo viņa uzturēs modru līdz galam.

Ir dzejnieki, kas sīkākās izpausmēs pilnīgi neiekļaujas aprādītās robežās, bet kuŗiem tomēr jaunais laiks nav pagājis secen, nekādas pēdas neatstādams. Arī tie, kas senāk gāja pilnīgi savrūpus, bieži arī svešos paraugos nolūkotos ceļos, meklē tagad kopēju valodu un atrod to.

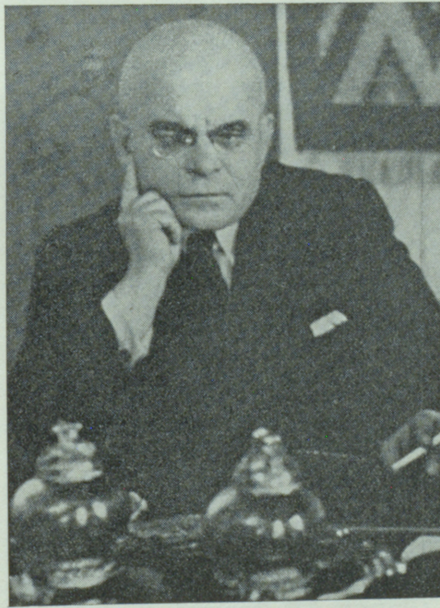
Tā dzejniekus vērojam augstvērtīgas radīšanas posmā.

Kultūras fonda godalgu par pagājušā gada dzejoļu grāmatu Vienkārši vārdi ieguva Veronika Strēlerte. Autorei tā pirmā grāmata un šis pieder retajiem gadījumiem, kad par pirmo saņem godalgu. Grāmatā raksturīgi parādās jaunās dzejnieces domāšanas un izteiksmes īpatnības. Viņa raksta skaidri,

Tēvzemes balvas laureāti:

Zinātnieks prof. Pēteris Šmits.

Rakstnieks Edvarts Virza.

Tēlnieks Kārlis Zāle.

mierīgi un nosvērti, tā atšķirdamās no lielā dzejnieču vairuma. Šim saturam pilnīgi atbilstoša arī viņas dzejas forma. Atskaitot dažas vērojamas dzejnieku ietekmes, grāmata zīmē jaunu ceļu mūsu dzejā un var patikt labas dzejas pazinējam un cienītājam. Plašāk grāmata «Aizsargā» jau apcerēta.

Otrā iespiedumā parādījusies Jāņa Medeņa pirmā dzejoļu grāmata Torņi pamalē, kas tagad saucas Mūžīgā diena. Tagad tanī ievietoti arī pārējie tā laika dzejoļi, kas pirmā iespiedumā bija izpalikuši, tā rādot pilnīgu Medeņa dzejiskās tapšanas un attīstības ainu. Grāmatā jau pilnīgi vērojam ieskanamies tās stīgas, kas tik droši skan vēlākos krājumos Tecila un Varenība.

Kārļa Studenta vairāk par desmit gadus ilgā dzejnieka darba augļi vērojami krājumā Sarkanā sērmūkša. Students ir savrūpu stāvošs dzejnieks, kam tiešus līdziniekus būs grūti atrast. Viņa dzejā valda reālistiska noskaņojuma dabas lirika, kuru Students veido ar īpatnu meistarību. Mazliet līdzīga tai ir arī Kārļa Ieviņa dzeja grāmatā Apskaidrošanās. Ieviņš kļuvis kluss lauku un lauku ļaužu apdziedātājs, kura panti dažbrīd lasās viegli un plūstoši. Šī grāmata iznāca viņa rakstnieka divdesmit piecu gadu darba atceres laikā un rāda šā laika sasniegumus dzejas mākslā.

Viktora Eglīša Mana pasaule ir subjektīvas intellektuālas dzejas grāmata, kas mazāk spēj aizraut ar jūtu spraigumu un kvēli, bet vairāk grib pārliecināt ar savu vēso retoriku. Kārļa Jēkabsona Debessgaisma turpretim satur reliģisku dzeju. Jāsaka, ka Jēkabsons nav īsts baznīcas dzejnieks, jo blakus bībeles tēliem dzejā jauc arī latviešu dievestīgās personas, kas ar pirmajām stāv krasās pretrunās. To, cik lielus panākumus tautā var gūt šāda dzeja, rādīs nākotne.

Aleksandram Čakam iznākusi poēma Mūžības skārtie un dzejoļu krājums Iedomu spoguļi. Mūžības skārtie ir tie latviešu strēlnieku pulku karavīri, kas atkal uzspodrināja latvju karotāju slavu. Poēmā daudzas meistarīgas vietas. Iedomu spoguļi ir lirika Čaka žanrā, kas tagad tikai kļuvusi klusinātāka saturā, bet formā vēl arvienu lepojas ar milzīgo gleznu bagātību, kas bieži apēno pašu dzejas kodolu.

Pētera Aigara Mākoņu dzirnas rāda, ka viņš nešaubīdamies turpina jau pirmajās grāmatās iesākto ceļu. Arī šinī krājumā atrodami kā īsi intimi dzejoļi, tā garāki balādiski dzejojumi, kas rāda īpatnēju gleznu savijumu, šinī ziņā mazliet līdzinoties Čaka dzejošanas paņēmieniem. — Ērika Ādamsona Ģerboņi ir dzejoļu krājums, kas rāda visas šā dzejnieka attīstības pakāpes — no ornāmentētāja, senlaicīgu lietu un notikumu aprakstītāja uz sabiedrības tiesāšanu un, beidzot, tās asu izsmiešanu un noliegšanu. Viņa dzejas lielo virtuozitāti un labskanību maitā pārlieku sameklētie tēli un gleznas, ar kuŗiem viņš rīkojas ne taupīgāki par Čaku. Šie pēdējie trīs arī visciešāk saistās ar vienām mākslas tradicijām.

Jāņa Grota Dziļos sniegos ir tikai izjūtas dzejas krājums. Ar viņam piemītošo veiksmi un paviršību rakstītais ceturtais krājums no iepriekšējiem atšķiras maz. Tā pati dabas, cilvēku un paša rezignējošo jūtu attēlošana, kuŗai nu zudusi senākā bravūra, skan no visas grāmatas, iepriecinot tos, kas bēdu brīžos meklē apmierinājumu savu bēdu atspoguļojumā.

No pieminētajām stipri atšķiras Pētera Atspulga Dzīras. Atspulgs ir dzīvības dziņu un alku dzejnieks, kas tās saskata nevien cilvēkos, bet arī zvēros, un savā dzejā attēlo tās. Īpatnējs viņš arī izteiksmes līdzekļu izvēlē, rīkojoties ar tiem atturīgi un veikli. Rakstīdams visai maz, sevišķi rūpējies par dzejoļu labu apdari, ar ko panācis krājumam noskaņotību un gatavību. Viņa dzejoļus lasīs tikai reti, bet tie arī pilnīgi izbaudīs to sevišķo reibīgumu un burvību.

Elzas Ķezberes miniatūrie dzejoļi sakopoti grāmatā Profils stiklā. Ķezbere apdzejojusi galvenokārt pilsoniskās dzīves miera, iekārtas un ērtību sajūtas un priekšmetus. Tālab blakus literārai veiksmei, viņos neatrodam ierosinātāju spēku vai cietēja trāģiku, un šie dzejoļi lasītājam paliek sveši. — Klaudas Gernānas Ābeļziedi ir subjektīva lirika, kas uzrakstīta literāri pietiekoši veikli, bet saturā uzrāda vēl maz savdabīguma un veidojumā atšķirību, salīdzinot ar citiem šīs pat nozares dzejniekiem.

Redaktors un publicists Arturs Kroders, kuŗu Kultūras fonds šogad godalgojis par mēnešrakstā «Aizsargs» ievietoto rakstu «Zemnieks un atjaunotā valsts».

Beidzot piezīmēšu, ka arī man, šo rindu rakstītājam, pērnā gadā iznāca otrais dzejoļu krājums Zintis ar dzimtenes dzīves, darba un vēstures temas skarošiem dzejoļiem.

Tāds ir latviešu rakstniecības pagājušā gada guvums dzejas nozarē, samēros ar citām literātūras nozarēm līdzīgs iepriekšējo gadu ieguvumiem kā pēc daudzuma, tā vērtības.

A. Francis.

Kapteinis Sovers — Artilerijas taktikas elementārais kurss. Militārās literātūras apgādes fonda izdevums. 1938. g. Grāmatā 228 lappuses, 61 zīmējums un 10 pielikumi. Maksā Ls 3,—. Dabūjama Armijas spiestuvē, Rīgā, Muitas ielā Nr. 1.

Saturā: I daļa. Artilerijas īpašības, organizācija, šaušana un uguns. II daļa. Artilerijas pielietošana kaujā. III daļa. Vingrinājumi uz kartes un piemēri no kaujas. Pielikumi.

Vēl nekad līdz šim artilerijas pielietošana nav bijusi tik plaša un vispusīga, kā pārdzīvojamā laikmetā. Pēdējās un patreizējās bruņotās sadursmes spilgti liecina, ka art. vairāk un vairāk top par tādu cīņas līdzekli, kas jāpēta un jāprot pielietot ne tikai artileristam, bet arī kājniekam, jātniekam, jūrniekam un lidotājam. Visu mūslaiku bruņotās cīņas ir vienīgi liela kopdarbība.

Nereti tomēr dzirdami pārmetumi par vājas kopdarbības izpratni starp kājniekiem un artileriju. Sūrojas par to, ka kājnieki uzstāda artilerijai pārmērīgas prasības, ka kājnieki neprot novērtēt artilerijas spējas u. t. t. Bez šaubām, pārmetumi dažu labu reizi pilnīgi pelnīti. Lai šādi pārmetumi nebūtu jādzird, katram kājnieku priekšniekam nepieciešams iedziļināties art. darbības un spēju būtībā.

Autora grāmata šai ziņā var būt par lielu izpalīgu. Būdams pats artilerists, viņš koncentrētā veidā sniedz ziņas, kuŗas katram kājniekam atvieglos saprast savu tuvāko kaimiņieni — artileriju, jo mūslaiku bruņotās cīņās nepietiek ar art. taktikas pārzināšanu vispārējos vilcienos, bet jāpazīst arī tuvāk artilerijas darbības paņēmieni un jāprot apsvērt, ko tā var dot katrā atsevišķā kaujas darbības posmā.

Autors centies uzstādīt noteiktus uzskatus par art. pielietošanu kaujā, bazējoties uz moderno kauju dabu, artilerijas pamatīpašībām un tiem apstākļiem, kādos artilerijai nāksies darboties tuvākā laikmeta kaujās. Visi autora apskatītie artilerijas pielietošanas paņēmieni dažādos kaujas apstākļos bazējas uz vispārējās taktikas principiem un ņemti saistībā ar kājniekiem, kā pamatieroču šķiras darbību. Ja arī autors savā grāmatā vietām «atkāpies» no oficiālās terminoloģijas un jēdzieniem, ja grāmatā šur tur iezadzies «drukas velniņš», tad tas nebūt nemazina tās vērtību. Ļoti labie zīmējumi un schēmas lielā mērā atvieglo lasīšanu. Grāmata lasās viegli un ar to silti ieteicams iepazīties visiem aizsargiem - komandieŗiem, jo kā to pilnīgi pareizi aizrāda grāmatas redaktors, autora grāmata ir līdz šim pirmais sistēmatiskais artilerijas taktikas elementārais kurss, kas ieraudzījis dienas gaismu. Grāmatas cena, ņemot vērā līdzīgus ārvalstu taktikas kursus, ir neliela. Aizsargu komandieŗu bibliotēkās grāmatai nevajadzētu iztrūkt, tā ir to vērts.

T. G.

Jaunākais teātros.

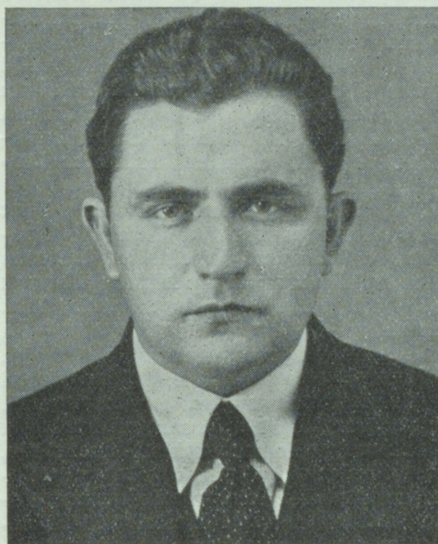
Pārsmalcināta kultūras cilvēka acīm Ēriks Ādamsons skatās uz pasauli savos stāstos un dzejās. Neparasts šis skatījums ir arī Ādamsona komēdijā «Mālu Ansis», ko rādīja Nacionālais teātris. Bet velti šajā lugā meklēt kādu idejisku vai raksturu skaidrību. Autora nolūks — vienīgi pasmieties par neaptēstu censoni, kas savās mājās rīkojas «kā lācis trauku veikalā».

Tāds ir būvuzņēmējs Tirzbanurts. Lugas sākumā viņš lietišķi darbojas pa jaunbūvi, ar izturēšanos un nolaidību apģērbā šausminādams sievu un paziņas, kas tamdēļ Tirzbanurtu iesaukuši par Mālu Ansi. Lūzumu Tirzbanurtā rada Astridas jaunkundze, kuŗai tuva mākslas pasaule. Nu darbīgais būvuzņēmējs grib pārtrumpot citus arī kā civilizētas sabiedrības loceklis, bet iekrīt ar gleznu pirkšanu. Mālu Ansis tomēr nav apmierināms, viņš pusnaktī ielaužas pie profesora Pēterstoķa, lai uzzinātu, kas ir māksla. Kad slavenais profesors to nezin, Mālu Ansis atgriežas pie sievas, kas viņu pazemojusi sabiedrības priekšā un krāpusi ar Astrīdes līgavaini un palīgu būvdarbos. Arī citi atgriežas izejas stāvoklī. Sevišķi neizprotams paliek Astrīdas raksturs, kuŗā no vienas puses uzsvērta cildenā doma par palīdzīgas rokas sniegšanu mazāk izglītotiem censoņiem (dievamžēl, to lugā nedara autors), bet no otras puses — intelliģentā Astrīde līdz pat beigu ainai draudzējas ar glumo, seklo architektu Neilandu. Ādamsoniski īpatnējs un sajaukts ir arī lugas stils. Cik pirmais cēliens liekas reāls, tik nereāla ir Mālu Anša kāpšana lauvas mugurā vai simboliskā dzīvokļa tīrīšana (personāža attiecībās tīrīšana tomēr nenotiek). Lugas stiprā puse ir viņas dzejiskums un savdabīgums, kaut arī te var iebilst pret publikas smīdināšanu ar Rīgas nomaļu žargonu. Izrādes smagumu uz saviem pleciem iznesa Jānis Osis titulļomā, tāpat godam jāmin Ludmilas Špilbergas (Astrīde) un Olgas Lejaskalnes (Mālu Anša sieva) tēlojumi. Pirmā cēlienā izcēlās A. Vinklera dekorācijas.

V. Vārzitca luga «Francisko Goija — ģenijs bez tautas» ir otrs Nacionālā teātrī rādīts jauna autora, šoreiz vācieša, pirmais drāmatiskais darbs. Luga aptveŗ Spānijas vēstures posmu no 1793. līdz 1828. gadam, kad trulā karaļa Karlosa IV Burboņa laikā nospiestā spāņu tauta piedzīvoja Napoleona iebrukumu un jaunu konstitūciju franču revolūcijas ideju garā. Pretī tam nostājās garīdznieki, izceļas pilsoņu kaŗš, līdz inkvizicija atkal apspiež tautas brīvības centienus. Šie notikumi vijas ap slaveno Spānijas galma gleznotāju Francisko Goiju, kuŗa simpatijas pieder apspiestajiem. Tautā izplatās Goijas satiriskie zīmējumi, ietekmēdami spāņu domāšanu tik lielā mērā, ka Napoleons lugas 7. ainā saka: «Varbūt Francijai vairāk vērts iekaŗot šo mākslinieku kā visu Spāniju.» Iespaidīga lugā ir šī divu ģeniju sastapšanās un sadraudzēšanās. Bet tauta, kas cīnījās pret liberālo Napoleonu, pārprata arī Goiju, līdz ar garīdzniekiem saskatīdama viņā nodevēju. Vientulīgi un drūmi kļūst Goijas pēdējie gadi. Lugas pamatideja ir — rādīt, ka ģenija un katra cilvēka dzīvei jābūt veltītai savai tautai. Taču nevar piekrist autora vāciskam viedoklim un mēģinājumam nostādīt Goiju, tāpat Napoleonu, par ģenijiem bez tautas. Izrādes koncentrētās, impresionistiskās 10 ainas visumā dod spēcīgu iespaidu, kas lielā mērā jāpieskaita jaunā režisora Osvalda Uršteina panākumiem. Izteiksmīgas Voldemāra Valdmaņa dekorācijas. Starp daudzajiem tēlotājiem visspilgtāki izcēlās Kārlis Lagzdiņš kā Goija un Konrāds Kvēps Napoleona lomā. Labi bija arī Hārija Avens (karalis Karloss IV), Malvīne Ustube (Marija Luize), Milda Bērziņa (Goijas sieva) un Irma Graudiņa (Albas hercogiene).

Dailes teātris sāka rādīt dziesmotu situāciju spēli «Putna piens». To skatuvei devis Jānis Sārts. Starp briedīgām druvām un šalcošiem bērziem zem viena jumta mitinās pienotava «Sparagaiss» un sierotava «Rīta zvaigzne». Pienotavas priekšnieks ir vecpuisis (Edgars Zīle), bet darbinieces — visas jaunas meičas. Sierotavas priekšniece ir vecmeita (Alma Mača), bet darbinieki — vienīgi vīrieši, kuriem noliegts draudzēties ar konkurējošās pienotavas personālu. Lai tas nenotiktu, uzņēmumi atdalīti ar iespaidīgu žogu. Taču nav varas, kas uzceltu žogu starp abiem dzimumiem. Dienā pienotavas un sierotavas ļaudis viens otru zākā, naktī turpretī skūpstiens un apveltās dzejoļiem. Un mīlestība kļūst stiprāka par naidu. Abām iestādēm vienā dienā svinētā jubilejā piena vedēji sajaucas vienkopus, nozūd žogs starp uzņēmumiem un tie apvienojas. Savienojas arī jaunā dzēriena «Putna piens» izgudrotāju (Elvira Bramberga un Leonīds Leimanis) un pārējo darbinieku dzīves. Lugā pavīd zīmīga piena piegādātāju rinda — gudrā meitu māte Buciņa (Emīlija Viesture), omulīgi-saprātīgais saimnieks Dukāts (Jānis Mārsietis), kautrīgais izgulētājs Drava (Rūdolfs Kreicums) u. c. Burcharda Sosāra dziesmas rakstītas modernizēti sentimentālā gaumē. Otto Skulmes dekorācijas rāda pienotavas iekārtu ar visiem svariem un ritošām dzenripām. Rotaļīgo un pavasarīgo «Putna pienu» inscēnējis Eduards Smiļģis. Luga piemērota arī izrādēm pagastos.

P. Norvilis.

Rakstnieks Alfonss Francis, kuŗu Kultūras fonds šogad godalgojis par mēnešrakstā «Aizsargs» ievietoto rakstu «Latviešu tautas Vadoņa 60 gadi».

Lugas aizsargu izrīkojumiem.

Sabiedrisko lietu ministrijas sabiedriski-kultūrālais departaments izstrādājis lauku izrādēm ieteicamo lugu otro sarakstu. Tanī, tāpat kā aprīļa sākumā publicētajā pirmā ieteicamo lugu sarakstā, ietilpst 25 lugas:

A. Deglava un E. Zālītes «Vecais pilskungs», M. Dišleres «Ozolnieka meita» un «Iegātnis», A. Gulbja «Skolmeistari», Fr. Gulbja «Caur sidraba birzi gāju», K. Jēkabsona «Draudāru vedekla», R. Krodera «Pēdējais tilts», H. Krūmiņa «Priekšzīmīgā saimniecība», Līgotņu Jēkaba «Skolotāja meita», K. Miķelsones «Dzeguzes bērni», «Ugunskristība» un «Slinkā sieva», J. Pētersona «Plaisas parketā», M. Priedulājas «Zeme svētīs», P. Rozīša un V. Zonberga «Valmieras puikas», J. Sārta «Gredzens», A. Švābes «Piebalgas audēji», J. Veseļa «Kur tad tu nu biji», E. Zālītes «Mūžīgi vīrišķais», K. Zariņa «Randenas Barbara» un «Gulbju dziesma», Zeltmata «Antiņa galms» un «Arājdēls», M. Zīverta «Zelta zeme» un V. Zonberga «Jelgavas pils cēlējs».

Rigoletto ar jauniem izpildītājiem Nacionālā operā.

Rigoletto jauno dziedoņu ansambļa izpildījumā bija reti spraiga un saistoša izrāde. Ja lielāko daļu no šiem dziedoņiem uz operas skatuves redzējām pirmo reizi, tad tomēr maldīgi būtu domāt, ka viņi ir jauni iesācēji. Dažam no viņiem ir jau it solīdi piedzīvojumi uz koncertestrādes un viens, otrs jau diezgan daudz ir minis arī skatuves dēļus. Ja neparastie apstākļi, satraukums un rutīnas trūkums vienam, otram izrādes dalībniekam neļāva savas spējas uzrādīt simtprocentīgi, tad tomēr izrāde nepārprotami liecināja, ka līdzās mūsu operdziedoņu vecajam kadram ir izaudzis jauns, kuŗš droši var nostāties blakus pirmajam, un kuŗam var jau uzticēt it atbildīgus uzdevumus.

No izpildītājiem vokāli gatavākais, mākslinieciski nobriedušākais, šķiet, Herberts Ozoliņš, kuŗš dziedāja titulļomu — Rigoletto. Spēcīgs izlīdzināts tonis, laba kantilena, kā forte, tā arī piāno dziedājumos, rūpīgs frazes veidojums, smalkjūtīgi niansējumi, viss tas šo dziedoni raksturo kā neikdienišķu mākslinieku, kuŗa sasniegumi ir visnopietnākās ievērības cienīgi. Arī scēniskā ziņā par viņa veidoto tēlu jāsaka tas labākais; neskatoties uz to, ka mākslinieks ar skatuvi saskāries vēl samērā maz, viņa spēle pārliecina un arī drāmatiskajā plāksnē viņš prot radīt it spraigus un izteiksmīgus momentus.

Hercogu dziedāja Kārlis Šteinbergs. Scēniski pateicīgāku ārieni varoņtenoram grūti iedomāties; hercoga lomai tik atbilstošu tēlu nākas redzēt visai reti. Uz skatuves dziedonis jūtas brīvi un nepiespiesti, spēle raisās vienkārši un dabīgi, un tēlojums pagaidām ir mākslinieka stiprākā puse. Vokālā ziņā līdzās it laimīgi veidotiem posmiem gadās arī tādi, kuŗi pārliecina mazāk. Šimbrīžam labākie ir liriskie momenti; viņos dziedonis bieži vien ne tikai parvalda savu balsi, bet arī klausītāju sirdis. Katrā ziņā darba priekšā vēl diezgan daudz, un ja vien Šteinbergs

panāks vienādi kuplu kantilēnu un līdzenu toņa plūdumu visos balss posmos, tad, pateicoties muzikālitātei, artistiskajai dzirkstij un laimīgajai ārienei, viņam uz skatuves paredzami vislabākie panākumi.

Džildu dziedāja Marija Vintere. Māksliniece savu uzdevumu veica visai teicami, un kā vokālajā, tā arī drāmatiskajā plāksnē pelna vissirsnīgāko atzinību. Laba bija arī Olga Blūmberga, kuŗa dziedāja Magdalēnu un Džovannu. Ansamblī teicami iederējās Elmārs Majors (Manullo), Feliks Veikins (Monterone) un Viliberts Štāls (Sparafučils); abiem pirmajiem stiprākā puse vokālā, pēdējam drāmatiskā. Mazākās lomās vēl Alma Balode un Artūrs Vanags.

Mūzikālo daļu it rūpīgi iestudējis un lietpratīgi vadīja Arnolds Lapiņš; režiju — Voldemārs Pūce. Publikas bija daudz, kuŗa ar retu atsaucību un sirsnību dzīvoja līdz visam, kas notika uz skatuves un apveltīja dziedoņus gan jūsmīgiem aplausiem, gan krāšņiem ziediem. Vold. Upenieks.

Dainas koŗa koncerts.

Dainas koris, enerģiskā diriģenta Sergeja Duka vadībā, savos koncertos arvien cenšas sniegt zīmīgu programu, kuŗai bez tīri mākslinieciskās, piemīt vēl arī kāda speciāla interese, vai nu tas ir kāda atsevišķa autora skaņdarbu vakars, vai koncerts, veltīts plašākām formām, vai atkal kā šoreiz, mūsu koŗa dziesmu jaunākajiem birumiem.

Atskaņot jaunas, nekur vēl nedzirdētas dziesmas, protams, ir daudz grūtāks un atbildīgāks uzdevums, nekā dziedāt tās, kuŗas jau visiem pazīstamas. Nava diriģentam te svešu paraugu interpretācijā, pašam vien jāatrod pareizā pieeja, un arī klausītāju ausīs un sirdīs viņas tik drīz neiegulstas, kā vecas, mīļas paziņas. Visa atzinība tamdēļ korim un diriģentam, ka, nebaidoties no grūtībām, viņi atrod un ceļ gaismā arvien jaunas vērtības.

Šoreiz programā 9 autori ar 15 dziesmām. No mūsu koŗa dziesmas meistariem tikai viens — Jēkabs Graubiņš. Vairāk koŗa dziesmai pieskārušies arī Jānis Cīrulis, Voldemārs Ozoliņš un Jānis Norvilis; pārējie šai mūzikas nozarē vēl jauni debitanti. No Graubiņa programā 3 dziesmas: «Dievam devu laburītu», «Dziedoņu draudze» un «Nāk lēniem soļiem». Vislabāk patika pirmā; tekstam izlietota daina ar autora orīģinālmelodiju. Jauka dziesma arī otra, ar J. Medeņa tekstu. Trešā, «Nāk lēniem soļiem» rakstīta sievu korim; izpildījumam viņa grūtāka, un korim viņā arī neizdevās pilnā mērā reālizēt autora nodomus.

Laba dziesma Jāņa Cīruļa «Vīzija». Tas pats sakāms arī par Voldemāra Ozoliņa «Krēslas pilī». No jaunākajiem autoriem atmiņā visdziļāk iespiedusies Jāņa Ķepīša dziesma «Kaķis kokā»; rakstīta viņa ar dzīvu humora dzirksti un publikai patīk, lai gan nava no vieglajām. Jānim Norvilim programā divas dziesmas; publikai sevišķi patika sievu korim rakstītā «Dziedu sīki, dziedu reši». Pa divi dziesmām no H. Berīno, A. Žiļinska un A. Berkholca. Arī šīs dziesmas rakstītas lietpratīgi un ar gaumi.

No abiem pēdējiem labākās šķiet tautas dziesmu apstrādājumi. V. Upenieka «Mežinieku dziesmas» baritona solo jauki nodziedāja Elmārs Majors; dziedonis pašreiz šķiet sevišķi labā formā.

Visumā programa iestudēta rūpīgi. Ja viena, otra dziesma vēl nebij īsti nogūlusies, tad tas droši vien tamdēļ, ka programa iestudēta samērā īsā laikā. Salīdzinot ar iepriekšējiem koncertiem, šķiet, diriģents vairāk vērības piegriezis smalkjūtīgākiem niansējumiem, lokanākiem frāzes veidojumiem. Publikas daudz, kuŗa neskopojās ar suminājumiem, gan korim, gan arī diriģentam. Vold. Upenieks.

Tallinas aizsargu pulka pūtēju orķestra koncerts. Svētdien, 28. maijā, Lielā Vērmanes dārzā, koncertēja Tallinas aizsargu pulka pūtēju orķestris, diriģenta Fridricha Tammares vadībā. Orķestrī 46 mūziķi. Kopspēles technika rādīja, ka diriģenta personā slēpjas īsts sava aroda lietpratējs. Prāvo mūziķu saimi Fr. Tammara izveidojis un sakausējis par priekšzīmīgu vienību. Visos sīkumos tā koncerti pakļāvās diriģenta nodomiem, izceļot un pasvītrojot katru frāzi, zīmīgāku akcentējumu, skaņu kāpinājumus, kā arī instrūmentu tembrālo skaistumu. Koka pūšamos instrūmentos valdzināja atbildīgās solistu vietās klarnetists Elmārs Perts, un pikolo flautists J. Hargels. Kā veikls solists ar tīkamu un valdzinošu toni minams kornetists Bernhards Pohla. Tāpat baritonos, basos un bazūnē izcēlās tembri, kas ar pilnu tiesību var pretendēt uz solistu partijām. Šī atzinība nākas tādiem meistariem, kā A. Fetingam (baritons), N. Valrem (bass) un Karisam (bazūne). Šādu kvalificētu mūziķu vienība kopspēlē panāca intonācijā un ritmos precīzu noskaņojumu.

Koncertu atklāja ar abu valstu himnām. Ievadam dzirdējām arī brašo Tallinas pulka maršu.

Programā izcilu igauņu autoru darbi. Starp tiem piekļāvīgi pūtēju orķestrim aranžētā uvertīra no Tamma operas «Kalevs un Linda». Liels pārsteigums mums bija E. Kuškēvica «Latvju dziesmu vītnes» atskaņojums. Šo melodiju tulkojumā Tammara izrādījās labs latviskā gara pazinējs. Veikli, niansēti raisījās arī Tamma «Igauņu rapsodija». Techniski diezgan sarežģīta ir R. Kulla «Krivaso kauja». Straujie tempi, ātrās pasāžas mūziķu pirkstos un tembrālā skaistumā skaņēja viegli un pievilcīgi. Ar šo orķestris izpelnījās kuplas ovācijas. Piedevām skaisti izskanēja vairāki marši un citas orķestra miniātūras. Koncertu noslēdza A. Segliņa «Vienības maršs» un abu valstu himnas. Jaukā pavasaŗa vakarā daudzie klausītāju tūkstoši šķīrās no mūsu draugiem ar pacilātu sirdi, daudzkārtīgi uzgavilējot — Elagu Eesti!

Ed. Ramats.

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

A. Kroders

Mēneša apskats

Tikai apzinīgie un darbīgie būs valsts darbā aicināti.

Savā runā amatnieku sanāksmē š. g. 20. maijā, Valsts Prezidents pieskārās ļoti svarīgam valsts polītikas jautājumam, sacīdams tā: «Lauksaimniecības kameras locekļus šogad izvēlējuši paši lauksaimnieki. Tas tāpat būs arī amatniecības kamerā priekš amatniekiem. Un svarīgi vēl pateikt, ka tanī balsošanā piedalījās tikai patiesi aktīvie lauksaimnieki, tie lauksaimnieki, kam rūp arī vispārības lietas, lauksaimnieki, kuŗi neizšķiŗas par vienu vai otru rīcību polītikā pēdējā sekundē pēc tam, kad noklausījušies pēdējo runātāju, un, kaut, varbūt, tas būtu runājis pretī viņu domām, un kas tomēr savu balsi par to nodod. Tikai tie, kas nodarbojas ar vispārības lietām, kas patiesi grib lietas uz priekšu vest, tie tika izmeklēti par jauniem locekļiem. Jo tikai tiem, kas būs darbīgi, tiem būs vārds un teikšana.»

Tā ir vesela saskaņota polītiska sistēma, kas nav būvēta uz aizkrāsnē gulētājiem, uz tiem, kas savas rokas vienmēr un katros apstākļos mazgā nevainībā, uz tiem, kas tikai noskatās un kritizē, bet citu pūliņu augļus tomēr labprāt ievāc. Tā ir sistēma, kas būvēta uz apzinīgiem, darbīgiem un atbildību sajūtošiem, nācijas dzīvi augšup celt gribošiem pilsoņiem. Jo pilsonis nozīmē apzinīgu, paša gribētu saistību ar valsti, ar savu tēviju, pretēji pavalstniekam, kurš tikai pieder pie kādas valsts iedzīvotājiem, ne to īsti saprazdams, ne vaicādams, kas ir

viņa pienākums pret savu tēviju, kā viņa mājas vietu plašajā Dieva pasaulē, kur viņam dota pajumte, dienišķa maize un garīgās vērtības. Tādēļ jau pilsonis ir vecs kultūras tautu jēdziens, bet pavalstnieks — agrākās pusbarbariskās Krievijas lietots vārds, kur valsts iedzīvotājiem nemaz nebija pilsoņa apziņas, t. i. apziņas par viņa piederību pie valsts un par viņa saistībām ar savu valsti.

Latvijā kameru sistēma nav dibināta uz piespiedu piederību pie kameru biedrībām, katram pilsonim ir brīva vaļa aktīvi līdzi strādāt, vai atrauties no sabiedriskā un valsts darba. Bet saprotams, ka tādā gadījumā visus tos, kam valsts vadība uzticēs kādus augstākus pienākumus, šī vadība nemeklēs stapr kūtrajiem un pasīvi izvairīgiem, bet meklēs tos starp aktīvi darbīgiem, apzinīgiem katra aroda locekļiem. «Jo tikai tiem, kas būs darbīgi, tiem būs vārds un teikšana». Un tālāk mums atkal ir jāzina, ka aktīvitāte un darbīgums nav jāsaprot partiju laiku balamutības, vairāksolīšanas un vietu un amatu medīšanas nolūkā, bet gan sirdsapzinīgā, krietnā un godīgā strādāšanā sava aroda laukā un, sakarā ar to, sevišķi darbīgiem un krietniem, arī valsts un sabiedriskā laukā. Ja vēlēšanās gribētu parādīties kāds partiju laika tips un ar tukšo skaļumu un dēmagoģiju domātu laurus plūkt, tas butū rūgti maldījies par saviem panākumiem. Jo tagad cilvēki pavisam citādi vērtē tos, kas sabiedrības priekšgalā stājas, un, bez tam, arī valsts vadība, rūpēs par krietnu darbību, šādiem ļaudīm nedos iespēju «izbīdīties» (šis kroplais vārds tiešām labi noder partiju laika skaļo dēmagogu augšupuzrāpšanās apzīmēšanai), jo kameru locekļus no attiecīgā aroda piederīgo locekļu izvēlēto kandidātu vidus iecel attiecīgais ministrs. Tā tad darbīgums, aktīvitāte ir saprotama tikai augstā vērtējumā. Un uz šādas augstas kvalitātes izlasi, sākot no pašas apakšas, ir būvēta jaunās valsts iekārta.

Bet mēs savu programu vēl paplašināsim,

tā 15. maija svētkos savā runā sacīja Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis. «Un, ja mums prasa, kāpēc tāda plaša, arvien augoša programa, mēs tad atbildam: tāpat, kā cilvēks aug līdz ar lielākiem uzdevumiem, tāpat arī tautas un valsts dzīve izveidojas un sasniedz augstākos panākumus, jo plašāka ir uzstādītā programa.» Bet tik lielus un lepnus vārdus var sacīt tikai ar vienu ļoti svarīgu iepriekšēju noteikumu: programu var paplašināt tikai tad un tikai tas, ja agrākie nodomi, ja agrākā programa ir piepildīta. Partiju laikos mums varēja katra partija nākt — un arī nāca — diezin ar kādām programām, ar minimālām un maksimālām un vēl citādām, un tomēr tautas prātā visas šīs programas bija un palika tukši, bet skaļi vārdi. Jo nebija pierādījumu, ka kāda no uzstādītām programām būtu piepildījusies, vai ka tāda tiktu darbā piepildīta. Turpretim tagad mēs ikkatrs zinām, cik konkrēti un cik darbīgi skan Prezidenta vārdi, ka «mēs savu programu vēl paplašināsim», un tie mums visiem dod pavisam konkrētas cerības un paļāvību, ka rītdiena atkal būs pilnīgāka un bagātāka par šodienu. Jo to pierāda darbi. Prezidents pats arī zina to, jo viņš tālāk saka: «Tas prasīs atkal daudz spēka, daudz enerģijas, daudz izturības, neatlaidības, arī daudz ticības sev un savam uzdevumam, bet arī mūsu ticība aug un augs, ticība drošākai, spožākai nākotnei.» Taču ne Prezidentu, ne valdību neatbaida ne spēka, ne enerģijas atdošana, jo «valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība». Un tad var gan runāt par savas programas vēl tālāku paplašināšanu.

1934. gada 16. maija rītā jaunā valdība tautai pavēstīja: «Valdība dos mums Latviju, kurā apvienosies krietnam un godīgam darbam visi tautas slāņi un visi zemes novadi, dos mums Latviju, kuru katrs viņas pilsonis varēs cienīt un mīlēt, jo beidzot reiz piepildīsies tautas prasība pēc Latvijas stipras un latviskas.»

Un ka tāda tautas prasība piepildās, to pierāda četri nacionālās valdības likumdošanas gadi, vai tie būtu likumi, kas kārto un dod uzdevumus saimniecībai, kultūrai, mazāk nodrošināto tautas locekļu aizgādībai, tautas veselībai un dzīvā spēka kārtošanai, valsts aizsardzībai, pilsoņu tiesisko attiecību kārtošanai, jaunās valsts iekārtas veidošanai, lauksaimniecības kultūras celšanai, jaunatnes un tautas audzināšanai, varoņu pieminēšanai un godināšanai vai citam.

Un tādēļ 15. maija runā šogad atkal, tāpat, kā pagājušā gadā, Prezidents varēja sacīt: «Ar visu drosmi, skaidru skatu un neatlaidību uz priekšu, par tautu, par valsti, par Latviju. Uzvara bija mūsu, un uzvara būs mūsu.»

Jo par šīm uzvarām stāsta ikkatrs aizgājušais no četriem 15. maija gadiem. Valsts aizsardzības spēks ir audzis, «drošības un aizsardzības ziņā mūsu valsts iedzīvotāji var būt apmierināti, vispirms jau tādēļ, ka gādība par mūsu bruņotiem spēkiem atrodas tā vīra rokās, kas ar mūsu armiju ir kopā gājis jau no 1918. g. novembra, kas slaveni vadījis mūsu armiju un pazīst viņas vajadzības miera un cīņu dienās, tā vīra rokās, kuram mūsu armija ir sirds un prāta lieta. Par mūsu armiju gādā mūsu kaŗa ministrs ģenerālis Jānis Balodis.» Valdības rūpes par valsts aizsardzību ir sevišķas, un to pierāda arī valsts aizsardzības fonda nodibināšana. Dot šim fondam līdzekļus tauta spēj, jo saimnieciskā dzīve ir pilna rosības. Tikai drošībā var mierīgi strādāt, tādēļ valsts aizsardzības uzdevums ir viens no vissvarīgākiem. Aizsardzības nevien ar ieročiem, bet arī ar garu, ar idejisko spēku. Mūsu tauta sajūt šo paļāvīgo mieru un strādā ar sekmēm. Jo valsts budžets devis 15 miljonus latu atlikuma; zemturu centība ražu celšanā aug, tāpat ražība aug rūpniecībā; iedzīvotāju pirktspējas aug; tautas uzticība pieņemas un tauta prasa valsts vērtspapīrus; kopdarbība uz augošās uzticības pamata atplaukst; darbs tiek racionālizēts un izlīdzināts pa visām nozarēm; celtniecība gan ierobežota darba roku trūkuma dēļ, tomēr neapstājas; tautas veselība stiprinās; izveidojas jaunā kārtība, ka arodi savus pārstāvjus kamerās ievēlēs; top un attīstās kultūra un izglītība. Un aug ticība, paļāvība, dedzība. Un tad var gan sacīt, ka «mēs savu programu vēl paplašināsim», jo šī paplašināšana nozīmēs atkal jaunu panākumu gūšanu, jaunas valsts celšanu pretim vienmēr lielākai pilnībai.

Ar tādu paļāvību un apziņu iegājām nacionālās Latvijas piektajā gadā.

Radošais miers laukiem.

11. maijā, pirms viena gada, Viestura piemiņas pili nodeva Lauksaimniecības kamerai, un šogad, 11. maijā, notika jaunas svinības šajā pilī, jo gulдīja ceturtā korpusa pamatakmeni. Svinībās piedalījās arī Valsts Prezidents, kādēļ svinības ieguva simbolisku nozīmi kā mūsu lauksaimniecības kultūras augšanas manifestācija, vai, kā sacīja Lauksaimniecības kameras priekšsēdētājs R. Dzērve — «Šodien, šai mūsu lauksaimniecībai simboliskajā brīdī, kad tiek celts šās pils pēdējais posms, vienojot lauksaimniecības zinātni un šās zinātnes praktisko atziņu lietošanu zem viena jumta Viestura piemiņas pilī, mēs no jauna varam apliecināt savu uzticību darbam un gribu strādāt 1934. gada 15. maija ideju garā.» Jo «vienība, saticība un miers, tas miers, par kuru mūsu zemnieki un visa mūsu tauta cīnījušies gadu simteņus, tas dod lauku cilvēkam iespēju sēt un pļaut un noteiktu pārliecību, ka darbs un neatlaidība pavērs arī viņam gaišākas dienas.»

Un Prezidents, runādams par Viestura piemiņas pili, atgādināja — «neaizmirstiet domāt par nākotni!» «Uzvar tikai tas, kas pagātni svētīdams, domā par nākotni, jo nākotne ir spožāka par pagātni.»

Un radošajā mierā, pēc kā latviešu zemnieks un visa tauta ir cīnījušies gadu simteņus, šajā radošajā mierā top mūsu jaunā lauku kultūra, no Viestura piemiņas pils vadīta un sekmēta.

Turpat piemiņas svinībās Prezidents stāstīja arī, kā novērst vienu no galveniem lauku kultūras attīstības šķēršļiem un ļaužu promdzinējiem no lauku sētām — pienācīgu dzīvokļu trūkumu, uzsvērdams, ka ar dzīvokļu būves fonda radīšanu šis jautājums tiks atrisināts. Un tas lauku darba ražību ievērojami pacels, jo uzlabos lauku strādnieku dzīves apstākļus. Uzlaboti dzīves apstākļi ceļ darba ražību.

Lauki nav tikai mūsu zemes iedzīvotāju lielumlielās daļas eksistences pamats un mājvieta. Lauki ir arī mūsu tautas dzīvā spēka avots, tāpat, kā gadu simteņus vienīgi lauki aizsargāja latviešu tautu no bojā aiziešanas, jo lauki ir arī mūsu tautas gara mūžam dzidrais un dzīvais avots. Patlaban, piemēram, publicēti jaunākie Valsts statistiskās pārvaldes dati par mūsu zemes iedzīvotāju kustību. Un šie dati dod gaišu liecību par labu laukiem. Jo 1937. gadā Latvijas iedzīvotāju skaits pieaudzis par 6.780. Bet dabīgās kustības ceļā lauku iedzīvotāju skaits pieaudzis par 6.301 un pilsētās tikai par 419 cilvēkiem. Tā tad no visa dabīgā pieauguma lauki dod 93,8

%. Lūk, kādēļ pie laukiem saistās visas mūsu tautas dzīvības un labklājības intereses, un tādēļ arī Viestura piemiņas pils likteņiem mums ir un būs interese un griba sekot ar vislielāko rūpību. Jo šajā pilī, ar viņas jauncelšanu, nenotiek tikai ienaidnieku nodarītas netaisnības novēršana un latviešu gribas gandarīšana, bet tur vispirmā kārtā notiek Latvijas lauksaimniecības kultūras augstāk celšana, kas ir mūsu tautas dzīvības labākā garantija. Un tikai tādēļ šīs pils likteņiem ar tādu dzīvu modrību seko arī Valsts Prezidents, tautas likteņu rokā turētājs un virzītājs.

Cēlies tautas izglītības līmenis.

Valsts statistiskā pārvalde nupat publicējusi skaitļus par mūsu iedzīvotāju lasītprašanu, kas ir tautas izglītības līmeņa svarīgākais noteicējs. Patlaban lasītpratēju Latvijā ir 88,85 procenti, bet Vidzemē to ir 96,48%, Kurzemē 95,17%, Zemgalē 90,84%. Tā tad tikai austrumu daļa samazina vispārīgo valsts lasītpratēju skaitu, — Latgale un Ilūkstes apriņķis, galvenā kārtā krievu iedzīvotāji, kur lasītpratēju vismazāk. Un tomēr Latvijas valsts pastāvēšanas laikā lasītpratēju skaits ievērojami audzis, jo 1920. gadā to visā valstī bija tikai 78,83%, bet Latgalē tikai 50,13%, un tagad — 72,91%. Tā tad lasītpratēju skaits no 1920.—1935. g. audzis par 10%; pašos pēdējos gados šis skaitlis būs vēl augstāks, ievērojot valsts vadības sevišķās rūpes par tautas izglītību.

Šīs rūpes mūsu tautā vienmēr bijušas maksimālas. Un tam ir savs svarīgs izskaidrojums. Ļoti skaidri par to runājis Valsts Prezidents šogad 29. maijā, pamatskolu skolēnu izlaiduma aktā Alūksnē: «Mēs gribam, lai visa sabiedrība tiktu pamudināta vairāk gādāt par skolām, un lai arī pašvaldības un valdības iestādes nekad neaizmirstu, ka viens no viņu svarīgākiem pienākumiem ir gādāt par skolām. Mēs esam allaž gribējuši et skolās.» Kādēļ? Arī tā nav nejaušība. Jo mūsu zeme ir liesa, tā nedod tādus augļus, kā citās zemēs; mūsu zeme ir vēl arī neizkopta un auglī ir samērā vāji; šī zeme uztur un paēdina samērā nelielu cilvēku skaitu, kuŗš varētu un kuŗam vajadzētu būt daudz lielākam; mūsu zeme savā klēpī neglabā lielas dabas bagātības. Mums ir jāstrādā vairāk kā citiem. «Bet mūsu darbam vajaga būt arī ražīgākam, un mūsu darba iznākumiem vajaga būt augstvērtīgākiem. Un tāpēc ir nepieciešamas zināšanas, mācēšana un saprašana, kas dara tautu spēcīgu un stipru, ceļot labklājību visā valstī un pašu valsti darot stipru un drošu.»

Tā tad skolas, izglītība ir viens no svarīgākiem mūsu tautas pastāvēšanas un uz priekšu tikšanas līdzekļiem. Un tādēļ latviešu tautā vienmēr bijusi liela un patiesa dziņa pēc izglītības. Un tādēļ mūsu tautas un valsts vadība allaž ir tik daudz domājusi un gādājusi par skolām, par tautas izglītības un kultūras līmeņa celšanu.

Taču ne tikai zināšanas ir šis svarīgais līdzeklis. Līdztekus zināšanu iegūšanai jānotiek arī jaunatnes, un tāpat visas tautas audzināšanas darbam, lai izveidotu pareizu domāšanu, lai izkoptu augstvērtīgos tikumus, lai mācītu tautu saprast un atzīt solidāritātes, vienības ļoti svarīgo nozīmi. Jo «dzīve prasīs skaidras sirdis un labus tikumus. Prasīs daudz darba un darba mīlestības. Bet darbu vajaga mācēt, pie darba vajaga iet darba priekā, darbu vajaga mīlēt. Un katram savu darbu vajaga zināt un godā turēt.» Jo visi darbi — lielie un mazie — ir vienādi svarīgi un vajadzīgi tautas labklājības celšanai. «Mēs nodarām sev ļoti daudz ļauna, ka turam katrs atsevišķi sevi par sīkiem un mazvērtīgiem,» uzsvēra Valsts Prezidents, ar to mācīdams saprast, lai katrs savu darbu veic pašapzinīgi, zinot, ka viņa darbs ir tikpat vajadzīgs, kā visi citi darbi. Bet skolā jāaug arī stingram raksturam, «kas spēj savu taisnību un patiesību godā turēt visur,» jo tikai tad mēs patiesi pastāvēsim, kā tikai ar savu ozolam līdzīgo raksturu esam pastāvējuši gadu simtus cauri, pret visām svešām varām. Un, visbeidzot, mūsu visjaunākā un visvērtīgākā atziņa, atziņa par tautas vienības, saticības un vienprātības augsto un jaunradošo svaru un nozīmi, ko mācīt saprast ir skolas vislielākais uzdevums, tāpat, kā tas jāsaprot skolas jau beigušiem.

Tad mūsu izglītības un kultūras līmenis varēs pacelties arvien vēl augstāk un augstāk.

Kultūras darbinieku kameru likumi izdoti.

Par Rakstu un mākslas kameras un par Profesijas kameras dibināšanu un principiem šajā vietā jau esam runājuši. Bet šoreiz jāatzīmē abu kameru nodibināšana ar š. g. 5. maijā izdotiem likumiem, kad izdots arī trešais likums — par Valsts kultūras padomi kā abas kameras augstāko apvienojošo iestādi, līdzīgi, kā Valsts saimniecības padome apvieno visas četras jau pastāvošās saimnieciskās kameras. Ar divu jauno kameru nodibināšanu tagad kameru sistēmas izveidošanas darbs ir noslēgts. Saskaņā ar Valsts Prezidenta norādījumiem, turpmāk gaidāma valsts iekārtas tālāka izveidošana, kādā virzienā viens solis ir jau notikušās Lauksaimniecības kameras locekļu kadidātu vēlēšanas lauksaimniecības biedrībās un kādas vēlēšanas notiks arī visās citās kamerās.

Attiecībā uz tikko nodibinātām kultūras darbinieku kamerām ļoti svarīgi uzsvērt, ka mūsu valsts vadība nav būvējusi šo sabiedrisko grupu organizāciju mēchaniski, uz aizgūtu paraugu pamata, bet šī būve celta organiski, apsverot un izvērtējot katras grupas īpatnējo raksturu un šo grupu īpatnējos uzdevumus. Tādēļ kultūras darbinieku kameru uzbūvē likts cits princips, nekā saimniecisko kameru uzbūvē. Te pamatā likta nevis plaša grupa, kā zemkopji, strādnieki, amatnieki, rūpnieki un tirgotāji, kur vienas grupas locekļu stāvoklis un intereses ir samērā vienādas, bet pamatā likts atsevišķais cilvēks, jo šis cilvēks ar savu apdāvinātību, ar savu pilnīgo nodošanos kultūras vērtību radīšanā, ir tā Dieva dāvana tautai, no kuŗas rodas tautas kultūras bagātības. Tādēļ te ir ļoti svarīgi, kā sacīja Prezidents savos paskaidrojumos, ka «nekādas normēšanas vai šauru priekšrakstu uzstādīšanas nebūs kameru darbībā, nebūs itin nekādas rīcības, kas izietu uz brīvības ierobežošanu mākslā un kultūrā.» Jo nevar normēt to, kas pats var radīt pavisam jaunas normas. Kultūras vērtību radīšana ir nākošo, vēl neesošo formu un vērtību radīšana. Turpretim lielu sabiedrisku grupu dzīvi un darbu bez normēšanas nemaz nevar organizēt. Tādēļ valsts vadība to ir pareizi sapratusi un jaunās kameras radījusi uz citāda pamata, saskaņā ar kamerās apvienoto darbinieku raksturu un uzdevumiem.

Kameru uzdevumi tiešām lieli un plaši. Bez tiešo kultūras vērtību radīšanas intereses, kamerai vēl būs daudzi nacionāli-politiski un arodnieciski uzdevumi: 1. Darba ētikas un goda jautājumu kārtošana. 2. Izglītība un audzināšana, zīmējoties uz pašu kameru aprindām; bet arī ārpus šīm aprindām kameru uzdevums būs gādāt, lai visi pilsoņi iet uz augšu kultūrā, ieskaitot šajos uzdevumos arī pasaules uzskata izveidošanu un nostiprināšanu. 3. Rakstura audzināšana, kas jāieraksta arī visu skolu programās, «jo rakstura ziņā mēs arvien vēl pārdzīvojam lielas krizes laikmetu.» 4. Rakstu un mākslas izpratnes padziļināšana un kopšana tautā. 5. 15. maija ideju nostiprināšana, lai rakstu un mākslas darbinieki būtu šo ideju vadīti visā savā darbā. 6. Atraisīšanās no ilgus gadus valdījušās niecības apziņas un domas audzināšana, ka Latvijā var būt tikai viena kultūra — latviskā kultūra. 7. Sabiedrības domāšanas veidošana.

Tā tad kameru darbība norisināsies trijos galvenos virzienos: uzdevumi pret sabiedrību, pret tautu; līdzdalība valsts likumdošanas darbā; pašu kultūras darbinieku radīšanas darba atvieglošana, pašpalīdzība, aizsardzība u. c.

Kameru organizācija, cik paredzams, būs nobeigta rudenī, kad iecels kameru priekšsēdētājus no ievēlēto, resp. iecelto kameru locekļu vidus, kad būs izveidotas likumos paredzētās sekcijas un biroji u. t. t. Patlaban notiek organizācijas darbi, kādu veikšanai iecelti kameru pilnvarnieki, Rakstu un mākslas kamerā Latvijas preses biedrības priekšnieks šefredaktors Jūlijs Druva un Profesiju kamerai prof. Dr. Jūlijs Auškāps.

Tiek krātas rezerves grūtākām dienām.

Savā runā amatnieku sanāksmē š. g. 20. maijā finansu ministrs L. Ēķis pieskārās ļoti svarīgam jautājumam, sacīdams: «Mūsu valsts finansu saimniecības mērķis visus šos gadus bijis — nevien saimniekot ieņēmumu robežās un disponēt ar rīcībā esošiem kapitāliem, bet arī laikos, kad labi iet, ietaupīt un krāt kapitālus varbūtējām grūtībām un krizes laikiem. Jākrāj rezerves un kapitāli nevien valsts kasei un pašvaldībām, bet arī privātām firmām un personām.»

Jo mēs esam simts saitēm saistīti ar pasaules saimniecību, kā importa,

Rakstu un mākslas kameras pilnvarnieks šefredaktors Jūlijs Druva.

Profesiju kameras pilnvarnieks prof. Dr. Jūlijs Auškāps.

tā sevišķi eksporta ziņā. Un traucējumi pasaules saimniecībā, par kuriem mēs neesam un nevaram būt kungi, šādi traucējumi nenovēršami ietekmēs arī mūsu zemes saimniecību. Nevar tikai tad baŗot suni, kad vilks jau lopos. Tikai neprātīgajā partiju laikā bija izsaimniekots viss, kas iekrāts: rezerves fonds, ārzemju valūtas krājumi u. c. Atbildīga un sirdsapzinīga valsts vadība nekad nav un nevar būt vienas dienas saimniekotāja. Finansu ministra norādījums mums dod mierīgu paļāvību, ka jebkādas grūtības mēs izturēsim vieglāk. Jo lielākas būs rezerves, jo grūtie laiki mūsu dzīvē vairāk līdzināsies labo laiku dienām. Pasekojot finansu ministra ziņojumam, redzam, ka iekrātās rezerves ir jau prāvas, un tās arvien vēl pieaug. 1935.—1936. valsts budžeta gads deva jau 4,05 milj. latu atlikumu, pretim gadam iepriekš, kad, saņemot nosaimniekoto valsti, tomēr izdevās noslēgt gadu tikai ar 470.000 latiem lielu iztrūkumu. 1936.-1937. gads dod 6,22 milj. latu un pagājušais — 1937.-1938. g. jau 15. milj. latu atlikumu. Visi atlikumi ieskaitīti valsts kredita fondā. Rezerves krāj arī bezdarba apkaŗošanas fonds, kuŗā jau iekrāti vairāk kā 7 miljoni latu, kaut 1934. g. fondā bija iztrūkums. Arī stabilizācijas fonds un saimnieciskās dzīves atjaunošanas fonds uzkrājis ievērojamas summas. Tāpat kaŗa aviācijas fondā ir apm. 6 milj. latu, valsts apdrošināšanas uzņēmuma fondā 2,6 milj. latu, arī valsts aizsardzības fondā ienāk prāvas summas. Kopdarbības fondā ir apm. 1,3 milj. latu, drošības fondā noguldījumu garantēšanai 1,8 milj. latu. Tāpat atsevišķu ministriju un uzņēmumu rīcības kapitālos ir uzkrātas ievērojamas summas, piem. mežu departamenta rīcības kapitāls un mežu atjaunošanas kapitāls vien ir 9 milj. latu. Tāpat prāvas rezerves uzkrātas mantās, precēs, kurināmā, pārtikas u. c. veidā. Tādēļ finansu ministrs var mierīgi paziņot, ka gadījumā, ja nākotnē kristu mūsu galveno eksporta preču cenas, kas nelabvēlīgi iespaidotu mūsu saimniecību, tāpat, kā tas notiktu ar importa preču cenu kāpšanu, tad šādu grūtību pārvarēšanai un mūsu saimniecības stabilitātes uzturēšanai mēs tagad esam pilnīgi sagatavoti.

Tāpat pie šīm vērtīgām rezervēm jāskaita pilsoņu noguldījumi, stipri savairotais lauksaimniecības dzīvais inventārs, kas viss mums palīdzētu pārciest grūtās dienas, ja tādas uznāktu saimnieciskās krizes vai citu no mums neatkarīgu sarežģījumu dēļ.

Amata atdzimšana.

Visās valstīs, kur valsts likumdošanā liels iespaids bijis vai ir marksistiem, tur amatnieka uzņēmums dabūjis smagu triecienu taisni no šīs likumdošanas, kuŗa sekmēja amatnieka bojā iešanu, bet ne pastāvēšanu un viņa darba atdzimšanu. Tikai ar nacionālo valdību nākšanu pie varas un ar sociālās taisnības idejas pamatā likšanu visam valsts veidošanas darbam, atdzīvojas un sāk atdzimt un atplaukt taisni tās grupas un tās saimniecības, kuŗām marksisti paregoja un bija jau noteikuši nenovēršamu bojā eju, t. i. zemnieki un amatnieki vispirmā kārtā. Pavisam otrādi: viņi pierāda labākās dzīvības spējas. Jo normāli kultūras cilvēkam amatnieka darbs ir nepieciešams. Viņu nāvei nolemt var tikai mākslīgi, kādas neprātīgas politikas dēļ.

Tā arī mūsu zemē amatnieku lielajā sanāksmē š. g. 21. un 22. maijā, kad Sporta namā pulcējās visas zemes amatnieki, ieradās Valsts Prezidents ar dažiem valdības pārstāvjiem, apliecinādams valsts vadības interesi un rūpes par amatnieku darbu un dzīvi. «Lai tad arī mēs piedzīvotu to, ka mūsu amatniecība atkal atkaŗotu goda vietu, kāda viņai pienākas un piederas», kā teica Prezidents, vēl uzsvērdams, ka «arī valsts un valdība jūs neaizmirsīs un neatstās, un palīdzēs jums lētāk ražot un arī labākas mantas ražot», un tādēļ «jūs varat strādāt pilnīgi droši: vispirms jūsu ražojumiem ir lieli pieprasījumi iekšzemē, un otrkārt — arī ārzemes būs jūsu ražojumu noņēmējas, ja šie ražojumi būs noderīgi un piemēroti.» Tādēļ Prezidents liek amatniekiem sevišķi pie sirds strādāt labu un krietnu darbu: «Jums darbs jādara tā, lai tas būtu labs ne tikai tagad, bet ja pēc gadu simteņiem jūsu darbi, jūsu ražojumi nonāks to laiku cilvēku rokās, tad lai saka: redziet, ko Latvija un Latvijas amatnieki ir spējuši un varējuši.» Jo «taisni jūsu ražojumi ir tie, kam ir vislielākās izredzes šādā vai tādā veidā uzglabāties gadu simteņus un vēl ilgāk.»

Tāpat finansu ministrs savā runā uzsvēra, ka «amatniecībai ir gluži no-

teikts un godājams stāvoklis valsts kultūrālā un saimnieciskā dzīvē, un tās nākotne būs vienmēr droša, kamēr pastāvēs un taps cienīts to cilvēku darbs, kas vērtības ražo un vērtības krāj.»

Tā nacionālā valdība amatniekus ir ievērtējusi augstu līdzi visām citām svarīgām darba nozarēm. Jo, kā teica finansu ministrs, «ja 1935. gadā tirdzniecības un rūpniecības skaitīšanā saskaitīti 50.000 rūpniecības un amatniecības uzņēmumi, ar 160.000 nodarbinātām personām, tad apm. puse no šiem 160.000 strādāja amatnieku uzņēmumos,» kas taču ir ļoti ievērojama un svarīga saimnieciska un sabiedriska grupa.

Bet valdība tad arī gādā un rūpējas, lai amata stāvoklis būtu cienījams un lai amatnieka darbs baudītu pilsoņu pilnīgu uzticību. Tādā nolūkā ir izdots amatniecības aizsardzības likums (š. g. 10. maijā), lai no amatnieku vidus izskaustu darba nepratējus vai tādus, kas uz amatnieka darbu skatās kā uz ļaužu izmantošanas vai spekulācijas priekšmetu. Jaunais likums nosaka, ka «patstāvīgi aroda veidā ar amatniecību var nodarboties vienīgi amata lietpratēji,» par kādiem likums uzskata «personas, kam Latvijas amatniecības kamera izsniegusi amata meistara diplomu vai amatnieka karti,» uz pārbaudījuma vai prakses pamata.

Vēl tālāk valdība gādājusi, lai amatnieki varētu vieglāk strādāt, uzņemties vairāki kopā lielākus darbus, piemēram, valsts iestāžu pasūtījumus u. tml. Tādā nolūkā valdība apstiprināja amatnieku kopiegādes un kopiepirkšanas sabiedrību normālstatūtus. Un vēl tālāk — «kvalificētas amatniecības izveidošanai un nostiprināšanai valdība parūpējusies arī par ērta, amatnieku maksāšanas spējām piemērota ilgtermiņa kredita sagādāšanu,» uz 12, 18 un 25 gadiem Hipotēku bankā. Bez tam tiks dibinātas īpašas amatnieku pašu krājaizdevu sabiedrības īstermiņa kreditiem un amatnieku noguldījumu pieņemšanai.

Tā arī amatnieka darbs rod stingru pamatu, un tādēļ šogad amatnieku sanāksme bija latviešu amatnieka atdzimšanas parāde.

Devītie latviešu dziesmu svētki.

Ne tas vien 1873. gadā lika latviešu tautas dzīves vadītājiem ierosināt pirmo latviešu dziesmu svētku rīkošanu, ka mūsu tauta mīl dziesmas, ko pierāda pārbagātais latvju dainu un brīnišķīgo melodiju krājums. Bet pirmo latviešu dziesmu svētku rīkošana bija patriotiska manifestācija vispirmā kārtā, tā bija tautiskās apziņas mošanās skaistā zīme, kas saviļņoja visu tautu un latviešu tā laika vadoņu krūtīs iededza jaunus spēkus nākošām cīņām. Atcerēsimies tikai Auseklа liesmaino dzeju un Kronvalda patriotiskās dedzības pilnās runas dziesmu svētku laikā, kad viņš aizrautībā cildināja mūsu dziesmas un pravietiski skatīja tautas nākotni.

Līdz valsts nodibināšanai mūsu dziesmu svētkiem nepārtraukti bija šis patriotisma manifestācijas raksturs.

Saprotams, ka tagad šis tautiskās apziņas modināšanas uzdevums ir jau sen veikts, tautiskā laikmeta gaišie sapņi ir piepildīti, un arī dziesmu svētki gūst citādu raksturu. Tie vairāk tuvojas pašai dziesmai un dziedāšanai kā tautas kultūras faktoram. Un tomēr arī tagad dziesmu svētki, — un vienmēr arī nākotnē, — ir un būs latviešu nacionālā spēka, mūsu kultūras brieduma un mūsu tautas gara mantu krāšņuma parāde. Jo taisni tas mūs visvairāk iejūsmo par dziesmu svētkiem, tas silda mūsu sirdis līdz aizrautībai.

Arī tīri kultūrālā ziņā dziesmu svētkiem bijusi un paliek ievērojama nozīme, uz ko savos paskaidrojumos aizrāda arī prof. J. Vītols, dziesmu svētku rīcības komitejas priekšsēdētājs. Dziesmu svētki mums palīdzējuši uziet to mūsu ārkārtīgi kuplo mantojumu, kas slēpjas tautas dziesmu neizsmeļamā avotā; svētki mūs mācījuši šo mantojumu pareizi izmantot, izceļot patiesi latvisko; dziesmu svētki palīdzējuši godā celt mūsu tautas ārējo krāšņumu — tautas tērpus, kas, savukārt, ierosināja mūs etnografiskiem pētījumiem un daudziem jauniem atradumiem un jaunām atziņām; tāpat dziesmu svētki ievērojami ietekmē mūsu skaņu mākslas brīvos veidojumus, jo mūsu jaunie skaņu mākslinieki ir iespējami tuvās idejiskās saistībās ar tautas dziesmu, radot pamatu mūsu nākamai latvju skolai skaņu mākslā. Nenoliedzams ir šis iespaids arī uz latviešu dzejnieku darbiem.

Dziesmu svētki kļūst vienmēr latviskāki (sākumā nepietika latvju komponistu darbu un bija jādzied arī svešas dziesmas), vienmēr augstvērtīgāki dziedājumā un vienmēr arī plašāki dziedātāju piedalīšanās un tautas atsaucības ziņā. Protams, arī šajā ziņā ievērojamas pārmaiņas būs tagad, pēc 15. maija. Jau dziedātāju paredzams vēl nebijis skaits — 16.000, kuŗus pavada 500 diriģenti. Viņu gājiens no Vienības uz Uzvaras laukumu cauri Rīgai būs grandioza latviešu tautas gara cēluma un spēka manifestācija, kas mūsu «garu līdz dievībai pacilās». Tāpat arī svētku vieta nekad nav bijusi tik plaša kā Uzvaras laukumā, kur vietas paredzētas 100.000 klausītājiem.

Ļoti apsveicami, ka Rīgas vēsturiskā muzeja direktors Šnore sarīkojis dziesmu svētkiem veltītu izstādi sava muzeja telpās, kur būs daudz vērtīga materiāla, sākot ar sirmo Līgas karogu, ar Baumaņu Kārļa «Dievs, svētī Latviju» kompozicijas oriģinālu un beidzot ar visdažādākām piemiņas un atceres lietiņām no visiem agrākiem dziesmu svētkiem, pat no tiem novadu svētkiem, kādi bija notikuši jau pirms 1873. g. vispārīgiem dziesmu svētkiem (Dikļos 1864. g., Bauņos 1865. g., Rūjienā 1866. g., Valkā 1868. g. u. c.).

Par lauksaimnieku ražām.

Labības birojs nedod visai labas atsauksmes, jo birojs iepircis 115.000 tonnas labības, lauksaimniekiem samaksājot 21,2 milj. latu, tomēr kviešu ražas bijušas zemākas nekā paredzēts, tā kā kviešu nepietikšot pat vietējā patēriņa vajadzībām, nemaz nerunājot par to, ka kviešu daudzumam vajadzētu būt pietiekošam arī priekš nopietnākām labības rezervēm, kā tas ir ar rudziem, kuŗu krājumā ir tik daudz, ka pietiks arī neražas vai citu grūtību gadījumam. Tādēļ Labības birojs lauksaimniekiem piekodina paplašināt kviešu sējumus (sevišķi vasaras), jo valdība arī kviešu cenu paaugstinājusi par 30 latiem tonnā. Tāpat birojs aizrāda, ka nopietna vērība jāpiegriež visu lauku ražu celšanai no atsevišķa hektara. Šie dati gan attiecas uz 1936. un 1937. gadiem, kurpretim šo gadu Valsts Prezidents uzdevis padarīt par ražas celšanas gadu. Bet šos panākumus redzēsim tikai nākošā gadā. Labības kvalitāte, pēc biroja ziņām, gan uzlabota un visā valstī atzīstama par labu, kas arī ir ievērojams panākums.

Tāpat nav šaubu, ka aicinājumam celt ražas būs labi panākumi, ko vispirms rāda «Turības» dati par mašīnu pirkšanu lauksaimniecības vajadzībām, tā kā dažas mašīnas pieprasa pat tik daudz, ka grūti vajadzīgo daudzumu piegādāt (nezāļu ecēšas, kam liela nozīme ražu celšanā); tāpat vietējo fabriku izlaistās lauksaimniecības mašīnas («Vairoga» un «Metalista») atrod pircējus laukos. Tas rāda, ka mūsu zemkopji ļoti nopietni un ar tiešām labu gribu un apņēmību ir stājušies pie ražu celšanas uzdevuma.

Latviešu kapitāla svars aug.

No Latvijas akciju sabiedrību pamatkapitāla 1937. gada sākumā — 179,1 milj. latiem ārzemju līdzekļu bija 64,1 milj. ls — 35,8 proc. Bet pēdējos gados šie ārzemju līdzekļi samazinājušies no 89,5 milj. ls 1934. g. sākumā līdz 64,1 milj. ls 1937. g. sākumā, un tagad vēl vairāk kā gads pagājis, kad šis skaitlis būs vēl zemāks. Sevišķi samazinājušies Vācijas kapitāli, no 23 milj. ls līdz 13,9 milj. ls, arī Padomju savienības no 3,6 līdz 0,4 milj. ls; bez pārmaiņām paliek Anglijas kapitāli — 15,7 milj. ls, tā kā Anglija ir pirmā vietā kā sava kapitāla ieguldītāja mūsu zemē. Samazinājušies arī dažādi ārzemju aizdevumi mūsu akciju sabiedrībām, no 81,2 līdz 70,4 milj. ls.

Ārzemju kapitāla svara mazināšanās notiek sakarā ar dažu akciju banku likvidēšanu un ar Latvijas kreditbankas nodibināšanu, kā arī ar dažu lielu ārzemju uzņēmumu pāriešanu valsts īpašumā («Vairogs», agr. «Feникs») vai arī Latvijas pilsoņu rokās. Tāpat dibinātas daudzas jaunas akciju sabiedrības ar plašiem latviešu kapitāliem, kas piespiedīs vienu otru ārzemnieku atkāpties.

Tā latviešu saimnieciskā uzņēmība sevim nodrošina arvien stabilāku stāvokli un ir tikai vajadzīga arī turpmāk arvien lielāka aktīvitāte, interese un griba mūsu zemes saimniecisko dzīvi saņemt iespējami plaši un pilnīgi savās rokās.

Latviešos tāda interese ir atraisīta, ko pierāda jauno uzņēmumu akciju pirkšana, tāpat arī naudas noguldījumi liecina par rezervju krāšanu un par uzticību kredita iestādēm. Jo vairāk uzkrāsies brīvo tautas līdzekļu,

jo rosīgāk un sekmīgāk varēs arī strādāt mūsu uzņēmība. Noguldītāju skaits joprojām aug. Piem. pasta krājkasē uz 1. jūniju bija jau 172.399 noguldītāji ar 78.472.405 noguldītiem latiem (pirms gada bija 138.211 noguldītāju ar 69.143.091 noguldītiem latiem).

Tāpat par rosību liecina ārējās tirdzniecības bilance par 1937. g. Šajā gadā esam preces izveduši par 260.735,000 latiem (1936. g. — 138.347.000 ls) un ieveduši par 231.200.000 latiem (1936. gadā — 121.876.000 ls), tā kā savu bilanci esam noslēguši ar 29,53 miljoniem latu lielu aktīvu, t. i. pieaugumu par 79,2%, salīdzinot ar 1936. g. Tas mūsu saprātīgās valsts saimniecības panākums, kas ceļ mūsu labklājību.

To pašu rāda dzelzceļu ienākumu un apgrozības pieaugums. Sevišķi strauji pag. gadā auguši lielā un parastā ātruma preču pārvadājumi, līdz 5 milj. tonnām, kas pārsniedz visaugstāko pirmskrizes 1929.—1930. g. līmeni par 27%. Tik liels preču pārvadājumu pieaugums pagājušā gadā nav atzīmēts nevienā Eiropas valstī. Vispāri mūsu dzelzceļu darbība pag. gadā norisinājusies augstas konjunktūras ietekmē, un dzelzceļi ieņēmuši 10,5 milj. latu vairāk, kā budžetu sastādot bija paredzēts.

Lauksaimnieka labā.

1. Valdība un arī Lauksaimniecības kamera daudz dara, lai palielinātu daudzbērnu deputātnieku skaitu lauku saimniecībās. Tekošā gada 4 mēnešos darba līgumus parakstījuši jau daudzi simti strādnieku - ģimenes cilvēku, kas jau devušies uz savām darba vietām. Daļai no viņiem jau izsniegts bezprocentu aizdevums inventāra iegādei. No aizdevuma ikgadus dzēsīs 25 ls par katru ģimenes locekli. Bez tam daudzbērnu laukstrādnieki no valdības saņems ģimenes piemaksu — 5 ls mēnesī par katru ģimenes locekli. Tā pamazām tiek atvieglots lauksaimnieku stāvoklis, kuŗi sajūt asu darba roku trūkumu.

2. Spirta dedzinātavas savus darbus izbeidz. Pag. gadā 60 dedzinātavas ražojušas 12 milj. litru spirta, pārstrādājot apm. 1 milj. kvintālu kartupeļu (Ls 3,90 kvintāls), tā kā lauksaimnieki par kartupeļiem saņēmuši 4 miljonus latu. Pagastvaldes jau sadala nododamo kartupeļu daudzumu pa saimniecībām. Šogad sāks celt 3 jaunas kooperātīvas spirta dedzinātavas Latgalē. Nākošā gadā paredzēts pārstrādāt vairāk kartupeļu, kā šogad — 1.200.000 kvintālu.

3. Š. g. pirmajos četros mēnešos mūsu pienotavas ražojušas eksportam 6.434.801 kg eksportsviesta, tā tad 1.162.128 kg vai 22,04% produkcijas pieaugums; uz ārzemēm izvesti 5.579.872 kg, arī par 22,71% vairāk, nekā 1937. g. tajā pašā laikā. Tā tad lopkopji un piensaimnieki sekmīgi izpilda ražas celšanas uzdevumu, kas viņiem bagātīgi atmaksāsies, jo valdības noteiktās sviesta cenas tagad ir par 50 sant. kg augstākas, nekā pagājušā gadā.

4. 24. maija sēdē ministru kabinets pieņēma lauksaimniekiem svarīgo veterināro likumu, kas nosaka, ka mājkustoņi ir tautas materiālo vērtību ražotāji un cilvēku draugi un viņu veselība paceļ to izturību un ražošanas spējas, kādēļ viņu veselība kopjama un sargājama ar vislielāko rūpību. Tāpat katra pienākums ir mājkustoņus sargāt pret cietsirdīgu apiešanos vai viņu mocīšanu. Saslimšanas (lopu, putnu un bišu) gadījumi jāpieteic rajona vai pilsētas pašvaldības veterinārārstam, policijai vai pagastu valdēm. Slimu govju pienu nedrīkst pārdot nepasterizētu. Lipīgu slimību gadījumos veterinārārsts paziņo saimniecības īpašniekam vai viņa pilnvarniekam instrukciju par to, kā ar saslimušiem mājkustoņiem jārīkojas. Ar šo likumu atcelts stipri novecojies Krievijas likums.

Likuma vispārīgā nozīme saskatāma nosacītā veterinārsanitārā kontrolē, kas patērētājam nodrošinās gaļas un piena produktu labumu.

5. Braucot pa mūsu laukiem, diemžēl, vēl jāredz ne visai iepriecinoša aina, ka ap daudzām mājām nav zaļumu, nav augļu koku (kaut tie pat materiālā ziņā var būt dažkārt interesanti), nav košuma stādu un koku. Nebūt ne jaunsaimniecībās vien, bet arī daudzās vecsaimniecībās, kaut arī jaunsaimniekiem jau sen bija laika diezgan piegriezt vērību arī mājas daiļumam, jo nu jau pagājuši 15—18 gadi, kopš radās jaunsaimniecības. Tagad zemes banka, jau trešo gadu, sāk izsniegt aizdevumus augļu dārzu ierīkošanai, bet sevišķi šis jautājums bankā kļuvis aktuāls pēdējā laikā, sevišķi Latgalē iestādot lauku saimniecībās augļu kokus, ogulājus un krāšņuma krūmus kameras vai Zemes bankas instruktoru uzraudzībā.

Ļoti vēlama šī kredita veida paplašināšana un sevišķa propaganda par lauku māju izdaiļošanu, kam vajadzētu būt vienam no pirmiem un svarīgākiem mazpulku uzdevumiem.

Laukstrādnieku dzīves apstākļu uzlabošana.

Pavasarī valdība uzdeva Tautas labklājības ministram izstrādāt likumprojektu par pilsētu slimo kasu noteikumu attiecināšanu arī uz laukstrādniekiem - ģimenes cilvēkiem. Un 10. maija sēdē ministru kabinets nu ir jau likumu pieņēmis. Arī līdz šim gan pastāvēja noteikumi par lauku iepērkvotāju nodrošināšanu slimību gadījumos, bet ilgstošas slimības gadījumos lauku ļaudis palika bez kādas materiālas palīdzības, ko sevišķi sāpīgi sajuta laukstrādnieki - ģimenes cilvēki. No valsts ģimenes piemaksas saņem ap 4000 laukstrādnieku ģimenes, uz kuŗām tad arī attieksies pieņemtie grozījumi noteikumos par slimo kasēm. Ar to būs dota atkal viena drošība un paļāvība tiem ģimenes cilvēkiem, kas grib laukos dzīvot un strādāt. Saskaņā ar šo valdības lēmumu, Tautas labklājības ministrs izdevis rīkojumu par gada laukstrādnieku - ģimenes apgādnieku nodrošināšanu slimību gadījumos, viņus ieskaitot Lauku darbinieku slimo kasē, kur viņi saņems ārstniecisko palīdzību uz atvieglotiem noteikumiem, maksājot divreiz mazāk, kā līdz šim, par zālēm un ārstu vizītēm; bez tam viņi saņems naudas pabalstus ar ceturto darba nespējas dienu — 60% no darba algas. Dzemdību gadījumos mātes saņems vienreizēju pabalstu un 6 nedēļu atvaļinājumu dzemdībām (3 nedēļas pirms un 3 pēc dzemdībām). Ģimenes galvas nāves gadījumā ģimenei izmaksās 100 latu pabalstu. Arī lauksaimniekam, kuŗam līdz šim bija 6 nedēļas bez atlīdzības jāgādā par saslimušu laukstrādnieku, turpmāk maksās atlīdzību par naturālijām, sākot ar trešo darba nespējas nedēļu. Arī ārstēšanas slimnīcās, sanatorijās u. c. būs bez maksas; līdz šim bija jāmaksā $^1/_3$. Šāda paļāvība grūtos brīžos vairāk pie laukiem saistīs ģimenes strādniekus.

Tāpat laukstrādnieka cieņas celšanai turpmāk atzīts par vēlamu, atkarībā no strādnieka vecuma, spējām un zināšanām, viņus iedalīt četrās grupās: lauksaimniecības mācekļos, jaunpuišos un jaunmeitās, puišos un meitās un dižpuišos un dižmeitās. Pēdējās pakāpes sasniegšanai nepieciešama vietējās lauksaimniecības biedrības darba sekcijas atsauksme. Katrā grupā strādniekiem izsniegs kvalifikācijas dokumentus - diplomus. Tāds sadalījums ir vispirms morālisks gandarījums laukstrādnieka darbam, neuzskatot to par nekvalificējamu un it kā vienādu attiecībā uz visiem, kad strādnieks pats labi zin un redz, cik liela starpība ir starp viena cilvēka darbu un otra. Otrkārt, tas ir pamudinājums uz centību, uz krietnību, uz apzinību, jo no kvalifikācijas taču būs atkarīga arī laukstrādnieka alga.

Skaistas tradicijas nodibināšana armijā.

Blakus ļoti cēlam ierosinājumam stādīt uzvaras gatves pa ceļiem, kur 1919. gadā gāja pirmie brīvprātīgie - kalpakieši dienvidos un ziemeļnieki — ziemeļos, blakus šai skaistai idejai, risinās vēl cita, gan radniecīga. 7. maijā Armijas komandieŗa ģenerāļa K. Berķa lauku mājās — Vaivēs — ieradās kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis ar augstākiem štāba virsniekiem un daudziem vietējiem lauku ļaudīm klātesot iedēstīja ozolus un liepas piemiņai, «lai šie kociņi runātu uz paaudžu paaudzēm, ka te dzīvojis nopelniem bagātais ģenerālis — mūsu brīvības cīnītājs un 15. maija līdzgaitnieks,» kā teica Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis.

Pēc tam viņš uzrunā klātesošiem ierosināja skaisto ideju, to izteikdams tā: «Lai tas, ko mēs te šodien darījām, turpmāk kļūtu par mūsu armijas skaistu un cildenu tradiciju, lai turpmākos gados mūsu kaŗaspēka daļas savās meža dienās atminētos visus mūsu brīvības cīņu dalībniekus, kā virsniekus, tā instruktorus, kam vien ir kāds īpašums, un tos apmeklētu, iedēstot dažus piemiņas kociņus. Tā būtu ne tikai pelnīta uzmanība, bet arī stiprinājums tām ciešām saitēm, kādas jau pastāv starp armiju un bijušiem cīnītājiem arī tagad, miera laikos. Es lūdzu visus, atgriežoties savās kaŗaspēka daļās, šo domu tālāk paust un reālizēt.»

Šajā vietā lai šī doma būtu tālāk pausta arī visiem aizsargu organizācijas dalībniekiem, kuŗiem tāpat ir jo ciešas saites ar brīvības cīnītājiem, kā idejiskās, tā personīgās, jo pati aizsargu organizācija radās brīvības cīņu laikā, veidojoties un augot līdztekus mūsu nacionālai armijai.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Šī gada maija mēnesī, kad pavasara svaigums un smarša visur pildīja gaisu un ievadīja dabu uz jaunā dzīves ceļa, Eiropa pārdzīvoja dziļu politisku krizi, kas mūsu kontinenta vidienā pat draudēja izvērsties kļūmīgā bruņotā konfliktā. Kaut gan patreiz prāti ir daudzmaz nomierinājušies un bīstamais augstspraiguma moments jau garām, tomēr dibinātas bažas un stipra nervozitāte arvienu vēl pastāv un liek dažām valstīm būt joprojām možām pie savu robežu līnijām un būt gatavām aizsargāt savu tautu neatkarības pamatus.

Eiropas dzīve pēdējā laikā ir ārkārtīgi svārstīga un nenoteikta: ja vienu brīdi tā modina gaišu optimismu un ticību labākai tautu sadarbībai, tad nepaiet nedēļa, kad šo paļāvību nākotnei nomāc pretējas noskaņas un nojautas. Izrādās, ka cilvēkus vēl kundziski vada tumšo instinktu vara un spēks, kas tur savā dzelžainā kalpībā viņu domas un gribu. Šo apstākļu priekšā izplienē rožainās prāta sistēmas par valstu un tautu draudzīgo sadarbību un indē mūsu starptautisko dzīvi ar aizdomām un neuzticību. Visur runā par valstu pretešķībām un viņu naidīgiem blokiem, un ļoti maz piemēru redzam, kur patiesi izpaustos labā griba mazināt vai novērst šos asos, dzēlīgos antagonismus. Gluži otrādi — rietumu lielvalstu vadītāju skaļās runas ir pilnas draudiem iepretim saviem tuvajiem vai tālajiem kaimiņiem, viņu rūpniecības ierautas lielgabalu un granātu ražošanas drudzī, bet viņu armijas izaicinoši manevrē savu iedomāto pretinieku robežas tuvumā. Visu to vērā ņemot, aizvien skaļāki jāvaicā: — «Kurp eji, Eiropa?»

Ja pēc angļu-itaļu izlīguma, kuru parakstīja Romā šā gada 16. aprīlī, varēja gaidīt vispārējā starptautiskā stāvokļa uzlabošanos, tad ātri vien šīs cerības izjuka un izgaisa. Drīz pēc minētā izlīguma noslēgšanas, līdzīgas sarunas iesākās Romā starp Franciju un Italiju. Daladjē valdība, kas jutās daudzmaz brīvāka no kreisās tautas frontes marksistiskām ietekmēm, izteica gatavību darīt visu iespējamo labu kaimiņu attiecību nodibināšanai ar Italiju, un līdzšinējā saspīlētā stāvokļa izbeigšanai ar Romu. Ievadītās sarunas sākumā ritēja diezgan gludi, un jau solīja dot pozitīvu noslēgumu. Tiesa, itaļu prese dažbrīd nervozēja un pārmeta Francijai, ka sarunu vešanu tā nav uzticējusi pilntiesīgam vēstniekam, kas būtu akreditēts pie «Italijas karaļa un Etiopijas ķeizara», bet uzdevusi minētos pienākumus savam diplomātiskam lietvedim.

Lai nu kā, bet griba saprasties un panākt draudzīgas sadzīves nostiprināšanos tomēr bija vērojama pie abām sarunvedēju pusēm. Bet pienāca 4. maijs, un šīs sekmīgi uzsāktās akcijas pavediens piepēži pārtrūka.

Lieta tā, ka no 4. līdz 9. maijam Italijā ieradās svinīgā vizītē Vācijas valsts kanclers Hitlers, kura viesošanās dienas deva iespēju itaļiem demonstrēt savu bruņoto spēku stiprumu un varenību. Armijas, jūras un gaisa flotes manevri, kā arī fašistu partijas militāro spēku parādes u. c. demonstrācijas bijušas dziļi iespaidīgas un lieku reizi pasvītrojušas, cik milzīgus upurus jaunā Italija nesusi par labu kara dieva Marsa kultam. Kaut gan Musolini un Hitlera runas un tosti šo žilbinošo svinību laikā nesaturēja nekādus draudu vai naida vārdus iepretim vācu-itaļu bloka pretiniekiem, tomēr vispārējais atzinums ir tāds, ka Romas-Berlīnes ass tagad kļuvusi stiprāka un abu valstu sadarbība guvusi ciešākus un stingrākus pamatus. Nav izslēgts, ka Romas, Neapoles un Florences dienās vācu diplomātija nebūtu pielikusi pūles, lai pēc iespējas atturētu itaļus no uzsāktās tuvināšanās Francijai, jo skaidrs taču, ka itaļu-franču sadarbības atjaunošana novestu Vāciju pie izolācijas un sagrautu viņas politiskos plānus un rēķinus Viduseiropā.

Un, lūk, kādu nedēļu pēc Hitlera atgriešanās Vācijā, Musolini 13. maijā turēja Dženovā plašu politisku runu, kas sevišķi Parīzē atstāja ļoti nelabvēlīgu iespaidu. Starp citu, duče uzsvēra, ka viņš šauboties, vai franču-itaļu sarunas varēšot noslēgties sekmīgi, jo Spānijas jautājumā abu valstu uzskati un centieni esot pilnīgi nesavienojami un attiecībā uz minēto problēmu Roma un Parīze atrodoties barikādes pretējās pusēs. Kopš šīs skarbās, nedraudzīgās runas itaļu-franču attiecības no jauna ir paasinājušās un ievadītā izlīguma akcijā tagad, diemžēl, iestājies pārtraukums.

Saka, ka Musolini nervozitāte un viņa izturēšanās maiņa esot vedama sakarā ar notikumiem Spānijā. Republikāņu pretestība tur kļuvusi atkal visai iespaidīga, tā kā bez ārējā atbalsta frankistiem jau zūdot cerības gūt galīgo uzvaru tuvākā nākotnē. Vācija atkal stipri atturas no šāda atbalsta, jo, šķiet, ka viņas intereses tagad saka, lai pilsoņu karš Pireneju pussalā ieilgtu un lai tādā kārtā tik drīz nestātos spēkā angļu-itaļu izlīguma noteikumi. Turpretim itaļi, aiz prestiža un finansiālās dabas apsvērumiem, grib panākt minētās cīņas noslēgšanos pēc iespējas ātrāki ar ģen. Franko pilnīgo uzvaru. Tādēļ domājams, ka Italija, vēlēdamies republikāņu novājināšanu, cenšas panākt, lai Francija atteiktos no jebkāda veida iejaukšanās spāņu lietās un pamudinātu darīt to pašu arī Padomju Savienībai. Uzsverot, ka pretējā izturēšanās spāņu jautājumā ir par šķērsli itaļu un franču izlīgumam un sadarbībai, Musolini laikam gribējis spiest Franciju uz atteikšanos no turpmākām simpatijām pret Barselonu. Bet kā redzams, viņš sasniedzis pretējo, jo Parīzes valdība tagad atlikusi uz vēlāku laiku arī jautājuma apsvēršanu un izšķiršanu par vēstnieka iecelšanu Romā.

*

Aprādītā Italijas izturēšanās atrada skarbu kritiku Parīzē un Londonā arī tanī ziņā, ka Tautu savienības padomes 101. sesijā, kas notika laikā starp 9. un 14. maiju un kuru vadīja mūsu ārlietu ministrs V. Munters, pasvītroja nevien vārdos, bet arī darbos, t. i. savos lēmumos, iespējamās simpatijas iepretim Romai. Šīs sesijas dienas kārtībā starp citu atradās kļūmīgais Abesinijas jautājums, pie kura apspriešanas un savu interešu aizstāvēšanas Ženēvā bija ieradies pat agrākais Etiopijas neguss Haile Selasie. Neraugoties uz abesiņu un arī dažu citu valstu delegāciju pūlēm un argumentiem, padome tomēr vienojās, ka jautājums par itaļu Austrumafrikas iekarojumu atzīšanu vai neatzīšanu, atstājams katras atsevišķās valsts individuālai izlemšanai, un ka šinī ziņā Ženēva neuztiepj nevienai zemei savu gribu vai likumu. Līdz ar to Abesinijas lieta tagad uzskatāma par izbeigtu un noņemtu no dienaskārtības Tautu savienībā.

Tad aprādītā sesija skāra arī republikāniskās Spānijas sūdzību pret Italijas un Vācijas iejaukšanos Pireņēju pussalas pilsoņu karā, apspriežot Barselonas valdības aicinājumu spert kolektīvus soļus pret minēto valstu «militāro intervenciju un agresiju». Padome tomēr noraidīja šo prasību, ieteikdama Tautu savienības valstīm joprojām ieturēt stingru neitrālitāti spāņu pilsoņu karā.

Tālāk padomes 101. sesija ieteica savām valstīm neliegt individuāli saimniecisku un morālisku atbalstu Ķīnai, cīņā ar Japānu, un piešķīra absolūto neitrālitāti Šveicei, atbrīvojot viņu, bruņotā konflikta gadījumā, no pienākuma piedalīties kā militārās, tā arī saimnieciskās sankcijās pret Savienības noteikto un apzīmēto uzbrucēju. Bez tam atzīmējams, ka pēdējā sesijā Čiles delegāts paziņoja par savas valsts izstāšanos no Tautu savienības, motivēdams līdzīgu soli ar to, ka savienība līdz šim vēl neesot panākusi sava pakta reformu, kuru karsti vēloties visas Dienvidamerikas latiņu republikas.

*

Neraugoties uz franču-itaļu izlīguma sarunu pārtraukšanu un uz Musolini skarbajiem vārdiem pret Franciju, līdz maija mēneša vidum nekas tomēr nevēstīja par tumšajiem mākoņiem, kas maz pamazām savilkās pie Viduseiropas apvāršņiem.

Tomēr iekšējais saspīlējums Čechoslovākijā modināja jo dienas jo vairāk

dibinātas bažas. Pēc Sudetu vācu partijas lidera Heinleina atgriešanās no Londonas, kur maija vidū viņam bijušas vairākas apspriedes ar angļu politiķiem un valstsvīriem, Berlīnes preses uzbrukumi čechiem kļuva aizvien asāki un naidīgāki. Līdz ar to Henleina partijas vadītāji paziņoja, ka ar Prāgas valdību viņi neielaidīšoties nekādās sarunās attiecībā uz vācu minoritātu statūta u. c. sadzīves jautājumu nokārtošanu. Tuvojoties pašvaldību vēlēšanu pirmajai dienai, t. i. 22. maijam, vairojās sadursmes starp čechiem un vietējiem vāciešiem, bet 21. maijā Chebā, Vācijas robežas tuvumā, no čechu sardzes brīdinājuma lodēm krita divi vācieši, kas taisījās pārkļūt robežai. Šim kļūmīgajam starpgadījumam varēja būt līdzīgas sekas kā 1914. gadā Sarajevas atentātam, jo drīz pēc minētiem šāvieniem, Prāgā pienāca ziņas, ka Vācija koncentrējot savu karaspēku Čechoslovākijas robežas tuvumā. Arī čechu modrība paasinājās: tie nekavējoties iesauca savus rezervistus un spēra visus iespējamos drošības un aizsardzības soļus, lai vajadzības gadījumā atvairītu un aizturētu vācu armijas draudošo iebrukumu.

Reizē ar to spēji un enerģiski iedarbojās Anglijas diplomātijas aparāts: Londona deva Berlīnei saprast, ka uzbrukums Čechoslovākijai nekavējoties izsauktu plaša vēriena bruņoto konfliktu, un ka vispārējā kaŗa gadījumā, angļi pildīšot savus pienākumus, ko tiem uzlikšot saistības pret Franciju un Tautu savienību. Arī Francijā bijis viss sagatavots mobilizācijas izsludināšanai, bet Padomju Savienība paziņojusi, ka viņas gaisa flote neatstāšot čechus uzbrucēja varā.

Šie apstākļi, kā arī čechu stingrā apņemšanās sargāt savu zemi un neatkarību, būs, domājams, pamudinājusi vācus uz piekāpību, mērenību un atteikšanos no agresīviem soļiem pret saviem dienvidus kaimiņiem. Tie redzēja, ka šoreiz viņiem vairs nav darīšana ar militāri nevarīgo un sava labvēļa pamesto Austriju, bet gan ar enerģisku, spēcīgi bruņotu tautu, kas gatava nest upuŗus savas neatkarības un valsts vienības aizstāvēšanai. Tad nu arī redzējām, ka dažas dienas pēc minētā augstprocentīgā saspīlējuma, Vācija atvilka savas divīzijas, un pats Henleins ieradās Prāgā, kur viņam bijusi ilgāka apspriede ar ministru prezidentu Hodžu. Līdz ar to pašvaldību vēlēšanas Čechoslovākijā varēja 22. un 29. maijā noritēt daudzmaz mierīgākā atmosfērā, dodamas vācu apdzīvotos apgabalos Henleina partijai apm. 90 proc. no vēlētāju kopskaita. Tagad, kur vētra Viduseiropā ir puslīdz rimusies, pacelts arī jautājums par Čechoslovākijas tautību sadzīves problēmas galīgo nokārtošanu uz «taisnības un saprāta pamatiem», un šinī sakarībā min projektu par līdzīgas valsts satversmes izstrādāšanu un ievešanu, kāda pastāv Šveicē.

*

Maija mēneša vidū notika dažas pārmaiņas Anglijas valdībā, kas, pēc preses ziņām, esot tikai pirmais solis ceļā uz plašāku pārkārtošanu Nevila Čemberlēna kabinetā, jo patreizējā pārgrupēšana skārusi tikai koloniju, dominiju, aviācijas un tautas veselības ministrijas.

Beļģijā 11. maijā atkāpās Pola Žansona valdība, kuŗas vietā 19. maijā stājās Špāka kabinets. Aizgājušai valdībai parlaments liedza piekrišanu nodokļu paaugstināšanai, ko Žansons bija ieskatījis par nepieciešamu saimnieciskās krizes apkaŗošanai un budžeta deficīta segšanai. Kaut gan Špāks ir sociālists, tomēr savā kabinetā viņš centies norobežoties un atbrīvoties no marksistu ietekmēm un sola izvest dzīvē tālejošus sašaurinājumus un ietaupījumus valsts budžetā.

Pag. mēneša vidū arī Ungārija piedzīvoja valdības maiņu, aizejot no ministru prezidentūras Daranji. Arī šinī gadījumā krizes pamatā rodami saimnieciskās dabas motīvi un apsvērumi. Labo partiju neatlaidīgās prasības pēc stingras rīcības valsts finansiālā un saimnieciskā likumdošanā, beidzot, noveda pie Bela Imredi kabineta sastādīšanas, kur pats premjērs ir viens no labākiem ungāru finansistiem un banku lietpratējiem.

Pēc tam, kad pag. gada novembrī prezidents Vargas atlaida Brazilijas parlamentu, izsludināja autoritātīvās iekārtas satversmi un izveda jaunas vēlēšanas, tā sauc. «integrālisti», jeb braziliešu fašisti nostājās krasā opozicijā pret prezidentu un viņa politiku. Sevišķi daudz piekritēju «zaļie krekli» savervējuši starp vācu kolonistiem Rio Grande do Sul un Santa Kabarina štātos, kur pēdējā laikā uz jaunās likumdošanas pamata tika slēgtas vācu skolas un audzināšanas iestādes, kas līdz šim piekopa plašu nacionālsociālistisku propagandu. Beidzot, integrālisti bija jutušies tik stipri un uzņēmīgi, ka iedrošinājušies izdarīt apvērsuma mēģinājumu Rio de Žaneiro. Tomēr šis karstgalvīgais «pučs» maija vidū cieta pilnīgu neveiksmi, tā kā prezidenta Vargasa stāvoklis ir atkal nostiprinājies.

Ievērojamas iekšpolītiskas pārmaiņas tagad iezīmējušās Meksikas dzīvi. Nesen atpakaļ prezidents Kardēnas, sekojot lozungam «Meksika — meksikāņiem», izdeva svarīgu dekrētu par ārzemju naftas rūpniecības iestāžu atsavināšanu un nodošanu meksikāņu rokās. Tā kā šīs valsts lielākā dabas bagātība ir nafta, kas visu laiku atradusies angļu un amerikāņu sabiedrību izmantošanā, tad ar viņas avotu atsavināšanu, meksikāņi grib nodrošināt sev pilnīgu saimniecisku un finansiālu neatkarību no svešzemju kapitāla politiskām ietekmēm. Jo jāsaka, ka meksikāņu līdzšinējo iekšējo juku un apvērsumu pamatā arvienu bijusi ārzemnieku cīņa dēļ naftas un saimnieciskām privilēģijām, un kur attiecīgās sabiedrības vienmēr atbalstījušas un algojušas visdažādos dumpīgos ģenerāļus. Kardeņasa tagadējais solis izsaucis sašutumu Anglijā un Ziemeļamerikas Savienotās Valstīs, jo par atsavinātām naftas iestādēm viņš atteicies maksāt angļiem, bet amerikāņiem — piesolījis atlīdzināt tikai kādu daļu. Anglija atbildējusi uz minēto rīcību ar diplomātisko sakaru pārtraukšanu, bet amerikāņi solās pielietot saimnieciskos spaidus, atteikdamies pat pirkt Meksikā sudrabu. Viss tas radījis stipru iekšpolītisku saspīlējumu un arī asu saimniecisku krizi, jo naftas transporta līdzekļu trūkuma dēļ meksikāņi nevar pārdot šo vērtīgo šķidrumu, un ja arī Japāna, Vācija un Italija izsaka gatavību to pirkt un noņemt, tad tagadējā meksikāņu kreisā valdība negrib i dzirdēt par sakaru paplašināšanu ar «fašistiskām un agresīvām» valstīm. Šīs grūtības izmantojis ģen. Sediljo, uzsākdams pret valdību tagad likvidēto sacelšanos.

*

Ja militārā ziņā spāņu jautājums vēl arvienu atrodas diezgan tālu no galīgā atrisinājuma, tad diplomātiskā frontē jau vērojama lielāka rosība un noteiktība. Lieta tā, ka Londonas neiejaukšanās komitejā gandrīz kā panākta vienošanās par ārzemju brīvprātīgo atsaukšanu no Spānijas. Izņemot Padomju Savienību, pārējās valstis piekritušas angļu-franču plānam, kas paredz īpašas komisijas sūtīšanu uz Pirenēju pussalu ārzemju kaŗavīru skaita noteikšanai, tad starptautiskās kontroles atjaunošanu nevien uz spāņu-franču un spāņu-portugāļu robežām, bet arī spāņu ostās, un pēc tam — proporcionālu repatriāciju no abām pretinieku nometnēm. Kad pirmā grupa no abām pusēm, pa 10 tūkst. vīru, būs evakuēta, tad republikāņiem un nacionālistiem tikšot piešķirtas kaŗotāju tiesības.

Ja šo plānu izdotos ātri un lojāli izvest dzīvē, tad pastāv cerība, ka anglu-itaļu izlīgums drīz vien stāsies spēkā, kas lielā mērā mazinās arī vispārējo politisko saspīlējumu Eiropā. Pagaidām vēl Padomju Savienība izrāda opoziciju, bet domā, ka viņas pretestība nebūs ilgstoša un tāda, kas varētu aizturēt pārējās valstis no uzsāktā saprašanās ceļa.

Tālo Austrumu kaŗa laukus maija mēnesis iezīmējis ar niknām kaujām Sūčovas rajonā. Šī pilsēta, kas atrodās Tienzinas-Pukovas un Lunghajas dzelzceļu krustojumā, pēc ārkārtīgi postošām un mežonīgām kaujām, beidzot, kritusi japāņu rokās. Arī Šantungas provincē Mikādo armijas guvušas panākumus, tomēr ne tādus, kā japāņi bija vēlējušies: ķīniešiem izdevies atkāpties, kārtībā un izvairīties no galīgās satriekšanas pēc Tanenbergas parauga. Vārdu sakot, japāņi ieskata un pārliecinās, ka arvienu vairāk viņi attālinās no galīgās uzvaras brīža. Tādēļ, lai novērstu iespējamo katastrofu savas armijas rindās un valsts saimniecības aparātā, Tokija nolēmusi ķerties pie īstajām «totāla kaŗa» metodēm. Šinī sakarībā japāņu valdība tagad pārveidojusies, papildinādamies un pastiprinādamies ar militāriem elementiem.

*

Maija pirmajās dienās mūsu ārlietu ministrs V. Munters ieradās Somijā un pēc tam devās uz Zviedriju. Šie braucieni uzskatāmi kā pretvizītes apmeklējumiem, kuŗus somu ārlietu ministrs Holsti un zviedru ministrs Sandlers izdarīja Latvijai pag. gada vasarā. Mūsu ministrs abās draudzīgajās valstīs tika uzņemts ar lielu sirsnību, un ārzemju prese veltīja minētiem braucieniem izcilus interesi...

Informācija un ierosinājumi

Vienkārša metode piena trauku tvaicēšanai.

Jaunie noteikumi par piena iegūšanu un piegādāšanu pienotavās uzliek lauksaimniekiem pienākumu rūpēties par vislielākās tīrības ievērošanu.

Jaunie noteikumi paredz, ka piena kannas pēc vājpiena atvešanas no pienotavas jāizskalo ar tīru remdenu ūdeni un rūpīgi jāizmazgā. Transportkannas un citi trauki jāmazgā ar sukām siltā 2 proc. sodas šķīdumā. Trauki pēc mazgāšanas $^1/_4$—$^1/_2$ stundu jāvāra vai jāskalo ar tīru vārošu ūdeni. Alvotie trauki jāmazgā ar alvas sodu — parastās sodas un natrija bisulfida maisījumu, bet aluminija trauki ar aluminija sodu — sodas un šķīstoša stikla maisījumu. Uz 50 litriem ūdens apm. 1 kg sodas maisījuma.

Lielas neērtības sagādā trauku plaucēšana karstā ūdenī, pie kam bieži vien šo darbu strādnieces veic pavirši.

Zviedri ieteic piena traukus izkarsēt ar tvaiku, ko ērti var iekārtot katrā saimniecībā bez lielākiem izdevumiem. Parastā katlā uzvāra 1 litru ūdens un katlu pārklāj ar koka vāku, kuŗa vidū izurbts caurums tvaika izplūšanai. Ar sodā šķīdumu izmazgātos un aukstā ūdenī izskalotos traukus apgāž virs vāka cauruma un karsē tvaikos 3—6 minūtes.

Pēc tvaicēšanas kannas noliek brītiņu ar kaklu uz augšu un pēc tvaiku izklīšanas apgāztā veidā novieto tās sausā, vējainā vietā. Līdzīgi piena kannām tvaicē arī citus piena traukus, kā slaucenes, spaiņus u. t. t. Kāstuves tvaicē, novietojot tās virs tvaika cauruma un virs vai pāri tām apgāžot kādu lielāku spaini.

Mušu apkaŗošana lopu kūtīs.

Jaunos Zemkopības ministrijas noteikumos par piena iegūšanu un piegādāšanu pienotavām, paredzēti šādi mušu iznīcināšanas paņēmieni: izmestie mēsli vai citi netīrumi un atkritumi, kas noder mušām oliņu dēšanai un to tālākai attīstībai, jānovāc; mēsli krātuvēs vai kaudzēs cieši jānoblīvē vai jāpārkaisa ar kūdru vai zemi; atejas vietām un netīro ūdeņu notekām jābūt segtām un ierīkotām saules neapspīdētās vietās. Kūts logu stikli jānokrāso zilā krāsā, ņemot krāsošanai vājpienā izšķīdinātu metilenzilo vai ultrāmarinzilo krāsu. Tukšā kūtī jārada caurvējš un jāizkaŗ lipīgie mušpapīri. Cieši noslēgtā tukšā kūtī mušu apkaŗošanai var lietot atzītos smidzināmos pulverus un šķidrumus, kā «Kukaiņu indi», «Mušmiri» un citus.

Tiktālu Zemkopības ministrijas noteikumi par mušu apkaŗošanu.

Jāuzsveŗ, ka galvenais nav pieaugušu mušu apkaŗošana, bet sevišķi jācenšas jaunām mušām atņemt iespēja attīstīties.

Mušu kāpuri parasti attīstās dažādās pūstošās un rūgstošās vielās, atkritumos un mēslu kaudzēs. Pēc zviedru atzinuma, parastā māju muša labprāt dēj oliņas cūku, teļu un zirgu mēslos, bet reti kad govju mēslos. Mušu kāpuru attīstībai labākā temperātūra 25—30° C. Augstāka temperātūra kāpuru attīstību kavē un 50° C temperātūra tiem jau ir nāvīga. Ar temperātūras celšanos rūgstošās vielās ir iespēja mušu kāpurus iznīcināt. Parastās mēslu kaudzēs, temperātūrai ceļoties, mušu kāpuri uzmeklē virsējo kārtu, kur temperātūra ir zemāka. Tāpēc no svara ir siltuma aizplūšanas novēršana, cieši nosegt mēslu kaudzes, kadam nolūkam labi noder kūdra. Mušu apkaŗošanai sevišķi rūpīgi jāuztur teļu aizgaldi, kas kūtīs parasti ir galvenie mušu perēkļi.

Mušu iekļūšanas ierobežošanai kūtīs, ieteic pie kūts durvīm piekārt no maisiem pagatavotus aizkarus.

Svaigu jūŗas mēslu mēslošanas vērtība.

Jūŗas mēsli ir vērtīgs mēslošanas līdzeklis. Jaunizbūvētie jūŗas mēslu uzkērēji dod iespēju tos iegūt lielākos daudzumos un palīdz celt jūŗmalas saimniecību ražas.

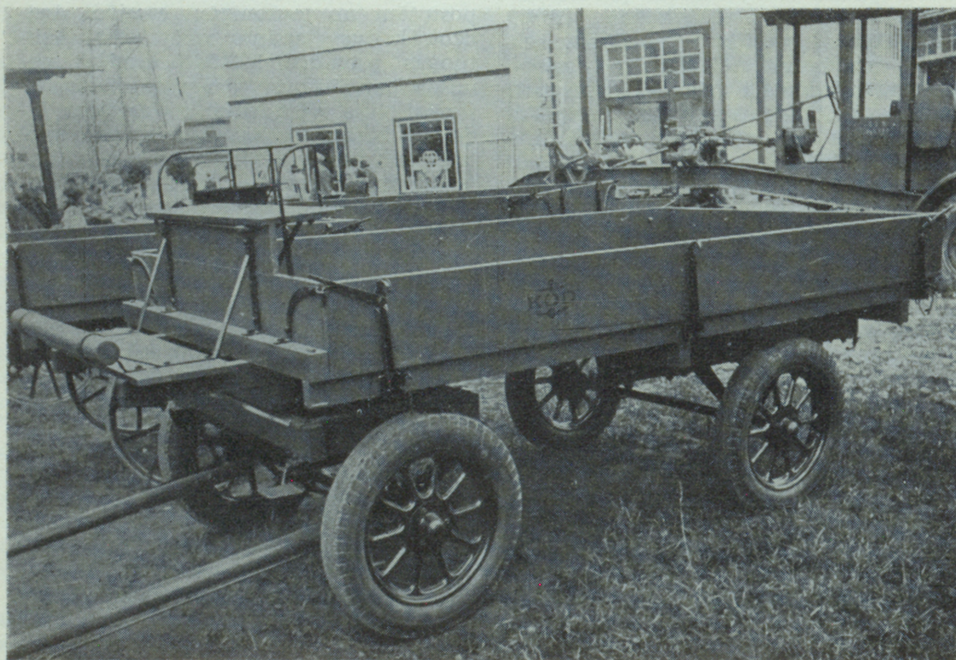
Pēc doc. K. Bamberga analizēm kūtsmēslu un jūŗas mēslu salīdzinošā vērtība ir šāda:

	tīrsausnas %	kopslāpekļa %	kalija %	fosforskābes %	kaļķa %
Dziļās kūts mēsli:					
4—6 mēn. veci:	20,0	0,60	0,70	0,20	0,45
Jūŗas mēsli, svaigi:					
Liepājas jūrmalas	24,0	0,74	0,72	0,08	0,56
Rīgas jūrmalas	24,9	0,25	0,69	0,08	0,61

Šie skaitļi rāda, ka Liepājas jūŗmalas jūŗas mēsli pēc satura ir līdzvērtīgi kūtsmēsliem, ja tos nedaudz papildina ar superfosfāta piemēslojumu. Rīgas jūŗmalas jūŗas mēsli bez fosforskābes satur arī mazāk slāpekļa. Jūŗas mēslu priekšrocība, salīdzinot ar kūtsmēsliem, ka tie satur labu tiesu joda. Pēc vācu autoriem, jods ievērojami sekmē tauriņziežu augšanu, veicinot sakņu gumiņu attīstību. Triju gadu izmēģinājumos ar cukurbietēm, dodot 1,9 kg joda uz ha, cukurbiešu raža pieaugusi par 8 to no ha. Tas pats konstatēts pie lopbarības bietēm.

Pie joda devām līdz 8 kg uz ha, tas vairs nav cēlis ražas, bet darbojies jau kā inde. Izņēmums bijis pie liniem, kam arī lielāka joda deva nav kaitējusi. Lini sevišķi labi attīstījušies pie joda devas 4—6 kg uz ha. Ar jodu mēsloto linu šķiedra bijusi sevišķi smalka un šķiedras iznākums augstāks.

J. Ķ.

Zirgs spēj pavilkt krietni smagāku vezumu, ja rati ir ar gumijas riteņiem.

Anna Puriņa

Jāņu vakars latvieša sētā

Jāņa diena, svēta diena
Aiz visām dieniņām:
Jāņa dienu Dieva dēls
Saules meitu sveicināja.
D. 32919.

Pašu vasaras kodolu, laiku, kad saules ceļš visaugstāk atmirdz debesu kalnā, latviešu tauta no senseniem laikiem atzīmē ar īpatnējiem svētkiem, Jāņa vakaru. Šai laikā diena sasniegusi savu vislielāko garumu, svin uzvaru par nakti. Jo zīmīgi dienas garumu un nakts īsumu tēlo daina:

Īsa, īsa Jāņa nakts
Par visām naksniņām,
Te satumsa, te izausa,
Te saulīte gabalā.

Šo brīdi tauta greznā un simboliskā dainu valodā, iemiesojusi Dieva dēla Jāņa tēlā, saistīdama ar viņu arī teiksmu par derībām un Saules meitu.

Dieva dēlis, Saules meita
Pār Daugavu rokas deva,
Tik tie zelta gredzentiņi
Nesabira Daugavā.
D. 33757.

Visu gadu jāj Dieva dēls Jānis savā staltajā kumeļā, un pašā Jāņa vakarā kā mīļš un ilgi gaidīts viesis, iegriežas ikvienā latvieša sētā.

Visu gadu Jānīts jāja, līgo, līgo,
Atjāj Jāņa vakarā, līgo!
Atjāj Jāņa vakarā, līgo, līgo,
Savus bērnus apraudzīt, līgo!

Stalts un mirdzošs, kā varens bajārs, tāds ierodas latviešu Jānis. Zem viņa kumeļa pakaviem dimd zeme, pāri mežiem viz Jāņa cepure.

Ai, Jānīti, Dieva dēls,
Tavu augstu kumeliņu!
Caur mežiem pieši spīd,
Pār mežiem cepurīte.

Jānis nenāk ar sevišķiem labumiem. Toties jo izšķērdīgi tas dala ziedus, dziesmas, priekus un gaviles.

Jānīts brauc katru gadu,
Atved ziedu vezumiņu;
Še saujiņa, te saujiņa,
Lai zied visa pasaulīte.

Pats Jānis līksmo līdzi visos priekos un pārgalvībās: Jānis līgo, Jānis griež danci zem kuplā ozoliņa, Jānis kur uguni, lai sildās Jāņa bērni, Jānis dzer alu sudrabiņa kausiņiem, Jānis pūš tauri un pulcē izklīdušos Jāņa bērnus.

Sanāciet, Jāņa bērni,
Sagaidiet Jāņa dienu,
Jāņa diena lepni nāca
Ugunīs vizēdama.

Ne tikai dziesmu dēļ Jāni gaida. Jānis ir arī tīrumu, druvu un dārzu raudzītājs un laidaru sargātājs.

Vai, Jānīti, Dieva dēls,
Apjāj manu rudzu lauku,
Izmin smilgas, izmin lāčus,
Lai aug mani tīri rudzi.

Vai atkal:

Lec, Jānīti, kur lekdams,
Lec lopiņu laidarā,
Sit rupučus, min ragaiņus,
Tīri manu laidariņu.

Nav latviešiem gaišāku, līksmāku un vienojošāku svētku kā Jāņi. Šī diena māca atmest reiz rūpes un ikdienu un atraisīt garu un sirdi dziesmām un priekam. Mazs, vai liels, ikviens steidz saņemt Dieva dēlu Jāni, jo viņš nes līdzi skaisto rotu — tautas vienošanos. Sena daina saka:

Sagājās Jāņa bērni,
Sadevās rociņām,
Sadevās rociņām,
Saskan zelta gredzentiņi.

Kā tad nu norit sagatavošanās Jāņa vakaram, tā sagaidīšana un svinēšana? Gatavošanos jau iesāk laikus. Jau pirms svētkiem saimniece sāk Jāņa sieru siešanu, ko gatavo krietni daudz. Saimnieks diedzē miežus un dara saldu alu.

Pēdējā dienā no pusdienas, vai vismaz launaga, katrā mājā pārtrauc kārtējos darbus un čakli vien sāk visu uzkopt un pušķot. Tīra un rotā ne tikai istabu, bet arī pagalmu, dārzu, vārtu stabus, laidaru, klēti un pārējās saimniecības ēkas. Jāņa nakts, pēc sena ticējuma, nes auglību un svētību nākamam gadam, tāpēc arī neviena vieta nedrīkstēja palikt nepušķota. Arī Jānis pats vēro, kas katrā mājā paveikts:

Jānīts nāca aplūkoti,
Vai druviņas izravētas;
Jānīts nāca aplūkot,
Vai vārtiņi appušķoti.

Meitas naski vien visu berž un mazgā: visam jābūt nevainojami tīram un spodram. Neapkoptu māju meitas un puišus Jāņa bērni nesaudzīgi apdzied, un vēl ilgi visā pagastā daudzina slinkus un netikušus.

Kad telpas uzpostas, ķeras pie pagalma tīrīšanas. Neviena teka, pat līdz tālākam šķūnim vai pirtij, nepaliek neslaucīta. Un kad arī tas paveikts, meitas dodas pļavā vai mežā plūkt Jāņa zāles un vīt vaiņagus. Šai darbā čakli palīdz arī bērni. Vaiņagus vij ikvienam, vīriešiem no ozola lapām, meitām, sievām un bērniem no ziediem. Saimnieka vaiņagu dara kuplāku un košāku, bet saimnieces vaiņagā ievij visdažādākās pļavu un lauku ziedus.

Pati saimniece cep plāceņus un pīrāgus, vāra gaļu un klāj galdu Jāņa mielastam. Saimnieks ar puišiem sagādā un aiznes piemērotā vietā visu, kas nepieciešams Jāņa uguns dedzināšanai. Zirgus Jāņa naktī, pēc sena paraduma, nejāj pieguļā. Tiem puiši sapļauj un pārved smaršīgo āboliņu, no kura daļu saimniece saliek arī govju silēs! Puiši rūpējas arī par meijām, visbiežāk tās atved no meža ar vezumu. Meijas liek pie katras ēkas durvīm, pagalma un dārza vārtiem, tāpat arī visos istabas stūros un pie guļas vietām. Mazākos zarus aizsprauž aiz sijām, bet kūtīs — aiz lopu silēm un redelēm. Meijām visiemīļotākie ir ozola zari, retāk lieto bērzus un liepas.

Šitas Jāņa vakariņš
Ozoliņu tērētājs;
Grib dārziņš, tīrumiņš,
Grib Jānīša vainadziņš.

Arī ganiņiem darba pilnas rokas. Līdz vakaram jānopušķo viss ganāmpulks. Arī šai darbā, bieži vien, palīdz pārējie mājas bērni. Ja vaiņagus nepaspēj novīt, tad govju ragus vai kaklu apliek lokaniem bērza zariem.

Gaida gani, gaida govis
Jāņa dienu atnākam;
Gani gaida siera, piena,
Govis bērza vainadziņa.

Lopus pārdzen no ganībām jau laikus un izslauc, lai saulei rietot, kad sākas līgošana, visi būtu brīvi. Tad vēl steigšus uz pirti, un kad visi tīri un saposušies svētku rotā, saimniece ar saimnieku aicina saimi pie svētku mielasta. Galds pārklāts linu galdautu, virs kura glīti sakārtoti jau pieminētie ēdieni: Jāņa siers, plāceņi, pīrāgi, auksta gaļa, sviests, piens un salds alus. Galdu rotā ziediem un ozola vaiņagiem. Svinīgumu piedod aizdegtās sveces.

Pirms mielošanās saime, vaiņagiem galvās un Jāņa zālēm rokās, appušķo un aplīgo saimnieku un saimnieci.

Es savam Jāņa tēvam
Likš' ozola vaiņadziņu,
Lai aug viņa kumeliņi
Zemi, resni, kā ozoli.
Es savai Jāņa mātei
Došu ziedu vaiņadziņu,
Lai tai auga labas govis
Ziedainām kājiņām.

Paēdusi saime pateicās, novēlot nākamā gadā vēl lielāku pārticību.

Pilla, pilla tā vietiņa,
Citu gadu vēl pillāka!
Šeit mieloja Jāņa māte
Sieru, sviestu Jāņa bērnus.

Tad visi kopā dodas aplīgot tīrumus, dārzus un lopus. Tālāk ceļš ved uz kaimiņiem. Pa ceļam dzied Jāņa dziesmas un plūc Jāņa zāles, ir puķes un zāles, kuras plūc Jāņa vakarā.

Visas bija Jāņa zāles,
Ko plūc Jāņa vakarā;
Visi bija Jāņa bērni,
Kas plūc zāles vakarā.

Kad arī kaimiņu saimnieki appušķoti un tiku tikām aplīgoti, atnākušos Jāņa bērnus pamielo ar sieru un alu. Dažreiz arī kaimiņu ļaudis krietni pazobo, ja tie pārkāpuši Jāņa parašas. Laiks klāt dedzināt Jāņa uguni. Visi sapulcējas nozīmētā vietā un, ugunij iemirdzoties kārts galā, visu balsis uzgavilē Jānim — līgo, līgo! Šie gavilējošie līgo plūst no vienas Jāņa uguns līdz otrai un savijas vienā visas tautas dziedātā Jāņa slavināšanā.

Dziedot, spēlējot, dejojot, vedot rotaļas un meklējot papardes ziedu, ātri paiet īsā nakts. Lai līgotāji nepagurtu, tad jo bieži apnēsā un piedāvā sieru un alu. Jāņa nakti jaunie ļaudis nedrīkst gulēt, jo

Kas gulēja Jāņa nakti,
Gulēs visu vasariņu!

Toties modrie redz krāšņo saules lēktu, redz, kā saulīte rotājas trejdeviņās krāsās.

Ar saules lēktu beidzas līgošana, beidzas īsā, bet skaistā Jāņa nakts. Līgotāji atvadās, un aiziedami dzied:

Brauc ar Dievu, tu Jānīti,
Ar to ziedu vezumiņu.
Brauc atkal citu gadu,
Mēs tevi skaisti saņemsim.

Agr. L. Biezais

Tīra piena iegūšana

(Beigas.)

Piena dzesēšana un uzglabāšana.

Pa slaukšanas un kāšanas laiku pienā parasti iekļūst desmiti, pat simti tūkstošu baktēriju uz 1 kb. cm piena. Baktērijas pienā atrod labvēlīgus barības apstākļus un var ļoti ātri savairoties.

Baktēriju dažādība pienā ļoti liela, jo pienā ir dažādas barības vielas, ko baktērijas patērē. Piens sastāv no apm. 12,7% sausnes un 87,3% ūdens, pie kam normāls piens satur apmēram 3,75% piena tauku, 3,30% piena olbaltumvielu, 4,70% piena cukura un citas vielas. Piena taukus sadala speciāla tauku skaldītāju baktēriju grupa (bact. prodigiosum, bact. rubrum u. c.), tāpat baltais piena pelējums (oidium lactis). Piena olbaltums rada vēlamus apstākļus olbaltuma sadalītājām baktērijām, it sevišķi pūšanas dīgļiem (bac. subtilis, bac. mesentericus u. c.). Piena cukuru sadala īstās un neīstās pienskābās baktērijas. Piena sastāvdaļas, sīkbūtņu darbības ietekmētas, pārveidojas: piens saskābst, pelē, top gļotains, rūgst, pūst un paliek nederīgs pārstrādāšanai. Piena intensīvāka bojāšanās sākas pāris stundas pēc tā izslaukšanas. Tāpēc līdz šim laikam jācenšas pienu atdzesēt.

Pēc Zemkopības ministrijas izdotiem noteikumiem piens atdzesējams no +8 līdz +10°C. Pie temperatūras zem +10°C pienā esošās baktērijas vislēnāki vairojas. Zemāk par +8°C neieteic atdzesēt, jo pie zemām temperatūrām, intensīvi vairojas un darbojas piena tauku sadalītājas baktērijas. Ziemā pienam bieži izjūtama rūgta piegarša, kuŗai nereti par iemeslu ir šīs baktērijas.

Baktēriju daudzumu un sugas pienā noteic ar baktērioloģiskām analizēm. Pienotavās to pa daļai dara ar piena reduktāzes pārbaudēm.

Lai sīkbūtnes ātri nesavairotos, piens atdzesējams. Piena dzesēšanu vislabāk izdarīt īpašos piena dzesētājos. Piens, plānā kārtā plūzdams pāri dzesētājam, ātri atdziest un izvēdinās. Vairāk pūļu prasa dzesēšana traukos. Tādā gadījumā jau pa piena slaukšanas laiku kanna vai cits trauks, kuŗā pienu kāš, novietojams aukstā ūdenī. Kad piens izslaukts, to turpina dzesēt, iekams temperatūra nav noslīdējusi līdz +10°C. Pa dzesēšanas laiku pēc vajadzības jāmaina ūdens vai arī, ja ledus iegādāts, ūdenim jāpieliek ledus. Piena atdzišanai jāseko ar termometra palīdzību. Līdz piena pilnīgai atdzesēšanai, tas vēdināšanas nolūkā vairākas reizes jāapmaisa: sākumā — biežāki, uz beigām — retāki. Maisot kannas vai toveŗa vāks jātur pilnīgi atvērts; pēc tam jāaiztaisa, vēdināšanai vāku atstājot mazliet paceltu. Kad piens atdzesēts līdz vajadzīgai temperatūrai (+8 — +10°C), tas novietojams vēsā telpā vai ūdenī, bet tādā, lai piens nesasiltu, jo līdz nogādāšanai pienotavā piens uzglabājams nepārsniedzot +10°C temperatūru. Esmu novērojusi, ka piena apkopšanā bieži pielaiž to kļūdu, ka labi atdzesētu pienu uzglabā telpā vai laukā, kur gaisa temperatūra augstāka par +10°C, piens atkal sasilst un sīkbūtnes savairojās. Tāds piens reduktāzes pārbaudē var izrādīties neizturīgs.

Piena maisīšana un vēdināšana vajadzīga, lai piens nesasmaktu. Maisīšanai vislabāk noder īpaši piena maisekļi: kāta galā iestiprināta caurumota ripa. Ar šāda maisekļa palīdzību maisot no augšas uz leju un atpakaļ, iespējams labāk sajaukt vēsākos apakšējos ar siltākiem augšējiem piena slāņiem. Piena maisīšanai ieteicams lietot tikai aluminija maisekļus, tāpat dzesēšanai ekonomiskāki lietot tikai aluminija traukus. Alvoti trauki ātrāk bojājas, sevišķi, ja maiseklis berzējas gar trauka sienām, no kā pie maisīšanas grūti izsargāties. Bez tam tieši piena uzglabāšanai vajadzīgi tie labākie trauki, jo piens viņos visilgāki atrodas. Arī šai lietā daudz grēko piena apkopēji. Uz pienotavu gan pienu aizved labi alvotās vai aluminija kannās, bet mājās glabā tādos traukos, kuŗiem alvojums sen jau pazudis, vai tā nemaz nav bijis. Trauka metalla sienas nāk tiešā sakarā ar pienu, piens šķīdina metallu un pieņem metalla garšu. Nelieli vaŗa vai dzelzs daudzumi pienā, padara to eksporta sviesta ražošanai nelietojamu. Pienotavās tādu pienu sliktās garšas dēļ iedala zemākā šķirā vai pavisam noraida.

Piena dzesēšanai un uzglabāšanai jāizraugās tāda vieta, kur tīrs gaiss. Ja piena tuvumā atrodas mēslu kaudzes vai citi netīrumi, kas izplata smaku, piens uzņem nelabo smaku. Tāpat jāraugās, lai ūdens toverī un toveŗa koka sienas, kuŗā novietots piens dzesēšanai, neostu. Ja piens jāuzglabā pagrabā, kur ziemā atradušās saknes, vai akā, kam veci iepuvuši grodi, vai citur, kur slikts gaiss — kannas vāks cieši jānoslēdz; pretējā gadījumā piens pieņems nelabu garšu un smaršu. Bez tam, kur kaut kas pūst, tur arī atrodas daudz piensaimniecībā kaitīgo pūšanas baktēriju, jo šie dīgļi ņem dalību pūdēšanas darbā. Ja tādā vietā glabājas vaļējs piens, tad dīgļi iekļūst pienā.

Tāpat piena mikrofloru stipri ietekmē piena trauki. Parastā kārtībā tīrīti piena trauki satur ļoti daudz dīgļu (baktēriju), kuŗi pāriet pienā, traukā ielejot pienu. Ar parasto trauku tīrīšanu es domāju trauku mazgāšanu karstā ūdenī, nelietojot sodu. Pie šādas trauku tīrīšanas trauku sieņu plaisiņās paliek neizmazgāts piens, kurā turpina vairoties baktērijas. Šīs plaisiņas ir tik sīkas, ka mēs tās neredzam un nevaram sataustīt, bet pietiekoši lielas baktēriju mājokļiem. Tādā traukā ielietā piena dīgļu skaits var pavairoties par dažiem desmit tūkstošiem 1 kb. cm piena. Zinātniskos pētījumos atrasts, ka pavirši tīrītos piena traukos pienā ir 30 reizes vairāk baktēriju, kā tai pašā pienā, kas ielietis tīros traukos.

Piena trauku tīrīšanā jāievēro sekojošais. Visi piena trauki pēc to lietošanas tūlīt jāizmazgā, lai tajos nepaspētu baktērijas savairoties. No pienotavas atvestais vājpiens vai sūkalas tūlīt jāizlej no transportkannām. Mazgāšanā jārīkojas šādi. Vispirms trauku izskalo remdenā ūdenī (skalojot karstā ūdenī, piena daļas sarec un grūti izmazgājamas). Pēc tam traukus mazgā karstā sodas ūdenī ar sukām. Uz katru spaini ūdens ņem apm. 200 g. sodas. Šāds sodas šķīdums šķīdina piena paliekas un padara tās vieglāki izmazgājamas; tāpat nonāvē ļoti daudz baktēriju. Alvotiem traukiem jālieto īpašs alvoto trauku soda; aluminija traukiem drīkst lietot tikai aluminija trauku sodu (cits soda aluminija traukus bojā). Pēc mazgāšanas ar sodas ūdeni piena trauki rūpīgi jāizskalo tīrā vārošā ūdenī un ieslīpi jāapgāž žūšanai. Bez aprakstītās mazgāšanas, ko dara pēc katras trauku lietošanas, piena trauki vismaz 2 reizes nedēļā jāvāra jeb jāplaucē ar vārošu ūdeni. Ar vārīšanu nonāvē gandrīz visas traukos esošās baktērijas. Trauks jāvāra pilnīgi iegremdēts ūdenī apm. 20 minūtes. Ja katls par mazu un daļa trauka paliek virs ūdens, jāvāra ilgāki. Trauku plaucēšanai jālieto pilnīgi verdošs ūdens, kam jāpieliek vismaz 300 grami sodas uz 1 spaini (10 litriem) ūdens. Plaucējot transportkannas, verdošais ūdens ar sodu jāielej kannā, kannas vāks jānoslēdz un kanna jāsaskalo, tad jāatstāj dažas minūtes stāvēt, lai sodas ūdens varētu iedarboties uz kannas sienām un nonāvēt baktērijas. Pēc tam atkal jāskalo. Sodas ūdenim kannā jāatrodas vismaz 15 minūtes. Piena trauku žāvēšanai un novietošanai jāizvēlas tīras vietas, kur nav putekļu un netīrumu. Ja piena trauki nav pieputējuši, tad tie pirms lietošanas nav skalojami. Ja jāskalo, tad skalot tikai tīrā ūdenī, kāds parasti ir avotu, dziļu labi grodotu, vai artēzisko aku ūdens. Ja tāda ūdens nav, trauku skalošanā lietot tikai vārītu ūdeni. Par ūdeni sacītais attiecas arī uz ūdeni, ko lieto slaucēju roku un govju tesmeņu mazgāšanai, tāpat tesmeņu slaukamo lupatu skalošanai.

Ja piena trauku u. t. t. skalošanai ūdeni ņem no stāvošiem sateku dīķiem vai seklām un vāji grodotām akām, kur duļķains, netīrs ūdens, piens bieži uzrāda sliktu garšu, pat sliktu reduktāzi. Šajos ūdeņos mīt sporulējošās baktērijas, kas sporu veidā pārdzīvo pasterizāciju un turpina sviestā savu postošo darbību.

Beidzot jāpiezīmē, ka gandrīz visas piena kaites izpaužas sviestā un, ka labu sviestu var pagatavot tikai no laba piena. Bet labs sviests mums nepieciešams, jo tikai laba prece konkurences cīņā var uzvarēt: iekaŗot un paturēt pasaules tirgū savu vietu. Lauksaimnieki, ceļot piena kvalitāti, paaugstina savus ienākumus no piensaimniecības un līdz ar to vairo valūtas ieplūšanu valsts kasē — tā tad, palīdzot sev, dara labu valstij.

J. Malovka

Ierīkosim peldētavas

(Beigas.)

Svarīga peldētavas sastāvdaļa ir — laipas daiļlēkšanai. Šķiet, nevienu jaunu ierīci peldētavā tās apmeklētāji tik silti neapsveic, kā laipas lēkšanai. Ne tikai jaunatnei, bet arī vecākai paaudzei daiļlēkšanas laipa sagādā prieku. Lēcieni, kūleņi visādos veidos un virzienos ar visdažādākām ķermeņa kustībām ir viela, kas peldēšanā ienes dažādību, jautrību un prieku.

Tomēr viss lielais lēcienu vairums iespējams tikai no pareizi ierīkotas laipas. Laipas daiļlēkšanai ierīkojamas viena un trīs metru augstumā virs ūdens līmeņa. Laipu var savienot tieši ar krastu, vai arī novietot tālāk no krasta, virs speciāli šim nolūkam celta torņa. (Skat. zīmējumus).

bet atstāt rievotu. Vislabākais — atleciena gala virsmu 2—2,5 mtr. garumā pārklāt ar kokosauduma «celiņu». Rievotā dēļa virsma, vai kokosauduma paklājs pasargās lēcēju kājas no slīdēšanas un bīstama kritiena.

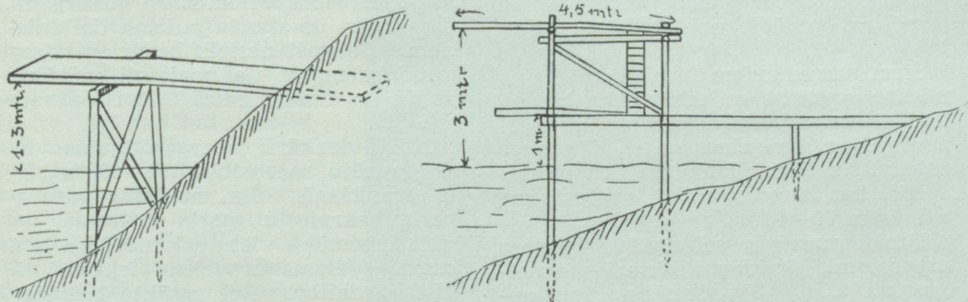
Vienu dēļa galu ar stipru ķīli vai smagām zemes velēnām nostiprina. Otru — atleciena galu izbīda virs ūdens apm. 1,25—200 cm. pāri atbalsta vietai. Dēlis virs atbalstvietas guļ brīvi: piestiprināt pie atbalsta vietas ar naglām, vai piesaistīt ar saitēm ir pilnīgi lieki.

Izbīdītam dēļa galam jābūt tik elastīgam, ka tas ar atliekšanās spēku spēj pasviest cilvēku vismaz 0,5 metru uz augšu. (Pārbaude izdarāma ar pa-

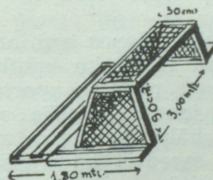
vajadzēs samazināt. Lēkšanas dēli ieteicams novietot līmeniski, t. i. abi gali vienā augstumā, jo šāds stāvoklis ir izdevīgāks to lēcienu izpildīšanai, kas sākas ar ieskrējienu.

Ar daiļlēkšanas laipu ierīkošanu noslēgušās visas svarīgākās peldētavas sastāvdaļas. Visas šīs ierīces varētu papildināt ar sīkākām ierīcēm, kas lietojamas tikai atsevišķos gadījumos.

Ūdens celiņu ierobežojošās virves pagatavo, saverot uz 50 mtr. garas, impregnētas auklas, korķa vai koka ripiņas. Sacīkšu laikā divas šādas virves, katra no savas puses, ierobežo 2,50 mtr. plato ūdens celiņu. Šīs virves pēc sacensībām no ūdens izņem, izžāvē un glabā sausā vietā. Līdzīgā kārtā pagatavo ūdens polo spēles laukumu ierobežojošās auklas. Ūdens polo spēles vārti pagatavojami pēc klātpielikā zīmējuma.

4. zīm.

5. zīm.

Laipas novietošanai jāizvēlas vieta ar rūpīgi iztīrītu gultni. Ūdens dziļums, zem 1 metra, augsti esošas laipas, vismaz 2,5—3 metri, zem 3 metru augstas laipas ūdens dziļums 4 metri.

Vienkāršas laipas pagatavošanai izvēlās oša, bērza vai priedes koka dēli: dēļa garums — 4,5—5 metri; platums 5 cm.; biezums no 5—7 cm. Dēļi, sevišķi atlecienu gala virsmu 2—2,5 mtr. garumā ieteicams nenoēvelēt gludu,

lēcieniem). Ja pārbaudē izrādās, ka dēļa spēks, pārliekas elastības dēļ, nav pietiekošs augstā lēciena izpildīšanai, tad dēļa atlēciena galu atbīda atpakaļ — samazina dēļa garumu pāri atbalsta vietai.

Turpretī, ja daiļlēkšanas dēlim trūkst elastības, pārlieka biezuma dēļ, tad ar dēļa izbīdīšanu uz priekšu, pāri atbalsta vietai maz būs līdzēts, bet ar ēveles palīdzību dēļa gala biezumu

Slīkstošo glābšanai pagatavojams korķa glābšanas riņķis vai bumbas. Šīm lietām, kopā ar virvēm, pastāvīgi jāatrodas peldētavas tuvumā. Ja bez minētām ierīcēm peldētavas tuvumā izdodās novietot laivu vai kādu citu peldošu satiksmes līdzekli, tad vienkāršu peldvietu būs iespējams uzlūkot kā iekārtotu un to varēs nodot sabiedrības lietošanā.

R. Ķirkums,
10. C. a. p. fiz. audz. instruktors.

Vingrošanas un sporta uzvedumi vasarā

Ķermeņa kultūras darba programmā līdz šim ļoti redzamu vietu ieņem dažādi sarīkojumi, sacīkstes, kursi un svētki. Dažādo izrīkojumu saturā aizsargu organizācijas fiziskās audzināšanas aktīvie darbinieki ielikuši un ieliek daudz enerģijas. Skaitļos grūti ietvert zināma laika posmā padarītā darba daudzumu un vērtību. Jo šai miesas kultūras nozarē darbojas daudzi aizsargu organizācijas darbinieki un darbība šinī nozarē ir tik daudzpusīga, ka

trūks, varbūt, mums vēl sakopotu skaitlisku datu par pagastos rīkotiem svētkiem un uzvedumiem, par šo svētku labo izdošanos, cik šie svētki sekmējuši fiziskās audzināšanas padziļināšanu lauku un pilsētu sabiedrībā, vai atkal otrādi, cik daudz sabojājuši jau esošās vērtīgās atziņas par fizisko audzināšanu.

Pasekodami dažādo aizsargu pulku publisko vingrošanas un sporta svētku programmām un uzvedumiem, mēs

droši gan varam teikt, ka programmā ir vienmēr bijusi nopietni izglītojoša, audzinoša un dziļi kultūrāla.

Raugoties no sabiedriski audzinošā viedokļa, par vērtīgiem un vajadzīgiem fiziskās kultūras svētkiem jāuzskata tikai tādi svētki un sarīkojumi, kas var dot jaunus elementus un ierosinājumus skatītāju pašizglītošanas darbā un arī modināt lielāku interesi un darba prieku dalībniekos. Lai jūtami sekmētu fiziskās audzināšanas lietu lau-

kos, tad katram aktīvam fiziskās audzināšanas vadītājam un darbiniekam būtu jāraugās uz to, lai tas darbs, kurā tie ieliek savu enerģijas daļu, būtu ar pietiekošu kultūrālu vērtību. Tāpēc nedrīkstam veicināt šīs lietas attīstību. Nekur citur nevar aizsargu pulki- bataljoni, rotas un aizsargu nodaļas tik labi parādīt sporta darbību uz āru, propagandēt fiziskās audzināšanas idejas un popularizēt savus nodomus, kā dažādos sporta svētkos. Tādēļ ir ļoti apsveicami, ka visi pulki piegriež lielu vērību sarīkojumiem un svētkiem gan brīvā dabā, gan arī slēgtās telpās.

Līdztekus labajam nodomam, gandrīz katram šādam sarīkojumam ir arī nepieciešamība sagādāt līdzekļus sporta vajadzībām un turpmākam darbam. Protams, ne katrreiz rīkotājiem izdodas atrast šādu labvēlīgu atrisinājumu un saskaņot vingrošanas un sporta programmu ar apmierinošiem ienākumiem.

Ļoti bieži, sekojot pārāk vienpusīgi vienam no šiem mērķiem, sarīkotāji nodara nepiedodamas kļūdas, kuras turpmāk grūti izlabot. Ja vērtīgus izrīkojumus pārvērš vienīgi par ieņēmuma avotu, tad tāds sporta sarīkojums zaudē savu audzinošo nozīmi. Pierādījies, ka fiziskās audzināšanas lieta pulkos kļūst kultūrāli rosīga un izrīkojumu sniegumos ideiski bagāta, ja iegulda ieņēmumus no sporta svētkiem jaunos fiziskās kultūras pasākumos.

Sarīkot vingrošanas vai arī sporta svētkus tikai tādēļ, ka kautkas ir jādara aizsargu nodaļas sporta pulciņā — nozīmē ienest fiziskās audzināšanas laukā bālu gadījuma atspīdumu, kurā grūti saredzēt kādu sistēmātisku darbu un kultūras vērtības. Turpretim tie sporta pulciņi, kas ar noteiktu plānveidīgu un vispusīgu darbību pieies izrīkojuma saturam un izpildījumam, nostāsies fiziskās audzināšanas darba priekšgalā.

Sarīkojuma apmeklētāji no sporta svētkiem sagaida tagad daudz vairāk dažādības priekšnesumos, nekā tas bija gadus 4, 5 atpakaļ, kad programā ietilpa vieglatlētikas sacīkstes, vingrošana, tautas dejas, volejbola vai futbola sacīkste. Ja šos programmas klasiskos numurus nepapildināsim gadu no gada ar citiem fiziskās audzināšanas un sporta veidiem, vai kā citādi tos pārkārtojot, tad tie zaudēs savu pievilcību. Tāpēc, sastādot programmu sporta uzvedumiem vasarā, jācenšas ievest vairāk dažādības sarīkojumos un apmierināt visu apmeklētāju intereses.

Sporta svētku sākumu nolika pēc pusdienas; priekšnesumi ilga 2, 3 stundas, pēc tam sākās saviesīgā dzīve. Piedzīvojumi rāda, ka arī svētku programmas izpildīšanas laiks un vieta būtu jāgroza tādējādi, ka priekšnesumi sāktos pievakarē, lai tos varētu noskatīties arī tie, kas dienā aizņemti un pie labākās gribas nevar būt tik agri svētkos.

Nācionālo deju uzvedumu, vingrošanu un ģimnastiskās piramīdes var pārcelt uz vakara cēlienu, kad jau tumsa iestājusies, varam uzvedumu lāpu vai kādā citā apgaismojumā parādīt daudz pievilcīgāku. Saistot šos uzvedumus ar iepriekšējo gājienu lāpu nesēju pavadībā no kalna lejā, pa parka celiņiem un tā līdz priekšnesuma vietai, tie kļūs vēl pievilcīgāki un atstās uz skatītājiem daudz lielāku iespaidu.

Izskatīgāks lāpu gājiens būs, ja tas virzīsies, teiksim, no kalna lejā līču ločū. Gājiens jāiekārto tā, lai tas ilgtu vismaz 2—3 min. Lāpu nesēji, turot lāpu ārējā rokā, nostājas kolonnai vienā vai abās pusēs apmēram 3—4 soļu atstatumā. Priekšnesuma laikā lāpu nesēji ietur tās pašas atstates, bet tikai nostājas 2—3 soļus no izpildītājiem. Pēc priekšnesuma, kas nedrīkst būt garāks par 13—15 min., lāpu gājiens, šoreiz mūzikai spēlējot, virzās atpakaļ pa to pašu ceļu. Vingrotāju uzgājienu var dažnedažādi veidot. Piemēram, ejot kolonnā pa vienam, uz otro takts daļu stiprāk uzsist ar kāju; iet lēniem milzu soļiem (klupieniem) un lēnām vēcinot rokas; darbības variācijas var biežāki mainīt. Lāpu nesēji novietojas apkārt vingrotāju grupai 2—3 soļu atstarpēs un lai priekšnesumu varētu labāk redzēt, tad lāpu turētāji stāv balstā uz viena ceļa vai apsēžas.

Skaisti izskatās vingrojumi ar degošām lāpām, ģimnastiskās piramīdes, izpildītas lāpu apgaismojumā. Visur iespējams parādīt arī dažādas dzīvas bildes.

Šiem uzvedumiem piemērota kalna nogāze ar 3×4 m iekārtotu skatuvi, kur kulises atvieto apkārt aplikti bērziņi. Šiem priekšnesumiem jāizrauga zaļumu svētku laukuma tumšākais stūris, kas atrodas no dejas laukuma apmēram 30—40 m.

Panākumus gūs arī dažādi partera vingrojumi, kā: kūleņi, lēcieni, pārmetnes un t. t. Uzvedumiem lāpu apgaismojumā vajadzīgs mazākais šāds dalībnieku skaits: dejās 4—8 pāri, vingrošanā — 12—16 dal., piramīdēs — 12 d., pārējos vingrojumos — 4—5 dal. Lāpu nesēji 6—8 cilv.

Ja esam izvēlējušies divus priekšnesumus: vingrošanu un dejas, tad nu katram uzvedumam būs vajadzīgas vismazākais 10 lāpas. 20 lāpu gatavošanai jāņem 1kg parafīna, kas izmaksātu apm. 4,5 ls. Lāpu pagatavo sekoši: vispirms kādā skārda traucinā uz mērenas uguns izkausē parafīnu, kausējumā iemērcē 2, 3 30×40 cm lielas vilnas vai kokvilnas nederīgas lupatiņas, pēc tam visas trīs lupatiņas izņem no kausējuma ārā un uzliek uz divām sausām, tāda paša samēra, lupatiņām, lai izkausētais parafīns no samērcētām lupatiņām drusku iesūktos sausās lupatiņās, kad tas jau noticis, ņem apm. 60 cm. garu skalu vai kādu citu piemērotu koku un tin vienu lupatiņu ap skalu apkārt tā, lai būtu drusku nosegts arī viens skala gals. Pēc tam tinumu vairākās vietās stingri nosien- lai tas nebruktu uz leju. Līdzīgā kārtā rīkojas arī ar pārējām izmērcētām biezām lupatiņām. Lāpu iededzinot no gala, tā deg 20—25 min. Lāpai degot nekas uz drēbēm nepil.

*

Līdz šim riteņbraucēji vairāk piedalījušies sacīkstēs, bet gan mazāk, varbūt, redzēti figurālos, veiklības, drosmes un vēl kādos citos braucienu kombinējumos turpat sporta vai zaļumsvētku laukumā. Riteņbraucēju uzvedumiem minēšu svētkos jau pārbaudītus vingrojumus. Tā 16—24 riteņbraucēji, ietērpti sporta kostīmos, 15 minūšu laikā, vidēji lēni braucot, var izvest figurālo braukšanu: 1) apkārt laukumam (futbola) pa vienām, 2) braucot pa laukuma vidu, dalīties uz katru pusi pa vienam; 3) braukt kolonā pa divi; 4) diagonāļu brauciens; 5) spirālē; 6) brauciens kolonā pa 3, 4, uzliekot vienu roku uz kaimiņa pleca un t. t. Labi var parādīt arī cietušā transportēšanu (2—4 braucēji). Veiklības braucieni būtu: 1) līču ločū brauciens starp karodziņiem, kuri atrodas 3—4 m atstatu vienā rindā; 2) brauciens caur šauri izveidotu karodziņu špaleru; 3) līču ločū brauciens starp karodziņiem, kuri novietoti uz riņķa līnijas 4 m attālumā. Riņķa diametrs 20—30 m. Līču ločū braucienu starp karodziņiem taisnā virzienā nu riņķī var savienot ar priekšmeta pacelšanu no zemes, kad jānokāpj no riteņa, vai atkal, nenokāpjot no riteņa, paņemt uz soliņa uzlikto klucīti un pēc tam to atkal novietot skārda krūzītē. Raugoties pēc braucēju-jas spējām un veiksmes, uzdevumus var dažreiz atvieglot un arī padarīt grūtākus un izvest sacensības veidā starp aizsargiem, aizsardzēm un sporta pulciņa dalībniekiem. Saistoši norītēs braucieni starp karodziņiem, ja tie novietoti vairākās rindās un brauks reizē 2, 3 riteņbraucēji.

Gluži vienkārši noorganizējamas riteņbraucēju sacensības (50—60 m) lēnā braukšanā. Šim nolūkam var izmantot skrejceļu sporta laukumā, vai kādu līdzenāku vietu zaļumsvētku laukumā. Vēlams braucienu iekārtot tā, lai 2—3 dalībn. reizē uzsāktu braukšanu pa iepriekš apzīmētu ceļu (1,25 m platu). Pēc divreizējas līdzsvara zaudēšanas, riteņbraucējam no sacensības jāizstājas. Lēnā riteņbraukšana prasa koncentrēšanos, pacietību un veiklību. Sacensība piemērota arī sievietēm un pusaudžiem. No drosmes vingrinājumiem būtu jāparāda skatītājiem brauciens pāri šūpuļdēlim, kas iekārtots tā, lai vienā galā ērti būtu uzbraukt un, braucot uz otru galu, dēlis pārsvērtos uz leju un pa to varētu nobraukt. Šai vajadzībai ņem 2—3 collas biezu, 18—20 cm platu un 10—12 metru garu dēli, kuram apakšā apm. pret vidu paliek pusapaļu kluci 20—30 cm augstumā tā, lai viens dēļa gals būtu pie zemes, bet otrs — gaisā. Jauniem riteņbraucējiem sākumā ieteicams šo vingrinājumu izdarīt bez atbalsta un vēlāk tikai atbalstu pakāpeniski paaugstināt līdz norādītam augstumam.

Visus riteņbraucēju veiklības, drosmes un vēl citus vingrinājumus tikpat labi varēs izpildīt arī motociklisti, tikai protams daudz ātrākā tempā; tāds brauciens būs arī daudz interesantāks publikai.

Nevienā sarīkojumā nedrīkstētu izpalikt sacensību rotaļas. Sacensību rotaļām jābūt vispusīgām, iespaidīgām un ar audzinātāju nozīmi priekš skatītājiem. Skatītājiem tās domātas ne tikai gara stāvokļa pacelšanai, bet lai tie padomātu un iedziļinātos sacensību rotaļu būtībā. Sacensību rotaļu uzvedumiem nav nekādi sevišķi rīki vaja-

dzīgi. Pietiek ar pāris bumbām, zviedru solu, 1—2 no garķūļu salmiem pagatavotiem 1,80—2,10 m. lieliem un 10—15 cm bieziem salmu paklājiem, kādus lieto lecekšu logu apsegšanai. Šādi paklāji būs izturīgāki, ja tos vispirms pārklās ar cukurmaisa vai kādu tamlīdzīgu izturīgāku drēbi.

Sacensību rotaļās noteikti jāpiedalās abu dzimumu jaunatnei, protams, ne jau kopīgā grupā, bet gan šķirti, jo meitenēm jāizvēlas vairumā tādas sacensību rotaļas, kas neprasa tik daudz spēka un izturības, bet gan vairāk veiklības un attapības. Zēnu grupai piemērotas spraigākās sacensības ar īslaicīgu spēka patēriņu, drosmes, attapības un ātruma vingrojumiem. Divas, augstākais trīs rotaļas katrai grupai pilnīgi pietiek. Ja sacensību rotaļās (2—3) ņems dalību 8—10 dal. grupā, tad tas aizņems 12—15 min. laika, kas pilnīgi pielaižams un nebūs nogurdinoši ne dalībniekiem, ne garlaicīgi skatītājiem.

Sacensību rotaļām dzīvo līdzi skatītāji. Jaunatnei tās patīk, bet vadītājiem tomēr jārūpējas, lai tās nepārvērstos kaislībā. Ļoti iederas arī šad tad uzvest komiskās rotaļas un vingrojumus. Tādas rotaļas un vingrojumi labi iederas pēc vairākiem nopietniem uzvedumiem skatītāju uzmanības atsvaidzināšanai un gara stāvokļa pacelšanai. Pēc komiskiem vingrojumiem un rotaļām var parādīt dažādus līdzsvara vingrojumus uz zviedru sola laktas, saistot šos vingrojumus kopā ar partneri. Dažādi kombinēti līdzsvara un vēl citi vingrojumi vienmēr būs patīkami un iespaidīgi skatītājiem.

Skatītāji ciena arī vingrošanu rīkos (stienī, līdztekās, uz zviedru kastes, vingr. zirga), kur izpaužas veiklība, spēks un skaistums; dažādi kombinēti lēcieni un šķēršļu pārvarēšanas vingrojumi rādīs skatītājiem šo vingrojumu lietderību. Visiem šiem vingrojumiem jābūt ar mēru kombinētiem, lai tie atstātu labu iespaidu.

Vasarā.

*

Neraugoties uz to, ka mūsu zeme ir bagāta ūdeņiem, mēs vēl ļoti maz esam darījuši, lai plašākām tautas masām propogandētu ūdens sportu: peldēšanu, airēšanu un dažādas spēles ūdenī. No vasaras sporta veidiem pirmā vietā liekama peldēšana, kuŗai liela praktiska un higiēniska nozīme mūsu tautas dzīvē. Mums trūkst labu peldēt pratēju; tie ir jāizaudzina. Pirmais uzdevums peldēšanu propagandēt, kur vien apstākļi to atļauj. Sporta svētkos, kur tuvumā ezers vai upe, ar peldēšanas demonstrējumiem jāierosina skatītāji nodoties veselīgam ūdens sportam. Šim nolūkam būtu iekārtojami viekāršākas konstrukcijas peldsteķi, peldētnepratēju apmācībai, bet ja nu līdzekļu trūkuma dēļ to nevarētu izdarīt, tad pietiktu ar vienkāršu laipu.

Laipas vietu izraugot jāņem vērā, lai skatītāji no krasta visas apmācības un demonstrējumus varētu labi redzēt; no svara ir, lai tāda pārskatāmība būtu 30—50 m gar krastmalu. Ideāls šim nolūkam ir mazliet stāvāks krasts ar peldēšanas apmācībai viduvēju dziļumu. Peldēšanas demonstrējumiem instruktoru vai labu peldētpratēju varētu uzaicināt no mūsu organizācijas darbiniekiem.

Svētku jeb atsevišķu uzvedumu programmā varētu paredzēt sekošus demonstrējumus: 1) pareizu un nepareizu lēkšanu (startu) ūdenī, 2) šķērsām uz peldsteķa vai laipas izpildīt kraula stila peldēšanas kustības, savienojot tās ar elpošanas vingrinājumu; 3) pēc tam to pašu vingrojumu atkārto ūdenī, peldot līdztekus krastam; 4) izpilda pareizu starta lēcienu un pēc tam tūliņ demonstrē kraolu uz krūtīm sacīkšu tempā; 5) kraolu tikai ar kājām šķērsām uz peldsteķa un 6) pēc tam ūdenī, izstiepjot rokas uz priekšu; 7) krūšu stilu lēnām uz peldsteķa šķērsām un 8) to pašu lēnām ūdenī; 9) pēc tam sacīkšu tempā izpilda krūšu stilu, parādot pareizu ieelpošanu un izelpošanu; 10) tādā pašā secībā, kā uz krūtīm, demonstrē kraolu uz muguras un 11) stafetes peldēšanas sacensību. Noslēgumā var demonstrēt slīkoņu glābšanas veidus ūdenī: no krasta un laivā atrodoties; pēc tam parādīt slīkoņu atdzīvināšanas un mākslīgās elpināšanas vingrinājumus. Saistot visus demonstrējumus ar īsu paskaidrojumu, tie kļūst publikai saprotamāki un vērtīgāki. Vēlams, lai slīkoņu glābšanas un atdzīvināšanas demonstrējumus izpildot, paskaidrojumus sniegtu ārsts. Visi demonstrējumi līdz ar paskaidrojumiem ilgst apm. 1—1,5 stundas, pēc nopietniem demonstrējumiem vārds jādod arī vietējiem peldētājiem, kuŗi peldēt gan prot paši savā stilā, bet neprot peldēt neviena no vispār atzītiem un demonstrētiem stiliem. Vietējie peldētāji varētu demonstrēt arī dažādas rotaļas ūdenī.

Ja laika, vietas vai arī citi kādi apstākļi nerada grūtības noorganizēt kādas 15—20 min. peldēšanas apmācību uz sauszemes un ūdenī, tad to visādā ziņā, kaut ar 3—4 apmācāmiem vajadzētu izvest publikas priekšā, lai apmeklētāji gūtu vispārēju jēdzienu par apmācības gaitu un redzētu, kādā secībā veidojas peldēšanas kustības. Panākumi šādiem peldēšanas apmācības demonstrējumiem vienmēr nodrošināti un tā ir labākā šī sporta propaganda.

Viens no skaistākiem un ieteicamākiem sporta veidiem uz ūdens, pēc peldēšanas sporta, būtu airēšana. Airēšanas sports gan nav tik pateicīgs uzvedumiem, kā peldēšana, bet te var izmantot šim nolūkam vieglās laiviņas, tā saucamās smailītes, vien- un divvietīgās. Interesanti norit labi noorganizētas smailīšu sacīkstes pa straumei un pret straumi Gaujā, Ventā, Lielupē, Daugavā un arī mazākās upītēs. Iespaidīgs var būt izpušķotu smailīšu korso brauciens dienā un apgaismots naktī.

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Partija Nr. 69.

Šo partiju pasaules meistars Aļechins spēlējis Margetas turnīrā, otrā dienā pēc sava zaudējuma mūsu čempionam Petrovam. Tā ir viena no visspožākām, kādu ģeniālais Aļechins jebkad spēlējis.

Baltie: Dr. A. Aļechins. Melnie: E. Bēks (Böök).

1) d2—d4, d7—d5, 2) c2—c4, d5×c4, 3) Zg1—f3, Zg8—f6, 4) e2—e3, e7—e6, 5) Lf1×c4, c7—c5, 6) 0—0, Zb8—c6 7) Dd1—e2, a7—a6, 8) Zb1—c3, b7—b5 9) Lc4—b3, b5—b4 10) **d4—d5!** (teorētisks jauninājums, kurš izrādās ļoti spēcīgs. Aļechins to bija sagatavojis cīņai pret Eivi, bet viņam nebija izdevība, to pielietot) 10)... Sc6—a5 (nepietiekoši būtu 10)... e×d5 11) Z×d5, Z×d5 12) Td1, Le6, 13) e3—e4 dēļ) 11) Lb3—a4+, Lc8—d7 12) d5×e6, f7×e6, 13) Tf1—d1 (tālu aprēķināts figūras ziedojums) 13)... b4×c3 14) Td1×d7 (viens spēcīgs sitiens seko otram) 14)... Zf6×d7 15) Zf3—e5, Ta8—a7 16) b×c3, Ke8—e7 (melnie grib atbrīvoties no nepatīkamās saistības d7; uz 16).... Lf8—e7 būtu sekojis 17) De2—h5+, g7—g6, 18) Ze5×g6, h7×g6 19) Dh5×h8+ un baltiem būtu 3 bandinieki pret figūru un bez tam arvien vēl spēcīgs uzbrukums), 17) e3—e4, Zd7—f6 18) Lc1—g5, Dd8—c7 19) Lg5—f4 (kā šachmeistars Brinkmans pareizi aizrāda, baltie būtu varējuši izšķirt partiju ar eleganto 19) De2—h5. Ja melnie tagad atbildētu 19)... g7—g6, tad sekotu 20) Ze5×g6+, h7×g6 21) Dh5×h8, Dc7—e5 22) Dh8—h7+, Ke7—d8 23) Lg5×f6+, De5×f6 24) D×a7, bet uz 19)... Dc7×e5 sekotu 20) Dh5—e8+, Ke7—d6 21) De8—b8+, Ta7—c7 22) Ta1—d1+, Zf6—d5 23) Dd8+ un t. t.) 19).. Dc7—b6 20) Ta1—d1, g7—g6 21) Lf4—g5, Lf8—g7 22) Ze5—d7!, Ta7×d7, 23) Td1×d7+, Ke7—f8 24) Lg5×f6, Lg7×f6 25) e4—e5. Melnie padevās, jo uz melnā laidņa gājieniem sekotu De2—f3+ ar drīzu matu.

Te atkal no jauna apbrīnojama Aļechina augstā māksla, jau spēles sākumā atrast brīnišķas upurkombinācijas, kuras šacha teorijā nemaz nav ievērotas.

Partija Nr. 70.

Spēlēta mūsu tāļpartiju sacīkstēs III grupā.

Baltie: J. Sležis, Rucavā.
Melnie: J. Bērziņš, Krimuldā.

1) e2—e4, c7—c5, 2) Zg1—f3, Zb8—c6; 3) d2—d4, c5×d4; 4) Zf3×d4, Zg8—f6; 5) Zb1—c3, d7—d6; 6) Lf1—e2 (labs turpinājums še ir arī 6) Lc1—g5, e7—e6; 7) Dd1—d2, a7—a6; 8) 0—0—0, h7—h6; 9) Lg5×f6 ar f2—f4, g2—g4 u. t. t.; 6) ... g7—g6; 7) Lc1—e3, Lf8—g7; 8) 0—0, 0—0; 9) Zd4—b3, Lc8—e6; 10) f2—f4, Zc6—a5; 11) f4—f5; Le6—c4! 12) Zb3×a5, Lc4×e2; 13) Za5×b7, Le2×d1; 14) Zb7×d8, Ld1×c2; 15) Zd8—c6, Tf8—e8; 16) Le3×a7, Zf6×e4; 17) f5×g6, h7×g6; 18) La7—d4, Ze4×c3; 19) b2×c3, e7—e5; 20) Ld4—e3, Ta8—c8; 21) Zc6—b4, Tc8×c3; 22) Zb4×c2, Tc3×c2 (stāvoklis noskaidrojies: melnie ieguvuši bandinieku, bet baltiem palicis spēcīgs brīvbandinieks uz a— linijas, pret kuru melniem ļoti jāuzmanās); 23) a2—a4, e5—e4 (jau kļūdaini; daudz stiprāk bija 23) ... d6—d5! 24) Lb6 [baltie nedrīkst atstāt laidni ieslēgtu]; 24) ... e5—e4; 25) Ta1—d1, e4—e3 un baltie nedrīkst spēlēt T×d5, e3—e2 dēļ); 24) Ta1—d1, Tc2—c6 (daudz drošāk bija iznīcināt bandinieku a4 ar Ta2); 25) a4—a5! Te8—e5; 26) Le3—b6 (tagad a— bandinieks kļuvis jau ļoti bīstams) 26) ... d6—d5; 27) Td1—c1, Te5—e6; 28) Tc1×c6, Te6×c6; 29) Tf1—b1, Lg7—e5; 30) g2—g3, f7—f6; 31) Tb1—b5! (nepareizi būtu 31) a5—a6, Tc6×b6 un Ld4+ dēļ); 31) ... d5—d4; 32) a5—a6, d4—d3; 33) a6—a7, Tc6—c8; 34) Kg1—f2, Le5—d6; 35) Tb5—d5! Ld6—e7; 36) Td5—d7, Kg8—f8; 37) Td7—b7, Le7—d6; 38) Lb6—d4, Tc8—e8; 39) Kf2—e3, Kf8—g8; 40) Tb7—b6, Ld6—c7; 41) Tb6×f6, Lc7—b8 (agonija); 42) Tf6×g6+, Kg8—f7; 43) a7×b8 D, Te8×b8; 44) Tg6—g4, Tb8—c8; 45) Tg4×e4. Melnie padevās.

Šī partija ir spilgts piemērs tam, cik viegli iespējams zaudēt labu spēli nevērības dēļ.

Atrisinājumi.

Uzdevumam Nr. 41. Baltie: Ka3; Dc5; Te2 un f1; La2 un h6; Zc3 un f8; Bb4 (9).

Melnie: Kf6; Dg3; Tb6 unf7; Lf3 un f4; Zc8 un e8; Ba6, d2, g4, g5 (12). Mats divos gājienos. 1) La2—b1, kā grib; 2) Te6, Zd7, Zh7, D×g5, Zd5 mat.

Uzdevumam Nr. 42. Baltie: Kh8; Dc5; Ta3 un f1; Lc4 un g5; Bc6, e3, e5 (9).

Melnie: Ke4; Zc2 un h5; Ba2, a4, b3, c7, e6, g6 (9).

Mats trijos gājienos: 1) Tf1—f2, a1D; 2) Ld3+, K×L; 3) D×c2 mat. 1) ... a1Z; 2) Tf2—f1, kā grib; 3) De3, Dd4, Tf4, resp. Ld3 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: J. Kalniņš, A. Leimanis, F. Mūrnieks, O. Žagats un R. Zvirbulis Rīgā, A. Neilands — Pļaviņās; D. Zablockis — Rugājos; A. Sūrums — Jēkabpilī; A. Kalts — Liepājā; R. Draugs — Ventspilī; un Nr. 41 — J. Krūze— Ciecerē; V. V. Zablockis — Rindā; A. Šermanis — Galienā; aizsargs A. Klēvers — Garozē (uzdevumā Nr. 42 uz 1) T×b3, a×b3, 2) L×b3, seko a1Z); Fr. Rūmnieks — valsts Zeču lauks. skolā, un Steķis — Jēkabpilī.

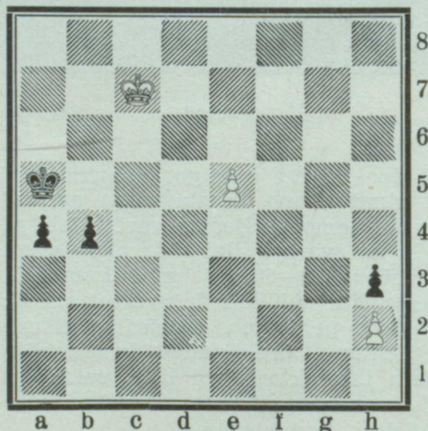
Šacha ziņas.

Mūsu tālpartiju sacīkšu 3. gr. pēc līdz šim iesūtītiem datiem grupas dalībnieki guvuši šādus rezultātus: J. Sležis, Rucavā, 7 punkti, J. Bērziņš, Krimuldā, 5 p., V. Meirans, Kalnājos, un M. Andrējevs, Rīgā, ik 3 p. Lūdzam dalībniekus ziņot par nobeigtām partijām, lai varētu noskaidrot sacīkstes galīgo iznākumu.

Karavīru šacha turnīrs, kurā izcīnīja 6. Rīgas kājnieku pulka dāvāto ceļojošo balvu, noslēdzies ar šādu rezultātu: Pirmo vietu un ceļojošo balvu ieguva 4. Valmieras kājnieku pulka komanda ar 27,5 p. Otrā vietā ar 24 p. ierindojās smagais artilerijas pulks, 3. vietā sakaru bataljons — 19 p., 4. vietā — 6. Rīgas kājnieku pulks — 18 p. Tālāk seko kara skola ar 15 p., 5. Cēsu kājnieku pulks un Rīgas kara slimnīca ar ik 10 p.

Galotne Nr. 6.

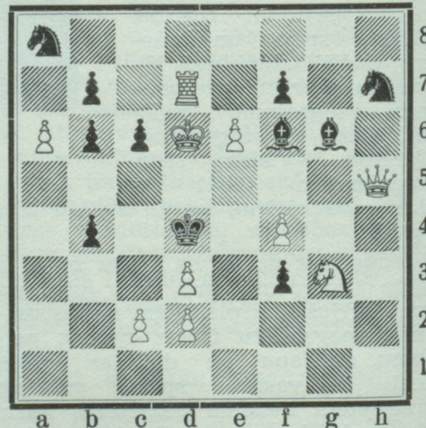
V. Kukainis, Valkā.
(pirmpublicējums.).
Veltīta K. Bētiņam.

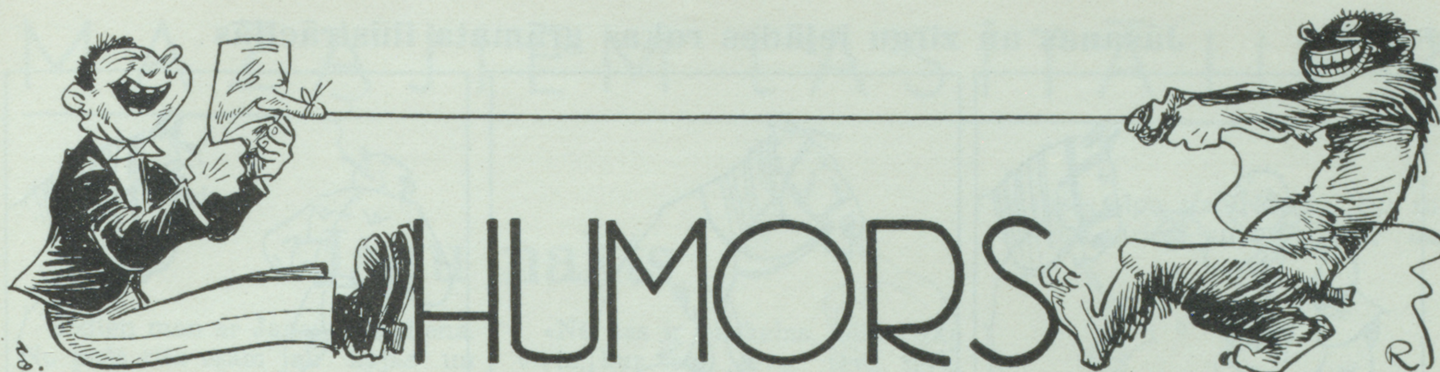
Baltie: Kc7; Be5, h2 (3).
Melnie: Ka5; Ba4, b4, h3 (4).
Baltie sāk un uzvar.

Uzdevums Nr. 46.

K. Vīksnis, Kalvenes Pudurēs
(pirmpublicējums).

Baltie: Kd6; Dh5; Td7; Zg3; Ba6, c2, d2, d3, e6, f4 (10).
Melnie: Kd4; Za8 un h7; Lf6 un g6; Bb4, b6, b7, c6, f3, f7 (11).
Mats divos gājienos.

Ludvigs Šanteklers

Ziedi tvan — dziesmas skan

Vai, tavu saldu tvanēšanu,
Kad kupli jasmīnceri zied!
Bet jasmīni kad nobirst kairie,
Pie krūts sev pojeņzaru spied.

Tik jūnijā mēs īsti jūtam,
Kā latvju bērzi smaržot prot,
Kad saldi vīstot meijas noreibst,
Mūs Vasarsvētkos sveicinot.

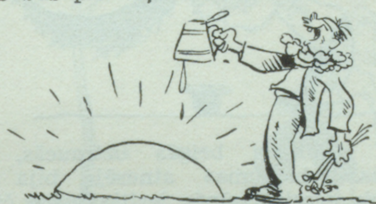
Pirms Jāņiem vēl ar dziesmu pūru
Ir jābrauc Rīga dimdināt;
Tā jādzied, ka lai torņu gaiļi
Dzird, ka ir Dziesmu svētki klāt.

Lai nošalc Daugava un jūŗa,
Kad latvju dziesma gaisu šķeļ,
Kad klausītājus skaņu brāzma
Reiz ikdienībai pāri ceļ.

Kad sirmā Rīga piedziedāta,
Jāj Jānīts laukus apciemot;
Plūc meitas ozolzarus kuplus,
Lai Jānīti var vaiņagot.

Bet Jāņa tēvs jau savā klētī
Uz steķiem muciņu ir licis;
Viņš zin — ikviens tā mākslu slavēs,
Kas būs pie viņa krūzes ticis.

Bet Jāņa bērniem senās dziesmas
Tīk atkal vaļā ritināt,
Pat tad, kad saulīte jau rotā,
Īsts līgotājs vēl negrib stāt.

Ludvigs Šanteklers

Jubilejas dienā

(Gudrs apcerējums, asistējot **Ačukam** un **Rirdānam**).

Sveicināti esam savā jubilejā!

Paldievs — jums tāpat!

Jā, mums šodien ir jubileja, bet jubileja — tā nav nieka lieta. Jubilejas nemēdz katru dienu svinēt, pat ne katru gadu. Ievas zied katru gadu, rozes tāpat, bet jubileja ir tik brīnišķa puķe, kas — tāpat kā Viktoria regia — zied, mazākais, par pieciem gadiem reiz, tad pa desmit, piecpadsmit . . .

Tāpēc arī jubilejas dienas rītā redaktors un visi līdzstrādnieki tik satraukti, ka allaž apjautājas:

«Siev', vai tev nav kas sāļāks, ko iekost?»

«Kāpēc tev sāļāku vajaga?»

«Lai tiek dūša . . . tad vēlāk varēšu atturēties no raudām.»

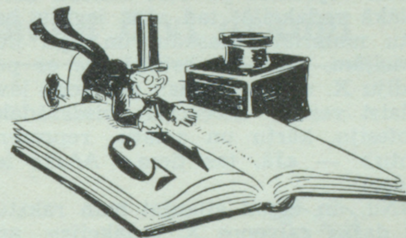
Tāpēc arī redaktors tērpies savās labākajās svētku drēbēs, līdzstrādnieki mazgājušies smaržīgām ziepēm visdzidrākajos avota ūdeņos. Un kad viņi visi salasījušies redakcijas telpās, svētku sajūsmu sejā, visā plašākā apkaimē ļaudis runā: «Jūs redzēsat, ka tur kaut kas būs: oder kāzas, oder balle, oder kāda izloze. Citādi viņiem nebūtu tik smalki ģīmji.»

Ilgi redaktors ar līdzstrādniekiem dvēseles saviļņojumā skatās viens otrā. Tad sāk spiest viens otram roku, čukstot: «August, tu . . . Pēter, tu . . . darba biedri, jūs.» Mirklis ir ļoti svinīgs. Visiem asaras acīs. Redaktors pats tos mierina: «Neraudiet, biedri! Saņematies! Protams, mirklis ir aizgrābjošs, bet tamdēļ jau nav jāraud.»

«Mēs tamdēļ ne . . .» līdzstrādnieki paskaidro.

«Bet jūs tik nāvīgi spiežat pirkstus — to vis katrs bez raudām nevar izturēt.»

Tad nāk gaŗa apsveicēju rinda ar puķēm, kūkām, tortēm, dāvanām un novēlējumiem. Pēc tam redaktors ar redakcijas darbiniekiem intīmā pulciņā atceras pagājušos piecpadsmit gadus.

Viens, otrs notur pa runai. Arī redakcijas zēns tura jūsmīgu runu. «Līdzstrādnieku nācija!» viņš uzrunā klātesošos, jo viņš ir tajā pārliecībā, ka redakcijā viņš galvenais. «Piecpadsmit gadu, tas nav joks . . . nav smiekls. Un katrs tev tā vien: Arnold, skrej pēc markām! Arnold, aiznes vēstules! Arnold, to un, Arnold, to! Un tā visus piecpadsmit gadus . . .»

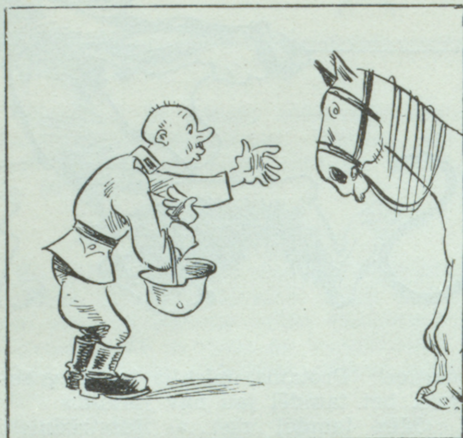
«Bet tev pašam nemaz piecpadsmit gadu vēl nav,» orātoram aizrāda.

«Pareizi!» orātors iesit sev pa pieri. «Svētku sajūsmā biju to pavisam piemirsis.» Tad viņš apsēžas.

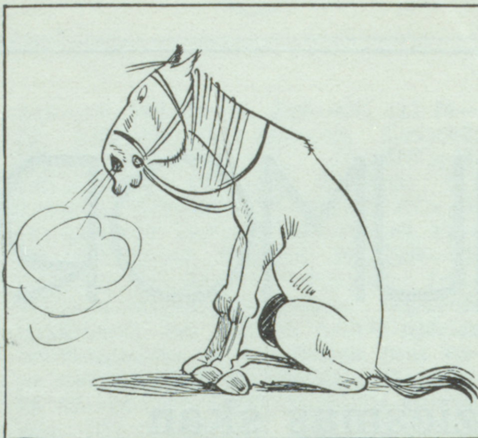
Līdzstrādnieki dalās savās atmiņās un piedzīvojumos. Lūk, Šanteklers un Ačuks plašiem žestiem pārrunā redakciju dzīvi. Šanteklers stāsta: «Jā, kas gan viss redakcijās nenāk priekšā! Ilgajos gados esmu daudz ko piedzīvojis. Piemēram, reiz X. redakcijā. Redaktors Strīpiņš bija ļoti aizņemts un tāpēc man bija kāds brītiņš jāuzgaida redakcijas istabā. Man bija patīkama gaisā lidojošās drukas krāsas, tintes, klīsteŗa un papīra smaršas. Kā mūzika man šķita redakcijas šķēru šņakstēšana un to gudru rakstu sastādītāju spalvu šņākšana. Tak visvairāk man patika novērot un pētīt X. redakcijas

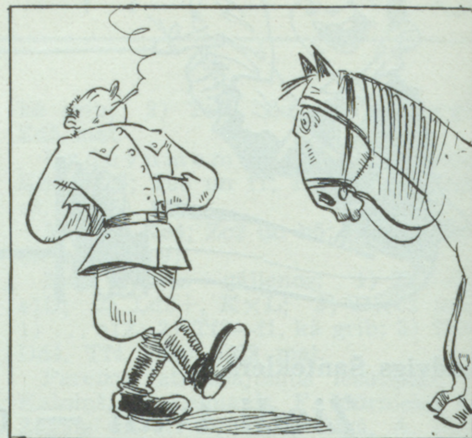
Jāšanas un zirgu iejādes rokas grāmata ilūstrācijās

143. lpp. Bieži zirgs neklausa tikai tāpēc, ka viņš nesaprot, ko no viņa grib.

79. lpp. Ar lēkšu palīdzību zirgs tiek nosēdināts uz pakaļdaļu un reizē ar to tiek vislabāk attīstīti viņa elpošanas organi.

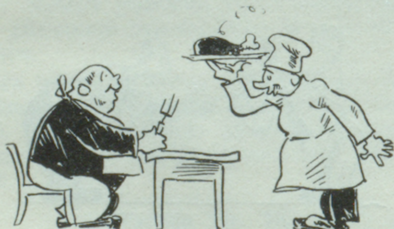
144. lpp. Stūrgalvīgam zirgam jāpierāda, ka cilvēks vienmēr pārāks par viņu.

apmeklētājus. Sak, kādās vajadzībās gan ļaudis te nenāk, kādi raksturi te nav redzami. Domāju, sak', kādam aktierim vajadzētu pavadīt zināmu laiku lielākā redakcijā, tad viņš iegūtu bagātu materiālu maskām un tipu ilūstrācijām. Ak, tas brītiņš, ko es pavadīju X. redakcijā man gar acīm ļāva palaist veselu kolekciju visdažādāko profesiju, kārtu un amatu reprezentantu.» — «Jā, tas tiesa,» Ačuks iebilda.

«Nu, un tagad atļaujat man rakstuṙot dažus galvenos X. redakcijas apmeklētājus. Tur bija:

Lugu ražotājs vairumā, žēlojas redaktoriem, ka visu teātru direktori un dramaturgi esot palikuši savam laikam tālu aiz muguras — tie neuzvedot viņa lugas, kas esot liels zaudējums nevien visai tautai, bet visai cilvēcei. Lai vēl glābtu, kas glābjams, X. redakcijai vajagot pasteigties šā lugu triloģiju visā drīzumā sniegt X. lasītājiem nesaīsinātā veidā. X. tirāžs augšot neapturami.

Redaktoram Drūmiņam kāds drūms cilvēks sniedza gaŗas papīra strēmeles; tur esot fragmenti no viņa gaŗākiem darbiem. Neesot vērts drukāt veselus viņa sacerējumus, bet gan pa izrāvumam, jo, lūk, pavāri arī no vērša iz-

ņemot tikai tos labākos gabalus un gatavojot izlutinātiem viesiem. Neliekot vis veselu vērsi galdā.

Tanī pašā laikā pie cita redaktora kāda sārta dāma lūdza padomu, kā viņa pati varot pagatavot gāzu masku; viņas kaimiņiene vasarā cepot katru dienu sīpolus un slimīgā dāmiņa bez gāzu maskas nemaz nevarot elpu gūt. Viņa gribot arī savam mazam bobišam tādu glītu maskiņu iztaisīt. Kad redaktors pateica, ka gāzu maska nav zeķe, ko katrs var noadīt, dāmiņa cēli un nožēlojoši uzskatīja redaktoru un teica: «Es gan esmu arī ar smalkiem cilvēkiem runājusi. Žēl, ka te tādu nav.»

No viena redaktora pie otra staigāja kāds pusmūža vīrs, rādīdams kādu kuplu egļu zaru, jo tas esot dabas brīnums; šis egļu zars esot uzaudzis uz veca celma un tādu zaru, līdz ar viņa pienesēju, vajagot nofotografēt.

Visi redaktori beigās uztraucās, jo «dabas brīnuma» atnesējs bija atstiepis groziņā sūnās ieritinājušos čūsku, kurai viņš varot likt tāpat pēc stabules dejot, kā norūdīts fakirs. Čūsku — baletēzi ieraudzīja arī liriskā dzejniece Vaigsārtīte un izgrūda elēģisku baiļu brēcienu. Tūdaļ kantora personāls čūsku dīdītāju līdz ar visu viņa inventāru svinīgi izvadīja pa durvīm.

Pānika, ko bija sacēlis čūsku dīdītājs, pārgāja tikpat pēkšņi kā sākusies, jo redakcijā darbi nevar atslābt. Tur jau vienā istabas kaktā kāds korespondents no provinces žēlojās, ka presē noklusēts noziegums; — X. slejās nav parādījies viņa ziņojums, ka Brētliņu pagastā, Mīkstumiņu mājās nezināmi ļaundari nozaguši skārda stopiņu, kas bijis nolikts uz akas vāka. Tāpat korespondents nebija mierā, ka redakcija kavējoties nodrukāt svarīgo ziņu, ka Cukurbiešu pagasta centrā nodibinājies mandolīnu trio.

Tad nāca cilvēks ar veselu pavadoņu pulku, kas visi uz goda vārda varot apliecināt, ka Herberts Dzīvesprieks var svinēt četrkārtēju jubileju: 30 gadu dzimšanas atceri, 10 gadu mūzikas instrumentu būvēšanas darbību, 5 gadu ģimenes dārziņa apstrādāšanas un 1 gadu laulības darbības jubileju; grupas uzņēmums ar jubilāru vidū arī esot jāiespiež. Turpat iemaisījās sarunās preses fotografs Kuģis, solīdams jubilejas grupu pārņemt par jaunu.

Fotografs rādīja priekšzīmīgas grupas, kurās redzēja rātni un glīti sasēdinātus dažādu godību dalībniekus.

Fotografu pārspēja valodas skaļumā kāds satīriķis, kurš redaktoram Drūmiņam stingri noprasīja, vai taisnība vēl esot pasaulē. Viņš, modernais satīriķis, prasot, lai tūliņ uz pēdām nodrukājot viņa feļetonu, kurā esot visiem sadots, ka šitas feļetons būšot pasaules notikums.

Mani arī noturēja par redaktoru kāds bārdains ienācējs un piedāvājās man izstāstīt savas dēkas. Lai tik es rakstot un drukājoties, ka lai izput. Peļna uz pusēm.

Beidzot Strīpiņš tika galā ar saviem apmeklētājiem. Pieņēma mani. Es vēl sarunādamies ar Strīpiņu, redzēju, ka redaktoriem vēl apmeklētāji nāca pa kārtai, pa rindai vien klāt. Tur dažs ar izgudrojumiem, dažs ar atrastiem arķīviem, tur dažs ar padomiem, kā ar lingas sviediena palīdzību varot apturēt gaisā svešus aeroplānus. Kāds jauneklis visā nopietnībā piedāvāja dzejoļu atskaņas; dzejot šis negribot, bet atskaņas pašas nākot virsū, ka ne atrauties. Atskaņas viņš pārdodot pēc vēlēšanās, pa simtiem, kāliem, šokiem, vai arī groziem.

Ak, viens brītiņš redakcijā man bija svētīgs. Tad es redzēju, ka redaktora amats ir gan grūts un tāpēc es jums izsaciju savu līdzjūtību. Tāpēc es arī šinīs 15 gados jūs nekad neapgrūtināju. Tikai tagad gan, tas ir jubilejas gadījumā, lūdzu nodrukāt šo manuskriptiņu.»

Bija tālu pāri pusnaktij, kad jubilejas darbinieki šķīrās, viens otram roku spiezdami, lai turpmākajā darbā mestos ar jaunu sparu iekšā.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Augusts Brocis

Jāņu nakts

Šodien man ar Janci lielā diena. No paša rīta esam jau kājās un palīdzam lielājiem mājas darbos, kur vien varam. To mēs darām tamdēļ, ka šodien ir Jāņu dienas sestdiena un vakarā gribam kopā ar citiem piedalīties darvas mucas dedzināšanā lielajā Unguriņu kalnā. Ja mēs būtu slinki, mājinieki šo lielo prieku mums liegtu. Mēs esam visur. Palīdzam mātei sanest sēku — zāles govju silēs, ko pusdienā pabaroт lopus. Palīdzam tēvam griezt tecilu, kas, spožas dzirkstis mezdama, asina zāles plāvēja izkapti.

Ar lielu prieku es griežu tecilu. Tēvs apmierināti smaida. Man līdzās sēž Jancis. Viņš ir domīgs un kluss kā sams. Nezinu, kas viņam noticis, bet izskats rāda, ka uz sirds guļ kas liels.

«Janci, palīdzi man, nomainīsimies!» Uz manu uzmudinājumu viņš neatbild, bet sēd it kā nedzirdētu manus vārdus. Tas mani sakaitina un es saku:

«Ja tu gribi gulēt, tad pazūdi». Jancis sakustas, pieceļas no sava sēdekļa un raugās uz mani. Viņa acis ir pilnas asaru. Man žēl drauga. Kā gan es viņam tā varēju uzbrukt. Nevienam kukainītim vēl neesmu darījis pāri un nu sāpināju savu mīļu draugu un rotaļu biedri.

«Vai zini, vecais, ļauna es nedomāju, bet man jau no tecila griešanas tirpst rokas.» Jancis smaida, viņš ir mani sapratis.

«Tu vari atpūsties,» viņš saka un novietojas manā vietā. Drīzi darbs ir padarīts un mēs ar Janci esam atkal brīvi.

«Jā tu nekā nezini no vēstures, tad labāk nerunā!» Tie ir Janča pirmie vārdi, ko viņš saka man, kad atguļamies upes malā pie ievāja un raugāmies debesīs, kur kā balti kalni peld mākoņi. Protams, es no vēstures nekā nezinu.

«Tu redzi pāri ievājam tur to kalnu?»

«Jā, es viņu redzu, tas ir Unguriņu kalns.»

«Nē, tas ir pilskalns, vēsturiska vieta, kur tavs tēva, tēva, tēva, tēva, tēva, tēva, tēva, tēva, tēva tēvs kopā ar citiem tā laika ļaudīm svinēja Jāņus.»

«Janci, tu esi jucis!»

«Neesmu vis jucis, es tagad zinu visu.» Un Jancis izvelk no azotes mazu dzeltenu grāmatiņu. Viņš māk to tekoši lasīt un lasa man priekšā kādu stāstu par seno latviešu dzīvi un Jāņa dienu. Es klausos elpu aizturēdams. Tur runā par vīriem un varoņiem, kas

E. R.

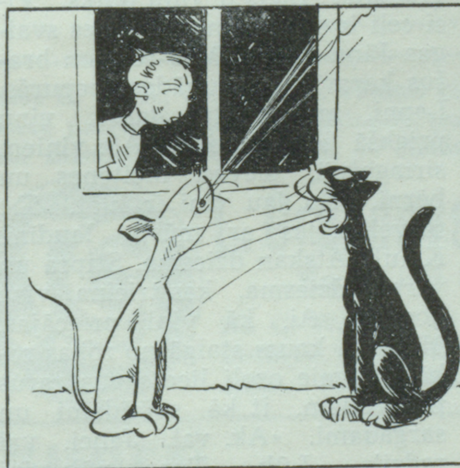
Raugi — tā viesi māca divi draugi

Jānītim kāds radinieks
Viesos braucis. Nerātnieks
Puķēs brien un kokus griež,
Putniņiem ar rungu sviež.

Duksim, Ņurim viesis ar,
Kur tik iespēj, pāri dar':
Ūdeni tiem virsū lej,
Pats kā kutināts tad smej.

Ņuris, Duksis drīz vien prot
Viesim pamācību dot:
Tam pie loga ņaud un kauc —
Katru nakti miegu jauc.

Viesim dzīve sūra tiek,
Kad bez miega jāpaliek;
Viņš ar draugiem mieru līgst,
Kopā priecāties tad drīkst. L. Š.

sakāvuši savus ienaidniekus, kaut ienaidniekam bijis daudz vairāk vīru. Tur stāsta par virsaiti, kuŗa slava pārlidojusi tālu pāri savas zemes robežām. Es klausos šai stāstā un apbrīnoju sava drauga gudrības.

«Kur tu to grāmatu ņēmi?»

«To man uzdāvāja mūsu skolotājs Karsona tēvs.»

«Mēs ar Janci bijām I pamatskolas klasē un nākošo ziemu būsim otrā. Par centību skolotājs, Karsona tēvs, vienam otram dažu reizi iedāvāja pa grāmatai. Maza skaudība pret Janci iezagās manā sirdī, un es savās domās cieti apņēmos nākošu ziemu izpelnīt tādu pašu atzinību.

Nezinu, cik ilgi esam lasījuši. Laiks ir pagājis nemanot. Stāsts ar savu saturu aizrāvis sapņu pasaulē mūs abus. Ir jau tik skaisti gulēt ziedošā pļavā. Virs galvas peld mākoņi, un apkārt sisina sienāži savu nebeidzamu krāšņās vasaras dziesmu. No mājām skan dobji zvana sitieni. Tās nava lielā baznīcas zvana skaņas, tā neskan vaŗš, bet gan arkla lemess, kas pakārts sētsvidū zem lielā bērza. Katru dienu pulkstens vienpadsmitos māte ar vālīti dauza lemesi un viņa skaņas aizklīst tālu pāri laukiem uz mežu un aicina mājās ganu Grietiņu ar ganāmpulku.

Mēs atmostamies kā no sapņa. Grāmata sen jau izlasīta guļ mums blakus smilgu paēnā, un viņai pāri rāpo mazās melnās skudras. Bet mūsu dzīvē ienācis kaut kas jauns un nebijis.

«Puikas, pēcpusdienā jums abiem jābrauc uz mežu meijās, Krišs jūs abus pavadīs,» tā ir tēva balss, viņa skan tik pārliecinoši, ka mēs abi ar Janci noticam, ka mums dos pašiem zirgu un Krišs tikai mūs pavadīs. Dārzā san bites un smaršo vītusi zāle, ko tēvs nopļāvis, lai ciemiņiem un līgotājiem pēc nolīgotas Jāņu nakts būtu kur atpūtināt kaulus.

*

«Cik skaists ir šis vakars, Ješka!» iesaucas Jancis un ciešāk saspiež manu roku, ko turu viņa delnā. Mēs abi stāvam sētsvidū un raugāmies, kā saule lēni aizbrien aiz lielajiem priežu siliem. Ar nepacietību mēs gaidām brīdi, kad sāksies mūsu gājiens uz Unguriņu kalnu. Lielā darvas muca, pildīta ar sausu sveķainu priežu malku, kā liels melns akmens guļ divričos un gaida, kad to pacels kārts galā un aizdedzinās. Šur tur jau atskan līgo dziesmas un iedegas gaiši sārti. No istabas iznāk tēvs. Viņš iejūdz melni divričos. Pa to laiku mūsu sētā sanākuši arī kaimiņi. Nu visi dodamies uz lielo kalnu. Mēs ar Janci sēžam uz mucas. Mūsu rokās ir groži. Melnis soļo mierīgi un cilā ausis, it kā klausīdamies dziesmu, ko dziedam par godu Jānim.

Kalnā Krišs izceļ mucu no divričiem un ar virves palīdzību uzvelk ozolā, kur jau to gaida resna kārts. Pie kārts ir pierīkota stiepule, kas aizdedzinātu mucu uzvelk pāri lielā ozola galotnei.

Mēs ar Janci nokāpjam lejā, jo tā labāki var redzēt sarkano liesmu, kas kā mēles šaudās ārā no darvas mucas pretim austošām Jāņu nakts zvaigznēm. Kalna augšā atskan dziesma. Tur daudzina Jāni. Ir iesākušies svētki, ko visa tauta, visos Tēvzemes novados saņem un svin ar siltu sirdi. Arī Jancim galvā ir kupls ozollapu vaiņags. Viņa galva izskatās kā krūms.

Mēs atguļamies rasainā zālē. Mums gaŗām skrien vaboles un dūc. Kur vien acis veŗas, redzam sārtus un dzirdam dziesmas. Bet mūsu ugunis paceļas pāri citām, it kā sauktu un aicinātu ap sevi visus vienkopus, arī tos, kas sen jau atdusas dzimtenes vēsajās smiltīs.

Un mēs redzam, ka viņi nāk. Jā, nāk tie paši, par kuŗiem lasījām grāmatā. Liels ir viņu pulks. Visi ceļi ir viņu pilni. Tie nes svaigas Jāņu zāles. Mēs redzam brašus kaŗavīrus caunādas cepurēs. Lepni, ar paceltu galvu, viņu priekšā iet virsaitis. Aiz viņiem sirmgalvji, sievas, meitenes un bērni. Nu jau viņi ir klāt. Tie sasveicinājas ar mūsu ļaudīm. Klau! Atskan dziesma. Stipra un varena dziesma, kas tricina visu novadu. Ai, kā viņi priecājas. Miestiņa kauss staigā no rokas rokā. Sirmie ozoli liec savus zarus pār viņiem, it kā svētīdami un sargādami. «Ak, vai, Janci, vai redzi! .. Lūk... Tur... nāk viņi pāri sējumiem un pļavām. Tie dzelzīs kalti, melni kā ogles!»

Kā negaiss uzbrucēji drāžas pret kalnu. Sākas cīņa, drausmīga cīņa. Viņi bēg! Viņi uzvarēti! Mūsējie vajā viņu paliekas. Kalnā stāv virsaitis. Drūmi viņš raugās pāri purviem. Viņš runā uz tautu. Tie ir skaisti vārdi, ko viņš saka! Viņš lūdz par Tēvzemi un viņas labklājību! Tad visi izklīst. Uz kalna paliek tikai virsaitis. Viņš noņem cepuri! Viņš noliecas un skūpsta zemi...

— — — — — — — — —

«Nu, Ješka, vai tu viņu redzēji?»

«Jā, redzēju visu, tev taisnība un taisnība arī tavā grāmatā.»

Saule stāv augstu virs apvāršņa. Kaut kur griež grieze. Mēs sēžam rasotā zālē un bijīgi raugāmies uz Unguriņu kalnu. Tur vairs neskan dziesmas, darvas muca sadegusi, tik gaŗā kārts kā karoga masts stāv pāri koku galotnēm.

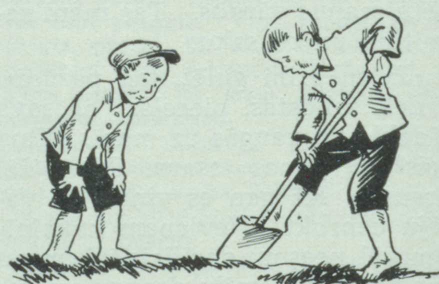
«Janci, vai tu redzēji, kur viņš palika?»

«Kas tas par «viņu»?

«Nu, virsaitis, viņš skūpstīja zemi un izzuda.»

«Jā, redzēju.» Ješka, aizskrej uz māju un atnes lāpstu.»

Nepaiet ne pusstunda, kad esmu ar lāpstu klāt. Mēs rokam tajā

pašā vietā, kur izzuda virsaitis. Esam jau ierakušies vairākas pēdas, kad lāpsta atsitas pret kautko cietu un skanošu.

Elpu aizturēdami rokam tālāk, un mūsu priekšā atveŗas varenā virsaiša dusas vieta. Virs viņa pīšļiem, it kā sargādams savu kungu, guļ zelta šķēps.

Polītiķis.

— Māmiņ, kas ir trakāki, vai kad es bikses saplēšu, vai ja paskrienu zem auto?

— Bet, dēliņ, kas vairs var būt sliktāki, ja kāds tevi sabrauc?!

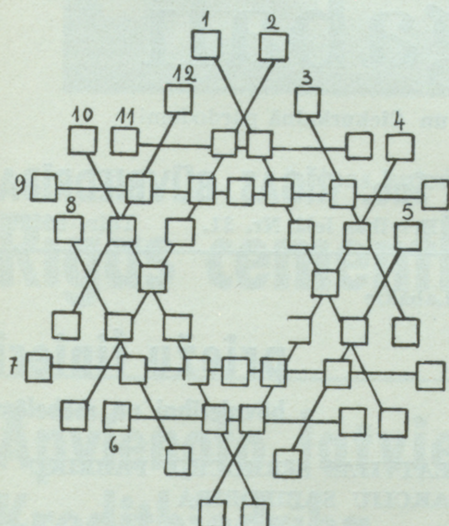
— Tad vari priecāties, māmiņ! Šoreiz esmu tikai bikses saplēsis!

Atbildīgais redaktors: Pulkvedis-ltn. J. ĶIKULIS. **Izdevējs: Aizsargu štābs, »ŽURNĀLS AIZSARGS«.**

Grāmatspiestuves A-S. «ROTA» Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40 12168

Krustvārdu mīkla Nr. 11

(V. B.)

Vārdi liekami ar taisnēm savienotajās rūtiņās tā, lai iznāktu: no 1 — krāsviela, 2 — muiža Kandavas tuvumā, 3 — zemes mērs, 4 — upe Dienvid-Amerikā, 5 — siev. vārds, 6 — kādas cilts indiānis, 7 — apvidus Ziemeļ-Amerikā, 8 — delikatese, 9 — igauņu tautas deja, 10 — garā aprobežots cilvēks, 11 — latvju dziedone un 12 — ūdens plašums.

Mīkla Nr. 12

(K. O.)

IX
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 3
2, 8, 9, 3, 5, 6, 4, 3
3, 10, 8
8, 11, 12, 5, 8
12, 3, 11, 6, 13, 6
9, 3, 12, 6
14, 12, 9, 6
12, 8, 15, 8
16, 8, 15, 6, 17, 3
8, 7, 18, 11, 3
5, 3, 7, 2, 6
19, 6, 4, 1, 6, 13, 6
3, 4, 1, 7, 6.

Skaitļu vietās liekot attiecīgus burtus, atradīsiet: līmeniski — Latvijas dzelzceļu staciju nosaukumus; stateniski — pirmos burtus no augšas lasot — ievērojamu kultūras notikumu.

Krustvārdu mīklas Nr. 9 atrisinājums.

Līmeniski: SOS, Ogre, oda, osa, Mon, Kuè, Poe, ēna, aga, Ra, Ede, upe, tas, ne, abra, ola, Abo, ala.

Stateniski: Saldus, siļķes, kadets, Estija, Okte, aka, olekts, Agnese, Milāna, ge, nāra, kamara, es, rio, Pāle, ēra.

Pārvēršanās mīklas Nr. 10 atrisinājums:

Sēklis—Sēklas.

Reklāma.

— Veikalam pats galvenais ir reklāma. Ņemiet, piemēram, pīli. Izdējusi olu, viņa klusē. Turpretim vista skaļi izklaigā to visai pasaulei. Un rezultāti? Skaidrs, ka pieprasījumi pēc vistu olām ievērojami pārsniedz pīļu olu pieprasījumus.

Divi ķermeņi.

— Nu, ko tu, mīļā, vakar dzirdēji spiritistu sapulcē?

— O, daudz ko! Piemēram, es tagad zinu, ka man ir divi ķermeņi: viens redzamais un otrs tā sauktais astrālais...

— Jā, jā! Es jau to zinu kopš apprecējos. Tas otrais, nelietis, vienmēr blandās pa krogiem.

Lakstīgala.

— Zentiņ, ko tu tur dārzā dari tik vēlā naktī?
— Klausos lakstīgalu...
— Tūlīt saki lakstīgalai, lai tā kāpj uz sava velosipeda un brauc mājās!

Priekšzīme.

— Tu esi jau 32 gadus vecs, bet ar gleznošanu nekā vēl neesi panācis. Atmet taču reiz šo nelietderīgo laika nosišanu; Rafaels tavā vecumā bija jau piecus gadus miris.

Nopietns gadījums.

Ārsts no diviem saviem kolēģiem saņem sekojošu zīmīti:
— Alfrēd, nāc ātri — mēs ar Jāni gribam spēlēt zolīti, bet trūkst trešā spēlētāja.
— Mīļā, sieviņ, — saka ārsts sievai, — man tūlīt jāiet. Ļoti nopietns gadījums: divi ārsti jau tur ir!

Bildinājums.

— Vai tu viņai teici, ka neesi viņas cienīgs? Tas atstāj labu iespaidu!
— Nepaspēju: viņa to pateica pa priekšu!

Smags pārdzīvojums.

— Jūs, kapteiņa kungs, laikam esiet pārdzīvojuši uz jūras vissšausmīgākās lietas. Sakiet, lūdzu, kāds ir bijis jūsu vissmagākais pārdzīvojums?
— Tas bija apmēram piecus gadus atpakaļ, atklātā jūrā: toreiz ar šausmām konstatēju, ka ir izbeidzies viss mans ruma krājums.

Mēnesnīcā.

— Redzi, Elziņ, šodien ir pilns mēnesis!

— Jā, Arnold, bet kad būs medus mēnesis?

Defektīvais pulkstenis.

— Cik pulkstens, Osvald? — sieva samiegojusies jautā vīram, kuŗš vēlāk ieradies mājās.

— Pulkstens viens, — tas atbild.

Šajā brīdī pulkstens nosit trīs reizes.

— Bet, Osvald, — sieva pārmetoši iesaucas, — pulkstens pašreiz taču sita trīs reizes!

— Mūsu pulkstens stostās, — nesatricināmā mierā atbild Osvalds.

Saule.

— Elzas jaunkundze, uzklausiet mani — kļūstat mana dzīves saule!

— O, ar prieku! Es būšu laimīga, ja atradīšos divdesmit miljonu kilometru attālumā no jums!

Apķērīgais.

Kāds tirgotājs prāvojas ar savu konkurentu, bet tā kā viņa lieta nevirzās uz priekšu, viņš ierodas pie advokāta un saka:

— Kā būtu, advokāta kungs, ja es tiesnesim aizsūtītu treknu zosi?

— Tas būtu tas ļaunākais, ko vien jūs varētu darīt. Pirmkārt, tiesnesis jūsu zosi nepieņems, bet apsūdzēs jūs par kukuļošanas mēģinājumu; otrkārt, jūs droši vien pazaudētu arī tagadējo prāvu.

Dažas dienas vēlāk prāva tiek iztiesāta un tiesnesis izšķir to tirgotājam par labu. Advokāts, viņu apsveikdams, piezīmē:

— Kas zin, kā vēl būtu iznācis, ja jūs toreiz būtu aizsūtījis tiesnesim zosi.

Tirgotājs viltīgi pasmaida un atbild:

— Es to zosi nosūtīju gan, bet tikai mana pretinieka vārdā!

Tiesā.

— Tā tad jūs atzīstaties, ka nozagāt vezumu siena?

— Jā, bet uz to mani spieda bads.

Mākslinieks.

— Jūs sakiet, ka jūsu dēls spēlē klavieres tāpat kā Paderevskis?

— Jā, arī viņš spēlē abām rokām.

Pēdējais vārds.

— Tēt, es krustvārda mīklu gandrīz pilnīgi atrisināju. Trūkst tikai pēdējā vārda...

— To tu prasi mammai!

Gleznu izstādē.

— Sakiet, lūdzu, kas šajā gleznā attēlots?

— Nav ne mazākās jausmas!

— Piedodiet, es domāju, ka jūs šeit esiet paskaidrojumu sniedzējs...

— Nē, es esmu šīs gleznas autors!

Vienkārša lieta.

— Vai zini, Arnold, ko es šovakar darīšu?

— Iesi uz kīno.

— Taisnība, bet kā gan tu varēji tā uzminēt manas domas?

— Tad ta liela māksla — uzminēt vienu no tām pāra domām, kas tev galvā!

Naivi.

— Vilcienā braucot, nekad nevajaga sēsties pēdējā vagonā, — tēvs pamāca meitu. — Nelaimes gadījumos vienmēr visvairāk cieš pēdējais vagons.

— Bet kamdēļ tad vispār vilcienam mēdz piekabināt pēdējo vagonu?

1 : 10.

— Mana sieva un es — mēs esam viens!

— Bet es un mana sieva — esam desmit!

— Kā tad tā?

— Nu, tā: viņa ir viens, un es — nulle.

Sekas.

— Sieviņ, tu man esi pārmērīgi garas zeķes noadījusi!

— Jā, tā ir atmiņa no tās nakts, kad es tevi gaidīju līdz pulkstens sešiem rītā.

Dzejnieka līgava.

— Izlasiet manas pēdējās dzejas — un jūs varēsiet skaidri iedomāties, kāda izskatās mana līgava...

— Kā, vai tad arī viņa klibo?

Sensācija.

— Vai zini ko? — Puķīts stāsta Ziediņam, — šorīt agri uzcēlās 50.000 cilvēku!

— Nū! Kamdēļ? — pārsteigts jautā Ziediņš.

— Nu, laikam jau tamdēļ, lai varētu atkal vakarā iet gulēt.

Lietpratējs.

— Esmu novērojas, ka sievietes daudz vieglāk pārcieš sāpes, nekā vīrieši.

— Cik interesanti! Jūs laikam esiet mediķis?

— Nē, kurpnieks.

Spoguļi, logu stikli **Jānis Matejuns**
Rīgā, Marijas ielā 39. Tālr. 98670.

ĶĪM. FARM. LABORĀTORIJA
A-S. bij. Oskara Mielenca pēcn.
Rīgā, Ausekļa ielā 16.

DĀMU CEPURES
„Laime"
Rīgā, Marijas ielā 21-a.
Tālr. 33951.
Pastāvīgi krājumā **ārzemju jaunumi.**
Pieņem arī pasūtījumus.

M. Lapiņa
FOTO un PALIELINĀŠANAS iestāde
Rīgā, Marijas ielā 2.
Tālr. 28736.
Svētdienās atvērta

FIRMA
V. K. Lapovics
Rīgā, Raiņa bulv. 17.
Tālr. 25097.
Kokvilnas, zīda un džuta audumi vairumā.

AUTO - SKĀRDNIEKA DARBNĪCA
J. Latevics
Rīgā, Rēveles ielā Nr. 58.
Tālr. 91558, dz. 97534.
izgatavo un izlabo: **automobiļiem** un **motocikletiem skārda daļas.**

GALDNIECĪBA
Š. Liepiņš
Rīgā, Lauku ielā Nr. 2.

TIRDZNIECĪBAS A.-S.
„Lion"
Rīgā, Blaumaņa ielā 31.
Tālr. 33903.

FIRMA
Debora Loevenstein
Rīgā, L. Ķēniņu ielā 4.
Elegantas cepures. Parīzes modeļi. Zeķes. Cimdi. Gumijas korsetes.

KOKU AĢENTŪRA
E. Lomani
Kaļķu ielā 14—3.
Tālr. 27070.

UGUNSDROŠU IZSTRĀDĀJUMU
P-S. „Luips"
L. Maskavas ielā Nr. 259.
Tālr.: 26630, 32775.
Ugunsdr. ķieģeļi, ugunsdr. māli, šamots un krīts.

Kārļa Lukševica
GALDNIECĪBA
Rīgā, Ventspils ielā 61.
Tālr. 42898.

Bērnišķīgi.

— Kamdēļ tu, Zentiņ, vistiņām noliki savu sviestmaizi?
— Es gribu, māmiņ, lai viņas tur uzdēj oliņu.

Vienaldzība.

Divi braucēji, katrs savos ratos sēdēdami, satiekas uz šaura tilta, kur diviem pajūgiem līdzās nav vietas. Tomēr ne viens, ne otrs negrib griezt savu zirgu atpakļ. Beidzot viens no viņiem, nostiprinājis grožus pie tilta margām, izņem no kabatas laikrakstu un mierīgi sāk to lasīt. Otrs par to nebūt neuztraucas, bet mierīgi saka:
— Lūdzu, kad būsiet avīzi izlasījis, esiet tik laipns un aizdodiet to arī man.

Skolā.

— Tā tad siltumā visi priekšmeti izplešas, bet aukstumā saraujas. Miniet man kādu piemēru.
— Vasarā, skolotāja kungs, dienas garākas, bet ziemā īsākas...

Neiespējami.

— Jaunkundz, manas domas vienmēr kavējas tikai pie jums...
— Nemelojiet, — jūs taču nemaz neziniet, kur es dzīvoju!

DROGAS — KRĀSAS
H. K. MEGDEFESELS
Rīgā, Bauskas ielā 4.
Tālr. 42513.

PODNIEKU AMATA MEISTARS
BORISS MENDE — RĪGĀ
Lāčplēša ielā 73, dz. 21. Tālr. 32567.
Podnieku darbi. Krāsnis. Ksilolit (Dilol) grīdas. Flizu sienas.

ELEKTRĪBAS UZŅĒMUMS RADIO
HERBERTS MENDE
speciālas darbnīcas
M. Kalēju ielā 9-11.
Tālr. 22082.

RĪGAS VILNAS VĒRPTUVE
„MERINO"
Austuve, vērptuve, apretūra, krāsotava un mēchaniska adītava, **Rīgā, Artilerijas ielā 47.** Tālr. 92132, 91209, 97052.
Vilnas un zīda audumi.

ZĪDU AUSTUVE
J. Mogiļņikovs
Rīgā, Lāčplēša ielā 76.
Tālr. 22804.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA
N. Moziņš
Rīgā, Ludzas ielā 40.
Tālr. 29269.

PARĪZES KONDITOREJA
„A la Marquise"
Smalkākie cepumi. Saldumi. Ledus. Salon de thé.
Rīgā, Brīvības ielā 11.
Tālr.: 34536, 32797.

KOOP. SAB. **„METALS"**
Rīgā, Grēcinieku ielā 28. Tālr. 26056
Pastāvīgs liels krājums visādu **skārdu preču, ūdensvadu** un citu piederumu skārdniekiem un namsaimniekiem.

KUNGU UN DĀMU DRĒBNIEKS
Kārlis Miezis
Pieņem pasūtījumus pēc mēra
Brīvības ielā 64-66.
Tālrunis 91100.
AMATA MEISTARS.

DĀMU CEPURES
„MILANO"
Skārņu ielā Nr. 2.
Kaļķu ielas stūrī.
Tālr. 20729.

Mīlgrāvja kuģu būvētavas un mašīnu fabrikas
akciju sabiedriba Rīgā-Vecmilgrāvī

Nikolajs Millers
Kungu modes Smalkākie priekšmeti
Rīgā, Brīvības ielā 16.
Tālr. 26473.

Johannes Mitschke
Tērauda preces, darba rīki, mājas un virtuves piederumi.
Rīgā, Kungu ielā Nr. 11.
Tālr.: 22153. Dib. 1855. g.

Dzelžu, krāsu un trauku tirgotava
K. Negotiņš
Rīgā, Marijas ielā 112.
Tālr. 91715.

Karalis un nerrs.

Kāds karalis reiz teica savam galma nerram:

— Tev ir tik liela vara, ka dažs tevi notur par karali, bet mani par tavu nerru. Kā domā, vai mēs nevarētu pārmainīties amatiem?

— Nē, — nerrs atteica.

— Kamdēļ? Vai tad tev jākaunās būt par karali?

— Tas nu gan nē, bet man būtu jākaunās par to, ka man ir tāds nerrs!

Modernais dzejnieks.

— Kā jums patīk manas dzejas?

— Starp jūsu dzejoļiem ir divi, kuŗus nebūtu varējuši uzrakstīt pat Viktors Igò un Ģēte!

— Tas mani glaimo! Bet sakiet, lūdzu, kamdēļ jums tā šķiet?

— Tamdēļ, ka vienā no tiem ir runa par kīno, bet otrā par radio!

Pie astronoma.

— Vai jūs, jaunkundze, redziet Mazo Lāci?

— Nē!

Astronoms pārbauda teleskopu.

— Nu, un tagad?

— Ak, jā, nu es to redzu, — ai, kāds glīts, mazs zvēriņš!

Neiespējami.

Tēvs, dodams svētību jaunajam pārim, saka līgavai:

— Un tu, mīļā meit', esi vienmēr uzticīga savam vīram un seko viņam visās dzīves gaitās!

— Bet tētiņ! — pārsteigta iesaucas līgava, — Alfrēds taču ir pastnieks!

Taupīgais.

— Es nopirku taupības krāsniņu, kas ietaupa man piecdesmit procentes kurināmā.

— Vai zini ko? Tad nopērc vēl otru: tādā kārtā tu ietaupīsi visus simts procentus!

Nesaprašanā.

— Jurīt, kas gan tā ar pirkstu degunu urbj?
— Ar ko tad, mammucīt?

Ziņkārīgais.

Kārlītis ar lielu interesi noskatās, kā kaimiņu mājas saimnieks pienaglo sienai vīnogulāju stīgas.

— Nu, mazais, tu laikam dienās gribi kļūt par dārznieku? — kaimiņš laipni uzrunā Kārlīti.

— Nē, — samulsis atbild Kārlītis, — es tikai gribēju dzirdēt, kā jūs baŗaties, kad iesitiet ar veseri sev pa pirkstiem.

Sarežģīta lieta.

Ivariņš stāsta atbraukušai krustmātei par sevi un starp citu piemetina arī to, ka vakaros pirms gulētiešanas viņš savas drēbītes kārtīgi noliekot uz krēsla. Bet tad piepeši viņš paliek domīgs.

— Tikai vienu gan es vēl neesmu varējis iemācīties, — viņš saka.

— Un kas tas būtu, Ivariņ?

— Kā vakaros lai izņemu savus zobus.

Nesaprašanā.

— Ir gan savādi ļaudis šie Rīgas kungi. Vispirms viņi ielej rumu bolē, un tā padara to stipru; tad piegāž ūdeni — un nu viņa atkal ir vāja; tad piegriež citronu un pataisa to skābu, un nu atkal piebeŗ cukuru, lai tā kļūtu salda. Beidzot viņi paceļ glāzes un saka: «Uz jūsu veselību» — un paši tās izdzeŗ!

Liepājas drāšu fabrika

Telegr. adr. «DRAFA LIEPĀJĀ   Tālr.: 510, 56 un 1800.

Adr.: **LIEPĀJĀ, Brīvības ielā 95.**

Ražo: **dažādu šķiru dzelzi, tēraudu, stiepules, naglas, ķēdes, vīles, visādus čuguna, vaŗa un tērauda lējumus, atsperes, lāpstas, dakšas, kalēju laktas, baznīcas zvanus u. t. t.**

Fabrika PĒRK dzelzs LŪŽŅUS (šrotu).

Izlietojiet elektrību mājturībā

viņa atvieglos, vienkāršos un darīs patīkamu līdzšinējo gŗūto nama mātes darbu.

Liepājas pilsētas elektrības un gāzes iestādes

šīm vajadzībām patērētai elektrības enerģijai piemēro pazemināto tarīfu: par izlietotu kv. stundu jāmaksā

tikai Ls 0,20, resp. Ls 0,10

Gāzes lietošana virtuvē izmaksā lētāki kā ogles jeb malka. Arī pašus aparātus —

pirmklasīgu fabriku ražojumus,

pārdod Liepājas pilsētas elektrības un gāzes iestādes, Kr. Barona ielā Nr. 58 un Valsts elektrotechniskās fabrikas Liepājas veikals, Lielā ielā Nr. 13.

Matēmatika.

— Vai tu zini, cik man gadu?
— Jā! Piecdesmit!
— Pareizi! Kā tu to varēji uzminēt?
— Pie mums dzīvo viens pusmuļķis un tam ir divdesmitpieci!

Aizdomas.

— Kāds pārsteigums, tevi šeit satikt! Vēl šodien es par tevi domāju!
— Par velti, draugs, man pašam tikai lats kabatā.

Laba vieta.

— Vai jūs operā dabūjāt labas vietas?
— Lieliskas! Mēs dzirdējām katru vārdu, kas tika runāts blakus ložā.

Laba sirds.

— Jūs, cilvēks spēka gados, bet lūdziet dāvanas?
— Esmu cirkus artists — bezdarbnieks.
— Kāds tad īsti ir jūsu amats?
— Esmu uguns rijējs.
— Uguns rijējs? Cik žēl, ka neatnācāt pagājušā nedēļā! Mums bija aizdedzies vērbaļķis — tad gan jūs būtu varējis reiz kārtīgi saēsties.

Miljonārs.

— Kad es uzsāku savu veikālu, es skraidīju apkārt cauros zābakos — un nu man ir vesels miljons!
— Šausmas! Kas gan tos visus var nospodrināt?!

Apmeklējiet Baltijas jūŗas pērli LIEPĀJU

Saulaina, baltām smiltīm klāta plūdmale, atklātās jūŗas tīrais gaiss, veselībai derīgiem sāļiem bagātais jūŗas ūdens, vienmērīga gaisa un ūdens temperātūra izceļ **LIEPĀJU kā ideālu dziedniecības un peldu vietu.**

Liepājā sevišķi izdevīgi apvienojās zinātniskie un dabiskie dziedniecības līdzekļi tādā mērā, kā nekur citur mūsu Baltijas jūŗas piekrastē un kā kūrorts jau pazīstama vairāk kā 100 gadus. **Sezona jūŗas peldēm no jūnija līdz oktobrim.** Septembrī viļņu augstums līdz 2 mtr.

LIEPĀJAS PILSĒTAS DZIEDNIECĪBAS UN PELDU IESTĀDE **Georga Vašingtona prosp. Tālr. 236.**

Pielieto plaši pazīstamās, augstvērtīgās Liepājas dūņas.

1938. g. dziedniecības sezona jūnijs, jūlijs, augusts un septembris. **Jūnijā un septembrī cenas pazeminātas.**

Iestāde izsniedz dūņu peldes un kompreses, ogļskābes, sērūdens un siltas jūŗas ūdens peldes. Zemūdens zarnu skalošana. Ūdensdziedniecība. Romiešu un īru pirts.

Valsts ierēdņiem, slimo kasu dalībniekiem un to ģimenes locekļiem kā arī lauku iedzīvotājiem likumā paredzētie **maksāšanas atvieglojumi.** Tuvākus paskaidrojumus sniedz iestādes pārvalde.

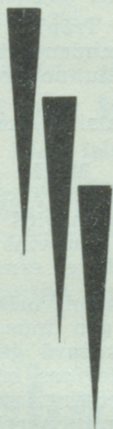
Plūdmalei piekļaujas plašs, ēnains parks ar koncertdārzu. Sezonā ikdienas simfoniskie koncerti. Apskatei ievērojamas vietas. Mākslas izrīkojumi. Sporta stadioni un laukumi. Starptautiskas sporta sacīkstes. Ezers un ūdens sports.

Tuvākas izbraucamas vietas — ozona bagātie, skaistie Reiņa, Bernātu, Iļģu meži — turpat pansijas. Viesnīcas. **Pilsētas viesnīca un tūristu apmetne Teātŗa ielā Nr. 2.**

A|S.

Liepājas ādu fabrika

«KORONA»

LATVIJAS SPEDICIJAS AKC. SAB.

„Gerhards un Heys"

Valde: Liepājā, Biržas lauk. 16.

Rīgas nodaļa:
Rīgā, Miesnieku ielā 1.

Klaipēdas aģentūra:
Klaipēdā, Polangos gatve 37-39

Starptautiski transporti, nomuitošana, novietošana, inkasso, apdrošināšana.

Kuģniecības firma

„Geo. Grinvald"

Liepājā, Kūrmājas prosp. 2.
Tālr. 104.

Akc. sab. „PLUTO" fabrika

Liepājā, Plkv. Kalpaka ielā Nr. 42. Tālr. 99. Dib. 1899. g.

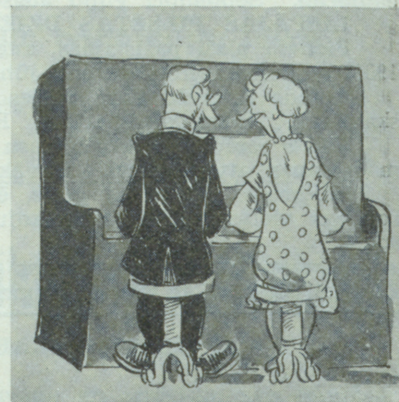
RAŽO PAZĪSTAMOS:

Cirvjus,
Kniebles,
Arklus,
Lemešus,
Vērstuves,
Kuļmašīnu zobus,
Veseŗus, dažādus,
Lāpstas un šķipeles,
Atspeŗu ecēšu zaru galus.

Slēdzenes,
Grābekļus,
Apavu pakavus,
Dzelzs žogu galus,
Uzgriežņu atslēgas,
Veseriņus un laktiņas,
izkapšu kapināšanai,
Darba rīkus daž. amatniekiem,
Darba ratus un riteņus.

Mūzikas stundā.

— Cik vecu jūs mani rēķiniet, skolotāja kungs?
— Piedodiet, jaunkundz, es esmu mūzikas skolotājs, bet ne senatnes pētnieks.

Septiņi laimīgie.

— Šodien es septiņus cilvēkus padarīju laimīgus!
— Kādā veidā?
— Salaulāju trīs pārus.
— Bet tad jau iznāk tikai seši laimīgie?
— Nu, vai tad tu domā, ka es viņus laulāju par brīvu?

Trāpīts.

— Tēt, kaimiņiene teica uz mani: ābols nekrīt tālu no ābeles. Ko tas nozīmē?
— Ak tu, palaidni, ko tu atkal esi izdarījis?!

Mežā.

— Ak, mežsarga kungs, ko gan šis ozols nestāstītu, ja viņš spētu runāt...
— Vispirms jau viņš teiktu: atvainojos jaunkundz, es esmu liepa...

Neapmierinātā.

— Par ko gan mūsu dejotāja tik briesmīgi lādas savā ģērbtuvē? Viņa taču saņēma deviņas buķetes!
— Jā gan, bet tirgotavā viņa samaksājusi par desmit buķetēm!

Draudzenes.

— Ak, Milij, tikko vairs tevi pazinu! Bet cik tu veca esi palikusi pa šiem gadiem!
— Jā, es tevi arī varēju pazīt tikai pēc mēteļa, kuŗu tu pirms desmit gadiem valkāji.

Viņš pagaidīs.

— Ko es dzirdu! Jūs, ar saviem 70 gadiem gribiet precēt savu divdesmit piecus gadus veco saimnieci? Es domāju, ka viņa jums drusku tā kā par jaunu...

— Ja nu jūs tā domājiet, tad nu es būtu ar mieru kādus gadus arī pagaidīt.

«Vīrieši».

— Ko tu, Kārlīt, vairāk mīli: papu vai mammu?

— Protams, papu!

— Kāpēc tā?

— Tāpēc, ka mums, vīriešiem, arvien jāturas vairāk kopā!

Parāds.

— Kamdēļ tu, Elmār, baznīcā ejot nekad neziedo ne santima?

— Labprāt, bet... man tik daudz parādu...

— Bet mēs visi esam arī Dievam parādā...

— Varbūt, bet viņš tos nepiedzen!

Vienkārši.

— Kas tad jūs atkal novedis cietumā?

— Kārtībnieks, tiesneša kungs.

Jaunā sieva.

— Nu, vīriņ, kā tev garšo rasols?

— Lieliski! Saki, kur tu viņu pirki?

O. KORNHUBERS

Veikals **Liepājā,** Lielā ielā 6, tālr. 415.
Darbnīca Baseina ielā 20, tālr. 1408.

Tauvas, virves, dzensiksnas, tapsētāju, zvejnieku, sedlinieku un birstu materiāli.

Lielā izvēlē manufaktūras preces, kungu, dāmu gatava veļa un kleitas pēc jaunākiem modeļiem.

O. un S. Dimonts

Pumpura ielā 7. Tālr. 523. Vairumā.

ALUS DARĪTAVA

A. Dollingera

MANTINIEKI

Liepājā.

Viktors Duersts

Liepājā, Lielā ielā Nr. 7. Tālr. 204.

Rakstāmmašīnas. Izlabošana. Piederumi. Rakstāmmašīnu izīrēšana. Norakstu darbi.

AUGĻU UN MINERĀLŪDEŅU IESTĀDE

L. Edelšteins

Agrāk zem f-mas E. ARNĀLA dēli.
Liepājā, Siena tirgus 12.
Tālrunis 638.

ILGVIĻŅI - MODERNAS FRIZŪRAS

Š. Elinsons

Liepājā, Graudu ielā 43.
Tālr. 1926.

KOKU MATERIĀLU NOLIKTAVA UN ZĀĢĒTAVA

L. Faktors

Liepājā, Jaunā ielā Nr. 8. Tālr. 455.
Piedāvā dažādus **būvmateriālus** un **pērk** mazapstrādātus kokus.

SLĪPĒTAVA UN SPOGUĻU DARBNĪCA

S. Feldhūns

Liepājā, Lielā ielā Nr. 14.
Tālr. 752.
Krāsu un stiklu noliktava.

Finieru fabrika A.-S.

LIEPĀJĀ,
Telegr. adr. «FANERA».
Tālr.: 1447, 504.

H. Grattums, Liepājā

PUĶU VEIKALS

Graudu ielā Nr. 48.
Tālr. 1030.
Dārzniecība Kungu ielā 38.
Tālr. 1031.

ZIVJU KŪPINĀTAVA

K. Grinfelds

Liepājā, Zemnieku ielā 20-a.
Tālr. 1577.

Tapēšu veikalā.

— Ņemiet svītrotās tapētes, tās padara telpu augstāku.
— Tiešām, Voldi, varbūt, tad mēs dabūsim istabā skapi!

Kā to lietu ņem...

— Vai jūs precētu plānprātiņu, ja tam būtu daudz naudas?
— Nu, kā to lietu ņem. Cik daudz tad jums ir?

Pirms balles.

— Kā lai ģērbjamies šīvakara ballei?
— Ģērbsimies pieskaņojoties matu krāsai: Katiņa ģērbs kastaņbrūnu tērpu, es zeltaino, māmiņa pelēko...
— Bet es taču nevaru iet kails! — tēvs sašutis iesaucas.

«Ceļotājs».

— Kur tad, tu, biji nozudis visu ziemu?
— Biju izceļojis.
— Veselus sešus mēnešus?! Kamdēļ tad tu nepārsūdzēji?

«Draudzeņu» starpā.

— Ko tu vari teikt par Annu?
— Tikai labu.
— Un par Maiju?
— Tāpat.
— Bet par Almu?
— Lieliska draudzene.
— Bet ko tu saki par Zentu,
— Priekšzīmīga sieviete.
— Nu, vai zini, ar tevi jau nemaz nevar parunāt.

Mūzikāls.

— Vai jūs esiet mūzikāls?
— O, jā!
— Vai jūs ziniet, ko mana meita pašreiz spēlē?
— Klavieres.

Zvēru dārzā.

— Vai tādu lielu ziloni grūti valdīt?
— Dažu gan, bet mans Jumbo ir tik paklausīgs, ka es viņu varu aptīt ap savu mazo pirkstiņu.

TVAIKA DZIRNAVAS UN KOKU ZĀĢĒTAVA

J. Gutmanis

Liepājā, Bāreņu ielā 3.
Tālr. 859.

KOKU ZĀĢĒTAVA

Konst. Hinše

Liepājā, Preču ielā Nr. 9.
Tālr.: 291, 991.

TABAKAS LIELTIRGOTAVA

M. Hiršmanis

Liepājā, Helēnes ielā Nr. 22.
Tālr. 952.

S. Kabalkins

IMPORTS UN EKSPORTS

Liepājā, Lielā ielā Nr. 9.
Tālruņi: kantorī 2132,
Priv. 449.

J. Kalniške

Liepājā, Kaiju ielā 25. Tālr. 1268.
Izgatavo plaši pazīstamos sakņaugu kultivātorus **«DELTA»,** rokas sakņu rušinātājus, cukurbiešu izceļamos arklus un dažādus dārza kapļus.

Jonas Klompus

Īpašn. S. Klompus.
DZINTARU DARBNĪCA
Dibin. 1894. g.
Liepājā, Julianes ielā Nr. 35.
Tālr. 1279.

AĢENTŪRAS UN PRIEKŠSTĀVNIECĪBAS

J. Knoth

Liepājā, Helēnes ielā 12.
Tālr. 412.

KOLONIĀL- UN SĪKPREČU NOLIKTAVA

Brāļi Kroks

Liepājā, Lielā ielā Nr. 3.
Tālr. 1983.

VĪNA UN KOLONIĀLPREČU TIRGOTAVA

K. Krumbergs

Liepājā, Brīvības ielā 62.
Tālr. 453.

AĢENTŪRA UN KOMISIJA

J. Lemperts

Liepājā, Pumpura ielā 5.
Tālr. 1545.
«Kolibri», «Boston» un «Merino» fabriku pārstāvniecība.

Liepājas kokosa grīdsegu darbnīca
bij. HERMANIS LEVY,
īpašn. JULIUSS BERNICS.
Atslēdznieku ielā 12, tālr. 511
Firma dibināta 1890. g.
Kokosa celiņi, tepiķi, kāju slaukāmie.

Kad rekordists saslimst.

— Ārsta kungs, cik augstu var kāpt drudzis?
— Līdz 42 gradiem.
— Un kāds ir pasaules rekords?

Draudzenes.

— Vakar es uz ielas satiku tavu vīru, bet viņš mani neredzēja.
— Zinu, viņš jau man to stāstīja.

Autobusā.

— Jaunais cilvēk, cik jums gadu?
— Divdesmit. Bet kāpēc jūs to prasiet?
— Šinī vecumā jūs gan varējāt stāvēt uz savām kājām!
— Ko jūs atļaujaties...
— Pašlaik jūs stāviet uz manām kājām!

Mēbeļu tirgotājs.

— Kā tad nu jums klājas, Zirnīša kungs?
— Lieliski! Tirgojos ar mēbelēm.
— Tā? Daudz jau esiet pārdevuši?
— Pagaidām vēl tikai savas.

Maza bēda.

Okeāna tvaikonis dabūjis sūci un sāk grimt. Kāds tirgotājs ieskrien kabīnē un sauc savam veikala biedrim:
— Kuģis grimst, kuģis grimst!
— Nu, ko tu uztraucies? Vai tad tas tavs kuģis?

Izskaidrojums.

— Vai tas ir policijas suns? Viņš pēc tāda nemaz neizskatās.
— Ziniet ko — tas, droši vien, būs slepenpolicijas suns.

Pārpratis.

— Jaunais pāris, kas dzīvo mums pretim, tik ļoti viens otru mīl... Ikrītus, promejot, viņš noskūpsta viņu. Kāpēc tu to nedari?
— Bet, Amalij, es taču šo dāmu tik maz pazīstu!

Vācu vecāku savienības ģimnazija

Liepājā, Ausekļa ielā 11-13.

VELOSIPEDU DARBNĪCA

Oskars Rāts

Liepājā, Kr. Barona ielā 38. Tālr. 1900.

M. SĒRDIENIS, Liepājā. Dib. 1891. g. **Kr. Barona ielā 19, paša namā, t. 486. Būvmateriālu,** tapētu, koloniāl preču, grāmatu, zvejnieku un makšķernieku piederumu tirgotava. Rauga, iesala ekstrakta un tīklu noliktava.

KOKU ZĀĢĒTAVA, koku EKSPORTS un BŪVMATERIĀLU TIRGOTAVA

Silenieks un Remess

Liepājā, Jaunā ielā 74. Tālr. 766.

KOKU EKSPORTS

Akc. sab. „Splints"

Liepājā, Lielā ielā Nr. 8. Tālr.: 938, 1310.

Mašīnu būvētava un katlu smēde «STANDARTS» Liepājā, Jaunā ostmalā Nr. 5, tālr. 9-17. Āboliņa kūlēji, labības kūlēji, lokomobiles, pašbraucēji, tvaika katli, motori: sūcgāzes un dīzeļu, koka un dzelzs apstrādāšanas mašīnas.

Piedāvā: brilles, kniebjus, operas glāzes, tālskatāmās, palielināmās glāzes, barometrus u. t. t.

PAULS STARKE, Dib. 1881.
OPTIĶIS un MĒCHANIĶIS
Liepājā, Rožu lauk. Nr. 11. Tālr. 832.

ADĪTAVA, VEĻAS UN MODES PRECES

J. ŠENBERGERS

Lielā izvēlē: dāmu kleitas, ceļojumu un dāmu rokas somas, lietus sargi un kungu pletkrekli.
Liepājā, Rožu lauk. Nr. 12. Tālr. 1199.

LIEPĀJAS LĪMU FABRIKA

īpašn. inž. **E. Šincs,**

Liepājā, Franču ielā Nr. 3. Tālr. 836.
Visaugstākā labuma galdnieku līme.

KOKU TIRDZNIECĪBA, RŪPNIECĪBA UN EKSPORTS

A. ŠLAPOČNIKS un M. BĒRS

Liepājā, Lielā ielā Nr. 12.
Tālr.: Liepājā 1474. Pāvilostā 2

Dāmu un kungu gatavus apģērbus, kā kleitas un visādas manufaktūras preces, piedāvā

E. M. Švarcs

Liepājā, Tirgus ielā Nr. 27.

G. Tidemand

KUĢU AĢENTŪRA

Liepājā, Rožu laukumā 13.

Vīri savā starpā.

— Blondās sievietes esot labsirdīgākas, nekā brunetes...

— Neticu. Mana sieva bija bruneta, bet kad vēlāk tā nokrāsoja savus matus gaišus, raksturu tā tomēr nemainīja.

Konkurenti.

Ielai vienā pusē atrodas Lāča krogs, otrā pusē Vilka krogs. Abu saimnieku starpā valda konkurences naids.

Kādu vakaru Lāča krogā ienāk kāds viesis un jautā viesmīlim:

— Sakiet, vai par savu naudu es varu dabūt pie jums ēst un dzert visu, ko vien vēlos?

— Protams.

— Nu, tad atnesiet man zoss cepeti un pudeli laba vīna.

Paēdis un izdzēris vīnu, viesis jautā:

— Cik man jāmaksā?

— Zoss cepetis — divi lati, pudele vīna — divpadsmit latu, kopā četrpadsmit lati; pieskaitot desmit procentes — apaļi sešpadsmit lati.

Viesis noliek uz galda piecdesmit santimus.

— Jūs gan laikam jokojiet, kungs?

— Nekādā ziņā. Es taču jautāju jums jau pašā sākumā: «Vai varu par par savu naudu ēst un dzert, ko vien gribu? un jūs atbildējāt: «Protams». Un šī te ir mana nauda — vairāk man nav!

Viesmīlis sauc saimnieku. Tas saka:

— Mīļais draugs, tas ir lielisks joks! Paturiet savus piecdesmit santimus; te jums būs vēl piecdesmit klāt, bet nu ejiet pie mana kaimiņa Vilka krogū un pajokojiet tur to pašu!

Viesis pieceļas, paņem naudu un promejot saka:

— Ļoti nožēloju, bet tur es biju jau vakar, un viņš atsūtīja mani šurp!

Tramvajā.

— Konduktor, pieturiet, lūdzu, Brīvības ielā 35.

— Labprāt, kundze. Un kurā stāvā?

SPECIĀLA ELEKTROMOTORU UN DINĀMO MAŠĪNU DARBNĪCA UN VEIKALS

J. Tigers

Liepājā, Kr. Barona ielā 31.
Paša namā. Tālr. 667.
Lielā izvēlē **AEG** elektromotori.

RADIO, ELEKTROTECHNISKAIS VEIKALS UN DARBNĪCA

A. Tomas

Liepājā, Lielā ielā 20. Tālr. 670.

F. Treimaņa

BŪVMATERIĀLU, KRĀSU UN TAPEŠU TIGOTAVA

Liepājā, Kr. Barona ielā Nr. 12.

FR. VĒRBEĻA

PIRTS

tiek kurināta katru piektdienu un sestdienu

Liepājā, Bērzu ielā 7.

Lielā izvēlē dažādi PULKSTEŅI, ZELTA UN SUDRABA LIETAS,

J. Zalmansons

Liepājā, Lielā ielā 22.
Tālr. 1804.

TABAKU VEIKALS

V. Zands

Liepājā, Tirgoņu ielā Nr. 12.
Tālrunis 283.
VAIRUMĀ un MAZUMĀ

TAPETES UN VASKU DRĀNAS

M. Zarovskis

Liepājā, Tirgoņu ielā 9.
Tālr. 91.

MANUFAKTŪRAS, AUDEKLU UN KAŽOKU TIRGOTAVA

Brāļi Zebba

Liepājā, Graudu ielā 44.

Laba un lēta iepirkšanās vieta

mēbelēm B. Zeligmans

Liepājā, Graudu ielā 33. Tālr. 725.
Siena ielā 6. Tālr. 1086.
Sauss materiāls. Izturīgs darbs.

MANUFAKTŪRAS, APĢĒRBU UN ZVĒRĀDU VEIKALS

H. Zelkins

Liepājā, Rožu lauk. Nr. 12.
Tālr. 311.

LIEPĀJAS KRĀJ-AIZDEVU SABIEDRĪBA

Dib. 1924. g.
Izdara visas bankas operācijas.
Liepājā, Lielā ielā Nr. 13.
Tālr. 740.

PASTA KRĀJKASE

GALVAS PILSĒTĀ RĪGĀ • NODAĻAS VISOS PASTA KANTOŅOS

Bilance 1938. g. 1. janv. Ls 108.000.000,—
1937. g. apgrozījums Ls 1.535.000.000,—

ATVEŖ TEKOŠUS RĒĶINUS • PIEŅEM NOGULDĪJUMUS
PĀRDOD VĒRTSPAPĪRUS UN BEZ MAKSAS UZŅEMAS TO GLABĀŠANU
IZDARA PĀRVEDUMUS UN SAVSTARPĒJU NORĒĶINĀŠANOS

170.000 noguldītāju ar noguldījumu kopsummu Ls 79.000.000,— 8.000 tekošu rēķinu.

RĪGAS PILSĒTAS KRĀJKASE

Dib. 1832. g.

Rīgā, Kaļķu ielā 9, savā namā

Pieņem noguldījumus uz: krājgrāmatiņām (arī uz 2 vārdiem), noguldījumu zīmēm un tekošā rēķina.

Maksā 4% un 5%

Bilances kopsumma š. g. 1. maijā Ls 9.621.754,97

Izdara visas banku operācijas

Pieņem noguldījumus un iemaksas uz tekošā rēķina darbdienās arī laikā no pl. 18,30—19,30

Pieņem maksājumus par patērēto elektrību, gāzi un ūdeni.

Par krājkases operācijām atbild Rīgas pilsēta.

NODAĻA **CENTRĀLTIRGŪ**

Tirgus inspekcijas mājā (spīķ. Nr. 18).

Pieņem un izmaksā noguldījumus.

Pieņem maksājumus par patērēto elektrību, gāzi un ūdeni.

Akc. Sab.

„OGLE"

piedāvā

par visizdevīgākām cenām augstākā labuma Anglijas, Vācijas un Polijas

KOKSU, dakšotu
AKMEŅOGLES
KALĒJOGLES

KANTORIS:

Rīgā, Smilšu ielā 1/3

Tālruņi: valdei 31149, valdes locekļiem 28463, prokūristam 28663, pasūtījumu pieņemšana 30255, 30800.

NOLIKTAVAS:

1. **Eksportostā,** tālr. 24449
2. **Andrejsalā** „ 31240
3. **AB dambī,** „ 43368

MAKSĀ 50 SANT.